

"התגלית"

מה תפקיד האדם בעולמו?
לשם מה יהודי מתחתן?

חלק א.

יהודי יקר!

יתכן ואתה מקיים מצוות רבות, אבל אינך יודע כלל
את יעדן ותכליתן .

יתכן והנך נשוי שנים רבות, אך אינך יודע למה ומדוע.
לשם כך נכתב קונטרס זה.

הקונטרס מחולק חינם
לעילוי נשמת יהודית בת יהודה אריה ז"ל
ניתן לשלם 10 ₪ להמשך ההפצה.

חובר בעזרת השם יתברך
על ידי יהודה טאוב
סוקולוב 30
קרית אתא

להערות ולהשגת הקונטרס
לתרומות להפצת הקונטרס
ניתן לשלוח לכתובת הנ"ל.
052-7139520
04-8436092
מותר להעתיק ולהפיץ.

פרק א. רשימת פרקים.

- ג. פרק א. רשימת פרקים.....
- ד. פרק ב. תוכן הענינים מפורט.....
- ה. פרק ג. פתיחה:.....
- ט. פרק ד. שאלה עצומה (חקירה).....
- י. פרק ה. מדוע מתחנתנים.....
- יג. פרק ו. מה חובת האדם כלפי בוראו?.....
- טז. פרק ז. מה הפרוש דבקות?.....
- כ. פרק ח. מקורות שתכלית המצוות אהבת ה'.....
- כג. פרק ט. מי אתה יהודי?.....
- כה. פרק י. מדוע הדבקות היא תכלית עבודת האדם?.....
- כט. הקדמה לחלק ב': למה יהודי מתחנתן.....
- כט. פרק יא. מי היא רעיתי?.....
- לב. פרק יב. מדוע כדאי לי לאהוב את רעיתי?.....
- לט. פרק יג. סיכום הדברים למה יהודי מתחנתן?.....
- מ. פרק יד. כל התורה ניתנה לעשות שלום (חלק א).....
- מד. פרק טו. מה קורה כאשר מתנגשות השלמויות?.....
- מח. פרק טז. תכלית קיום המצוות שה' ירצה בי.....
- נא. פרק יז. כאשר יש אחד ה' מאיר פניו.....
- נו. פרק יח. ואהבת לרעייתך כמוך זוהי כל התורה כולה?.....
- נט. פרק יט. לכה דודי לקראת כלה – והלכת בדרכיו.....
- סז. פרק כ. דע מה למעלה – ממך!.....
- עה. פרק כא. רמזים והסברים.....
- עז. פרק כב. כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם (חלק ב').....
- פ. פרק כג. לעשות נחת רוח לבורא יתברך.....
- פג. פרק כד. להשפיע על כל עם ישראל.....
- פו. פרק כה. קדושים תהיו – לזכות לילדים צדיקים.....
- עב. פרק כו. מהלל בענין אהבת הבורא ואהבת רעיתו.....
- עז. סיכום החוברת.....
- צח. פרק כז. נספכים.....
- קו. פרק כח. סוד האיחוד.....
- קז. פרק כט. בגודל מעלת אהבת ישראל.....

פרק ב. תוכן העינים מפורט

פרק א. רשימת פרקים. _____ ג

פרק ב. תוכן העינים מפורט _____ ד

פרק ב. תוכן העינים מפורט _____ ד

פרק ג. פתיחה: _____ ח

פרק ד. שאלה עצומה (חקירה). _____ ט

פרק ה. מדוע מתחננים. _____ י

הסיבה המקובלת. _____ י

א. פרו ורבו. _____ י

ב. לעשות חסדים (לתקן את המידות). _____ יא

ג. טעם התורה. _____ יא

ד. שאלות. _____ יב

פרק ו. מה חובת האדם כלפי בוראו? _____ יג

א. פליאה גדולה! _____ יג

ב. האם יש יעד? _____ יג

ג. דבקות. _____ יג

ד. צריך לרצות את התכלית. _____ יד

ה. גן החיות מביא אהבת ה' למבקש. _____ יד

ו. ללא רצון לא משיגים. _____ טו

פרק ז. מה הפרוש דבקות? _____ טז

א. דבקות – קשר תמידי. _____ טז

ב. קשר של אהבה עזה. _____ טז

ג. מה בין אהבה לדבקות? _____ יז

ד. מה בין אהבת ישראל לאהבת רעייתו? _____ יז

ה. בית הספר לאהבת ה'. _____ יז

ו. ספר העקרים – אהבת החשק. _____ יט

פרק ח. מקורות שתכלית המצוות אהבת ה'. _____ כ

א. חובת הלבבות וראשונים. _____ כ

ב. בקריאת שמע. _____ כא

ג. לימוד תורה מטרתו אהבת ה'. _____ כא

ד. בתפילה. _____ כא

ה. למען לא ניגע לריק. _____ כא

ו. מדוע? _____ כב

פרק ט. מי אתה יהודי? _____ כג

א. חלק אלוק ממעל. _____ כג

ב. בנים אתם לה'. _____ כג

ג. רעך זה הקב"ה. _____ כד

פרק י. מדוע הדבקות היא תכלית עבודת האדם? _____ כה

א. לשוב ולדבק במקור. _____ כה

ב. הגוף המפריע לדבקות. _____ כה

ג. אהבה היא איחוד. _____ כה

ד. אהבה היא החיבור היחידי למעלה. _____ כו

הקדמה לחלק ב': למה יהודי מתחנן. _____ כט

פרק יא. מי היא רעיתי? _____ כט

א. נשמה אחת שהתפלגה. _____ כט

ב. הנשמות מתאחדות בזוג. _____ כט

ג. רמזים בתורה. _____ ל

פרק יב. מדוע כדאי לי לאהוב את רעיתי? _____ לב

א. תפקיד דומה – איחוד. _____ לב

ב. אהבה מאחדת. _____ לב

- ג. והיו לבשר אחד.
- ד. האיחוד הגמור לעתיד לבוא.
- ה. מצוות עונה מטרתה איחוד.
- ו. קשירת נפשם העליונה.
- ז. אשר קדשנו במצוותיו.
- ח. העיקר זה הרצון.
- ט. שלושה סוגי חסד.
- י. לא מספיק להתחנך.
- יא. חתונה – נתינת כוח למעשים לפעול.
- יב. סיכום.
- יג. אהבה מדביקה ומאחדת.
- יד. אהבה בגימטריא אחד.

פרק יג. סיכום הדברים למה יהודי מתחנך?

- א. אחדות.
- ב. חזון איש.
- ג. תכלית ושמה – אחדות.

פרק יד. כל התורה ניתנה לעשות שלום (חלק א).

- א. מה פירוש הביטוי שלום? - מחשבת העולם.
- ב. שלום בחז"ל - אחדות.
- ג. אברבנאל - מהות השלום.
- ד. כל התורה ניתנה לעשות שלום.
- ה. תפילה על אהבה.
- ו. מטרת הנישואין – שלום.
- ז. קושיה: למה השלום בבית עדיף.
- ח. להמתין לאשה בהדלקת נרות חנוכה-סיפור.

פרק טו. מה קורה כאשר מתנגשות השלמויות?

- א. שלום ביתו עדיף.
- ב. מניין? שהרי השם נמחק.
- ג. שם ה' נמחק נחשב קצת כחילול השם.
- ד. התורה ללמד באה כמה חשיבות השלום.
- ה. רצון ה' שתעדיף את ביתך. (רבינו אשר)
- ו. סיפור – יותר בין אדם למקום בכין אדם לחבירו.
- ז. סיכום.

פרק טז. תכלית קיום המצוות שה' ירצה בי.

- א. יש דרגה למעלה מאהבת ה'.
- ב. תכלית ההצלחות – שה' יחפוץ בך.
- ג. תכלית המצוות שה' יאהב אותי.
- ד. ספר הישר מיוחס לרבינו תם.
- ה. אהבה בשביל אהבה.
- ו. יאר ה' פניו – יאהב אותך.
- ז. לבחור במה שה' רוצה.

פרק יז. כאשר יש אחד ה' מאיר פניו.

- א. ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך.
- ב. אחד זה איש ואשתו באחדות.
- ג. ראו חיבתם כחיבת זכר ונקיבה.
- ד. ממעשה למטה נגרם מעשה למעלה.
- ה. חסד גורם שה' יתנהג איתו בחסד.
- ו. אהבה גוררת אהבה.
- ז. חיים קלים בבית.
- ח. ה' אוהב רק את מי שאוהב את בניו (מס"י).
- ט. נחת רוח לבורא יתברך.
- י. במידה שאדם מודד נאמר בעיקר ברעייתו.
- יא. המכבד את אשתו מעשיר.
- יב. הכול תלוי באשה.
- יג. תכבד תאהב בשבילך.

פרק יח. ואהבת לרעייתך כמוך זוהי כל התורה כולה?

- א. באהבת אשתו מקיים את כל התורה.
- ב. חיבור כנגד חיבור.
- ג. ישא ה' פניו – כאשר אנהנו נושאים פנים.

- נז. ד. טוב בעיניך לברך ... בשלומך.
- נח. ה. באור ברכת כהנים.
- נח. ו. שלום בית קודם לכול.

נט. לכה דודי לקראת כלה – והלכת בדרכיו.

- נט. א. הקדמה.
- נט. ב. באור המושג כנסת ישראל.
- נט. ג. כבד את אביך ואת אמך.
- נט. ד. באור המושג שכינה.
- ס. ה. שמש וירח כמשל.
- סא. ו. איש ואשתו כנגד הקב"ה וכנסת ישראל.
- סב. ז. התיקון השלם כאשר השכינה תשרה בישראל.
- סג. ח. והלכת בדרכיו – אהבת ביתו של מלך.
- סד. ט. עיקר התורה זה לאהוב את ביתו של מלך.
- סה. י. שיר השירים – ספר מוסר לשלום בית.
- סה. יא. פלג גופא – אינו אדם.

סז. דע מה למעלה – ממך!

- סז. א. ה' צלך-כפי מעשיך.
- סז. ב. בעובדא דלתתא אתער עובדא דלעילא.
- סח. ג. במעשיו גורם שה' יאהב את כנסת ישראל.
- סט. ד. קבלת מלכותו מרבה כבוד שמים (גילוי שכינה).
- סט. ה. בורא עולם רצה שבני האדם יזכו לתקן את הבריאה.
- סט. ו. אהבת איש ואשתו גורמת אהבת ה' לכנסת לישראל.
- ע. ז. הכרובים כמשל וכנמשל.
- ע. ח. שלום בית מרבה שפע יותר מכל.
- עא. ט. לכבוד השכינה.
- עא. י. כאילו משים שלום בכל ישראל.
- עא. יא. פירוד למטה גורם פירוד למעלה.
- עב. יב. מפריד בין איש לאשתו מפריד בין כנס"י להקב"ה.
- עב. יג. השכינה נמצאת באהל בת המלך.
- עג. יד. השכינה מגיע למקום שיש מי שרומז על כנסת ישראל.
- עג. טו. חסרון אהבה מסלק השכינה.
- עד. טז. חסרון באהבה שקול לשוכב אשת איש.
- עד. יז. בנין בית המקדש והגאולה השלמה תלויים כך!
- עד. יח. סיכום:

עה. רמזים והסברים.

- עה. א. בת שבע.
- עה. ב. שמש וירח.
- עה. ג. אותיות: ו' ז' ה'.
- עה. ד. חתן כמתן תורה.

עז. פרק כב. כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם (חלק ב').

- עז. א. נר שבת קודם.
- עח. ב. כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם.
- עח. ג. שלום אחדות ישראל עם הקב"ה.
- עט. ד. בין אדם לחברו – גורם ריחוק יותר גדול.
- עט. ה. קצת תוספת אהבה חשוב יותר מנר חנוכה.

פ. פרק כג. לעשות נחת רוח לבורא יתברך.

- פ. א. מה הגדרת חסיד?
- פ. ב. שלום בית בשביל לעשות נחת רוח לבורא.
- פ. ג. הגאולה מתעכבת בגלל שלא חושבים לתיקון השכינה.
- פא. ד. חורבן בית ראשון בגלל שלא חשבו להשפיע כבוד ה' בארץ.

פג. פרק כד. להשפיע על כל עם ישראל.

- פג. א. הקדמה.
- פג. ב. טובת הדור.
- פג. ג. הבית שלהם מקור השפע בעם ישראל.
- פד. ד. זכו ביתם בית השכינה.

פו. פרק כה. קדושים תהיו – לזכות לילדים צדיקים.

- פו. א. חשיבות הקדושה.
- פו. ב. קדושים תהיו.

- פג. לעשות נחת רוח לבורא – לתיקון השכינה.
פד. הנה מה טוב ומה נעים.
פה. חכמה בינה ודעת.
פז. שני חיבורים כנגד שני חלקי שם הוי"ה.
צ. מי נקרא אחד?
צ. מה זה פלג גופא?
צ. מתי תבוא הגאולה?
צא. זה תלוי בזה.
צא. פלא יועץ – בזה תלוי גאולתינו.

פרק כו. מהלל בענין אהבת הבורא ואהבת רעיתו.

- צב. א. אהבה היא דבקות.
צב. ב. אהבה בעיקר למי שהוא הפכו.
צב. ג. אהבה מצד ההשלמה.
צב. ד. אהבה לה' מצד שהוא הכול.
צג. ה. אהבה מצד שאנו אחד.
צד. ו. ואהבת מגיע אחרי אחד.

סיכום החוברת

פרק כז. נספכים.

- צח. א. השכינה בזכות אשתו - זוהר.
צח. ב. אברהם ושרה היו באחדות גמורה.
צט. ג. למה דווקא בדור הזה התעוררו לדבר על שלום בית?
ק. ד.
ק. ה.
ק. ו.
ק. ז.
ק. ח.
ק. ט. הוספות לפרק יא. מדוע כדאי לי לאהוב את רעיתי?
ק. סעיף א. אם אחרת יקח לו.
קא. סעיף ב. גט כריתות.
קא. סעיף ג. סולם הערכים של התורה.
קב. סעיף ד. נקיון לפסח ושלום בית הלכה למעשה.
קג. י.
קג. יא.
קג. יב.
קג. יג. הוספות לפרק טו. תכלית קיום המצוות שה' ירצה בי.
קג. סעיף א. הוספה להערה שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.
קג. יד.
קג. טו. מעלת השלום. (מדרש רבה במדבר פרשה יא:)

פרק כח. סוד האיחוד.

פרק כט. בגודל מעלת אהבת ישראל.

- קז. א. אהבת ישראל פתרון ללשון הרע.
קז.

פרק ג. פתיחה:

"יסוד החסידות ושורש העבודה התמימה שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו". (מסילת ישרים בפתיחת פרק א')

בסקר שנערך בקרב ציבור שומרי תורה ומצוות התברר כי רבים אינם יודעים מהי חובת האדם בעולמו, היסוד והבסיס חסרים.

עוד נמצא כי רבים אינם יודעים לשם מה יהודי מתחתן.

מברור ממצאי המחקר נתברר כי שורש שתי הטעויות הוא אחד: הפיכת האמצעי למטרה - ואי ידיעת התכלית.

לשם כך נועדה חוברת זו, קרא חוברת זו בהרבה רצון לדעת לשם מה באת לעולם? חזור ושנה את הדברים שכן עולמך תלוי בזה!

נ.ב. בחוברת זו קראנו לרעייתך בשם בת המלך, ע"מ להצליח לטעת בליבנו את הרגשת הכבוד שאדם חייב לרעייתו שהיא בת מלך מלכי המלכים הקב"ה, כמו שאמרו חביבין ישראל שנקראו בנים למקום. ומקור לזה יש בתיקוני זוהר תיקון נ"ח.

בהצלחה!

פרק ד. שאלה עצומה (חקירה).

כשאדם מתחתן לפניו שתי מצוות:

א. לכבד ולאהוב את בת המלך.

ב. פרו ורבו.

שאלה: מהו האמצעי ומהי התכלית?

באור: האם תכלית הנישואין היא מצוות פרו ורבו, וכדי לקיימה כראוי צריך לכבד ולאהוב (אמצעי).

או שהתכלית היא כבוד ואהבה, וצריך משהו מקשר בינו לבין בת המלך שהם שתי עולמות שונים לשם כך נתן ה' יתברך מצווה משותפת פרו ורבו (אמצעי). (עיין הערה א)

העולם חושב: התכלית היא פרו ורבו והכבוד והאהבה הם אמצעי, והסברה: כיצד יתכן שכבוד ואהבה יהיו תכלית, מה התועלת? לא הגיוני.

נתבונן בדברי הרמב"ם: (הלכות חנוכה פרק ד הלכה יד) "היה לפניו נר ביתו ונר חנוכה או נר ביתו וקדוש היום נר ביתו קודם משום שלום ביתו. שהרי השם הנמחק לעשות שלום בין איש לאשתו גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם שנאמר (משלי ג') דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום".

כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם – מה הפירוש?
היכן כל מצוות "בין אדם למקום"?
האם זו ראיה מהי התכלית?

א. כעין שכתבו תוספות שבת דף מח/ב "אבל מספורת של פרקים (מספרים) פשיטא ליה דבשעת מלאכה הוי חיבור דבר תורה כיון שמשמשין שניהם תשמיש א' וצריכים זה לזה בשעת מלאכה", מבואר בדברי תוס' שבשביל שיהיה חיבור בין שניים צריך: א. שלשניהם תהיה תכלית אחת. ב. בשביל התכלית צריכים זה את זה, לכן מצוות פרו ורבו היא אמצעי עצום לחיבור.

וכך כתב הרמב"ם בפירוש המשניות (מסכת אבות פרק א משנה ו) האוהבים ג' מינים. אוהב תועלת, אוהב מנוחה, ואוהב מעלה... ואוהב מעלה הוא שיהיה תאות שניהם וכוונתם לדבר אחד והוא הטוב, וירצה כל אחד להעזר בחבירו בהגיע הטוב ההוא יהא לשניהם יחד, וזה האוהב אשר צוה לקנותו (וקנה לך חבר) והוא כאהבת הרב לתלמיד והתלמיד לרב:

ג. מעשה היה ונשאלה שאלה זו בכולל לפנסיונרים, רובם לא ידעו תשובה לשאלה.

פרק ה. מדוע מתחתנים.

הסיבה המקובלת.

מדוע צייתה התורה להתחתן ?

התשובה המקובלת בדרך כלל :

א. בשביל מצוות פרו ורבו להביא ילדים לעולם.

ב. בשביל לעשות חסדים, לתקן את המידות.

תשובות אלו נכונות, אך האם הן המטרה העיקרית? נתבונן:

א. פרו ורבו.

מדוע לא יתכן לומר שסיבת הנישואין היא רק בשביל להביא ילדים?

א. אצל הבהמות אין חיי משפחה, לצורך ההולדה הזכר נפגש עם הנקיבה והולך לו, אם מטרת הנישואין היא הילדים, מדוע לא יהיה כך גם אצל האדם? למה ציוה ה' על האדם לשאת אשה בקידושין ונישואין, קשר שהוא ללא הפסקה יום ולילה לעולמי עד?

ב. מדוע אחרי שמחתנים את כל הילדים לא יצאו האיש והאשה לפנסיה ויפרדו אחד מהשני? (עיין הערה ג)

ג. בראשית פרק א פסוק כו: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ וְיִרְדּוּ בְדִגַּת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל הָאָרֶץ וּבְכָל הָרֶמֶשׂ הָרֶמֶשׂ עַל הָאָרֶץ: וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם: וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת הָאָרֶץ וּכְבֹּשׁוּהָ וּרְדוּ בְּדִגַּת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל חַיַּה הָרֶמְשֵׁת עַל הָאָרֶץ:

רש"י מסביר על פי חז"ל שזכר ונקיבה ברא אותם מלמד "במדרש אגדה שנבראו שני פרצופים בריאה ראשונה ואח"כ חלקם", נמצא שנצטוו על פרו ורבו עוד כאשר היו בריאה אחת, אם כן לא יתכן וסיבת הנישואין היא בשביל מצוות פרו ורבו, שהרי לשם כך לא היה צורך לחלקם(עיין הערה ה)?

ה. רמב"ן (בראשית פרק ב פסוק יח) לא טוב היות האדם לבדו איננו נראה שנברא האדם להיות יחיד בעולם ולא יוליד, שכל הנבראים זכר ונקבה מכל בשר נבראו להקים זרע, וגם העשב והעץ זרעם בהם: אבל יתכן לומר כי היה כדברי האומר (ברכות סא -) דו פרצופים נבראו, ונעשו שיהיו בהם טבע מביא באיברי ההולדה מן הזכר לנקבה כח מוליד, ...וראה הקב"ה כי טוב שיהיה העזר עומד לנגדו, והוא יראנו, ויפרד ממנו ויתחבר אליו כפי רצונו וזהו שאמר אעשה לו עזר כנגדו וטעם "לא טוב", שלא יאמר בו כי טוב בהיותו לבדו, שלא יתקיים כן במעשה בראשית ה"טוב" הוא הקיום, כאשר פירשתי במאמר "וירא אלהים כי טוב" (לעיל א ד):

ב. לעשות חסדים (לתקן את המידות).

מדוע לא יתכן לומר שסיבת הנישואין היא רק בשביל לעשות חסדים? שו"ע (אבן העזר סימן א): "חייב כל אדם לישא אשה כדי לפרות ולרבות. וכל מי שאינו עוסק בפריה ורביה כאלו שופך דמים, וממעט את הדמות, וגורם לשכינה שתסתלק מישראל: הגה - וכל מי שאין לו אשה שרוי בלא ברכה, בלא תורה וכו' ולא נקרא אדם".

הרמ"א בא להוסיף על דברי השו"ע – מדברי השו"ע ניתן לחשוב שכל מטרת הנישואין היא פריה ורביה, לכן בא הרמ"א והוסיף כי ישנה סיבה חשובה נוספת לנישואין, להקרא "אדם".

מקור דברי הרמ"א הם ממסכת יבמות דף סג/א: א"ר אלעזר כל אדם שאין לו אישה אינו אדם שנאמר: זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם. (משמע מהפסוק ש"אדם" נקרא רק כאשר יש זכר ונקיבה) וכן בברכת שבע ברכות מברכים "יוצר האדם" משום שכעת נהיה אדם.

למדנו מדברי הרמ"א כי יהודי מתחתן לא רק בשביל פרו ורבו, ולא רק בשביל לתקן את המידות, אלא בשביל להיות אדם. הדבר טעון הסבר: מדוע המלא בתורה ומידות טובות אך ללא אשה אינו נקרא אדם? מדוע האשה הופכת את האיש להקרא אדם? מה הפרוש להקרא אדם? והאם מספיק להתחתן בשביל להקרא אדם?

המחשבה כי אדם מתחתן בשביל לתקן את המידות נובעת מהפסוק (ב,יח) וַיֹּאמֶר יְדֹד אֱלֹהִים לֹא טוֹב הָיְתָה הָאָדָם לְבָדוֹ אֶעֱשֶׂה לוֹ עֶזְרָא כְּנַגְדּוֹ: משמע שאדם ללא אשה הוא לא טוב, מכאן למדו שאדם מתחתן בשביל להיות טוב (בעל מידות טובות), בהמשך נלמד בעז"ה פרוש נוסף מדוע לא טוב להיות לבדו.

ג. טעם התורה.

מה כתוב בתורה? הידעת? כתוב בתורה מהי סיבת הנישואין. לא מוזכר בתורה בשביל לתקן את המידות, ולא עבור פרו ורבו, אלא בגלל שהיא חלק ממנו: וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הַפְּעַם עָצָם מְעַצְמֵי וּבָשָׂר

מְבֹשֵׁרִי לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לִקְחָהּ זֹאת: עַל כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד, (בראשית, ב, כג)
"על כן" בגלל מה? בגלל ש "מאיש לוקחה זאת".
סיבת הנישואין על פי התורה היא: הפרדת האשה מהאיש.

ד. שאלות.

- א. מדוע ההפרדה מחייבת אותו להתחתן? מה יקרה אם ישאר נפרד?
 - ב. כיצד על ידי הנישואין מאחד האדם את הפירוד?
 - ג. חווה הופרדה מאדם הראשון, היכן הופרד אדם בימינו מרעיתו?
 - ד. התורה לא כותבת שהאיחוד נעשה על ידי שמתחתנים (כמו שהרבה חושבים), אלא על ידי "ודבק", מהו דבקות?
 - ה. מה הכוונה "והיו לבשר אחד" וכיצד זה קשור לטעם הנישואין?
 - ו. האם הטעם שהרמ"א כתב "להיות אדם", קשור לטעם ההפרדה?
- אחרי שתלמד בחוברת תראה שבפסוק אחד כתבה התורה את כל טעם הנישואין בצורה נפלאה ביותר.

לסיכום: מצאנו ג' טעמים לנישואין:

א. כדי לפרות ולרבות (שולחן ערוך).

ב. בשביל להיות אדם (הרמ"א).

ג. בגלל שהאשה היא חלק ממנו (פסוק בתורה).

שאלות: מדוע ללא אשה אינו נחשב אדם?

מדוע הפרדת האשה מהאיש מחייבת להתחתן?

האם הטעם של הרמ"א שונה מהטעם של התורה? (הוספה בהערה ו')

ו. למעיינים יותר: האם יש קשר בין מצוות פרו ורבו למצווה להתאחד עם בת המלך שהופרדה ממנו, בתורה אין מקרה ושתי מצוות שנזדמנו לפונדק אחד, מה המקשר ביניהם?

פרק ו. מה חובת האדם כלפי בוראו?

בשביל לבאר היטב מדוע מתחתנים צריך לבאר תחילה מה מטרת האדם בעולמו? מה תכלית קיום המצוות?

א. פליאה גדולה!

יהודים רבים שומרי תורה ומצוות קלה כבחמורה אינם יודעים מה תפקיד האדם בעולמו, לשם מה נועדו המצוות, ומהו תפקיד הנישואין, וכמו שנלמד יש אותו טעם לשניהם.

ב. האם יש יעד?

שאלה: אדם עושה מצוות רבות במשך ימי חייו, האם יש מטרה או יעד משותף לכל המצוות, או שכל המצוות הם ללא קשר ביניהם?

באור הספק: יעד משותף לכל המצוות הוא כמו לדוגמא: בצבא יש חיל רגלי, חיל תותחנים, חיל האוויר, לכולם יש מטרה משותפת להתגבר על האויב, כך המצוות מטרתם ליצור דבר אחד בסוף (מהו הדבר?).

או שכל המצוות הן ללא קשר ביניהם כמו אדם ההולך עם עגלת קניות בסופר וממלא מכל הדברים שרואות עיניו שאין קשר בין כל המוצרים, כך כל מצווה היא אוצר בפני עצמו?

בקיצור: האם המצוות הם תכלית או שהם אמצעי למטרה אחת?

ג. דבקות.

תשובה: זיכה אותנו ה' בספר נפלא מסילת ישרים ובפרק הראשון בספרו, כתב: "יסוד החסידות ושרש העבודה התמימה הוא: שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו? ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו"?

לפני שנראה מה התשובה של המסילת ישרים נתבונן: מי לא יודע מה חובת האדם בעולמו, האם חובת האדם היא לא קיום תרי"ג מצוות? לשם מה צריך שיתברר ויתאמת? כנראה שאנו טועים וחובת האדם בעולמו היא לא קיום תרי"ג מצוות אלא ...

כותב המסילת ישרים: "וכשתסתכל בדבר תראה כי השלמות האמיתי" (מה נחשב שלימות בעבודת ה' ? לאן צריך האדם לשאוף להגיע?) הוא רק הדביקות בו יתברך, והיינו שישתדל לידבק בו יתברך בכח מעשים שתולדתם זה הענין והם הם המצוות".

מבאר לנו המסילת ישרים:

א. יש מטרה משותפת לכל המצוות והיא הדבקות.
ב. המצוות הם רק אמצעי להגיע לדבקות.

ד. צריך לרצות את התכלית.

הערה חשובה: ישאל השואל מה אכפת לנו כל כך מה מטרת המצוות? עושים את המצוות בדיוק כמו שכתוב בהלכה, והדבקות כבר תגיע מאליה. (טעות נפוצה) אך אין הדברים כך: אם לא יחשוב לפני עשיית מצוה כי מטרתו להגיע לדבקות וישתוקק להגיע עדיה, יפסיד את רוב הדבקות מהמצווה. (עיין הערה ז)

ה. גן החיות מביא אהבת ה' למבקש.

בשביל להמחיש את הדברים נתבונן באחת הדרכים שכתב הרמב"ם להשיג אהבת ה', (הלכות יסודי התורה - פרק שני הלכה ב) "והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו? בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול. כמו שאמר דוד צמאה נפשי לאלהים לאל חי".

והנה נלך לגן החיות ונשאל את אחד העובדים אתה הרי רואה מעשיו וברואיו הנפלאים האם יש לך אהבת ה', וכן נלך לאוניברסיטה ונשאל את אחד החוקרים בפלאי הבריאה, האם אתה מלא באהבת ה', התשובה תהיה בדרך כלל לא מוחלט, מדוע האם הרמב"ם לא צדק שזה הדרך לאהבת ה'?

התשובה: כל מה שדברים אלו מביאים לאהבת ה' זה רק כאשר אדם מחפש אהבת ה' ובא לגן החיות בשביל לראות מעשיו וברואיו הנפלאים

ז. מבואר בזוהר ח"א דף קנ"ה/ב שכמו שקדושת הילדים תלויה במחשבת האב ואם בזמן הולדתם, כך כל מצווה שיהודי עושה היא בבחינת ילד שלו, והיא משפיעה עליו לפי הרצון והמחשבה שהיו לו בזמן עשית המצווה, לדומא: אדם שילך לקנות חלב עבור רעייתו ויחשוב בדרך שהוא רוצה בפעולה זו לקנות אהבה לבתו של מלך מלכי המלכים, הפעולה תשפיע עליו כך, ואם יחשוב לקנות מידת נושא בעולם כך יקנה, וזה מקצת מלשונו: דהא ודאי רעותא ומחשבה משיך משיכו ועביד עובדא בכל מה דאצטריך, ועל דא בצלותא אצטריך רעותא והרהורא לכוונא, וכן בכל אינון פולחנין דקודשא בריך הוא, הרהורא ומחשבה עביד עובדא ומשיך משיכו בכל מה דאצטריך:

אז מגיע לאהבת ה', אבל מי שלא מחפש לא רואה בכלל את ה' ובודאי שלא מגיע לאהבה, וכך בדיוק כלפי התורה הקדושה למרות שכתוב שתורה מביאה לאהבת ה' זה רק כאשר אדם מחפש מאוד אהבת ה' ולשם זה יושב ללמוד תורה.

1. ללא רצון לא משיגים.

וכך כתב הנצי"ב מואלוזין בספרו העמק שאלה (ח"א קדמת העמק ג,ה) "והרי יכול להיות עמל ויגע בתורה וגם דבק בה, ולא טעם טעם דביקות ואהבת ה' מעולם, מחמת שלא שם לב לזה, וכמו שאין מועיל כלי אומנות לאומן שיצא כלי למעשה, אם לא שיהיה לו חפץ לעשות, כמו כן אין מועיל דבר ה' להוגי בו להשיג אהבת ה', אם אינו משים ליבו לכך". וכך כתב השפת אמת (חנוכה תרל"ה) "המצוות מסיעין את לאדם לעבודת ה' כפי המבוקש". (ספר תנה בני לבך לי עמוד ע"א) (עיין הערה ח)

משל נפלא לדבר הוא מה שיש היום במכוניות מכשיר GPS, אדם רושם למכשיר להיכן הוא רוצה להגיע ואז המכשיר מנווט אותו ליעד, בדיוק כך הם המצוות אדם רושם לעצמו ברצון בתשוקה להשיג אהבת ה', ואז המצוות מנווטות אותו להשיג אהבת ה', אבל שאין רצון להשיג אהבה זה כמו לנסוע במכונית בלא לרשום למכשיר ניווט להיכן היעד.

וכן לגבי אהבת רעייתו: עזרה בבית, וכן כל קשר בין איש לאשתו, מתי הוא מביא לאהבה ודבקות? כאשר האדם חושב על האהבה ומשתוקק להגיע אליה. (מהנישואין לומדים שיעור חי כי אהבה מגיעה רק כשעושים מעשים עם רצון להגיע לאהבה).

ח. המתבונן יראה כי לצערנו רוב בני התורה אינם עוסקים כלל במצוות אהבת ה' (שזה הדביקות כמבואר בפרק הבא), וכשנשאל בן תורה מתי השקעת לאחרונה חמש דקות באהבת ה'? יתכן ולא ידע אם השקיע פעם בחיים בכך, וכבר התריעה על כך הח"ח בסוף ספרו שמירת הלשון, והמסילת ישרים בפתיחה לספרו, ובמיוחד במסילת ישרים סדר הויכוח, ובפתיחה לחובת הלבבות, ואתה עם עיני שכל לך תתחיל להשקיע כל יום בלחפש דרכים לזכות להגיע לאהבת ה' כמבואר בספרים: חובת הלבבות, מסילת ישרים פרק י"ט, בלבבי משכן אבנה, אהבתי אתכם (הרב לוגסי שליט"א), מישרים אהבוך (הלכות אהבת ה') חוברת הפגישה, וכן בחוברת זו יבוארו דרכים מסוימות, ניתן להשיג חלק מהספרים הנ"ל או כתובות לספרים נוספים, אצל מחבר חוברת זו.

פרק ז. מה הפרוש דבקות ?

למדנו שתכלית האדם היא להגיע לדבקות, אך מהי דבקות?
מצאנו בתורה בעוד מקום את המילה דבקות: "עַל כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת אָבִיו
וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד" (בראשית, ב, כג). מה הפירוש
ודבק באשתו?

א. דבקות – קשר תמידי.

דבקות פירושו קשר תמידי, שהאיש יהיה תמיד קשור לאשתו ולא לאשה
אחרת. וכך כתב הרמב"ן (בראשית פרק ב פסוק כד): "והנכון בעיני, כי
הבהמה והחיה אין להם דבקות בנקבותיהן, אבל יבא הזכר על איזה
נקבה שימצא, וילכו להם, ומפני זה אמר הכתוב, בעבור שנקבת האדם
היתה עצם מעצמיו ובשר מבשרו, ודבק בה, והיתה בחיקו כבשרו,
ויחפוץ בה להיותה תמיד עמו".

ב. קשר של אהבה עזה.

שאלה: דבקות זה קשר תמידי, אבל איזה קשר, של יראה או של אהבה?
תשובה: כתב הרמח"ל בספרו דרך ה' (חלק ד פרק ג) האהבה היא
המדבקת ומקשרת את האדם בבוראו, ומיפה כחו ומעטירתו עטרות
גדולות. והעיקר, בשמחת הלב והתלהטות הנשמה לפני בוראה, והמסר
האדם עם כל מאודו לקידוש שמו ית', ולעשות נחת רוח לפניו. (אמר
שלושה דברים כנגד בכל לבבך, בכל נפשך, ובכל מאודך). (עיין הערה ז)

י. דע שדבקות זה לא רק אהבה אלא גם אמונה וביטחון וכמו שכתב הרמח"ל בהמשך דבריו שם: והנה
לחלק הזה מתחבר האמונה בו וביחודו, הבטחון וכיוצא, כלם ענינים מדביקים האדם בבורא ית'
ומחזיקים בו הקדושה וההארה.

כדאי מאוד לראות את המשך חכמה על דברים פרק י פסוק כ ונביא חלק מלשונו: וזה הענין נקרא ובו
תדבק, שכיון שיצייר האדם שהוא דבוק להשגחה העליונה מהש"ת ומרגיש הש"ת בעניניו יותר ממה
שמרגיש האדם בעצמו ורוצה בהצלחת האדם יותר ממה שחפץ לבב האדם בעצמו, וכמו שדרשו (שמות
רבה ב-ט) על כי ידעתי את מכאוביו, ובאג"ב (אגדת בראשית פ' סה) על מה אקוב כו', אז האדם בטוח
ונח ואינו דואג מאומה לעניניו, כי מה יועיל יכולתו נגד יכולת הבורא הדבוק עמו ומרגיש בהעדרי
כביכול, וזה נקרא דביקות, והיא מצוה כוללת בבחינות שונות לכל אנשי האומה בלא הבדל, וכמו
שאמרו על קרא רבים מכאובים לרשע והבוטח בד' חסד יסובבנו (תהלים ס"פ לב), אפילו רשע ובוטח
בד' חסד יסובבנו (ילקוט תהלים ס"ט תשיט), שבענין שהוא בוטח ושיעוהו ד' מצד החסד.

וכעין זה כתב המהר"ל (נתיבות עולם א - נתיב האמונה - פרק ב): ואמר בא חבקוק והעמידן על אחת
שנא' וצדיק באמונתו יחיה, ודבר זה כי ענין המאמין שהוא מוסר עצמו אליו יתב' ובוטח בו ואינו סר
מן הש"י כלל לשום צד, כי זהו ענין האמונה שדבק בו יתב' לגמרי ולפיכך יש לו דבקות בו ית' ע"י
האמונה, כאשר האדם מאמין בו יתב' בכל לבו הוא דבק בו יתב' ואינו סר מאתו, ודבר זה ג"כ שלמות
גמור כי כל המצות שיהיה לאדם דבקות בו יתב' ולכך אמר שהעמידן על אחת.

ג. מה בין אהבה לדבקות?

החפץ חיים בספרו אהבת חסד בפתיחה כתב: "החילוק בין אהבה לדבקות הוא: דאהבה נקרא אפילו כשמתעורר בלבו האהבה ה' לפרקים, משא"כ דבקות מקרי אם האהבה תקועה בליבו תמיד, ועל ידי זה נדבק נפשו לה', וכן כתב הרמב"ן (עיין הערה יא)."

בחובת הלבבות (שער עשירי פרק א) כתב: לאהבה את ה' אלהיך לשמוע בקולו ולדבקה בו (דברים ל כ), וטעם הדביקה - האהבה הנאמנה והלב השלם בה.

ד. מה בין אהבת ישראל לאהבת רעייתו?

נצטוינו כלפי כל יהודי ואהבת לרעך כמוך, לגבי רעייתו נאמר יותר מכך ודבק באשתו, מה ההבדל בין אהבה לדבקות?

א. אדם שאוהב את חברו יכול להסתפק בפגישה מידי פעם, אדם שדבק בחברו רוצה תמיד להיות עם חברו כלשון הרמב"ן (הנ"ל) ויחפוץ בה להיותה תמיד עמו.

ב. אהבה זה גם קצת אהבה, ואילו דבקות זה קשר חזק מאוד של אהבה. וכמו שכתב בספר פלא יועץ (ערך אהבת איש ואשה) אהבת איש ואשה: הוא דבר שבחובה שיהא ביניהם אהבה עזה.

ה. בית הספר לאהבת ה'.

הפועל דביקות מופיע בתורה רק כלפי בורא עולם וכלפי רעייתו, באה התורה ולימדה אותנו, אם אתה רוצה לדעת לאן צריך להגיע הקשר שלך עם בורא עולם, צא ולמד מה רצון התורה שיגיע הקשר שלך עם ביתו של המלך, ולפי זה תדע לאן צריכים להביא אותך כל המצוות. נמצא שאהבת בת המלך היא אמצעי ללימוד על אהבת ה', בבחינת בית הספר לאהבת ה' יתברך. (עיין הערה יב)

יא. רמב"ן (דברים יא, כב): ויתכן שתכלול הדביקה לומר שתהיה זוכר השם ואהבתו תמיד לא תפרד מחשבתך ממנו בלכתך בדרך ובשכבך ובקומך, עד שיהיו דבריו עם בני אדם בפיו ובלשונו, ולבו איננו עמהם, אבל הוא לפני ה' ויתכן באנשי המעלה הזאת שתהיה נפשם גם בחייהם צרורה בצרור החיים, כי הם בעצמם מעון לשכינה.

יב. האריך בזה בספר הנפלא הבית היהודי לרב טאובר שליט"א פרק ה' ע"ש, דוגמאות למעשה יש בספר דע את ביתך (למחבר בלבבי משכן אבנה) פרק אחרון, וכן בחוברת שלום בית בתורה בהלכה ובאגדה ניתן להשיג אצל המחבר.

- סיכום: א. דבקות פירושו קשר תמידי.**
ב. איזה קשר? קשר של אהבה עזה.
ג. כלפי שנים אדם חייב בדבקות: לה' ולאשתו.
ד. מאהבת רעיתו יכול אדם ללמוד על אהבת ה'.

ו. ספר העקרים – אהבת החשק.

ספר העקרים - מאמר שלישי פרק לז

ולהורות שאהבת הש"י אל ישראל יותר מכל אומה ולשון אינה כאהבה ההדמות ולא כאהבה הטבעית אבל אהבה בחיריית נמשכת אל רצון האוהב בלבד בלי שום טעם יכנה הכתוב אהבת הש"י אל ישראל בשם חשק אמר חשק ה' בכם ויבחר בכם (דברים ו') כי שם חשק יאמר על הפלגת האהבה בלי טעם כמו שאהבת האיש אשה מיוחדת מזולתה אע"פ שהיא נאה הימנה יקרא חשק להיותה בלי טעם אמר הכתוב שכם בני חשקה נפשו בבתכם (בראשית ל"ד) כלומר אע"פ שהוא מוצא אחרת נאה ממנה וכן אהבת הש"י את ישראל היא כחשק בלי טעם וכל ספר שיר השירים מיוסד על חקוי זה החשק אשר בין הש"י וכנסת ישראל כדוד החושק עם הרעיה החשוקה בלי שום טעם: (עיין הערה

(ג)

יג. היות האבות מרכבה למעלה, הוא מרוב אהבתו יתברך אלינו להשפיע להם נשמות קדושות מלמעלה, כמו שבארו רבי שמעון בר יוחאי בזוהר, (מתורגם ללשון הקודש): אשריהם ישראל שהקב"ה קרב אותם אליו מכל אומות העולם עובדי עבודה זרה, ובחר בהם, וממקום רחוק קרב אותם אליו. וזה שנאמר: "כה אמר ה' בעבר הנהר ישבו אבותיכם". וכתוב: "ואקח את אביכם מעבר הנהר". והקשה בזוהר הקדוש, שדבר זה הרי כבר ידעו ישראל ויהושע, ובשביל מה אמר להם זאת יהושע? ומתרץ הזוהר: וודאי סוד הדבר - כי חסד גדול עשה קוב"ה עם ישראל, שבחר בהאבות ועשה אותם מרכבה קדושה לכבודו, והוציאם מנהר העליון היקר והקדוש, עד כאן לשונו.

ומסביר ה"ראשית חכמה" (שער אהבה פרק ג'): שחסד גדול עשה הקב"ה עם ישראל להוציא להם שורש נשמות מלמעלה מעלה, ולא קדם באבות איזשהו מעשה או התעוררות מצדם כדי שיאציל הקב"ה נשמותם מעבר הנהר, שהוא מקום קדוש לנשמותיהם של ישראל - אלא הוא חסד מעם ה'. וזהו ענין טבע מילת חשק ה', שהחשק והתעוררות האהבה התחיל מאתו יתברך ללא הכנה מצדנו.

אם כן, הרי שהדבר התחיל מחסד ה' להאציל נשמותינו ממקום עליון ונשגב, והוא הסיבה לקשר נמרץ בין הבורא המאציל - לנשמותינו הנאצלות להיות הקשר בלתי נפרד בחינת קוב"ה וישראל חד הוא, והוא חסד ואהבה שאינה תלויה בדבר.

פרק ח. מקורות שתכלית המצוות אהבת ה'.

היכן מצאנו בתורה ובראשונים שתכלית המצוות כולם להגיע לאהבת ה' (דבקות)?

א. חובת הלבבות וראשונים.

ספר חובות הלבבות שער אהבת ה': ראוי לך, אחי, שתבין ותדע, כי כל מה שקדם לנו זכרו בספר הזה מחובות הלבבות והמידות ונדבת הנפשות - הן מעלות ומדרגות אל הענין העליון הזה (אהבת ה'), אשר התכווננו לבארו בשער הזה.

וגם ראוי לך לדעת, כי כל חובה וכל מידה טובה מושכלת או כתובה או מקובלת הן תכונות ומעלות, שעולים בהן אל הענין הזה (אהבת ה') והוא תכליתן וסופן, אין מדרגה למעלה ממנו ולא אחריו, ומפני זה סמכו הנביא, עליו השלום, במשנה - תורה לייחוד, באמרו (דברים ו ד): שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, ואהבת את ה' אלהיך. וזירז עליו והשיב אותו במשנה - תורה הרבה, כמו שנאמר (דברים ל כ): לאהבה את ה' אלהיך לשמוע בקולו ולדבקה בו, וטעם הדביקה - האהבה הנאמנה והלב השלם בה. (כמבואר בפרק הקודם)

אבן עזרא (דברים, ה, יח): "ושרש כל המצוות עד שיאהב את השם בכל נפשו וידבק בו". ספר העקרים (מאמר שלישי פרק לז) "והיתה האהבה אל הש"י תכלית כל התורה לפי שהיא תמשיך אהבת הש"י אליו על הדרך שכתבנו"

המפרש על הרמב"ם (הלכות יסודי התורה פרק ב'): "ולא ניתנו כל המצוות אלא שנגיע בהם לזו המדרגה" (אהבת ה'), ולמד זאת מהפסוק (דברים ל יט): הַעִידֹתִי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמּוֹת נִתְּתִי לְפָנֶיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה וּבְחִרְתָּ בְּחַיִּים לְמַעַן תַּחֲיֶה אֶתָּה וְזֶרְעֶךָ: ובמה תלוי הברכה והחיים? לְאַהֲבָה אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְעַ בְּקוֹלוֹ וּלְדַבְּקָה בּוֹ.

וכן משמע בפסוק: "כי תשמור את כל המצוה הזאת לעשותה אשר אנכי מצווך היום לאהבה את ה' אלוקיך וללכת בדרכיו כל הימים". (דברים יט ט).

ב. בקריאת שמע.

וכן ניתן ללמוד מקריאת שמע שאנו אומרים בכל יום: "והיה אם שמוע תשמעו אל מצוותי אשר אנכי מצווה אתכם היום - לאהבה את ה' אלוקיכם", וכי ה' מצווה אותנו רק לאהוב את ה'?

אלא כוונת התורה שכל המצוות מטרתם להגיע לאהבת ה'. וכך פירוש הפסוק: "אם תשמעו אל מצוותי" (בשביל מה צויתי אתכם - בשביל להגיע) לאהבה את ה'.

ג. לימוד תורה מטרתו אהבת ה'.

גם מצוות לימוד תורה מטרתה בשביל להגיע לאהבת ה', זה לשון החינוך (מצווה תי"ח) שנצטוינו לאהב את המקום ברוך הוא שנאמר ואהבת את ה' אלקיך. וענין המצוה שנחשב ונתבונן בפקודיו ופעלותיו עד שנשיגהו כפי יכלתנו ונתענג בהשגחתו בתכלית הענג, וזאת היא האהבה המיוחדת. ולשון ספרי (כאן מובא גם ברש"י), לפי שנאמר ואהבת איני יודע כיצד אוהב אדם את המקום. תלמוד לומר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם, כלומר, שעם התבוננות בתורה תתישב האהבה בלב בהכרח.

ד. בתפילה.

ונראה שזה מה שאנו אומרים באהבת עולם: 1. והאר עיננו בתורתך 2. ודבק לבנו במצוותיך 3. ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך - זה הדרגה הגבוהה ביותר והמטרה של הכול.

וכן ב"ובא לציון" אומרים "הוא יפתח לבנו בתורתו וישם בלבנו אהבתו ויראתו", נראה פירושו כך: כיצד אדם יגיע לאהבת ה'? מה המפתח לפתוח את לב האבן שיתחיל לאהוב את ה'? הוא יפתח לבנו בתורתו, ואז כשיפתח הלב ישים בו אהבתו ויראתו שזה כל התכלית.

ה. למען לא ניגע לריק.

בהמשך ובא לציון אומרים: "למען לא ניגע לריק, ולא נלד לבהלה" דימה בעל התפילה את מי שמקיים מצוות ולא מגיע לתכלית - אהבת ה' לאדם שיולד ילדים לבהלה שהם מתים שלא יצא כלום מכל עמלו. ה' ירחם ויפתח לב כולם לאהבתו יתברך.

וכך כתב הרב פנחס שינברג זצ"ל בספרו דרך אמונה ובטחון עמוד צ"ה:
הוא יִפְתַּח לְבָנוּ בְּתוֹרָתוֹ. וַיֵּשֶׁם בְּלִבָּנוּ אֶהְבֵּתוֹ וַיִּרְאֶתוּ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ
וְלַעֲבֹדוֹ בְּלִבָּב שָׁלֵם. לְמַעַן לֹא נִיָּגַע לְרִיק וְלֹא נִלְדַּד לְבַהֲלָהּ: אם האדם
מקיים מצוות כאשר ליבו סגור, כל יגיעתו לריק, אם אין הוא מקריב
מעצמו אין הוא שייך לרוחניות, מבהיל הדבר, כי יכול האדם לקיים
מצוות ואין לו כלל שיכות לתורה ומצוות, כי מטרת המצוות היא
להתקרב לה' לבטוח ולהאמין בו, ואם זה חסר לאדם מפני מה נתנו לו
המצוות, הרי המצוות הם רק אמצעי להגיע לאהבת ה' ולאמונה בו,
ולעבדו בלבב שלם וכ"ו, תכלית התורה היא רק הדביקות בה', וללא זה
אין לאדם כלום מהמצוות, ואם אינם מביאים אותו לקירבה לאלוקים
הרי זה ח"ו נלד לבהלה, אפילו מה שלמד יהיה לריק בלי קיום עכ"ל.

**למדנו כי מטרת האדם בעולמו ותכלית כל המצוות
להגיע לדבקות/אהבה עם אבינו שבשמים.**

ו. מדוע?

האם אנו יודעים מדוע זה התכלית? על כך בפרק הבא: כאשר נדע מדוע
צריך לאהוב את אבינו שבשמים, נדע גם מדוע צריך לאהוב את נשותינו.

פרק ט. מי אתה יהודי ?

א. חלק אלוק ממעל.

בברכת אלוקי נשמה אתה אומר "אלוקי נשמה שנתת בי אתה נפחת בי" ככתוב (בראשית פרק ב) וַיִּצְרֶן יְדֹד אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם עֶפְר מִן הָאָדָמָה וַיִּפַּח בְּאָפִיו נְשָׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה.

כתב הרמב"ן (בראשית ב,ז): ויפח באפיו נשמת חיים, ירמוז לנו הכתוב הזה מעלת הנפש יסודה וסודה, כי הזכיר בה שם מלא (ה' אלוקים), ואמר כי הוא נפח באפיו נשמת חיים, להודיע כי לא באה בו מן היסודות (ארבעת היסודות) כאשר רמז בנפש התנועה (נפש בע"ח) (לעיל א כ), גם לא בהשתלשלות מן השכלים הנבדלים (המלאכים), אבל היא רוח השם הגדול, מפיו דעת ותבונה, כי הנופח באפי אחר מנשמתו יתן בו וזהו שנאמר (איוב לב ח) ונשמת שדי תבינם (רוח הבורא שנתן באדם תתן לו בינה):

אמרו חז"ל "מאן דנפח מדיליה נפח" - פירוש: מי שנופח בדבר משלו נופח. וכוונת חז"ל לומר שנשמת יהודי היא חלק אלוק ממעל. חלק מבורא עולם. וכן כתוב בתורה "כִּי חֵלֶק יְדֹד עֲמוֹ" (דברים לב ט) עם ישראל הם חלק מה'.

ספר התניא - חלק ראשון - פרק ב: ונפש השנית בישראל היא חלק אלוה ממעל ממש כמ"ש ויפח באפיו נשמת חיים ואתה נפחת בי וכמ"ש בזוהר מאן דנפח מתוכיה נפח פי' מתוכיותו ומפנימיותו שתוכיות ופנימיות החיות שבאדם מוציא בנפיתו בכח, כך עד"מ נשמות ישראל עלו במחשבה כדכתיב בני בכורי ישראל בנים אתם לה' אלהיכם פי' כמו שהבן נמשך ממוח האב כך כביכול נשמת כל איש ישראל נמשכה ממחשבתו וחכמתו ית' דאיהו חכים ולא בחכמה ידיעה אלא הוא וחכמתו א'.

ב. בנים אתם לה'.

הרקאנאטי על התורה (פרשת ראה): ואמר בנים אתם ליי' ... ירמוז עוד כי אצילות נפשותיהן של ישראל ממנו יתעלה כד"א ממני פריך נמצא (הושע יד' ט) מה שאין כן באומות. וכ"כ בפרשת בראשית: הנה לך בביאור כי שם אדם נופל על הצורה לא על החומר ועל כן אין אומות

העולם קרויין אדם כי נשמתם מרוח הטומאה. אמנם ישראל שנשמתם מרוח קדשו שנאמר ממני פריך נמצא "ופריו מתוק" להכי שהרמז בו לאילן הנקרא כל שמשם פורחות הנשמות הם הנקראים אדם והם בצלם אלהים. ואמרו רבותינו ז"ל תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלם מופרשות הן נפשות ישראל מנפשות האומות שאין נפשות הצדיקים מתערבות בנפשות הרשעים.

ג. רעך זה הקב"ה.

כתוב בספר ראשית חכמה - שער האהבה - פרק ששי: ועל בחינת הנשמה הנתונה בנו שהיא חלק ממנו יתברך, יקרא הקדוש ברוך הוא רע לנו, כמו שאמר הכתוב (משלי כז י) רעך ורע אביך, (עיין הערה טו) ויקרא רע מפני ששלשה שתפין באדם אביו ואמו והקדוש ברוך הוא, ופרש רשב"י עליו השלום (זוהר בשלח נה, ב) שעל זה נאמר (משלי יז יז) בכל עת אהב הרע, ואמרו זה לשונם, רבי חזקיה פתח ואמר בהאי קרא דכתיב בכל עת אהב הרע ואח לצרה יולד, בכל עת אהב הרע דא קודשא בריך הוא דכתיב ביה רעך ורע אביך אל תעזב, ואח לצרה יולד, בשעתא דיעיקון לך שנאך קודשא בריך הוא מה אמר (תהלים קכב ח) "למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך" ולא שלום לך אלא בך, דישראל אקרונ אחים ורעים להקדוש ברוך הוא.

אתה, יהודי יקר, חלק מרוחו של בורא עולם, חלק שהפריד ממנו.

טו. בגמ' שבת דף לא/א: מעשה בנכרי אחד שבא לפני שמאי אמר לו גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כשאני עומד על רגל אחת דחפו באמת הבנין שבידו בא לפני הלל גייריה אמר לו דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה ואידך פירושה הוא זיל גמור: פירש רש"י: דעלך סני לחברך לא תעביד - ריעך ורע אביך אל תעזוב (משלי כז) זה הקדוש ברוך הוא, אל תעבור על דבריו שהרי עליך שנאוי שיעבור חבירך על דברך. לשון אחר חבירך ממש, כגון גזלה גנבה ניאוף ורוב המצות: (לפי הבאור הראשון של רש"י לרעך זה כולל גם בין אדם למקום מחמת שגם ה' יתברך הוא רעך).

פרק י. מדוע הדבקות היא תכלית עבודת האדם ?

א. לשוב ולדבק במקור.

כתב הרמח"ל (דעת תבונות א,מב): איבעית אימא סברא, הנשמה אינה אלא חלק אלוה ממעל, הנה אין תשוקתה ודאי אלא לשוב ולדבק במקורה ולהשיגו, כטבע כל עלול החושק לעילתו, ואין מנוחתה אלא כשתשיג את זה.

פירוש: איבעית אימא סברא - אחרי שאדם יודע שהוא חלק אלוקה ממעל בסברה פשוטה הוא מבין שכל תכליתו זה הדבקות. הנשמה אינה אלא חלק אלוה ממעל- זה מה שכתבנו בפרק הקודם שנשמת היהודי היא חלק מה' יתברך. הנה אין תשוקתה ודאי אלא לשוב ולדבק במקורה ולהשיגו כטבע כל עלול החושק לעילתו - מצוות הדבקות מטרתה לתת לנשמה לחזור לאותו מקור שממנו יצאה, להחזיר את הבריאה לאחדות עם ה'.

ב. הגוף המפריע לדבקות.

הנשמה מטבעה רוצה לשוב ולהדבק בה', אלא שברא ה' את המסך ושרמו גוף שהוא מונע מהאדם להרגיש את תשוקת הנשמה, כלשון המסילת ישרים פרק א: ואמנם ראוי לו שתהיה כל פנייתו רק לבורא יתברך, ושלא יהיה לו שום תכלית אחר בכל מעשה שיעשה אם קטן ואם גדול אלא להתקרב אליו יתברך (תכלית כל המצוות דבקות) ולשבור כל המחיצות המפסיקות בינו לבין קונו, הן הנה כל עניני החומריות והתלוי בהם, עד שימשך אחריו יתברך ממש כברזל אחר אבן השואבת.

ג. אהבה היא איחוד.

אומר ה' ליהודי: אני הפרדתי חלק ממני ושמתי אותו בך מבקש אני ממך תחבר בחזרה את מה שהפרדתי, כיצד תחבר? על ידי שתאהב את ה' יתברך כמו שציונו ואהבת את ה' אלוקיך, על ידי זה תתחבר בחזרה לאביך שמשם הגעת.

וכך תקרא את קריאת שמע: שמע יהודי ה' אלוקינו הוא אחד, כל מהותו אחדות, וממילא תפקידך להתחבר אליו להתאחד עמו, כיצד? ואהבת את ה' אלוקיך - ע"י שתאהב את ה' תיצור אחדות, וכך כתב בספר העקרים (מאמר שלישי פרק לה) "עד שיצדק עליהם יחד גדר האהבה - כי האהבה

היא התאחד דבר הנאהב עם האוהב והתדבקם יחד דבוק שכלי בשלמות".

סיכום :

תפקיד האדם לחבר את מה שהי הפריד.
החיבור נעשה על ידי אהבת הייתברך.

ד. אהבה היא החיבור היחידי למעלה.

כדי להמחיש את הדבר שאהבה היא החיבור שקיים בעולמות רוחניים הבנו קטע נפלא מהזוהר הקדוש חלק ג דף רסז/ב:

תא חזי, (בוא וראה שהכול תלוי באהבה), היכלא דא אהבה אתקרי, ובגין אהבה קיימא כלא, כמה דכתיב (שיר ח ז) מים רבים לא יכלו לכבות את האהבה, וכלא ברחימותא קיימא: דהא שמא קדישא הכי אשתכח, דהא אוקמוה, י', לא מתפרש קוצא דלעילא מן י' לעלמין, דהא ברחימותא שריא עליה, ולא מתפרש מניה לעלמין: ה', הא אוקמוה דיו"ד לא מתפרש מינה, ואשתכחו כחדא בחביבותא, לא אתפרשן דא מן דא, כגוונא דא ה', והא אתמר, כמה דכתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן, יוצא תדיר לעלמין, בחביבותא אתדבקן: ו"ה כד אתדבקן דא בדא, אתדבקן בחביבותא כחתן בכלה, דארחייהו תדיר בחביבותא: אשתכח י' בה', ה' עם ו', ו' עם ה', ודא בדא אתקשר בחביבותא, וכלא אהבה אקרי, ועל דא מאן דרחים למלכא, הא אתקשר בההוא אהבה, ובגין כך ואהבת את יהו"ה אלהי"ך:

באור: בוא וראה היכל האצילות נקרא אהבה ובשביל אהבה מתקיימים כולם, כמו שנאמר מים רבים (שהם כוחות החיצוניים) לא יוכלו לכבות את האהבה (להפריד בין הדבקים) והכול עומד מחמת אהבה. שהרי השם הקדוש הויה מקושרים אותיותיו זה לזה מכוח אהבה, כך פירשו הקוץ של האות י' שרומז על ספירת כתר לא נפרד מהאות י' לעולם כי באהבה שורה עליו ואינו נפרד ממנו לעולם, ה' הראשונה – האות יוד לא נפרדת ממנה ונמצאים כאחד בחביבות ואינם נפרדים זה מזה כמו שכתוב ונהר יוצא מעדן יוצא תמיד לעולם שהרי בחביבות שורה עליו בחביבות מתדבקים זה בזה, ו"ה – כאשר מתדבקים זה בזה, הם מתדבקים בחביבות כחתן וכלה, וזה אהבה בחביבות (הוספה לפי הרמ"ק), שדרכם תמיד בחביבות, (כאשר הם מתדבקים זה לא רק חביבות אלא אהבה בחביבות, וזה כוונתו לעיל כחתן וכלה שכמו שהם לפעמים מותרים ולפעמים אסורים כך גם ו"ה לפעמים מדובקים ואז יש אהבה לפעמים לא ואז יש חביבות), נמצא כי י' בה', ה' עם ו' זה וזה מתקשרים

- כז -

בחביבות, והכול ביחד נקרא אהבה, ועל כן מי שאוהב את המלך נקשר
באהבה ההיא ולכך כתוב ואהבת את ה' אלוקיך.

סיכום חלק א': תפקיד האדם בעולמו.

- א. המצוות הם אמצעי להגיע לתכלית.
- ב. התכלית היא הדבקות.
- ג. צריך לרצות שהמצוות יביאו לתכלית.
- ד. רוב העולם לא מתבוננים כלל בתכלית.
- ה. דבקות פירושו קשר תמידי.
- ו. קשר של אהבה עזה.
- ז. הראשונים כתבו מפורש שכל המצוות נועדו להגיע לאהבת ה'.
- ח. גם לימוד התורה מטרתו להגיע לאהבת ה'.
- ט. כך אנו אומרים בק"ש: אם שמוע תשמעו אל מצוותי...לאהבה.
- י. וכך בתפילה: והאר עיננו בתורתך...ויחד לבבנו לאהבה.
- יא. ובא לציון...הוא יפתח לבנו בתורתו וישם בליבנו אהבתו.
- יב. התורה פותחת ומכינה את הלב להשיג אהבת ה'.
- יג. נשמת היהודי היא חלק מרוחו של בורא עולם.
- יד. וזה הכוונה בנים אתם לה'.
- טו. מטרת אהבת ה' להחזיר את הנשמה לשורשה.
- טז. האהבה מדביקה את האדם לה'.
- יז. אהבת ה' מגיעה מכוח ההכרה שאנחנו אחד.

קורא יקר! האם ידעת עד היום למה באת לעולם? האם ידעת מה תכלית המצוות? האם אתה מתכוון לעשות שינוי בחייך להתחיל להשקיע כל יום זמן מסוים בשביל להגיע לאהבת ה', זכור! תורה ומצוות ללא אהבת ה' זה בבחינת למען לא ניגע לריק ה' יצילנו.

הקדמה לחלק ב': למה יהודי מתחתן.

בחלק א' של החוברת למדנו מי אתה יהודי, מה תפקידך בעולם? ומה עושים המצוות לאדם? ומדוע זה התפקיד? אחרי שאנו יודעים זאת יהיה לנו קל לעבור לחלק השני שהוא למה יהודי מתחתן, שכן זה אותה תשובה בזעיר אנפין (בצורה קטנה). קריאה נעימה!.

פרק יא. מי היא רעיתי?

א. נשמה אחת שהתפלגה.

בראשית פרק ב': "וַיִּפֹּל יְדוּד אֱלֹהִים תְּרִדְמָה עַל הָאָדָם וַיִּשָּׁן וַיִּקַּח אֶחָת מִצְלָעָתוֹ וַיִּסְגֹּר בְּשָׂר תַּחְתָּנָה: וַיִּבֶן יְדוּד אֱלֹהִים אֶת הַצְּלָע אֲשֶׁר לָקַח מִן הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיִּבְאֶה אֶל הָאָדָם: וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הִפְעַם עָצָם מֵעֲצָמֵי וּבְשָׂר מִבְּשָׂרִי לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לָקַחָה זֹאת:"

זוהר חלק א דף פה/ב (עוד זוהר בהערה טז): וכד נשמתין נפקין דכר ונוקבא כחדא נפקין, לבתר כיון דנחתי, מתפרשן דא לסטרא דא ודא לסטרא דא, וקב"ה מזווג לון לבתר, ולא אתייהיב זווגא לאחרא אלא לקב"ה בלחודוי, דאיהו ידע זווגא דלהון, לחברא לון כדקא יאות, זכאה הוא בר נש דזכי בעובדוי ואזיל באורח קשוט, בגין דאתחבר נפש בנפש כמה דהו מעקרא, דהא אי זכי בעובדוי, דא הוא בר נש שלים כדקא יאות.

באור: כאשר הנשמות יוצאות, זכר ונקיבה כאחד יוצאות, אחר כך יורדות לעולם הזה נפרדות זו לצד זה וזו לצד זה, והקב"ה מאחד אותם אחרי כן, ולא ניתן האיחוד ביניהם לאחר אלא להקב"ה לבדו, שהוא יודע את זיווגן המתאים לחבר ביניהם כיאות, זכאי הוא האדם שזך במעשיו והולך בדרך אמת, שבזה מתחברת נפש בנפש כמו שהיו מתחלה, שהרי זכה במעשיו, זה הוא אדם שלם כמו שראוי.

ב. הנשמות מתאחדות בזווג.

ספר ראשית חכמה (שער הקדושה פרק ששה עשר) "ונראה מתוך הלשון שצריך לכוון שכשם שגוף האדם נשלם מחסרונו דהיינו הצלע אשר לוקח מהאדם בהזדווגו, כן נשמתו גם כן חסרה מפני שגם כן הנשמות

כאשר נאצלות מלמעלה הם נאצלות זכר ונקבה, כדפי' בזוהר בענין בת פלוני לפלוני ולמטה הם נפרדות, ונמצא שבזוג הם משתלמין הנשמות זכר בנקבה, וכן במציאות גופם כדפי' והיינו נפשא חד וגופא חד, שכשם שיש אחדות בגוף כן בנפש. והקדמה זו מוכרחת ואמתית בלי שום פקפוק."

רמב"ן האמונה והבטחון פרק כ"ד: "הנפש עשאה הקב"ה בפירוד, וחלקה לשני חלקים ושם החלק האחד בגוף זה והחלק השני שם בגוף אחר, ובהתחבר זה עם זה תתעורר האהבה הקדמונית".

חתם סופר (במהדורות חדשות מכת"י גטין צ.): "ואומר כי דביקות הזיווג היא קשירת נפשם העליונה, שהרי כן נבראו תחילה, גוף אחד דו פרצופין, ולא היה להם כי אם רוח אחד וגם אחר הפרדם היה כן ורוח אלוקים שופע על שניהם כאחד, והוא דביקות אהבתם האמתית".

ג. רמזים בתורה.

היכן מרומז בתורה כי איש ואשתו הם נשמה אחת?
עֲרוֹת אַחִי אֲבִיךָ לֹא תִגְלֶה אֶל אִשְׁתּוֹ לֹא תִקְרַב דְּדַתְךָ הוּא, (ויקרא יח, יד)
פירוש: כיצד תגלה את ערות אחי אביך? אם תבוא על אשתו שהיא נשמת אחי אביך.

2. במשכן היה לכל קרש שני אדנים מתחתיו. שאלה: האם ראינו אדם שעושה לרגל אחת שתי נעלים? מדוע חתכו את הקרש לשנים ועשו לו שני אדנים? אלא שהמשכן הוא רמז ליהודי כל יהודי הוא קרש אחד, שירד למטה לעולם הזה חתכו את נשמתו לשניים, חצי נשמה אצלו וחצי אצל אשתו, וזהו שני אדנים תחת הקרש האחד (הערה יז).

למדנו שרעיתך היא חלק שהופרד מנשמתך. נמצא שיצירתה היא דוגמת יצירת האדם שהוא חלק שהופרד מהקב"ה.

סיכום:

א. איש ואשתו הם לא רק גוף אחד אלא גם נשמה אחת,
שירדו לעולם התחלקה נשמתם, וכשמזדווגים מתחברת הנשמה.

יז. המתבונן בציוור של הקרשים (מופיע בחלק מהחומשים בסוף חומש שמות) רואה: שלכל קרש בתחתיתו היה שתי בליטות שעליו הלבישו שני אדנים, נראה שהקרש רומז על הנשמה והאדן מרמז על הגוף שהוא מולבש על הנשמה, וכמו שאחרי ששמו את האדן לא ראו את הקרש, כך אחרי שיש גוף לא נראית הנשמה, למרות שכל האדן (הגוף) עומד על הקרש (הנשמה).

- לא -

ב. נשמת היהודי היא חלק מה' יתברך שהפריד ממנו.
ג. יצירת האשה היא כעין משל ליצירת האדם.

פרק יב. מדוע כדאי לי לאהוב את רעיתי?

הערה: פרק זה חשוב ביותר - יש לקוראו כמה וכמה פעמים.

א. תפקיד דומה - איחוד.

נתבונן ונראה שיש השוואה נפלאה בין הדבקות ברעייתו לבין הדבקות בה': לעיל למדנו שתפקיד המצוות להחזיר את האיחוד הראשוני שהיה ביני לבורא יתברך, להדבק בו כבתחילה (עיין הערה יח), כך בדיוק תפקיד האדם כלפי רעייתו, ה' יתברך יצר פירוד הפריד חלק ממך ושם אותו אצל רעייתך, מבקש הבורא ממך למלא תפקיד בעולם, לחבר את מה שהוא הפריד ליצור אדם שלם.

ב. אהבה מאחדת.

כיצד ניתן לחבר שני חלקי נשמה שנפרדו? היכן משיגים דבק-נשמות? באה התורה ואמרה "ודבק באשתו" - תאהב את אשתך, אהבה ביניכם יוצרת חיבור בין הנשמות עד שהם נהיים לאחד. כלשון הזוהר "וְכִד מְתַחַבְרֵן כְּחֵדָא תְּרִי פְּלִגִּי גּוּפָא, אֲתַעְבְּדוּ חֵד גּוּפָא, וְכִדִּין אֲקָרִי אֶחָד", כמו שעם הבורא יתברך אנו מתאחדים על ידי אהבה כך גם עם הבת מלך שלך אתה מתאחד על ידי אהבה.

מהר"ל (נתיבות עולם ב - נתיב אהבת השם - פרק א): "ולכך האהבה בין איש לאשתו כי הוא הדבקות הגמור עד שנעשים דבר אחד".

ג. והיו לבשר אחד.

בכל מקום בו התורה רוצה לציין אהבה של אחדות גמורה התורה כותבת בשר, כמו באחי יוסף שרצו להרוג אותו אמר יהודה לאחיו וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל אָחִיו מֶה בָּצַע כִּי נִהְרַג אֶת אָחִינוּ וְכִסִּינוּ אֶת דָּמוֹ: לָכוּ וְנִמְכְּרֵנוּ לְיִשְׁמַעֲאֵלִים וַיִּדְנוּ אֶל תְּהִי בּוֹ כִּי אָחִינוּ בְּשָׂרֵנוּ הוּא. (בראשית לז) מסביר העמק דבר: אח מן האב נקרא סתם אח. ואח מן האם נקרא בשר. משום דבשר הוולד מכח האם בא כדאי' ספ"ג דנדה. ומש"ה אהבה

יח. וזה מה שאנו מבקשים בתפילה (ביהי רצון שאחרי ברכת המעביר שינה) "ודבקנו במצוותיך", וכן בכל יום באהבת עולם מבקשים "ודבק לבנו במצוותיך", שקיום המצוות יביאו אותנו לידי דבקות (אמונה חזקה ואהבה) בבורא, וממה שאנו מבקשים על כך רואים שאין קיום המצוות בלבד מחייב שאדם יגיע מהם לדבקות, כשם שאדם שעוזר בבית לא חייב שלכן יאהב את רעייתו, וצריך הרבה לחפש ולבקש את האהבה והדבקות.

לאח מן האם רבה מן אח מן האב כדכתיב תהלים תשב באחיק תדבר
בבן אמך תתן דופי ופי' במדרש רבה פ' תצא אם תדבר באח מן האב
סופך שגם בבן אמך תתן דופי. אע"ג שהוא נגד הטבע ותכונת בני אדם.
ואמר יהודה אשר יוסף גם אחינו מן האב גם בשרנו מן האם שהרי רחל
ולאה אחיות הן. וא"כ שארם גם מן האם ע"כ אין לנו לצערו בידים.
וכן אהרון שמבקש ממשה רבינו להתפלל על מרים אומר לו: אַל נָא תְהִי
כַּמֶּת אֲשֶׁר בְּצִאתוֹ מֵרַחֵם אִמּוֹ וַיֹּאכֵל חֶצִי בְּשָׂרוֹ: (במדבר יב) מסביר רש"י
מאחר שיצאה מרחם אמנו היא לנו כאילו נאכל חצי בשרנו כענין
שנאמר (בראשית לז) כי אחינו בשרנו.

למדנו שהביטוי של אהבה הגדול ביותר ששיך בתורה לדבר גשמי זה
הרגשת בשר אחד. וכך כתב הרמב"ן כאן: ומפני זה אמר הכתוב, בעבור
שנקבת האדם היתה עצם מעצמיו ובשר מבשרו, ודבק בה, והיתה בחיקו
כבשרו, ויחפוץ בה להיותה תמיד עמו וכאשר היה זה באדם, הושם טבעו
בתולדותיו, להיות הזכרים מהם דבקים בנשותיהם, עוזבים את אביהם
ואת אמם, ורואים את נשותיהן כאלו הן עמם לבשר אחד וכן כי אחינו
בשרנו הוא (להלן לז כז), אל כל שאר בשרו (ויקרא יח ו) הקרובים
במשפחה יקראו "שאר בשר" והנה יעזוב שאר אביו ואמו וקורבתם,
ויראה שאשתו קרובה לו מהם: וכן מפרש הרמב"ן (שמות כא ט) את
המצווה שארה כסותה ועונתה שפירוש המילה שארה שירגיש שאשתו
היא חלק ממנו שארית ממנו.

ד. האיחוד הגמור לעתיד לבוא.

שאלה: אם עיקר המטרה היא איחוד הנשמות למה כתבה התורה והיו
לבשר אחד ולא והיו לנשמה אחת?

תשובה: בעולם הזה כל עוד אנחנו נמצאים בגוף גשמי לא ניתן לאחד
את הנשמות רק להגיע להרגשת קירבה ואהבה כאילו אנחנו מהות אחת,
לעתיד לבוא יבוא הקב"ה ויאחד את הנשמות לנשמה אחת, לכן כתבה
התורה מה עלינו לעשות והיו לבשר אחד, ועל ידי יזכו לעתיד שיהיו
לאחד גם בנשמה, וכמו שאנו אומרים בסיום עלינו לשבח והיה ה' למלך
על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד שרק לעתיד לבוא יהיה
אחדות גמורה.

וכך כתב הרמח"ל לגבי הדבקות בה': (דרך ה' חלק א פרק ד) ואלו לא
היתה הגזירה גזורה שימות כמו שכתבנו לעיל, על ידי המעשים האלה
(המצוות וההימנעות מעבירות) היתה הנשמה מתחזקת וחשך הגוף
מתחלש, באופן שהיה מזדכך על ידה זיכוך גמור, ומתעלים שניהם אל
הדביקות בו ית'. ולפי שהגזירה גזורה, אין הדבר נעשה בפעם אחת, אך
על כל פנים מתחזקת הנשמה בעצמה, והגוף מזדכך בכח אע"פ שאינו

נעשה בפועל, וקונה האדם מצב שלימות בכח שיצא אחר כך לפועל בזמן הראוי לו: (עיין הערה יט)

ה. מצוות עונה מטרתה איחוד.

שאלתי הרבה אברכים בני עליה לשם מה נועדה מצוות עונה, כאשר אין בה מצוות פרו ורבו, רובם ענו לי בשביל לעשות חסד, לכאורה העיקר חסר, נתבונן בדבקות עם ה' יתברך, למדנו לעיל שכיצד אדם נדבק לה' על ידי אהבה, אז לשם מה יש מצוות? כי רק על ידי מעשים גשמיים (תפילין מזוזה נר חנוכה) אדם יכול לקנות את האהבה, מצווה מלשון צוותא חיבור דיבוק, וכלשון המסילת ישרים: "והיינו שישתדל לידבק בו יתברך בכח מעשים שתולדתם זה הענין והם הם המצוות", כך גם אם הבת מלך אדם נדבק על ידי אהבה, אבל בלי דבר גשמי אדם לא קונה אהבה. (עיין הערה כ). (הרחבה בענין זה עיין פרק כז. ט. סעיף א. אם אחרת יקח לו).

יט. שמות פרק לו כט: והיו תואמם (האדנים) מלמטה ויחדו יהיו תמים אל ראשו אל הטבעת האחת כן עשה לשניהם לשני המקצעות: בפסוק זה יש כמה שאלות? א.למה בתחילה כתוב תואמם ואח"כ תמים? ב.למה כתוב יהיו תמים לשון עתיד והרי כל עשית המשכן בפרשת ויקהל כתובה בלשון עבר מה שבצאל עשה? ג.למה למטה היה חיבור של אדן שזה חיבור לא שלם שכל אחד בטבעת נפרדת ולמעלה היה חיבור גמור של טבעת אחת?

כתב בספר שערי אורה "והיו תואמים מלמטה ויחדו יהיו תמים על ראשו", וקשה למה למטה אמר תואמים שזה מורה על ב' דברים שנתחברו יחד ולמעלה אמר תמים שזה מורה אל דבר אחד אחדות שלם? כי כלל ישראל אף שהגופים מחולקים, מכל מקום מצד נשמותיהם בשרשם למעלה הן אחדות אחד, כי בגשמי שיש לו גבול ומקום יש ריבוי ופירוד וחלוקה, משא"כ ברוחני שאין לו תפיסת מקום אין בו פירוד וריבוי לכן הם אחד ממש.

נפרש את הדברים: באה התורה ולימדה אותנו שאתם תדאגו שיהיה איש ואשתו באחדות למטה (תאומים), זה יגרום שלמעלה יהיה יחוד שלם (תמים), דהנה אין האדם יכול במעשיו בעולם הזה לאחד את הנשמה כל שבכוחו הוא לאהוב מאוד עד הרגשה של בשר אחד, ועל ידי זה יזכה לעתיד שיהיו אחד גמור.

וכן ניתן לפרש גם את ברכת שים שלום שבתחילה מבקשים שים שלום ובסוף מבקשים וטוב בעיניך לברך את עמך ישראל...בשלומך, מדוע מבקשים פעמים על שלום? ועוד מהו בשלומך? ומהו וטוב? מפרש הרב שטינמן שליט"א (בספרו על באור התפילה) חז"ל פירשו עושה שלום במרומי על עשית שמים שהקב"ה לקח אש ומים ועשה מהם שמים, וכשמסתכלים עכשיו על השמים אין רואים לא אש ולא מים, והטעם בזה כי בכדי להיות שלום גמור צריך לבטל כל אחד את מציאותו ממצבו הטבעי לפי שאינם יכולים להיות ביחד, והאש צריכה להפסיק להיות אש והמים צריכים להפסיק להיות מים ונעשה יצירה חדשה של שמים ועל ידי זה הם מאוחדים בשלמות, ועל זה מבקשים להתברך בשלומך, דהינו כזה שלום כמו שהקב"ה עושה שכל אחד מבטל את עצמו לזולתו ונעשה לדבר חדש עכ"ל. לפי זה נסביר כך בתחילה מבקשים שים שלום על שלום ששיך בעולם הזה והיו לבשר אחד, ובסוף מבקשים על השלום העתידי שהוא אחדות הנשמות שזה בשלומך, כאשר אנחנו משתדלים בעוה"ז לעשות שלום בננו אז טוב בעיני ה' לעשות את האיחוד הגמור-בשלומך.

כ. וכן משמע מתיקוני זוהר תיקון נ"ח, כדאי ללמוד שם עם פירוש מתוק מדבש, ולראות עד היכן הדברים מגיעים, המתבונן היטב בדברים יראה שכל תיקון הבריאה ממש תלוי באהבה בין איש ואשתו

ו. קשירת נפשם העליונה.

חתם סופר (במהדורות חדשות מכת"י גטין צ.): "ואומר כי דביקות הזיווג היא קשירת נפשם העליונה, שהרי כן נבראו תחילה, גוף אחד דו פרצופין, ולא היה להם כי אם רוח אחד וגם אחר הפרדם היה כן ורוח אלוקים שופע על שניהם כאחד, והוא דביקות אהבתם האמתית".

ז. אשר קדשנו במצוותיו.

האם המצוות מביאים לידי אהבה? לצערנו הרב אנו רואים הרבה שעושים הרבה מעשים גשמיים מניחים תפילין וטלית מידי יום ואהבה אין, בשביל זה אנו מברכים אשר קדשנו במצוותיו, לא מספיק המעשה צריך לבקש הרבה שהוא יקדש אותנו, כמו שאנו מתפללים "קדשנו במצוותיך", כך גם עם הבת מלך אפשר לעשות הרבה מעשים גשמיים ואהבה אין, לשם כך אמרו חז"ל יקדש עצמו, לחשוב על התכלית של המעשים.

ח. העיקר זה הרצון.

בפרק ו. אות ד. למדנו שבשביל שהמצוות יביאו לאהבת ה' צריך לרצות מאוד להשיג אהבת ה', כך בדיוק בשביל להשיג את אהבת בת המלך מהמעשה גשמי (וזה כולל גם עזרה בבית וכד') צריך לרצות מאוד להשיג את האהבה, לשם כך נועדה החוברת לעורר את האדם עד כמה חשובה אהבה זו, ועל ידי קריאה והתבוננות בדברים ובעיקר הרבה תפילה על כך יוצרים רצון, ואז המעשים הגשמיים יוצרים אהבה ודבקות.

ט. שלושה סוגי חסד.

יש שלושה סוגי חסד: א. חסד שאדם עושה בשביל להרוויח כגון: להרוויח מצווה (ולא חושב על השני כלל), או חסד שאנשים עושים בבחינת שמור לי ואשמור לך, כגון: אם אני לא יבוא לחתונה שלו הוא לא יבוא לחתונה שלי ב. חסד שאדם עושה עם העני זה חסד שנובע

לשם שמים, ולא לחינם כתב הרמב"ם סוף הלכות חנוכה על אהבת איש ואשתו כל התורה ניתנה לעשות שלום, ויעקוב אבינו ראה בדרכו לשאת אשה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה, שזה רומז על הבת מלך שאמנם היא בארץ (בארציות-גשמיות) אבל ראשה מגיעה על עולם האצילות, וכשהתעורר מהחלום אמר "ואנוכי לא ידעתי" וכמו שפירשו בזוהר דף ק"נ/א ע"פ באור מתוק מדבש שאם היתי יודע כמה קדושה עצומה יש בזה לא היתי מתמהמה מלשאת אשה, ואולי על זה אמרו חז"ל מכבדה יותר מגופו, ויבואר עוד בהמשך בע"ה. (בתיקוני זוהר שם כתוב את הביטוי בת מלך שאנו משתמשים בו הרבה).

מחמת רחמים על אדם מסכן. ג. ויש חסד של קמח ומים, כמו שקמח זקוק למים והמים זקוקים לקמח בשביל להכין עוגה, כך שנים עושים חסד אחד עם השני כי כך טוב לשניהם. נראה שכך צריך להראות מצוות עונה והרבה מהעזרה בבית שניהם רוצים דבר אחד אחדות. וכך כתוב בזוהר תחילת פרשת קדושים: בתרגום: ומתי נקרא האדם אחד? בשעה שהוא נמצא יחד זכר ונקיבה, שמתקדשים בקדושה עליונה, ומכוונים להתקדש. וכאשר נמצאים שניהם כאחד, בהכול אחד בנפש ובגוף, בנפש-להדבק זה בזה ברצון אחד ע"כ. לשניהם יש רצון אחד להתאחד.

י. לא מספיק להתחנן.

כתוב כאן יסוד גדול מאוד (שלצערנו הרבה טועים בזה): לא מספיק להתחנן בשביל לאחד את הנשמות, צריך לאהוב אהבה גמורה-דבקות, רק כך מתאחדים הנשמות. וכל חיי האדם עליו לעבוד ולהוסיף אהבה לבתו של מלך בשביל להתאחד. כשם שלא מספיק להיות יהודי בשביל להתאחד עם ה' אלא צריך לאהוב את ה' יתברך, כך לא מספיק להתחנן ע"מ להגיע לאחדות, צריך לאהוב, כדאי לקרוא את הזוהר שהבאנו לעיל פרק י. ד. פרק י. אות ד. שבו רואים שכל החיבורים בשמים זה רק באהבה.

יא. חתונה – נתינת כוח למעשים לפעול.

לשם מה נועדה החתונה? נחזור לדביקות בה' ונסתכל בשביל מה שם נועדה החתונה? אמרו חז"ל (משנה מסכת תענית פרק ד משנה ח) ביום חתונתו, זו מתן תורה.

כתב בספר דעת תבונות (לרמח"ל קנד – קסה): ותראי כי זה מה שעשה האדון ב"ה לישראל בהר סיני, שהנה לא נתן להם שם התורה כולה במעמד ההוא, אבל היתה הכנה כוללת לכל עבודת המצוות, כי אז השלים להם תחילה כל העיטורים והמעלות הראויים לאדם העשוי לעבוד את יוצרו...להיות להם כח להיות משרתים אותו. ואז קירבם אליו באהבה, שהוא ענין (הגדה של פסח), "קרבתנו לפני ה' סיני", וכך מה שאנו אומרים בכל יום, "וקרבתנו לשמך הגדול" וגו', והדביקם אליו באהבתו, ואז נתן להם תחילה הכח לשמור כל מצוותיו, ושמעשיהם בעבודתו יעשו הפרי הטוב המצטרך לתיקון הבריאה, והוא מה שכתוב (שמות יט, ו), "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש". ומשם והלאה נשאר ישראל מובדלים מן העמים, ומעוטרים בכח עליון לשמור כל המצוות, לתקן בהם כל הבריאה כולה, וכמו שביארנו עכ"ל.

למדנו מדבריו: שמטרת מתן תורה לתת אפשרות לעם ישראל שמעשי המצוות יפעלו פרי טוב לתיקון הבריאה לאחד את כולם במלכות ה'. כך גם מטרת החתונה בין איש לאשתו היא לתת אפשרות למעשה אהבה שבניהם לדבק את נשמתם, וכאשר הם זוכים והם שמחים ואוהבים זה לזה יאמר עליהם המשך המשנה: "וביום שמחת ליבו זה בנין בית המקדש" שהקב"ה בונה בית מקדש ושוכן בביתם. (עיין הערה כא)

יב. סיכום.

בא נראה את כל הדברים שלמדנו כתובים בתורה הקדושה: "וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֶאת הַפֶּעַם עָצַם מְעַצְמִי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ לִקְחָהּ זֹאת: עַל כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ וְדָבַק בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד" (בראשית, ב, כג).

כתוב בתורה הקדושה הטעם להתחתן בגלל שהאשה הופרדה מהאיש, שאלנו בתחילת החוברת: א. מעולם לא ראיתי שרעיתי הופרדה ממני? ב.מה יעזור שאתחתן לענין שרעיתי הופרדה ממני? ג. מהו והיו לבשר אחד?

תשובה: התורה מגלה לכל יהודי דע לך רעייתך היא חלק ממך, אדם הראשון נולד תחילה שלם ורק לאחר מכן הופרד חלק ממנו, ובשאר הדורות מראש הם נולדים מופרדים, בגוף ובנשמה, תפקיד האדם ליצור דבר שלם, לחזור לאחד, לכן מה תעשה, תתחתן עם הנשמה שלך, אבל זה לא מספיק, צריך גם "ודבק באשתו", תאהב אותה אהבה עזה (לשון הפלא יועץ), ואז תזכה והיו לבשר אחד, על ידי אהבה שביניכם אתם אחד ממש. וכמו שכתב בספורנו (בראשית ב, כד): והיו לבשר אחד, מכוין בכל הפעולות להשיג השלמות המכוון ביצירת האדם כאלו שניהם נמצא אחד בלבד.

על כן- בגלל שתפקידך לאחד את הפירושים שה' יצר, לכן תלך להתחתן, תאהב את בת המלך אהבה תמידית, ובזה יהיה הכול אחד.

יג. אהבה מדביקה ומאחדת.

עכשיו נבין למה נקראה אהבה בתורה דבקות? כי אהבה גדולה מדביקה- מאחדת את האדם לרעיתו או לה', וכמו שכתב בספר העקרים (מאמר

כא. ברכת אירוסין מסתימת "מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין", מסביר המהרש"א (כתובות דף ז/ב) א"נ שיש לפרש דמסיים בה הכי ע"פ מ"ש בכמה דוכתין דמיון ישראל לגבי הקב"ה כאשה לבעלה וז"ש דהוא מקדש לו ג"כ עמו ישראל בדוגמא זו בקדושין שהיא נתינת התורה כמ"ש אל תקרי מורשה אלא מאורסה ובחופה הוא יחוד שכינתו במקדש עמנו וכמו שדרשו ביום חתונתו זה מתן תורה וביום שמחת לבו זה יום שנתחנך המשכן ודו"ק:

- לח -

שלישי פרק לה) "עד שיצדק עליהם יחד גדר האהבה - כי האהבה היא התאחד דבר הנאהב עם האוהב והתדבקם יחד דבוק שכלי בשלמות". ורק כלפי שניים בלבד אדם חייב כזאת אהבה גדולה: כלפי אשתו וכלפי בוראו.

י. ד. אהבה בגימטריא אחד.

אהבה בגימטריא כמו "אחד". כמו שכתב בראשית חכמה: "וזה סוד אהבה בגימטריא אחד שהאוהב מתאחד באהוב ממש, בענין ונפשו קשורה בנפשו, ולכן סמוך ואהבת לאחד".

ורמז נפלא בדבר: אהבה בגימטריא 13, כמנין הפעמים שמצווה זו מופיעה בתורה, ואלו הם: (שמות כ' ו', דברים: ה' י', ו' ה', ז' ט', י' י"ב, י"א א', י"א י"ג, י"א כ"ב, י"ג ד', י"ט ט', ל' ו', ל' ט"ז, ל' כ').

כאשר נשמה של יהודי אוהבת נשמה של יהודי אחר הם מתאחדים לנשמה אחת, כמו שכתוב על יעקוב אבינו שאהב את מאוד את בנימין "נפשו קשורה בנפשו" (בראשית מד ל) הנפשות התחברו, כך מי שאוהב את אשתו, נשמותיהם נדבקות וכאשר יצא מהגוף הגשמי, ידבקו הנשמות להיות אחד, ובזה בא הדבר על תיקונו.

כמה נפלא לראות כי תפקיד האדם כלפי בוראו, הוא בדיוק כתפקידו כלפי אשתו. (עיין הערה כב)

סיכום:

- א. איש ואשתו נוצרו מחלק אחד ותפקידם להתאחד.**
- ב. בדיוק כשם שהאדם והשי"ת הם חלק אחד שהופרדו ותפקיד האדם להתאחד.**
- ג. ומה מאחד - אהבה.**
- ד. לשם מה אדם מתחתן? בשביל להיות שלם - אחד.**

הוספות לפרק זה תמצא בנפסחים פרק כז. ד.

כב. בעשרת הדיברות בדיברה השנייה: בצד ימין כתוב לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני, ובצד שמאל כתוב לא תנאף, מה הקשר ביניהם? לא תנאף פירושו שלאשה לא יהיה קשר עם איש נוסף חוץ מבעלה שכל אהבתה תהיה רק לבעלה, לא יהיה לך פירושו שלא תאמין שיש עוד כוח שיכול לתת לך שפע חוץ מה' יתברך. והשורש אחד: כל קשר עם נותן נוסף הורס את הקשר עם האחד שאיתו צריכים להתאחד.

כד. ניתן לומר לפי זה דבר נחמד: כל דבר שאדם קונה הוא עושה קנין אחד וקונה אותו, לדוגמא: אדם קונה עבד עברי הוא נותן כסף ובזה העבד שלו, מדוע אדם שרוצה לשאת אשה צריך שני קנינים?

פרק יג. סיכום הדברים למה יהודי מתחתן?

א. אחדות.

למדנו פירוש נפלא מה הסיבה לנישואין: אין הנישואין רק אמצעי לקנות קנינים (מידות טובות וכד'), אלא הם בעצמם תכלית. תפקיד האדם בעולמו הוא לחבר את הפירודים שה' יצר, והדבק המחבר הוא האהבה.

ב. חזון איש.

וכך כתב החזו"א במכתבו המפורסם לאברך בשנה הראשונה: ושמח את אשתו אשר לקח, חובה, כיצד משמחה? טבע שלה להתענג על חינה בעיניו, ואליו עיניה נשואות, עליו להשתדל להראות אהבה וקירוב בריבוי שיחה וריצוי, ומה שאמרו אל תרבה שיחה עם האשה, באינו צריך לריצוי מדבר, ולא בשנה ראשונה שצריך להשתדלות ההתאחדות שזה כוונה היצירה - והיו לבשר אחד.

ג. תכלית ושמח – אחדות.

מלמד אותנו החזו"א שמה מטרת ושמח את אשתו? וכן כל שאר הדברים שבין איש לרעייתו (מצוות עונה ועוד)? התאחדות, שזה כוונת היצירה דהינו תכלית כל בריאת איש ואשה נפרדים היה בשביל שיצליחו הם על ידי מעשיהם להגיע לאחדות הראשונה, ליצור את האדם השלם, לא מספיק זה שהתחתנו, זה היה רק התחלה, בשביל להתאחד צריך הרבה אהבה ביניהם, וזה משיגים ע"י שמשמחה, משוחח עימה ועוד. (עיין הערה כד)

**לסיכום: כשאדם מתחתן הוא רק מתחיל את עבודת האחדות,
וככל שאוהב את אשתו יותר כך גדלה האחדות.**

1. קידושין (כסף או שטר) 2. נישואין (חופה), למה לא מספיק קנין אחד? באו לומר ליהודי: אל תחשוב שבזה שהתחתנת סיימת את עבודת האחדות, צריך עדין נישואין (חופת יחוד) להתאחד ולהתאחד כל החיים. וכן אדם שרוצה להתאחד עם ה' יתברך, לא מספיק שיש לו אמונה בה' – יראה (שזה בחינת ארוסין ככתוב וארסתיך לי באמונה) אלא צריך נישואין-אהבת ה'.

פרק יד. כל התורה ניתנה לעשות שלום (חלק א).

א. מה פירוש הביטוי שלום? - מחשבת העולם.

העולם רגילים לחשוב ששלום פירושו אי מריבה, כמו השלום עם מצרים, ולכן בברכת שים שלום חושבים על השכנים וכד'.

ב. שלום בחז"ל - אחדות.

נתבונן ונראה מהו שלום בתורה ובחז"ל: שאלנו בתחילת החוברת מה הבאור בדברי הרמב"ם בהלכות חנוכה (ד,יד) "גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם שנאמר (משלי ג') דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום". האם כל התורה נועדה רק לעשות שלום, הרי יש הרבה מאוד מצוות בין אדם למקום?

תשובה: שלום אצל הרמב"ם הכוונה אחדות מוחלטת בין שניים (הרמוניה) מיזוג, אם כל אחד עומד בפני עצמו אפילו ללא מריבה אין כאן שלום. רק כאשר יש בין שנים אהבה אחווה שלום ורעות, אז הם בשלום. הם בשלימות. (לפי זה נבין שכל מקום שאנו מזכירין שלום בית הכוונה לאחדות מלאה בין בני הזוג. "אוהבה כגופו").

עושה שלום במרומיו - למעלה במרומים יש שני כוחות אש ומים, ה' עושה שלום ביניהם, אין הכוונה שה' דואג שהאש לא תכלה את המים, והמים לא יכבו את האש אלא ה' ממזג את שניהם ליצירה אחת-שמים.

ג. אברבנאל - מהות השלום.

ומצאתי בחסדי שמים דברים אלו כתובים באברבנאל אבות (א,יב) וז"ל: "ובכל מקום שנזכר שלום בכתוב חשבו המפרשים שענינו תמיד הסכמה בין הכתות המתקוטטות, כמו שאחז"ל עמון ומואב עשו שלום ביניהם, כי תקרב אל עיר להלחם עליה וקראת אליה לשלום, ולכן פרשו אוהב שלום ורודף שלום שיהיה האדם משים שלום בין חבריו המתקוטטים, והביאו על זה משלים מפסוקים ומאמרים סובבים כולם על הקוטב הזה כאילו ענין השלום לדבריהם לא יפול כי אם במקום שיש קטטה ומריבה קודמת,

והנה לא הכירו את מעלת השלום ולא ראו את יקר תפארת גדולתו, לפי שעם היות שיאמר על הסכמת המריבים כמו שחשבו, הנה גם כן יאמר שלום מזולת מריבה וקטטה על הטוב המשותף ועל

הסכמת האנשים ואהבתם זה לזה שהוא הדבר ההכרחי בקבוץ המדיני והוא החוט הקושר והמכוון את כולם, ובכלל יאמר השלום על בריאות הדבר ולשמותו וטובו ויופיו, ולכן נקרא ה' שלום לפי שהוא הקושר את העולם ומעמיד הנמצאים על סדר בצביונם וקומתם כי כאשר יהיה הדבר בסדרו הראוי יהיה בשלום ובמישור.

ד. כל התורה ניתנה לעשות שלום.

כותב הרמב"ם: כל התורה ניתנה לעשות שלמויות (אחדות) בעולם. איזה שלמויות? בין איש לאשתו=אהבת אשתו כגופו (אהבת עצם). ובין אדם לקונו=ואהבת את ה' אלוקיך עד כדי דבקות.

הרמח"ל כתב שמטרת האדם להגיע לדבקות. הרמב"ם כתב שמטרת התורה לעשות שלום. אין זה סתירה, משום ששלום פירושו אהבה גמורה בין שנים, והיא הדבקות.

ה. תפילה על אהבה.

אחרי שלמדנו שתכלית עבודת הבורא זה לאהוב את בוראו ולאהוב את רעייתו, יש לשאול הכיצד יתכן ובתפילת שמונה עשרה שתיקנו לנו חז"ל לא מצאנו תפילה שנזכה לאהוב את הבורא, ולאהוב את בת המלך, הייתכן ונבקש על רפואה פרנסה תשובה וסליחה ועל התכלית שלנו בעולם לא נבקש?

תשובה: לא רק שאנו מבקשים על כך בשמונה עשרה אלא כל התפילה מלאה בבקשות על כך (יתכן ובתפילת שחרית אנו מבקשים על כך כעשרים פעמים) הכיצד? היכן מתפללים כל יום שנזכה לאהוב את בת המלך? היכן אנו מתפללים שנזכה להגיע לאהבת ה'? תשובה: בברכת שים שלום, וכן בכל קדיש שאנו אומרים עושה שלום. וכל פעם שאתה מברך יהודי בשלום, שהרי שלום פירושו אחדות, וזה כולל כל האחדויות בין איש לאשתו ובין עם ישראל ובין ישראל לאביהם שבשמים.

לסיכום: שלום פירושו איחוד גמור.

מטרת התורה היא יצירת איחוד בין הנפרדים, עד שנגיע למצב של "ה' אחד ושמו אחד".

ו. מטרת הנישואין – שלום.

למדנו מכאן הגדרה חדשה: לשם מה יהודי מתחתן? בשביל השלום. (האריך על כך בספר בנין הבית לרב שוחטוביץ שליט"א. ניתן להשיג את הספר אצל מחבר הקונטרס.)

ז. קושיה: למה השלום בבית עדיף.

המתבונן יראה שיש כאן קושיה גדולה מאוד, לאחר שלמדנו ששלום פירושו אחדות, וזה כולל שני דברים אחדות עם ה' יתברך ואחדות עם בת המלך, מדוע כותב הרמב"ם שני שבת שהוא מביא שלום בבית עדיף על נר חנוכה מפני שגדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום, הרי גם נר חנוכה מביא שלום בין היהודי לקונו, ומדוע עדיף השלום בין איש לאשתו על פני השלום בין היהודי לקונו? ועוד שיש גמרא מפורשת שהשלום בין ישראל לאבינו שבשמים עדיף (עיין הערה כה) תשובה על כך בפרק כב. כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם חלק ב'. (עיין הערה כו)

ח. להמתין לאשה בהדלקת נרות חנוכה-סיפור.

באחד מימי החנוכה ישב רבי נחומקה הורדנער (החפץ חיים החשיבו כרבו) ליד החנוכיה והתעכב בהדלקתה, בכל הבתים הסמוכים כבר ריצד אור הנרות ואילו רבי נחומקה יושב וממתין, שעה שעתים וגם שלוש, בני ביתו ומקורבים לא ידעו על מה ולמה, רק כאשר נכנסה רעייתו של רבי נחומקה הביתה, קם והדליק את הנרות, התפלאו התלמידים הרי לפי הרמב"ם לא יוצאים בהדלקת נרות חנוכה לאחר חצי שעה משקיעת החמה, מדוע המתין לה עד מאוחר, למרות שאין כל חיוב שהאשה תהא נוכחת בהדלקתה, הסביר להם הרב: כתוב בגמרא שני חנוכה ונר שבת, נר שבת עדיף, משום שלום בית, אם לא היתי ממתין לרעייתי, היה הדבר פוגם מעט בשלום הבית שלנו, ואם חז"ל העדיפו נר שבת על נר

כה. מסכת מכות דף יא/א: בשעה שכרה דוד שיתין קפא תהומא בעא למישטפא לעלמא אמר מהו לכתוב שם אחספא ומישדא בתהומא דליקו אדוכתיה? ליכא דאמר ליה מידי, אמר כל היודע דבר זה ואינו אומר יחנק בגרונו, נשא אחיתופל ק"ו בעצמו אמר ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה התורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים, לכל העולם כולו לא כל שכן (פירוש: שאם אין אנשים בעולם אין אפשרות להתאחד עם אבינו שבשמים) א"ל שרי כתב שם אחספא שדי אתהומא נחת וקם אדוכתיה.

כו. למעמיקים יותר: בשלב זה אנחנו מבינים שיש שני תפקידים בעולם: בין אדם למקום להתאחד עם ה' יתברך, בין אדם לחבירו: להתאחד עם רעייתו ועם כלל ישראל, וזה בחינת שני לוחות הברית, בהמשך נלמד בע"ה שבעומק יותר יש רק תפקיד אחד, אלא שיש שני אמצעים להגיע אליו, וכן נלמד מי האמצעי הגדול יותר.

- מג -

חנוכה משום שלום בית, הרי שמותר לי לפחות לסמוך על הדעות המתירות להדליק מאוחר יותר, ולהמתין לה.

פרק טו. מה קורה כאשר מתנגשות השלמויות?

א. שלום ביתו עדיף.

לפניך שתי אפשרויות: להוסיף שלום (אחדות) בינך לרעייתך או להוסיף שלום בינך לקונך – מי קודם? פוסק הרמב"ם: (עיין הערה כז) שלום ביתו עדיף, לכן עדיף לוותר על נר חנוכה למרות שמצווה זו חביבה עד למאוד, ותקרב אותך מאוד לאבינו שבשמים, אבל מצווה שתקרב אתך לרעייתך עדיפה.

ב. מנין? שהרי השם נמחק.

מנין יודע הרמב"ם דין זה? כותב הרמב"ם: שהרי השם נמחק לעשות שלום בין איש לאשתו. מדבר זה למדנו שרצון ה' לוותר על השלום איתו בשביל שיהיה שלום בין איש לאשתו.

ג. שם ה' נמחק נחשב קצת כחילול השם.

מה הפירוש השם נמחק? נראה מתוך דברי הגמרא מסכת סוכה דף נג/א בשעה שכרה דוד שיתין קפא תהומא ובעא למשטפא עלמא אמר דוד מי איכא דידע אי שרי למכתב שם אחספא ונשדיה בתהומא ומנח ליכא דקאמר ליה מידי אמר דוד כל דידע למימר ואינו אומר יחנק בגרונו נשא אחיתופל קל וחומר בעצמו ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים לעשות שלום לכל העולם כולו על אחת כמה וכמה אמר ליה שרי כתב שם אחספא ושדי לתהומא ונחית תהומא שיתסר אלפי גרמידי כי חזי דנחית טובא אמר כמה דמידלי טפי מירטב עלמא אמר חמש עשרה מעלות ואסקיה חמיסר אלפי גרמידי ואוקמיה באלפי גרמידי.

שואל הערוך לנר: קצת קשה למה הי' מסופק בזה הא אין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש ואפילו שבת מותר לחלל שהוא איסור סקילה כש"כ איסור לאו וכי יש פקוח נפש גדול מזה שרצה התהום למשטף עלמא? וי"ל משום דאמרינן בסנהדרין (דף ע"ד ע"ב) דעל חלול השם אפילו בשאר מצות יהרג ואל יעבור ולכן הי' דוד מסופק אם זה בכלל חלול השם מה שמוחק השם, והוצרך לפשוט ממה שהתירה התורה

כז. (הלכות חנוכה פרק ד הלכה יד): היה לפניו נר ביתו ונר חנוכה או נר ביתו וקדוש היום נר ביתו קודם משום שלום ביתו. שהרי השם הנמחק לעשות שלום בין איש לאשתו גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם שנאמר (משלי ג') דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום.

למחוק גבי סוטה. למדנו מדבריו של מחוק את השם זה כעין חילול השם עד שדוד הסתפק האם מותר כזה דבר מפני פיקוח נפש, ובכל זאת בשביל השלום בבית זה כדאי.

ד. התורה ללמד באה כמה חשיבות השלום.

נראה להסביר את הדברים יותר: יש לפנינו אשה סוטה שספק אם נאסרה על בעלה ומוטל עלינו לברר את הדבר כדי להתירה לבעלה, בשביל לברר דבר זה אמרה תורה שניקח את שם ה' ונמחה אותו על המים וכך יתברר הדבר, והנה בשביל לברר את הדבר יכלו להעביר את האשה לפני החושן ולדעת את האמת וכמו שיהושע בדק כך מי מעל בחרם של העי, לשם מה צייתה התורה למחוק את שם ה'? אלא שבאה התורה ללמד אותנו לדורות עולם כל מקום שיהיה לפניכם שני דברים כבוד שמים או שלום בין איש לאשתו תקדימו את השלום.

ה. רצון ה' שתעדיף את ביתך. (רבינו אשר)

יתכן לומר בזה כמה וכמה הסברים, וכמו שנלמד בע"ה בהמשך, אבל דבר ראשון צריך לזכור זה רצון ה' ששלום ביתו יקדם למצוות שבין אדם למקום, ויש יותר נחת רוח לאבינו שבשמים כאשר אתה מוסיף אחדות בינך לרעייתך מאשר אתה מוסיף אחדות ואהבה אליו. וכך כתב הרא"ש על המשנה הראשונה במסכת פאה (מופיע על הדף במשניות אחרי מסכת ברכות) וז"ל: אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו, וכי יש צדיק טוב ויש צדיק שאינו טוב, אלא טוב לשמים וטוב לבריות זה צדיק טוב, ועל זה נאמר כי פרי מעלליהם יאכלו, כי הקב"ה חפץ יותר במצוות שיעשה בהם גם רצון הבריות מבמצוות שבין אדם לקונו. (עיין הערה כח)

ו. סיפור – יותר בין אדם למקום בבין אדם לחבירו.

היה זה כשמרן הגה"צ רבי מאיר חדש זצוק"ל הגיע להסתופף בחודש אלול בצל הישיבה הנודעת בסלבודקה, באותם ימים נהוג היה שאך בוגרי הישיבה זכו ליכנס לשיחותיו של מרן הסבא מסלבודקה לשמוע את שיחותיו חוצבי הלהבות, אך רבי מאיר בעקשנותו לא ויתר, ופילס

כח. מדויק מדברי הרא"ש שכתב "גם רצון הבריות", שכאשר עושה מצוות בין אדם לקונו מרוויח פעמים שעושה גם רצון ה' יתברך, וגם רצון הבריות, ולכן זה עדיף, בהמשך נלמד כמה רצון ה' גדול יש בין אדם לחברו, עד שנראה שיש יותר בין אדם למקום בבין אדם לחברו מאשר בבין אדם למקום, ואם בין אדם לחברו עדיף מבין אדם למקום ק"ו בין איש לאשתו שהוא הרבה יותר חשוב מכל בין אדם לחברו, שהרי השם נמחק רק בשביל זה.

את דרכו בדרך לא דרך ליכנס בקודש פנימה, בימי החגים כשפגש בו הסבא אמר לו: יודע אני שנכנס אתה לשיחות, האם הבנת דבר מה מאותן שיחות? השיב לו רבי מאיר בפשטותו: הרבה לא הבנתי... אבל דבר אחד ברור הבנתי מכלל השיחות שהרבה יותר בין אדם למקום יש בבין אדם לחבירו, מאשר בין אדם למקום בבין אדם למקום...', אורו פניו של מרן הסבא שהפטיר ואמר: אכן הבנת כראוי.

מוסיף הרה"ג יצחק אייזיק סילבר שליט"א, מחבר ספר משפטי השלום כמה עומק טמון במשפט כה חשוב ותמציתי, הקב"ה שש ושמח בקיום המצוות שבין אדם למקום, אך שמח הוא יותר בקיום המצוות שבין אדם לחבירו, שבהם מלבד קיום המצוה כלפי הבורא בקיום מצוותו, (עיין הערה כט) אף מיטיב עם ברואיו ומקיים רצון ד' להיטיב להם. אם נתבונן כל אחד כמה משקיעים אנו במצוות שבין אדם למקום, כמה טורחים אנו אחר אתרוג מהודר אף ללא בלעט'ל, כמה טורחים אנו בהידור אכילת המצה לשובע, אך טבעי הוא שההשקעה במצוות שבין אדם לחבירו יהיה רב יותר, אך הדבר לצערנו לא נעשה כן, וזאת משום חוסר הידיעה הברורה במגוון ההלכות המצויות. וכבר אמר רבי ישראל מסלנט [אגרת המוסר] 'הנשגב והעיקר בשימוש רפואות התורה לתחלואי היצר, הוא ללמוד בעוז ובעיון עמוק היטב דיני העבירה עצמה, ההלכה על כל סעיפיה, כי זה הלימוד עושה קנין חזק בנפש להיות העבירה רחוקה ממנו.

ז. סיכום.

למדנו מדברי הרמב"ם והרא"ש שיש להקב"ה יותר נחת רוח מדבר שמביא לאחדות בינך לרעייתך מדבר שמביא לאחדות רק בינך לה'. לכן שלא ניתן לקיים שניהם עדיף לעשות דברים שיביאו לאחדות בבית. בעז"ה יבואר בהמשך מדוע עדיף אחדות בבית.

כט. יש להתבונן כאן בדבר חשוב מאוד, כל מה שבין אדם לחבירו עדיף על בין אדם למקום, זה כאשר הבין אדם לחבירו הוא גם בין אדם למקום, כיצד? שנותן אל ליבו שהוא עושה את המעשה מחמת שרוצה לעשות ציווי ה' יתברך, אבל כאשר עושה מעשה ללא מחשבה - מלומדה (כמו שלצערנו הרבה יהודים באים הביתה ללא מחשבה כלל לקיים מצוות ואהבת לרעך כמוך) אין כאן כלל בין אדם למקום,

דרשות הר"ן - הדרוש החמישי נוסח ב"כ החפץ במצוות בתכלית החפץ, יגיע לאהוב השם יתברך, והאוהב המצות אוהב הש"י באמת. כבר אמרו בספרי לפי שנאמר ואהבת את ה' אלהיך, איני יודע כיצד אוהב את המקום, תלמוד לומר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך, שמתוך כך אתה מכיר את מי שאמר והיה העולם. הנה אמרו שמי שאוהב המצות ומשים אותם תמיד על לבו הוא אוהב הש"י עכ"ל, למדנו מדבריו שרצון ה' יתברך שקיום המצוות יעשה מתוך זכירה ורצון לקיים.

אגרת התשובה לרבנו יונה

וְחַיֵּב אָדָם לְדַרֵּשׁ טוֹב לְעַמּוֹ וְחֻבְרָיו בְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁהוּא אוֹהֵב וְדוֹרֵשׁ טוֹב לְנַפְשׁוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר, וְאַהֲבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ. וְאָמְרוּ חֲכָמִים זְכוּרֹנִם לְבִרְכָה, "וְאַהֲבַת לְרַעַךְ כְּמוֹךָ" זֶה כָּלֵל גְּדוֹל בַּתּוֹרָה, שֶׁעַל יְדֵי הַשְּׁלוֹם מְקִימִין יִשְׂרָאֵל אֶת הַתּוֹרָה. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֹנִם לְבִרְכָה, שֶׁקוֹל הַשְּׁלוֹם כְּנֹגֵד הַכֹּל. וְעַל כֵּן אָנוּ אוֹמְרִים בַּתְּפִלָּה, עֲשֵׂה שְׁלוֹם וּבוֹרָא אֶת הַכֹּל. וְתַפְלַת הַצְּבוּר נְשַׁמְעַת, כְּשֶׁהֵן בְּשְׁלוֹם, וְכָל דְרָכֵי הַתּוֹרָה מְבִיאוֹת לְיַדֵי שְׁלוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר, וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שְׁלוֹם. וְיִשְׂרָאֵל אוֹהֲבֵי שְׁלוֹם הֵם, וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרַכְּכֵם בְּשְׁלוֹם, מִפְּנֵי שֶׁהַשְּׁלוֹם מַחְזִיק כָּל הַבְּרָכוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר, ה' יְבָרֶךְ אֶת עַמּוֹ בְּשְׁלוֹם. עַל כֵּן נִקְרְאת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל "שׁוֹלְמִית", וְאִמּוֹת הָעוֹלָם נִקְרְאוּ "שׁוֹנֵא שְׁלוֹם", שֶׁנֶּאֱמַר, עִם שׁוֹנֵא שְׁלוֹם:

פרק טז. תכלית קיום המצוות שה' ירצה בי.

א. יש דרגה למעלה מאהבת ה'.

בחלק א' של החוברת למדנו שהרבה חושבים שחובת האדם בעולמו זה כמה שיותר לקיים מצוות, ועל זה באו הראשונים והוכיחו מהתורה הקדושה שחובת האדם בעולמו זה לאהוב את ה' יתברך, והאמצעי לכך זה קיום המצוות, עכשיו נזכה ללמוד דבר חדש ונפלא שיש תכלית יותר גדולה מאשר "ואהבת את ה' אלוקיך".

ב. תכלית ההצלחות – שה' יחפוץ בך.

כתב רבינו יונה בספרו שערי תשובה (שער א אות מב): "ותאות הצדיקים מן ההצלחות (מה רוצים הצדיקים להרוויח ממעשי המצוות) להפק רצון מהשם ושיחפוץ בהם (וכמו שאנו מתפללים רצה ה' אלוקינו בעמך ישראל). ורצונו (כאשר זוכים שה' רוצה בך זוכים ל) החיים הקיימים והאמתיים והאור הגדול הכולל כל הנעימות, כענין שנאמר (תהלים ל, ו): חיים ברצונו, ונאמר (שם פ, כ): ה' אלקים צבאות השיבנו האר פניך ונושעה. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (מדרש תהלים מזמור פ): אין לנו אלא הארת פניך, והוא ענין הרצון (שה' יאהב אותם). (עיין הערה לג).

לג. ועוד חידש שם רבינו יונה שיתכן ואדם יקיים הרבה מצוות ובכל זאת אין ה' רוצה בו וז"ל (שם): "ועוד יתפלל בעל התשובה אל השם למחות כעב פשעיו וכענן חטאתיו, ושיחפוץ בו וירצהו ויעתר לו כאשר אם לא חטא, כענין שכתוב בדברי אליהוא על בעל התשובה אחרי היסורים (איוב לג, כו): יעתר אל אלוק וירצהו, כי יתכן להיות העון נסלח ונפדה מן היסורים ומכל גזרה, ואין לה' חפץ בו, ומנחה לא ירצה מידו".

ג. תכלית המצוות שה' יאהב אותי.

חידוש גדול כתוב בדברי רבינו יונה אלה: שעיקר מה שהצדיקים רוצים זה לא כמה שיותר מצוות לקיים (כמו שהרבה חושבים), וגם לא שאני יאהב את ה' (כמו שבארנו בחלק א'), אלא – שה' יאהב אותי וירצה בי. ובספר העקרים (מאמר שלישי פרק לז) הביא לכך ראיה וז"ל: "כמו שנמצא מיועד בתורה האלהית אמר (דברים ז') והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אותם ושמר ה' אלהיך לך וגו' ואהבך וברכך והרבך, וכן אומר הנביא (מלאכי א') אהבתי אתכם אמר ה', (תהלים קמ"ו) ה' אוהב צדיקים" עכ"ל.

ד. ספר הישר מיוחס לרבינו תם.

והנני מפרש לך כי אין תועלת גדולה כְּאַהֲבַת הַבּוֹרָא לְאָדָם. וּבְאַהֲבַת הָאֵל בּוֹ, לֹא יִצְטָרֵךְ לְגִמּוּל אַחֵר. וְאִין לוֹ לְבַקֵּשׁ וְלִשְׁאֹל, אִם תִּתְקִים נַפְשׁוֹ אַחֲרֵי מוֹתוֹ וְאִם לֹא. כִּי בְאַהֲבַת הַבּוֹרָא, נִכְלָל כָּל הַגִּמּוּל הַטּוֹב. בְּיָדוּעַ שֵׁישׁ לוֹ לְהֶאֱמִין, כִּי כְּשִׁימוֹת אָדָם בְּמַעֲשֵׂים טוֹבִים וּמִתְנַהֵג בְּחִסְדוֹת, כִּי הַבּוֹרָא יִתְבָּרֵךְ יְאַהֲבֵנוּ. וּמֵאַחֵר אֲשֶׁר יְאַהֲבֵנוּ, זֶהוּ הַגִּמּוּל שֶׁאִין לְמַעַלָּה מִמֶּנּוּ. כִּי אַחֵר אֲשֶׁר יְאַהֲבֵנוּ, אִין סִפֵּק שֶׁיִּתֵּן לוֹ גִּמּוּל טוֹב עַל מַעֲשָׂיו.

ה. אהבה בשביל אהבה.

ומה שכתבו הראשונים שתכלית המצוות אהבת ה', כוונתם שכיצד נשיג שה' יאהב אותנו? על ידי שאנחנו נאהב אותו שכן כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם.

וכך כתב בספר העקרים (מאמר שלישי פרק לז) "והיתה האהבה אל הש"י תכלית כל התורה לפי שהיא תמשיך אהבת הש"י אליו על הדרך שכתבנו". וכן כתב הרמח"ל בדעת תבונות: "והנה בהיות מתדבקים התחתונים בו ית' בדבקות אהבה, יעורר הקב"ה האהבה בינו וביניהם, וירצה בעבודתם".

ו. יאר ה' פניו – יאהב אותך.

בברכת כהנים מברכים הכהנים את עם ישראל "יאר ה' פניו אליך ויחנך" לפי דברי רבינו יונה למדנו פירוש נפלא לברכה זו: שהכהנים מברכים בברכה זו את עם ישראל שה' ירצה בהם ויאהב אותם.

כעין זה כתב הרמח"ל (דרך ה' חלק א פרק ב) הנה תראה כי השלימות האמיתי הנה הוא מציאותו ית', וכל חסרון אינו אלא העלם טובו ית' והסתר פניו. ונמצא שהארת פניו ית' וקרבתו תהיה השורש והסבה לכל שלימות שיהיה. והסתר פניו השרש והסבה לכל חסרון, אשר כשיעור

ההסתר כך יהיה שיעור החסרון הנמשך ממנו. ובהמשך כתב: ואולם סבת כל מצבי האדם חשכתו ובהירותו, הנה היא הארת פניו ית' אליו, או התעלמו ממנו. כי הנה כל מה שהאדון ב"ה מאיר פניו, מתרבה הזוך והשלימות במי שהגיע לו הארתו, וכפי שיעור ההארה כך הוא שיעור השלימות והזוך הנמשך ממנה, והפך זה, ההעלם.

ז. לבחור במה שה' רוצה.

למדנו בפרק זה שתכלית המצוות היא לזכות להארת פנים מה' – שה' יאהב אותי וירצה בי, לפי זה נלמד הגדרה חדשה ונפלאה: כאשר אדם חושב איזה מעשה לעשות, ישאל את עצמו: איזה מעשה שאני יעשה יגרום לה' יותר רצון לאהוב אותי יותר ובזה יבחר, וכמו שכתב הרמב"ם (אישות טו, כ) לגבי תפקיד האשה לבעלה: "וכן צוו חכמים על האשה ... ותעשה כל מעשיה על פיו ויהיה בעיניה כמו שר או מלך מהלכת בתאות לבו" כך בדיוק צריך היהודי לעשות כלפי בוראו (ואולי זהו הציווי לשמוע בקולו – לחשוב מה רצונו). הרבה פעמים מעשה שיגרום לך לאהוב יותר את בורא עולם זה מה שה' רוצה.

פרק יז. כאשר יש אחד ה' מאיר פניו.

א. ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך.

כנגד בברכת כהנים תקנו חז"ל בברכת שים שלום "ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך", באו חז"ל ולימדו אותנו כיצד זוכים שה' יאיר לנו פנים (יאהב אותנו וירצה בנו) ומתוך כך גם יתן לנו הרבה מתנות (ויחנך, כי באור פניך נתת לנו וכ"ו) כאשר אנחנו אחד (תניא פרק ל"ב).
וכן כתב בספר חרדים פרק ז: ואם חלילה וחס ימצא מחלוקת ופירוד ביניהם, לא ישרה בתוכם (וק"ו שאין הארת פנים) כדפירש רשב"י עה"פ והוא באחד ומי ישיבנו (איוב כג), שדקדק ז"ל שלא אמר הכתוב והוא אחד אלא והוא באחד, שרוצה לומר שלא ישרה במקום פירוד אלא במקום ייחוד. (המשך דבריו עיין הערה לד)

ב. אחד זה איש ואשתו באחדות.

ומי נקרא אחד? כתב בזוהר תחילת פרשת קדושים: (תרגום ללשה"ק) ומתי נקרא האדם אחד? בשעה שהוא נמצא יחד זכר ונקיבה, שמתקדשים בקדושה עליונה, ומכוונים להתקדש. וכאשר נמצאים שניהם כאחד, בהכול אחד בנפש ובגוף, בנפש-להדבק זה בזה ברצון אחד, בגוף כמו שלמדנו שבן אדם שלא מתחתן הוא כמי שחצוי, וכאשר מתחברים זכר ונקיבה נעשים הם גוף אחד, נמצא שהם חד נפש וחד גוף ונקראים אדם אחד.

נראה שיש שני אפשרויות להיות אחד: א. שכל עם ישראל אוהבים זה לזה וכמו שאמרו על דורו של אחאב (עיין פרק כב. ד.) ב. שאיש ואשתו אוהבים זה לזה כמו שכתבה התורה והיו לבשר אחד.

ג. ראו חיבתם כחיבת זכר ונקיבה.

למדנו מכאן שכיצד זוכים לתכלית הכול שה' יאהב אותך וירצה בך, אם תזכה להיות באחדות עם ביתו של המלך. ודבר זה רמוז בדברי חז"ל: יומא נד/א: "אמר רב קטינא בשעה שהיו ישראל עולין לרגל מגללין להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה ואומרים

לד. ולכן נתארך גלותינו על עון מחלוקת ושנאת חנם שהוא בינינו, שעדיין לא הטהרנו ממנו. שכל העולמות קשורים זה בזה, ובהראות פירוד בתחתון גורם דוגמת פירוד בשלשה אשר עליו עכ"ל. באור הדברים: אנו אומרים כל יום "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד", מבואר בפסוק זה שהמהות של הבורא יתברך הוא אחד, מלמד אותנו רשב"י שהבורא מאיר פניו ומתדבק רק במי שדומה לו, שגם הוא אחד, וכמו שרואים שהתורה מדגישה בבנית המשכן כמה פעמים (עיין פרק כז. יג. סעיף א.) והיה לאחד, לכן נחרב בית המקדש שעם ישראל לא היו אחד, היות וה' לא שורה במקום שאינו אחד.

להן ראו חבתכם לפני המקום כחבת זכר ונקבה", ראו חבתכם – אם אתם רוצים לראות כמה חבתכם לפני המקום? כחבת זכר ונקבה – לפי כמה שיש חיבה בין זכר לנקבה כך יש חיבה לפני המקום. (עיין הערה לה).

ד. ממעשה למטה נגרם מעשה למעלה.

מדוע שאדם אוהב את רעייתו זה גורם שה' יאהב אותו? כאן נכנס ליסוד גדול בעבודת ה': ממעשה שלמטה נגרם מעשה שלמעלה.

ה. חסד גורם שה' יתנהג איתו בחסד.

החפץ חיים בספרו אהבת חסד (חלק ב' פרק שלישי) שואל מדוע הקב"ה כל כך רוצה שיהודי יעסוק בחסד בנוסף ללימוד תורה? ומשיב משום שה' יתברך מתנהג עם האדם במידה שהוא מתנהג כמו שאמרו חז"ל (שבת דף קנא/ב) תניא רבן גמליאל ברבי אומר ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים וכל שאינו מרחם על הבריות אין מרחמין עליו מן השמים, לכן עם אדם מתנהג בעוה"ז בחסד עם הבריות גם ה' יתנהג עימו בחסד.

וכך גם כתב המסילת ישרים - פרק יט: אָמְרוּ עוֹד (שבת קנא), "וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרַחֲמֶךָ" (דברים יז) - "כָּל הַמֵּרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת מֵרַחֲמֵי עֲלֵיו מִן הַשָּׁמַיִם". וְזֶה פְּשׁוּט, כִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹדֵד מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה (סנהדרין ד), וְמִי שֶׁמֵּרַחֵם וְעוֹשֶׂה חֶסֶד עִם הַבְּרִיּוֹת גַּם הוּא בְּדִינּוֹ יֵרַחֲמוּהוּ וְיִמְחַלוּ

לה. וכך אמרו בזהר חלק ג דף נט/א: רבי יצחק, אמר מכאן אוליפנא, דבכל אתר דלא אשתכח דכר ונוקבא, לאו כדאי למחמי אפי שכינתא, הדא הוא דכתיב (תהלים קמ יד) ישבו ישרים את פניך, ותנינן כתיב (דברים לב ד) צדיק וישר הוא, דכר ונוקבא, אוף הכא כרובים דכר ונוקבא, ועלייהו כתיב (תהלים צט ד) אתה כוננת מישרים, ועמים במישרים, ובגיני כך (שמות כה) ופניהם איש אל אחיו, והא אוקימנא:

באור: ר' יצחק אמר מכאן למדנו בכל מקום שלא נמצא זכר ונקיבה (באהבה ואחדות ביניהם) אינו כדאי לראות את פני השכינה (שה' יחפוץ בו) זהו שכתוב ישבו ישרים את פניך (וישרים הם זכר ונקיבה שמישרים פניהם זה לזה) ... גם כך היו הכרובים זכר ונקיבה.

נראה שתלוי הדבר מאוד עד כמה אדם מכויץ גם לשם שמים, שכאשר מחבב את רעייתו רוצה לגרום שמחה לה' יתברך שאוהב מאוד שבניו בשלום, שעל ידי זה הוא יכול לדור בתוכם ולאהוב אותם, וכמו שאמרו חז"ל (תנא דבי אליהו רבה פרק כח) "כך אמר להם הקב"ה לישראל בני אהובי כלום חסרתי דבר שאבקש מכם ומה אני מבקש מכם אלא שתהיו אוהבין זה את זה ותהיו מכבדין זה את זה ותהיו יראים זה מזה ...לכך נאמר הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך, אל תקרי והצנע לכת עם אלהיך אלא והצנע לכת עמך אלהיך. כל זמן שאתה הולך עמו בצנעה יהא הוא ג"כ עמך בצנעה לך נאמר והצנע לכת עם אלהיך" עכ"ל.

יתכן מאוד ובכלל הצנע לכת זה כאשר אדם עושה חסד ואהבה בתוך ביתו, שזה בהצנע גמור, וזה מה שה' אוהב, וע"ז אמר המדרש שמי שעושה כך ה' אלוקיו עימו (אוהב אותו ומחבבו ודר אצלו). לכן ראוי מאוד לאדם לחשוב לפחות פעם אחת כגון לפני שנכנס הביתה אני רוצה עכשיו לשמח את אבי שבשמים על ידי שאכבד ואוהב את בניו.

לו עוונותיו בְּחֶסֶד, שְׁהִרִי מְחִילָה זוֹ דִּין הוּא, כִּיּוֹן שְׁהִיא מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּתוֹ, וְהוּא מֵה שְׁאָמְרוּ ז'ל (ראש השנה יז), "לְמִי נוֹשֵׂא עוֹוֹן? לְמִי שְׁעוֹבֵר עַל פְּשַׁע", וּמִי שְׁאִינוֹ רוֹצֵה לְהַעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו, אוֹ אִינוֹ רוֹצֵה לְגַמֵּל חֶסֶד, הֲנִיָּה הַדִּין נוֹתֵן שִׁגְם עִמוֹ לֹא יַעֲשֶׂוּ אֶלָּא שׁוֹרֵת הַדִּין. רְאֵה עֲתָה מִי הוּא זֶה וְאִיזָה הוּא שְׁיֻכַּל לְעַמֵּד אִם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה עִמוֹ שׁוֹרֵת הַדִּין? וְדוֹד הַמֶּלֶךְ מִתְפַּלֵּל וְאוֹמֵר (תהלים קמג), "וְאֵל תָּבוֹא בְּמִשְׁפַּט אֶת עַבְדְּךָ, כִּי לֹא יִצְדַּק לְפָנֶיךָ כָּל חַי". (עיין הערה לו) אֲמָנָם הָעוֹשֶׂה חֶסֶד יִקְבַּל חֶסֶד, וּכְכֹל מֵה שְׁיֻרְבָּה לְעֲשׂוֹת כֶּךָ יִרְבֶּה לְקַבֵּל.

1. אהבה גוררת אהבה.

אחרי שלמדנו שתכלית הכול זה שה' יאהב אותנו, יהיה לנו קל להבין למה כל כך חשוב לאהוב את רעייתו? ולמה זה קודם אפילו למצוות שמביאות לאהבה לה? שכן ה' מתנהג עם האדם כמו שהוא מתנהג, כאשר יהודי טורח לאהוב ולשמח את ביתו של המלך, שזה החסד הגדול ביותר וכמו שאמרו חז"ל גדול המלבין שניים לחברו יותר ממשקהו חלב שחסד בנפש גדול מחסד שבגוף, באותה מידה גם ה' מתנהג עימו מאיר לו פנים ואוהב אותו שבמידה שאדם מודד בה מודדים לו.

2. חיים קלים בבית.

אם נזכה לחיות עם הידיעה הזאת "תכלית האדם בעולמו לזכות שה' יאהב אותו", ואחת הדרכים לכך זה על ידי שאני יאהב את ביתו של המלך, יהיה לנו קל מאוד כל הטירחה בבית, שכן כנגד כל הרגש של אהבה ושמחה שאנו מוצאים מלבנו לבתו של ה' גם הוא מאיר לנו ורוצה בנו, ובמיוחד כאשר אנחנו עושים כך בשביל לשמח אותו. (עיין על כך בשפתי חיים מידות א' עמוד תס"ד).

לו. משפטים אלו של המס"י צריך שיעמדו לפני כל אדם תמיד מול עיניו, שכן בבית היהודי הרבה פעמים יש מתחים מסוימים מחמת שלא התנהגו לאדם כפי מה שחושב שראוי שיתנהגו לו, ועצה טובה כיצד להתפטר מכל המתחים ולהמשיך להשפיע אור ושמחה בבית, היא לזכור את דברי המס"י הללו, להתבונן: הרי יש לי הרבה עוונות ואני לא רוצה שלכן ה' לא ישפע עלי כל טוב, וגם אני לא רוצה לסבול המון יסורים בשבילם, אז מה אעשה? פתרון נפלא יש: כאשר התנהגו עימי שלא כראוי אני יעביר על מידותי למרות שלא מגיע לשני וימשיך להשפיע שפע של אור ושמחה, ובזה אזכה שגם ה' יתנהג עימי כך שלמרות כל העוונות שלי ישפיע עלי שפע של אור ושמחה. כל מי שעיני שכל לו יראה עד כמה כדאי לאדם להבליג ולהמשיך בשמחה לתת ולהשפיע.

ח. ה' אוהב רק את מי שאוהב את בניו (מס"י).

מקור לכך מצאנו בספר מסילת ישרים (פרק יט): "כי אין הקב"ה אוהב אלא למי שאוהב את ישראל (עיין הערה לז) וכל מה שאדם מגדיל אהבתו לישראל, גם הקב"ה מגדיל עליו ... הא למה זה דומה לאב שאינו אוהב שום אדם יותר ממי שהוא רואה שאוהב את בניו אהבה נאמנת והוא דבר שהטבע יעיד עליו".

ט. נחת רוח לבורא יתברך.

רעייתך הרבה יותר ממה שהיא אשתך היא בת של ה' יתברך, והוא שמח מאוד שטוב לה כפל כפלים יותר ממה שאתה שמח בכך, וכאשר אתה גורם לה שיהיה לה טוב ה' מאוד שמח בכך ואוהב אותך, ומכאן מגיע כל שפע הברכות, למדנו מכאן שאהבת בתו של המלך היא גם הרבה מאוד בין אדם למקום, שהרי עושה בזה נחת רוח גדולה לה' יתברך.

י. במידה שאדם מודד נאמר בעיקר ברעייתו.

שאלה: המסילת ישרים כתב דבר זה על כל אהבת ישראל, מנין לקחנו שבמיוחד דבר זה נאמר על אהבת בתו של מלך?
בחסדי שמים הראו לי שרעיון זה כתוב בשיטה להר"ן על דברי הגמרא (שבת דף סב/ב) תנא שלושה דברים מביאין את האדם לידי עניות... ושאתו מקללתו בפניו אמר רבא על עסקי תכשיטיה והני מילי הוא דאית ליה ולא עביד (שיש לו כסף לקנות לה ולא נותן).
לר"ן קשה מדוע על שאין אדם נותן תכשיטים לאשתו יבוא לידי עניות? ומתריך: והטעם לפי שאינו מרחם עלי' שהיא תלויה בו והוא תלוי במי שאמר והי' העולם, (וכמו שאמרו במסכת חולין דף פד/ב דרש רב עזרא ... מאי דכתיב טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט לעולם יאכל אדם וישתה פחות ממה שיש לו וילבש ויתכסה במה שיש לו ויכבד אשתו ובניו יותר ממה שיש לו שהן תלויין בו והוא תלוי במי שאמר והיה העולם), לכן במדה שמדד שלא רחם על מי שתלויים בו כך לא ירחם הבורא עליו. למדנו מדבריו שכלפי אשתו יש יחס בשמים במיוחד כמו שאתה מודד כך מודדים לך, ואם לרעה כך ק"ו לטובה.

לז. דברים אלו של הרמח"ל ממש מבהילים: יוצא מדבריו שיתכן ואדם ילמד הרבה תורה ויעשה הרבה מצוות, אבל עם את אשתו שהוא מחויב לאהוב לא יאהב, יאמר לו ה' מי שלא אוהב את ביתי אני ח"ו לא אוהב אותו, וכבר אמרו חז"ל (יומא דף ט/ב) "אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות עבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים", והבאנו ראייה במקום אחר שכל חוסר אהבה בין איש לאשתו מוגדר בתורה שנאה.

יא. המכבד את אשתו מעשיר.

בבא מציעא דף נט/א אמר רבי חלבו לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו שנאמר ולאברם הטיב בעבורה והיינו דאמר להו רבא לבני מחוזא אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו (תעשירו), לפי דברי הר"ן נבין למה אומרת הגמרא שמי שמכבד את אשתו יהיה עשיר, שכן במידה שאדם מודד מודדים לו אתה מכבד את בתו של המלך, יכבדו גם אותך.

יב. הכול תלוי באשה.

בדברי הגמרא האלו התחדש חידוש גדול יותר, שכן לעיל למדנו רק שאחת מהדרכים להשיג דברים מה' זה בדרך של מידה כנגד מידה, כאן כתוב בגמרא שכל הברכה מגיע הביתה רק בגלל האשה, הכיצד? עמד על כך בספר תורת חיים וז"ל שאין הברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו. וכי האי גונא איתא ביבמות השרוי בלא אשה שרוי בלא ברכה שנאמר להניח ברכה אל תוך ביתך (הטעם עיין בהערה לח), לפי זה יתכן לומר שאין לאדם אפשרות להשיג הארת פניו של ה' רק על ידי שהוא יאיר פניו בבית. מבהיל למתבונן!

יג. תכבד תאהב בשבילך.

עצה טובה: לפעמים אדם חושב האם מגיע לרעייתי שאטרח כל כך בשבילה, האם היא עשתה בשבילי כל כך הרבה וכדומה, לפי מה שלמדנו אין זה מחשבה נכונה, אלא צריך לחשוב כך האם אני רוצה שה' יאהב אותי שה' ירצה לתת לי, ודאי שאני רוצה בכך, אם כך כדאי לי בשבילי לאהוב את רעייתי לכבד את רעייתי כך ה' יאהב גם אותי, אולי אתה חושב שלא מגיע לה אבל לך מגיע שה' יאהב אותך אז תעשה למענך תאהב אותה כדי שה' יאהב אותך.

לח. המשך דברי התורת חיים: והטעם נראה כמו שכתב הזוהר פרשת בראשית וזה לשונו תא חזי בזמנא דבר נש הוא בביתיה עיקרא דביתה [ד]ביתהו בגין דשכינתא לא אתעדי מן ביתא בגין [ד]ביתהו כמה דתנינן ויביאה יצחק האהלה שרה אמו דשרגא אתדלקת מ"ט בגין דשכינתא אתא לביתא רזא דמלא אימא עלאה לא אשתכחא לגביה דכורה אלא בזמנא דאתקנת ביתא ואתחברו דכר ונוקבא כדן אימא עלאה אריקת ברכאן לברכה לון בגוונא דא אימא תתאה וכו': עכ"ל.

וכן כתב בתומר דבורה - פרק תשיעי: עוד זהירות הרבה צריך ליקח האדם לעצמו, לעשות שתהיה שכינה דבקה עמו ולא תפרד ממנו. והנה, האדם בעוד שלא נשא אשה פשיטא שאין עמו שכינה כלל, כי עיקר שכינה לאדם מצד הנקבה, והאדם עומד בין שתי הנקבות: נקבה תחתונה גשמית, שהיא נוטלת ממנו שאר כסות ועונה, והשכינה העומדת עליו לברכו בכולם שיתן ויחזור ויתן לאשת בריתו, כענין התפארת שהוא עומד בין שתי הנקבות: אימא עילאה, להשפיע לו כל הצורך, ואימא תתאה, לקבל ממנו שאר כסות ועונה, חסד, דין ורחמים כנודע, ולא תבוא אליו שכינה אם לא ידומה אל מציאות העליון:

פרק יח. ואהבת לרעייתך כמוך זוהי כל התורה כולה?

א. באהבת אשתו מקיים את כל התורה.

ספר הליקוטים לר' חיים ויטאל זצ"ל - פרשת עקב - פרק ח:
"מעלה גדולה יש לאשה... שאמרו רז"ל כי השרוי בלא אשה שרוי בלא טובה וכו', בלא חיים, וענין (ומקור לזה מהפסוק) (קהל' ט') ראה חיים עם אשה אשר אהבת, הרי שיחיה על זכות לקיחתה לבד (עיין הערה לט). ומה גם שיהיו לו בנים, וימולם ויפדם, וילמדם תורה ועבודת ה'. ומלבד זה על כל מוצא פי ה' יחיה האדם באמצעות האשה (עיין הערה מ), והכוונה שיקיים כל המצות, שאם יאהב אותה כגופו, יקיים מצות ואהבת לרעך כמוך ששם נכלל כל התורה, כנזכר בגמרא על אותו שאמר למדני תורה על רגל אחת, ואמר לו ואהבת לרעך כמוך, אם תקיים זה כאילו קיימת כל התורה כולה: (עיין הערה מא, מב)

לט. כאן מפרש חיים חיי העוה"ז, ובזוהר (ח"א קצו/ב) מפרש חיים חיי העולם הבא, ונראה ששניהם אמת שבזכות האשה זוכה גם לחיים טובים בעולם הזה וגם לחיי נצח כמו שיבאר.

מ. כיצד למד ר' חיים ויטאל זצ"ל מהפסוק (דברים פרק ח) לְמַעַן הוֹדִיעֶךָ פִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ יִחְיֶה הָאָדָם פִּי עַל כָּל מוֹצֵא פִּי יְדוּד יִחְיֶה הָאָדָם, שהכוונה לאשה? כתוב כאן דבר נפלא מאוד: מסביר האבן עזרא ובמיוחד במוסף שם שכוונת הפסוק שלא הלחם לבדו מחיה את האדם אלא רוח ה' שנמצא בלחם וזה כוונת הפסוק לא הלחם הגשמי לבדו מחיה את האדם אלא מוצא פי ה' שבלחם הוא המחיה את האדם, וזה גם כוונת ברכת בורא נפשות, בורא נפשות רבות וחסרונן - שברא לגופים כל מה שחסר להם, להחיות בהם נפש כל חי - שברא כוח רוחני שיחיה את הנפשות שבכל אדם וזהו "על כל מה שבראת להיות בהם נפש כל חי" מה שבראת להחיות בהם את הנפש הרוחנית. כך בדיוק גם האשה שנמשלה ללחם, על תראה רק גוף גשמי לפניך אלא דע לך שיש בה מוצא פי ה' - השכינה הקדושה נמצאת בה, כמו שאמרו בזוהר (עיין פרק כז. א.) וכאשר אוהב אותה אוהב את השכינה, נלמד מכאן כמה גדולה מעלת אהבת רעייתו יותר מאשר כל אהבה שבעולם.

מא. צריך לדעת עיקר מצוות ואהבת לרעך כמוך הוא בין איש לאשתו, כמו שכתב החיד"א בספרו ראש דוד (פרשת קדושים) דאיש ואשה שזכו י"ה ביניהם, וחיובא רמיא להיות כל איש שלם באהבתו לשארו הקרוב אליו, כדי שתשרה שכינה ביניהם, ואפשר דזה רמוז בקראין, כי הנה האשה אשר הוכיח ה' נקראת ריע, כמו שאמרו ז"ל (יבמות לו/ב) אל תחרוש על רעך רעה, דאיירי באשתו, וזהו שנאמר ואהבת לרעך כמוך, היא האשה, ובזה אני ה' שורה עליכם, כמו שאמרו ז"ל שכינה ביניהם.

יש להוסיף רמז נוסף בדבר שהנה בלא תשנא כתוב לא תשנא את אחיך, ואילו בואהבת כתוב לרעך ולא לאחיך למה? ללמדך שלשנוא אסור כל יהודי שכולם אחים בבחינת כל ישראל אחים, אבל חיוב ואהבת הוא בעיקר למי שהוא רעך, ואין לך רעך גדול מרעייתך, שאמרו עליכם בשבע ברכות רעים אהובים. וכמו שכתב בפלא יועץ (ערך אהבת איש ואשה) אהבת איש ואשה הוא דבר שבחובה שיהא ביניהם אהבה עזה... וצריך חוזק להתנהג עמה בשלום וריעות לכבוד השכינה כי הדברים עתיקים.

מב. התבונן על תלמוד תורה אמרו שקול כנגד כולם, יותר חשוב מכולם, ואילו על "ואהבת לרעך כמוך" אמרו יותר מזה שנחשב שקיים בפועל את כל התורה. לכאורה קשה שאם ואהבת גדול מת"ת כיצד אמרו ת"ת כנגד כולם? אבל שאלה זו ניתן לשאול גם על מצוות ואהבת את ה' אלוקיך שהיא ודאי גדולה מת"ת שהריכל ת"ת הוא בשביל להגיע לאהבת, אם כן כיצד אמרו ת"ת כנגד כולם? ברבינו בחיי (דברים ל, יד) כתב שת"ת כנגד כולם הכוונה כנגד כל המצוות המעשיות, ולא כנגד מצוות שבלב, ועוד שת"ת לא סותר את ואהבת שניתן ללמוד וגם לקיים ואהבת לרעך כמוך שלומד בשביל לזכות את רעייתו ועוד יש להאריך.

ב. חיבור כנגד חיבור.

מדוע כאשר אדם אוהב את רעייתו הוא מקיים את כל התורה כולה? יש לומר בזה באור נפלא: כאשר האדם אוהב את רעייתו הוא מביא לידי חיבור בינו לבין רעייתו ובזה הוא ורעייתו נעשים אחד ככתוב "והיו לבשר אחד" וכמו שכתוב על אברהם ושרה "כי אחד קראתיו". (במעלת אברהם עיין פרק כז. ב.) והנה שמו של הקב"ה נקרא אהיה אשר אהיה (שמות ג,יד) שם זה מלמד על הנהגה של כשם שאתה הווה (מתנהג) עימי כך אני הווה עימך (רמב"ן שם).

אומר ה' יתברך ליהודי: כשם שאתה מתנהג עם ביתי (זו רעייתך שהיא ביתו היקרה של מלך מלכי המלכים) כך אני מתנהג עמך, אם אתה מחבב ואוהב את ביתי היקרה ומקרב אותה אליך, כך בדיוק אתנהג עימך, וכנגד כל מה שטרחת לקרב אותה אליך, כך אקרב אותך אלי. (בבחינת קנה אחד קבל את השני במתנה) נמצא שעל ידי שאוהב את רעייתו זוכה שה' יאהב אותו שהיא תכלית כל התורה. (עיין הערה מג)

ג. ישא ה' פניו – כאשר אנחנו נושאים פנים.

רעיון זה רמוז בברכה בברכת כהנים: "ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום", שאלו חז"ל (ברכות כ/ב) כיצד ה' נושא פנים לישראל (לפנים משורת הדין) והרי כתוב אשר לא ישא פנים? ותירצו היות ועם ישראל מברכים ברהמ"ז על כזית לחם, וכוונתם שאם אנחנו מתנהגים לפנים משורת הדין אז מגיע לנו שה' יתנהג עימנו לפנים משורת הדין.

כך גם שאתה נותן שלום בינך לבין רעייתך, גם כאשר לא מגיע לה אתה מתנהג עימה לפנים משורת הדין ונושא לה פנים, בזה גרמת להפעלת מידת השלום מלמעלה כלפיך גם שלא מגיע לך, ולכן אומר ה' גם אני אשים לך שלום (דבקות) עימי.

ד. וטוב בעיניך לברך ... בשלומך.

בסיום ברכת שים שלום אומרים "וטוב בעיניך לברך... בשלומך", למה טוב בעיניך? לא מצאנו בשום ברכה ביטוי כזה וטוב בעיניך, (למשל אין בקשה וטוב בעיניך לרפא את חולי עמך ישראל)?

מג. לפי באור זה יתורץ קושיה עצומה: בפרק מעלת השלום הבאנו רשימת מאמרי חז"ל מהמדרש על מעלת השלום, ולכאורה הדבר תמוה מה ראו חז"ל להראות מעלת השלום משלום מסוגים שונים לחלוטין כגון שלום לחיים ושלום למתים, שלום לירושלים עם שלום לפנחס? אלא שלמדנו כאן שכאשר אדם עושה שלום אחד ה' מזכה אותו בכל שאר השלמויות לכן חז"ל השווו את כל סוגי השלום. ראה כמה כדאי ליהודי להגיע לשלום עם בתו של המלך, שכן בזה זוכה לכל סוגי השלום.

- נח -

יתכן להסביר את הדברים כך: היות וכבר שמנו שלום בינינו כמו שאמרנו מקודם שים שלום, וכן ברכנו אבינו כולנו כאחד, לכן טוב בעיניו לתת לנו שלום.

ה. באור ברכת כהנים.

יתכן לפי זה להסביר את ברכת כהנים כך: 'ברך ה' – במה יברך? אמרו חז"ל ברכה של ה' שלום שנאמר ה' יברך את עמו בשלום, לאחר שזכינו שה' בירך אותנו בשלום ביננו לבין רעיתנו נזכה שיאהב אותנו – יאיר לנו פנים, ונזכה שלפנים משורת הדין ישים לנו שלום איתו כנגד מה ששמנו שלום ביננו.

ו. שלום בית קודם לכול.

היות ולמדנו שכל התורה מטרתה להתקרב לבורא עולם, נמצא כאשר אדם אוהב את רעייתו הוא מקיים כפשוטו ממש את כל התורה כולה, הוא גם מתאחד עם רעייתו, וגם מקבל מתנה מה' איחוד איתו יתברך. (ובתנאי שרוצה בכך, כמו שהבאנו לעיל פרק ו. ד.), לפי זה יהיה מובן מדוע עשיית שלום עם רעייתו קודם לעשיית שלום (מצוות) עם אביו שבשמים, היות וכשעושה שלום עם רעייתו זוכה גם לעשיית שלום עם אביו שבשמים, נמצא שקיים את שניהם.

פרק יט. לכה דודי לקראת כלה – והלכת בדרכיו.

א. הקדמה.

בפרק הקודם למדנו שכאשר אוהב את ביתו החביבה של המלך, גורם במעשיו שה' יאהב אותו מידה כנגד מידה, בפרק זה נלמד דבר נפלא ביותר שגורם במעשיו לא רק שה' יאהב אותו אלא שיאהב גם את כל כנסת ישראל בזכותו אשרי חלקו.

ב. באור המושג כנסת ישראל.

וְאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָתַן מִזְרְעוֹ לַמֶּלֶךְ מוֹת יוֹמֵת עִם הָאָרֶץ יִרְגְּמָהוּ בְּאֶבֶן: וְאֲנִי אֶתֵּן אֶת פְּנֵי בְּאִישׁ הַהוּא וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקְרֵב עִמּוֹ כִּי מִזְרְעוֹ נָתַן לַמֶּלֶךְ לְמַעַן טַמֵּא אֶת מְקַדְשֵׁי וּלְחַלֵּל אֶת שֵׁם קְדֹשִׁי: (ויקרא פרק כב, ב)

רש"י: למען טמא את מקדשי - את כנסת ישראל שהיא מקודשת לי כלשון (ויקרא כא) ולא יחלל את מקדשי:

גור אריה (מהר"ל): לא מקדש ממש, דמאי ענין מקדש לכאן, אלא רוצה לומר שהוא מטמא כלל ישראל, הנקראים "מקדש", מפני שכנסת ישראל מקודשת לשמו יתברך. כנסת ישראל - הוא כח הכללי שבישראל, שנקרא 'כנסת ישראל' מלשון קבוץ, ותחת מעלה ומדריגה זאת הכל. למדנו שכנסת ישראל פירושו כלל ישראל - שורש נשמות כלל ישראל יחד (נפש החיים - שער ב - פרק יז), שהיא מיוחדת ואהובה לבורא.

ג. כבד את אביך ואת אמך.

נמחיש את הדברים במשל: בבית יש אב ואם וחמישה ילדים, האב הולך כל יום לעבודה וחוזר בערב, יום אחד ששב האב לביתו אחד הילדים הודה מאוד לאב על שהוא טורח בשבילם, האב שמח מאוד ושיבח את האם שהיא מחנכת מאוד טוב את הילדים, האם ששמעה כאלה מחמאות נפלאות מהאב קיבלה המון כוח להמשיך לטפל בילדיה, ולמחרת כל הילדים קיבלו המון אהבה ושמחה מהאם, וכן להיפך אם האב גוער באם האם נחלשת ואין לה כוח להשקיע בילדים ונמצא כל הילדים מספידים, נמצא שכנסת ישראל פירושו כמו אם הילדים, והיא משפיע על כלל ישראל לפי מה שהאב (הבורא יתברך) נותן לה.

כמו שמצאנו במסכת ברכות דף לה/ב: "אמר רבי חנינא בר פפא כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גוזל להקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל שנאמר גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית ואין אביו אלא הקדוש ברוך הוא שנאמר הלא הוא אביך קנך ואין אמו

אלא כנסת ישראל שנאמר שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך". האוכל ללא ברכה על הפרי הוא מונע שפע ברכה לעם ישראל, בזה הוא גוזל להקב"ה שרוצה מאוד להשפיע על עם ישראל, וגוזל לכנסת ישראל שהפסידה את הברכה (עיין הערה מד).

וזהו שאמרו בזוהר חלק ב דף צ/א רבי אלעזר אמר, כבד את אביך דא קודשא בריך הוא, ואת אמך דא כנסת ישראל.

ד. באור המושג שכינה.

הרבה פעמים במקום לומר כנסת ישראל אומרים שכינה מדוע? נתבונן בפירוש הרמב"ן (לפי המהר"ל) לפסוק לעיל "למען טמא את מקדשי" הרמב"ן פירש 'כנסת ישראל' הנאמר כאן רוצה לומר על שכינת כבודו שהיא בישראל, וזהו "מקדשי". שכינת כבודו רוצה לומר הכבוד (כבוד ה') שהוא דבק בישראל נקרא 'כנסת ישראל', במה שהוא יתברך דבק עם ישראל. (וכוונת הפסוק "למען טמא את מקדשי" שאותו אדם שחטא חלל את השכינה-הקדושה, שכן בגלל חטאו פחות כבוד ה' דבק בישראל. (עיין הערה מה) זה הבאור גורם לשכינה שתסתלק מישראל, גורם שאור ה' יתברך לא יהיה דבק בכנסת ישראל. וכמו שכתב בדרך ה' (חלק א פרק ה בשינוי לשון קצת) צריך שתדע שסבת כל עניני הטוב בין במה שנוגע לנפש בין במה שנוגע לגוף בכל מקום שהם היא הארת פניו יתברך, וסבת הרע בכל מקום שהוא העלם הארתו, וכפי שיעור העלם תנתן שליטה וממשלה אל כוחות הרע.

מד. נילמד מכאן שכאשר אדם מברך ברכה הוא יכול לחשוב לפני כן עכשיו אני הולך לעשות חסד עם בורא עולם (איזהו חסיד המתחסד עם קונו) לתת לו אפשרות להשפיע ברכה על כנס"י, וכן להשפיע ברכה על כל עם ישראל (חסד עם כל עם ישראל), בהמשך נראה דברים אלו במס"י.

מה. כמו שכתוב ביחזקאל לז כו: וְדַבֵּר אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְדֹד הִנֵּה אָנֹכִי לִקַּח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֵּין הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִלְכוּ שָׁם וְקִבַּצְתִּי אֹתָם מִסְבִּיב וְהִבֵּאתִי אוֹתָם אֶל אֲדֻמָּתָם: ... וְכִרְתִּי לָהֶם בְּרִית שְׁלוֹם בְּרִית עוֹלָם יְהִי אֹתָם וְנִתְּתִים וְהִרְבִּיתִי אוֹתָם וְנִתְּתִי אֶת מִקְדְּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם: וְהָיָה מִשְׁכְּנִי עִלְיָהֶם וְהִיִּיתִי לָהֶם לֵאלֹהִים וְהָמָּה יְהִיוּ לִי לְעָם: וְיָדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי אֲנִי יְדֹד מְקַדֵּשׁ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּהִיּוֹת מִקְדְּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם: רואים מפסוקים אלו שמשכן-שכינה פירשו שה' נותן את קדושתו בעם ישראל, ואז יש ברכה ושפע וכולם רואים את כבוד ה'.

בנפש החיים - שער ב - פרק יז כתב: פירוש הפשוט של שכינה. היינו קביעות דירה. כמאמרם ז"ל (ב"ר פ"ד ובתנחומא בחקתי) מיום שברא הקב"ה עולמו נתאוה שיהא לו דירה בתחתוני' ועיקר קביעת דירתו ית"ש היה בירושל' התגלות קדושתו בלי התלבשות לבושיין. נבאר את דבריו: הקב"ה מעונין שיהיה לו מקום דירה בארץ שבו הוא ישרה כמו בית המקדש (ועיין פרק כג. ד.) ומשם יושפע כבוד ה' לכל הארץ, לכן אור ה' בארץ נקרא מלשון שכינה היות והוא שוכן קובע דירתו במקום אחד ומשם משפיע לכולם.

"התגלית"

מה תפקיד האדם בעולמו?
לשם מה יהודי מתחתן?
חלק ב'

יהודי יקר!
יתכן ואתה מקיים מצוות רבות, אבל אינך יודע כלל
את יעדן ותכליתן.

יתכן והנך נשוי שנים רבות, אך אינך יודע למה ומדוע.
לשם כך נכתב קונטרס זה.

קונטרס פנימי לא מוגה.

הקונטרס מחולק חינום
לעילוי נשמת יהודית בת יהודה אריה ז"ל
ניתן לשלם 10 ₪ להמשך ההפצה.

חובר בעזרת השם יתברך
על ידי יהודה טאוב
סוקולוב 30
קרית אתא

להערות ולהשגת הקונטרס
לתרומות להפצת הקונטרס
ניתן לשלוח לכתובת הנ"ל.
052-7139520
04-8436092

חלק ד: באור חדש ונפלא למטרת הנישואין שהם כעין הקב"ה וכנס"י.

בפרקים הקודמים למדנו שמטרת הנישואין להגיע לאחדות עם רעייתו, בפרקים הבאים נראה שיש בזה הסבר הרבה יותר גבוה בבחינת קודש הקודשים ומתן תורה ממש.

ובזה נזכה להבין את דברי התשב"ץ (סימן תס"ז) בשם המהר"ם מרוטנבורג: נקוט כלל זה בידך, כל המנהגים של חתן ושל כלה, אנו למדים ממתן תורה, שהקב"ה מראה עצמו כחתן נגד הכלה שהם ישראל.

וכן אנו מברכים בברכת הקידושין מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקידושין, שואלים הראשונים: וכי קדושת ישראל תלויה בחופה וקידושין, וללא זה אינם קדושים? מסביר המהרש"א על כתובות דף ז/ב: יש לפרש דמסיים בה הכי ע"פ מ"ש בכמה דוכתין דמיון ישראל לגבי הקב"ה כאשה לבעלה וז"ש דהוא מקדש לו ג"כ עמו ישראל בדוגמא זו בקדושין שהיא נתינת התורה כמ"ש אל תקרי מורשה אלא מאורסה ובחופה הוא יחוד שכינתו במקדש עמנו וכמו שדרשו ביום חתונתו זה מתן תורה וביום שמחת לבו זה יום שנתחנך המשכן ודו"ק.

חלק ד: באור חדש ונפלא למטרת הנישואין שהם כעין הקב"ה וכנס"י..... סד

פרק טז. לכה דודי לקראת כלה – והלכת בדרכיו..... סח

- סא. באור המושג כנסת ישראל..... סח
- סב. כבד את אביך ואת אמך..... סח
- סג. באור המושג שכינה..... סט
- סד. שמש וירח כמשל..... ע
- סה. איש ואשתו כנגד הקב"ה וכנסת ישראל..... ע
- סו. התיקון השלם כאשר השכינה תשרה בישראל..... עא
- סז. והלכת בדרכיו - אהבת ביתו של מלך..... עב
- סח. עיקר התורה זה לאהוב את ביתו של מלך..... עג
- סט. שיר השירים - ספר מוסר לשלום בית..... עד
- סז. פלג גופא – אינו אדם..... עד
- סא. אשה – מתנדבת להנשא..... עה

פרק יז. דע מה למעלה – ממך!..... עו

- עא. ה' צלך-כפי מעשיך..... עו
- עב. בעובדא דלתתא אתער עובדא דלעילא..... עו
- עג. במעשיו גורם שה' יאהב את כנסת ישראל..... עז
- עד. קבלת מלכותו מרבה כבוד שמים (גילוי שכינה)..... עז
- עה. בורא עולם רצה שבני האדם יזכו לתקן את הבריאה..... עח
- עו. אהבת איש ואשתו גורמת אהבת ה' לכנסת לישראל..... עח
- עא. ופריו מתוק לחכי – תיקון הגורם ברכות..... עט
- עב. הכרובים כמשל וכנמשל..... עט
- עג. שלום בית מרבה שפע יותר מכל..... פ
- עד. לכבוד השכינה..... פ
- עה. כאילו משים שלום בכל ישראל..... פ
- עו. פירוד למטה גורם פירוד למעלה..... פא
- עז. מפריד בין איש לאשתו מפריד בין כנס"י להקב"ה..... פא
- עח. השכינה נמצאת באהל בת המלך..... פב
- עט. השכינה מגיע למקום שיש מי שרומז על כנסת ישראל..... פג
- פא. חסרון אהבה מסלק השכינה..... פג
- פב. חסרון באהבה שקול לשוכב אשת איש..... פג
- פג. בנין בית המקדש והגאולה השלמה תלויים כך!..... פד
- פד. ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד..... פד
- פה. ראה מעשי כמה נאים ומשובחים הם, תן דעתך שלא תחריב את עולמי..... פה
- פז. סיכום:..... פו

פרק יח. רמזים והסברים..... פז

- פא. בת שבע..... פז
- פב. שמש וירח..... פז
- פג. אותיות: ו' ז' ה'..... פז
- פד. חתן כמתן תורה..... פז
- פה. מהם אותם חמישה קולות?..... פח
- פז. מזבח מוריד דמעות..... פט

פרק יט. כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם (חלק ב')..... צ

- צא. נר שבת קודם..... צ
- צב. כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם..... צא
- צג. שלום אחדות ישראל עם הקב"ה..... צא
- צד. בין אדם לחברו – גורם ריחוק יותר גדול..... צב
- צה. קצת תוספת אהבה חשוב יותר מנר חנוכה..... צב

פרק כ. כבד את אביך - לעשות נחת רוח לבורא יתברך..... צג

- צא. מה הגדרת חסיד?..... צג
- צב. שלום בית בשביל לעשות נחת רוח לבורא..... צג
- צג. הגאולה מתעכבת בגלל שלא חושבים לתיקון השכינה..... צג
- צד. חורבן בית ראשון בגלל שלא חשבו להשפיע כבוד ה' בארץ..... צד

פרק כא. כבד את אמך - להשפיע על כל עם ישראל..... צו

- א. הקדמה..... צו
- ב. טובת הדור..... צו
- ג. הבית שלהם מקור השפעה בעם ישראל..... צו
- ד. זכו ביתם בית השכינה..... צז

פרק כב. קדושים תהיו – לזכות לילדים צדיקים..... צח

- א. חשיבות הקדושה..... צח
- ב. גודל השפעת המחשבה..... צח
- ג. קדושים תהיו..... צט
- ד. לעשות נחת רוח לבורא – לתיקון השכינה..... צט
- ה. הנה מה טוב ומה נעים..... ק
- ו. חכמה בינה ודעת..... ק
- ז. שני חיבורים כנגד שני חלקי שם הוי"ה..... קא
- ח. חשיבות המעשים הגשמיים..... קב
- ט. להביא את האורות לבחינת מעשה..... קב
- י. הכנסת אורחים גדולה מהשכמת בית המדרש..... קג

פרק כג. מה תפקיד האשה?..... קד

- א. האשה נמשלה לתורה..... קד
- ב. תפקיד התורה ולומדיה..... קד
- ג. תפקיד האשה..... קד
- ד. גדול המעשה יותר מן העושה..... קה
- ה. הצנע לכת עמך אלוקיך..... קה
- ו. סיפור האיש יזכה בזכות אשתו..... קו
- ז. מזכה את בעלה שה' יאהב אותו..... קו
- ח. ואל אישך תשוקתך..... קו
- ט. כך זוכים לילדים צדיקים..... קז
- י. מקומות בתורה שבזכות דבקות האשה נולד ילד צדיק..... קח
- יא. עצה נפלאה לזכות לדברים..... קח
- יב. מטרת היראה..... קט

פרק כד. אשת חייל עטרת בעלה..... קי

- א. הקדמה..... קי
- ב. פרשת לשון הרע של מרים..... קי
- ג. מרים תמהה למה משה פירש מציפורה..... קי
- ד. גם צדיק וקדוש לא פורש מאשתו..... קיא
- ה. לא האמינו שה' ציווה למשה לפרוש מאשתו..... קיא
- ו. פה אל פה אדבר בו..... קיב
- ז. פה אל פה במתן תורה ובחתן וכלה..... קיב
- ח. הדבקות בתורה ובבת המלך כדבקות בה'..... קיג
- ט. זיווג הנשיקין..... קיג
- י. נשיקה בתורה..... קיד
- יא. משה רבינו זכה לדבקות בשכינה בגילוי..... קיד
- יב. במתן תורה עם ישראל נדבק בה' ללא אמצעים..... קטו
- יג. פי ה' זו האשה – ר' חיים ויטאל זצ"ל..... קטו

פרק כה. באור מהזוהר והרמח"ל לבריאת האיש והאישה מחוברים

תחילה..... קיז

- א. באור הזוהר..... קיז
- ב. האיש והאשה נבראו תחילה אהור באהור..... קיז
- ג. מעשה התחתונים משפיע על העליונים..... קיח
- ד. ואדם אין לעבוד את האדמה..... קיח
- ה. שנתקן למטה נתקן למעלה..... קיח
- ו. על ידי ההשתוקקות מלמטה יורד שפע מלמעלה..... קיט
- ז. באור הרמח"ל..... קכ
- ח. באור המושגים: אהור באהור פנים בפנים..... קכ
- ט. פנים בפנים של הקב"ה וכנס"י..... קכ
- י. לא יתפרדו לעולם..... קכ
- יא. סיבת ירידת הנשמה למטה..... קכא
- יב. תכלית עבודת ה' לזכות לאהבת ה'..... קכא
- יג. פלג גופא על פי הזוהר..... קכב

פרק כו. מהר"ל בענין אהבת הבורא ואהבת רעיתו..... קכג

- א. אהבה היא דבקות..... קכג
- ב. אהבה בעיקר למי שהוא הפכו..... קכג
- ג. אהבה מצד ההשלמה..... קכג
- ד. אהבה לה' מצד שהוא הכול..... קכג
- ה. אהבה מצד שאנו אחד..... קכד
- ו. ואהבת מגיע אחרי אחד..... קכה

פרק כז. יסוד גדול בעבודת ה': שכר המצווה הוא כפי הערך שנותנים לה..... קכו

פרק כח. נספכים..... קכח

- א. השכינה בזכות אשתו - זוהר..... קכח
- ב. בזכות אשתו השכינה שומרת עליו..... קכח
- ג. אברהם ושרה היו באחדות גמורה..... קכט
- ד. למה דווקא בדור הזה התעוררו לדבר על שלום בית?..... קל
- ה. הוספות לפרק ט. מדוע כדאי לי לאהוב את רעיתי?..... קל
- סעיף א. אם אחרת יקח לו..... קל
- סעיף ב. גט כריתות..... קלא
- סעיף ג. סולם הערכים של התורה..... קלב
- סעיף ד. נקיון לפסח ושלום בית הלכה למעשה..... קלג
- ו. הוספות לפרק יג. תכלית קיום המצוות שה' ירצה בי..... קלג
- סעיף א. הוספה להערה שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת..... קלג
- ז. מעלת השלום. (מדרש רבה במדבר פרשה יא):..... קלג

פרק כט. סוד האיחוד..... קלו

פרק ל. בגודל מעלת אהבת ישראל..... קלז

- א. אהבת ישראל פתרון ללשון הרע..... קלז

פרק לא. אכן נודע הדבר! סיבת הגלות והצרות..... קלט

- א. שנאת חינם חמורה יותר מהכול..... קלט
- ב. חומרת לשון הרע..... קלט
- ג. סיבת הצרות - אכן נודע הדבר..... קלט
- ד. השלום למטה גורם שלום למעלה..... קמ
- ה. שנאת חינם חמורה מהכול..... קמא
- ו. לשון הרע מפריד למעלה..... קמב

פרק לב. כוחו של חיוך..... קמג

- א. הבדחנים בני עולם הבא..... קמג
- ב. משמח את השכינה..... קמג
- ג. איחוד למטה איחוד למעלה..... קמד
- ד. שוויו של שלום עם חיוך..... קמה

פרק טז. לכה דודי לקראת כלה – והלכת בדרכיו.

א. באור המושג כנסת ישראל.

וְאֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תֹּאמַר אִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתֵּן מִזְרְעוֹ לַמֶּלֶךְ מוֹת יוֹמֶת עִם הָאָרֶץ יִרְגְּמֵהוּ בְּאֶבֶן: וְאֲנִי אֶתֵּן אֶת פְּנֵי בְּאִישׁ הַהוּא וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקֶּרֶב עִמּוֹ כִּי מִזְרְעוֹ נָתַן לַמֶּלֶךְ לְמַעַן טַמֵּא אֶת מְקֻדְשֵׁי וּלְחַלֵּל אֶת שֵׁם קִדְשֵׁי: (ויקרא פרק כ,ב)

רש"י: למען טמא את מקדשי - את כנסת ישראל שהיא מקודשת לי כלשון (ויקרא כא) ולא יחלל את מקדשי:

גור אריה (מהר"ל): לא מקדש ממש, דמאי ענין מקדש לכאן, אלא רוצה לומר שהוא מטמא כלל ישראל, הנקראים "מקדש", מפני שכנסת ישראל מקודשת לשמו יתברך.

כנסת ישראל - הוא כח הכללי שבישראל, שנקרא 'כנסת ישראל' מלשון קבוץ, ותחת מעלה ומדריגה זאת הכל. למדנו שכנסת ישראל פירושו כלל ישראל – שורש נשמות כלל ישראל יחד (נפש החיים - שער ב - פרק יז), שהיא מיוחדת ואהובה לבורא כמלך שיש לו בת יחידה שמשתעשע עימה ומחבבה ביותר וחשובה בעיניו מאוד.

ב. כבד את אביך ואת אמך.

נמחיש את הדברים במשל: בבית יש אב ואם וחמישה ילדים, האב הולך כל יום לעבודה וחוזר בערב, יום אחד ששב האב לביתו אחד הילדים הודה מאוד לאב על שהוא טורח בשבילם, האב שמח מאוד ושיבח את האם שהיא מחנכת מאוד טוב את הילדים, האם ששמעה כאלה מחמאות נפלאות מהאב קיבלה המון כוח להמשיך לטפל בילדיה, ולמחרת כל הילדים קיבלו המון אהבה ושמחה מהאם, וכן להיפך אם האב גוער באם האם נחלשת ואין לה כוח להשקיע בילדים ונמצא כל הילדים מספידים, נמצא שכנסת ישראל פירושו כמו אם הילדים, והיא משפיע על כלל ישראל לפי מה שהאב (הבורא יתברך) נותן לה.

כמו שמצאנו במסכת ברכות דף לה/ב: "אמר רבי חנינא בר פפא כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גוזל להקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל שנאמר גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית ואין אביו אלא הקדוש ברוך הוא שנאמר הלא הוא אביך קנך ואין אמו אלא כנסת ישראל שנאמר שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך". האוכל ללא ברכה על הפרי הוא מונע שפע ברכה לעם ישראל, בזה הוא

גוזל להקב"ה שרוצה מאוד להשפיע על עם ישראל, וגוזל לכנסת ישראל שהפסידה את הברכה (עיין הערה לו).
וזהו שאמרו בזוהר חלק ב דף צ/א: רבי אלעזר אמר, כבד את אביך דא קודשא בריך הוא, ואת אמך דא כנסת ישראל.

ג. באור המושג שכינה.

הרבה פעמים במקום לומר כנסת ישראל אומרים שכינה מדוע? נתבונן בפירוש הרמב"ן (לפי המהר"ל) לפסוק לעיל "למען טמא את מקדשי" הרמב"ן פירש 'כנסת ישראל' הנאמר כאן רוצה לומר על שכינת כבודו שהיא בישראל, וזהו "מקדשי". שכינת כבודו רוצה לומר הכבוד (כבוד ה') שהוא דבק בישראל נקרא 'כנסת ישראל', במה שהוא יתברך דבק עם ישראל. (וכוונת הפסוק "למען טמא את מקדשי" שאותו אדם שחטא חלל את השכינה-הקדושה, שכן בגלל חטאו פחות כבוד ה' דבק בישראל. (עיין הערה לז) זה הבאור גורם לשכינה שתסתלק מישראל, גורם שאור ה' יתברך לא יהיה דבק בכנסת ישראל. וכמו שכתב בדרך ה' (חלק א פרק ה בשינוי לשון קצת) צריך שתדע שסבת כל עניני הטוב בין במה שנוגע לנפש בין במה שנוגע לגוף בכל מקום שהם היא הארת פניו יתברך, וסבת הרע בכל מקום שהוא העלם הארתו, וכפי שיעור העלם תנתן שליטה וממשלה אל כוחות הרע.
למדנו יסוד גדול: כל מקום שנזכר שכינה בישראל פירושו: תוספת אהבה וחיבה בין הקב"ה לכנסת ישראל.

לו. נילמד מכאן שכאשר אדם מברך ברכה הוא יכול לחשוב לפני כן עכשיו אני הולך לעשות חסד עם בורא עולם (איזהו חסיד המתחסד עם קונו) לתת לו אפשרות להשפיע ברכה על כנס"י, וכן להשפיע ברכה על כל עם ישראל (חסד עם כל עם ישראל), בהמשך נראה דברים אלו במס"י.

לז. כמו שכתוב ביחזקאל לז כו: וְדַבֵּר אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יְדֹד הַנֵּה אֲנִי לִקַּח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִבֵּין הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִלְכוּ שָׁם וְקִבַּצְתִּי אֹתָם מִסְבִּיב וְהִבֵּאתִי אוֹתָם אֶל אֲדֻמָּתָם: ... וְכִרְתִּי לָהֶם בְּרִית שְׁלוֹם בְּרִית עוֹלָם יְהִי אוֹתָם וְנִתְתִּים וְהִרְבִּיתִי אוֹתָם וְנִתְתִּי אֶת מִקְדְּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם: וְהָיָה מִשְׁכְּנִי עִלְיָהֶם וְהִיִּיתִי לָהֶם לְאֱלֹהִים וְהָמָּה יְהִיוּ לִי לְעָם: וְיָדְעוּ הַגּוֹיִם כִּי אֲנִי יְדֹד מְקַדֵּשׁ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּהִיּוֹת מִקְדְּשִׁי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם: רואים מפסוקים אלו שמשכן-שכינה פירושו שה' נותן את קדושתו בעם ישראל, ואז יש ברכה ושפע וכולם רואים את כבוד ה'.

בנפש החיים - שער ב - פרק יז כתב: פירוש הפשוט של שכינה. היינו קביעות דירה. כמאמרם ז"ל (ב"ר פ"ד ובתנחומא בחקתי) מיום שברא הקב"ה עולמו נתאוה שיהא לו דירה בתחתוני' ועיקר קביעת דירתו ית"ש היה בירושל' התגלות קדושתו בלי התלבשות לבושיין. נבאר את דבריו: הקב"ה מעונין שיהיה לו מקום דירה בארץ שבו הוא ישרה כמו בית המקדש (ועיין פרק כ. ד.) ומשם יושפע כבוד ה' לכל הארץ, לכן אור ה' בארץ נקרא מלשון שכינה היות והוא שוכן קובע דירתו במקום אחד ומשם משפיע לכולם.

ד. שמש וירח כמשל.

נסביר את הדברים במשל שה' ברא לנו בעולם: השמש מאירה על הירח, ומכוח האור שקיבל הירח מהשמש הוא מאיר לנו בלילה, כאשר הירח לא מקבל אור מהשמש (כמו בראש חודש) לא רואים את הירח, אין הפירוש שהירח לא קיים בעולם, אלא הוא קיים אבל אין לו אור, השכינה זה כלי שה' ברא לקבלת אורו (כמו גוף הירח) והוא תמיד קיים, אבל כמה אור יש לשכינה תלוי כמה הקב"ה (השמש) מאיר בו, השכינה תמיד נמצאת בתוך כנסת ישראל (כמו הירח שתמיד נמצא בין הכוכבים) אבל לפעמים היא כמו הירח בר"ח אין אור בכלל זה נקרא שכינתא בגלותא ואז עם ישראל סובל (חורבן בית המקדש שואה פגועים וכד') ויש זמן שהכלי הנקרא שכינה מאיר מכבוד ה', ואז כולם רואים את יד ה' (מלחמת ששת הימים, מלחמת המפרץ וכד'), שאדם חוטא בחטאים מסוימים הוא מחלל את השכינה פירוש הוא כאילו שם מחיצה בין אור השמש לירח והשכינה (הירח) נשארת ללא אור. לכן עם ישראל נמשל ללבנה (בן יהוידע פסחים סח/ב) והם מונים ללבנה משום שהם דומים ממש ללבנה.

וכך כתב בספר תורת המנחה (לרבי יעקב סקילי דרשה כז): ומה היא השכינה, שנתאוו לה שתשכון בתוכם, ומפני מה נתאוו לה? מפני שכל זמן שהשכינה שורה בתחתונים העולם עומד על מילואו והשלמתו, וכל סדרי בראשית עומדים בתכונתם, וציורי שפע הברכה מיושרים בנתיבתם, והברכה מצויה בעולם כפולה ומכופלת. (עוד באור בענין גילוי השכינה עיין פרק יז. ד. דברי הרמח"ל בדרך ה').
לפי זה נסביר על דרך פשוט מה הפירוש לשם יחוד קב"ה ושכינתיה? שאנו מבקשים שעל ידי המצווה הזו נזכה שה' ישרה יותר שכינתו בכנסת ישראל.

ה. איש ואשתו כנגד הקב"ה וכנסת ישראל.

כתוב בפסוק (ירמיה פרק לא ב) מִרְחוֹק יְדוּד נִרְאָה לִי וְאַהֲבַת עוֹלָם אֶהְבֵּתִיךָ עַל כֵּן מִשְׁכַּתִּיךָ חֶסֶד: עוֹד אֶבְנֶךָ וְנִבְנִית בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל. מסביר המצודות דוד: בתולת ישראל - את עדת ישראל החביבה עלי כבתולה אשר לא ידעה איש שהיא חביבה לבעלה. וכן כל שיר השירים (עיין הערה) מלא שישראל נקראים אשה להקדוש ברוך הוא, כדכתיב (שיה"ש א, ח) "אם לא תדעי לך היפה בנשים" מסביר רש"י שהקב"ה אומר לכנסת ישראל שאת יפה לי משאר אומות. וכן הכרובים שהיו שניים אחד רמז עליו יתברך שמו והשני על ישראל סגולתו (נפש החיים א, ח) היו בצורת זכר ונקיבה, וזה שאנו שרים בליל שבת לכה דודי זה הקב"ה

לקראת כלה זה כנסת ישראל, ולכן היא נקראת כלה מלשון הכול, היות ותחת מעלה ומדריגה זאת (של כנס"י) נמצא הכול.

1. התיקון השלם כאשר השכינה תשרה בישראל.

זוהר חלק ג דף ז/ב תנינן בפרשתא דשמע ישראל יי' אלהינו יי' אחד, מהו אחד. דא כנסת ישראל דאחיד ביה בקודשא בריך הוא. דאמר רבי שמעון, זיוגא דדכר ונוקבא אקרי אחד. באתר דנוקבא שריא, אחד אקרי. מאי טעמא. בגין דדכר בלא נוקבא פלג גופא אקרי, ופלג לאו הוא חד. וכד מתחברון כחדא תרי פלגי גופא, אתעבידו חד גופא, וכדין אקרי אחד: והשתא קודשא בריך הוא לא אקרי אחד. ורזא דמלה, כנסת ישראל בגלותא, וקודשא בריך הוא סליק לעילא לעילא, וזיוגא אתפרש, ושמא קדישא לא אשתכח שלי, ואחד לא אקרי. ואימתי יתקרי אחד, בשעתא דמטרוניתא תשתכח ביה במלכא, ויזדווגון כחדא. הדא הוא דכתיב, (עובדיה א) והיתה ליי' המלוכה. מאן מלוכה. דא כנסת ישראל, דמלכו בה אתקשר, כדין (זכריה יד) ביום ההוא יהיה יי' אחד ושמו אחד. ועל דא, הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. (תהלים קלג).

באור: למדנו בפרשת שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד, מתי נקרא ה' אחד? (באור: מתי יהיה התגלות של אחדות ה' בעולם) כאשר הקב"ה ישרה שכינתו בגילוי בכנסת ישראל. (וכמו שהבאנו לעיל בהערה לז) (עיין הערה לח)

שאמר ר' שמעון הזווג של זכר ונקיבה נקרא אחד, כי במקום שהנקיבה נמצאת נקרא אחד, מה הטעם לפי שזכר בלא נקיבה נקרא חצי גוף, וחצי אינו אחד, וכשמתחברים יחד שני חצאים (ע"י אהבה ודביקות) נעשה גוף אחד, ואז נקראים אחד. ועכשיו בגלות הקב"ה לא נקרא אחד וטעם הדבר כי כנסת ישראל בגלות והקב"ה למעלה למעלה, והזיווג נפרד, ושמו הקדוש לא שלם, ולא נקרא אחד, ומתי יקרא אחד? בשעה שכנסת ישראל תתחבר לקב"ה, זהו שכתוב על לעתיד לבוא והיתה לה' המלוכה, מהי המלוכה? שכבוד ה' יראה בכנסת ישראל, ואז יתקיים ביום ההוא

לח. למעייין: הסברנו את הדברים לפי הפשט בלבד ולא לפי הקבלה עם ספירות. ההבדל בין הפשט לזוהר הוא, לפי הפשט: שכינה פירושו שה' מגלה שכינתו בישראל, וה' אחד פירושו שיתגלה כבודו בעולם, כמו שכתב רש"י: ה' אלהינו ה' אחד - ה' שהוא אלהינו עתה ולא אלהי העובדי כוכבים הוא עתיד להיות ה' אחד שנאמר כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ונאמר ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד עכ"ל. ואילו לפי הזוהר: ה' מתאחד עם כנסת ישראל, כדוגמת איש המתאחד עם רעייתו, וה' הכוונה להתלבשות כבוד ה' בספירת התפארת. נמצא שהזוהר מודה לפשט אלא שמוסיף שיש בחינה לא רק של גילוי אור ה' אלא גם של התאחדות, היות ואלו דברים עמוקים נסביר בעיקר לפי הפשט, שה' מגלה שכינתו בישראל כמו שראינו לעיל ברש"י וברמב"ן.

יהיה ה' אחד ושמו אחד, ועל זה נאמר הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד. (עיין הערה לט)

למדנו מהזוהר: א. תיקון הבריאה באחדות ה' יהיה כאשר כנסת ישראל תהיה מחוברת להקב"ה, ב. זכר ונקיבה הם דוגמת הקב"ה וכנסת ישראל. ג. שיזכר ונקיבה מתאחדים זה שלימות, כך השלימות שה' שורה בישראל.

ז. והלכת בדרכיו - אהבת ביתו של מלך.

לאחר שלמדנו את המושג של הקב"ה וכנסת ישראל, שכל שיר השירים סובב מסביב לו, נוכל לראות את כל הבית היהודי באור חדש ונפלא: בתורה מופיע שמונה פעמים הציווי "והלכת בדרכיו" שאנחנו צריכים להיות דומים במעשינו לבורא עולם, למדנו שהקב"ה אוהב את כנס"י ומחבבה מאוד וכמו שאמרו חז"ל (מדרש תהלים מזמור כב) אמר ריש לקיש, בשלש לשונות של חיבה חיבב הקב"ה את ישראל. בדביקה, בחפיצה, בחשיקה. בדביקה, (דברים ז, ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם. בחפיצה, (מלאכי ג, יב) כי תהיו אתם ארץ חפץ. בחשיקה, (דברים ז, ז) חשק ה' בכם. רבי אבא בר אלישע, מוסיף עוד תרין. באהבה, (מלאכי א, ב) אהבתי אתכם אמר ה'. בדבור, (ישעיה מ, ב) דברו על לב ירושלים. ועוד הרבה פסוקים נפלאים המובאים בשיר השירים (עיין הערה מ) ציוה לנו הבורא יתברך ללכת בדרכיו שגם אנחנו נאהב את כנס"י, כיצד? ברא הבורא אשה שהיא דומה מאוד לכנס"י לעומת הקב"ה (עיין דוגמא בהערה מא), וכאשר האיש אוהב אותה ומתדבק בה בזה הוא דומה ליוצרו

לט. מהו השילוב של אדנ"י עם הו"ה כך - יאהדונה? אדנות מרמז על השראת השכינה בכנסת ישראל הקבועה, שהרי תמיד השכינה שורה שם אלא שיש יותר גילוי ויש פחות, הו"ה הוא כינוי לגילוי כבוד ה'. כאשר ה' ישרה את שכינתו לגמרי בגילוי בכנסת ישראל אז יהיה חיבור של שני השמות יחדיו, ועל זה רומזים ומבקשים בכתיבת 'יאהדונה'.

מ. אם לא תדעי לך היפה בנשים: הַנָּךְ יִפֶּה רַעֲיָתִי הַנָּךְ יִפֶּה עֵינַיִךְ יוֹנִים: כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחוּחִים כֵּן רַעֲיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת: שְׂמָאלוֹ תַחַת לְרֵאשִׁי וְיָמִינוֹ תַחְבֵּקֶנִי: עֲנֵה דוֹדִי וְאָמַר לִי קוֹמִי לָךְ רַעֲיָתִי יִפְתִּי וְלִכִּי לָךְ: יוֹנָתִי בַחֲגוּי הַסֶּלַע בְּסֹתֵר הַמְדַרְגָּה הָרְאִינִי אֶת מְרָאֶיךָ הַשְּׂמִיעֵנִי אֶת קוֹלְךָ כִּי קוֹלְךָ עָרַב וּמְרָאֶיךָ נְאוּהָ: צְאִינָה וְרְאִינָה בָנוֹת צִיּוֹן בְּמִלְךָ שְׁלֹמֹה בְּעֶטְרָה שְׂעֵטְרָה לֹא אָמוּ בְיוֹם חֲתָנָתוֹ וּבְיוֹם שְׂמִחַת לְבוֹ: הַנָּךְ יִפֶּה רַעֲיָתִי הַנָּךְ יִפֶּה עֵינַיִךְ יוֹנִים מִבְּעַד לְצִמְתָךְ שְׁעָרָךְ כְּעֶדֶר הָעִזִּים שְׂגָלְשׁוֹ מֵהָר גִּלְעָד: כִּלְךָ יִפֶּה רַעֲיָתִי וּמוֹם אֵין בָּךְ: אֲנִי יְשָׁנָה וְלִבִּי עָר קוֹל דוֹדִי דוֹפֵק פֶּתַחַי לִי אֶחָתִי רַעֲיָתִי יוֹנָתִי תַמְתִּי שְׂרָאשִׁי נִמְלָא טַל קְנֻצוֹתַי רְסִיסֵי לִילָה: (רש"י: שראשי נמלא טל - לשון אדם שבא בליל דופק על פתח אהובתו אומר כן בשביל חיבתך באתי בלילה בעת הטל או הגשם והדוגמא שראשי נמלא טל שאני מלא רצון ונחת רוח).

מא. נכתוב כאן דבר אחד בדמיון שיש בכוחו להיות עזר רב להרבה אברכים: אברך לומד תורה במשך כל היום בערב הוא מגיע הביתה ואשתו מספרת לו סיפורים על חוטים וכפתורים עניני חולין, והאברך היקר שכל ראשו בתורה קשה לו מאוד לרדת מההר אל העם, כדרך שנאמר על רשב"י ובנו שיצאו מהמערה ואמרו על האנשים מניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה, אבל צריך לדעת יש בדבר סוד גדול מדרכי הבורא יתברך, הנה מבואר במסילת ישירים פרק יט הקדוש ברוך הוא מוֹדֵד מִדָּה כְּנִגְדֵי מִדָּה (סנהדרין ד), ומי שִׁמְרָחַם וְעוֹשֶׂה חֶסֶד עִם הַבְּרִיּוֹת גַּם הוּא בְּדִינוֹ יִרְחַמוּהוּ וְיִמְחַלוּ לוֹ עוֹנוֹתָיו בְּחֶסֶד, שְׁהָרִי מְחִילָה זֶה דִּין הוּא, כִּיּוֹן שְׁהִיא מִדָּה כְּנִגְדֵי מִדָּתוֹ, יִחְשׁוּב הָאָדָם לְעַצְמוֹ כִּיצַד נִרְאִים הַתְּפִילוֹת שֶׁלוֹ

שאוהב ומתדבק בכנס"י. נמצא שבאהבת אשתו מקיים היהודי חוץ ממצוות ואהבת לרעך כמוך שהיא כוללת את כל עם ישראל, מצוות והלכת בדרכיו שהיא בעיקר לאהוב את רעייתו כמו שה' אוהב את כנס"י.

למדנו מכאן דבר חדש ונפלא: למה יהודי מתחתן? בשביל להיות דומה ליוצרו ולקיים והלכת בדרכיו, מה הוא אוהב את כנס"י אף אתה.

ח. עיקר התורה זה לאהוב את ביתו של מלך.

ובזה יתורץ קושיה עצומה שהיתה קשה לי הרבה זמן: כיצד יתכן ומצווה כל כך גדולה ביהדות לא כתובה בתורה מפורש? באור: המצווה לאהוב את אשתו ולהדבק בה כתובה בפרשת בראשית בתור סיפור דברים ולא בתור מצווה, וכן ואהבת לרעך כמוך אינו מצווה מפורשת על רעייתו, היתכן ודבר כל כך מרכזי ביהדות לא כתוב במפורש? ובחסדי שמים זכינו לדעת שזה כתוב לא רק פעם אחת בתורה אלא שמונה פעמים, ולא עוד אלא שכאשר משה רבינו מסכם את כל התורה כולה על רגל אחת הוא אומר כך: (דברים פרק יא כב) כִּי אִם שָׁמַר תְּשַׁמְרוּן אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹתָהּ - לְאַהֲבָה אֶת יְדֹוֹד אֱלֹהֵיכֶם לְלַכֵּת בְּכָל דְרָכָיו וּלְדַבְּקָהּ בּוֹ: (עיין הערה מב) למדנו שכל התורה

לפני בורא עולם, כמה מחשבות של הבל וריק הוא חושב בתפילתו, וכאשר הוא מבקש על מה הוא מבקש על קירבת ה' או על חוטים וכפתורים, הרי בעיני בורא עולם הדברים שהוא מבקש הם כלום שבכלום ולמה שתתקבל תפילתו, אבל היות ומידה כנגד מידה - דין הוא כלשון המסילת ישרים, אם הוא מקשיב לכל מה שאשתו מספרת לו גם בשמים יהיו חיבים (דין הוא) להקשיב לכל מה שהוא מבקש, הנה לנו דמיון אחד של הקב"ה לכנס"י כמו איש לאשתו, והמתבונן היטיב יראה המון דמיונות, ובזה יוכל האדם להכיר את חכמת בוראו.

עוד דבר נפלא יש: כידוע בת המלך רוצה מאוד שבעלה יאמר לה תמיד כמה הוא אוהב אותה וחושב עליה, וכמובא בהלכה הביטוי כדי שיתן דעתו עליה, כך ברא אותה ה' בטבעה, וכמובא בדברי הזוהר על הפסוק לזאת יקרא אשה, כמה חובה על הבעל לגלות לאשתו את חיבתו אליה, והנה כל שיר השירים מדבר עד כמה כנס"י רוצה שה' יתברך יאהב אותה למשל: השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תעירו ואם תעוררו (שלא תגרמו הפסק ועירעור) את האהבה עד שתחפץ (לאהבה כל עוד שהוא חפץ בי כלומר לעולם).

בזה גם יבואר: מדוע לאיש מותר לישא כמה נשים, בעוד שלאשה אסור להתחתן רק עם בעל אחד? כל אחד ברא אותו הקב"ה כדוגמת העולם העליון האיש שהוא כנגד הקב"ה מה ה' יכול לאהוב את כל עם ישראל וכל אחד הוא כבן יחיד כך ברא ה' את האיש עם כוחות נפשיים כאלו, האשה דוגמת כנס"י שיש לה רק קל אחד ונצטוונו לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני, כך יש לאשה ציווי לא תנאף שהוא מקביל בלוחות הברית מול לא יהיה לך.

מב. מצאנו בכמה מקומות שהתורה כותבת שעיקר חובת האדם בעולמו זה אהבת ה' וההליכה בדרכיו: דברים פרק ח: וְשִׁמְרַתְּ אֶת מִצְוֹת יְדֹוֹד אֱלֹהֶיךָ לְלַכֵּת בְּדַרְכָיו וּלְיִרְאָה אֹתוֹ: דברים פרק יב: וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מִה יְדֹוֹד אֱלֹהֶיךָ שְׂאֵל מֵעַמְךָ כִּי אִם לְיִרְאָה אֹת יְדֹוֹד אֱלֹהֶיךָ לְלַכֵּת בְּכָל דְרָכָיו וּלְאַהֲבָה אֹתוֹ וּלְעַבֵּד אֶת יְדֹוֹד אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לִבְבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ: דברים פרק ל טו: רָאה נִתְתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמּוֹת וְאֶת הָרָע: אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֹת יְדֹוֹד אֱלֹהֶיךָ לְלַכֵּת בְּדַרְכָיו וּלְשַׁמֵּר מִצְוֹתַי וְחַקְתָּיו וּמִשְׁפָּטָיו וְחַיִּיתָ וְרַבִּיתָ וּבִרְכָךָ יְדֹוֹד אֱלֹהֶיךָ בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אֶתָּה בָּא שְׁמָה לְרִשְׁתָּהּ: (אהבת ה' וההליכה בדרכיו נזכרו בנפרד משאר המצוות משום שהם העיקר).

בקיצור זה אהבת ה' ולאהוב את אשתו שזה עיקר ללכת בדרכיו של הבורא שאוהב את כנס"י, כמה נפלאים הדברים! (עיין הערה מג)

ט. שיר השירים - ספר מוסר לשלום בית.

לפי דברים אלו נראה שיהודי שרוצה ללמוד כמה הוא צריך לאהוב ולחבב את רעייתו, שיפתח שיר השירים יראה כמה ה' אוהב את כנס"י ויקיים בעצמו מה הוא אף אתה, וכמו שמצאנו בזוהר (תק"ז נז/א) שלמד מהפסוק (שיר השירים פרק ה,ב) אָנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עָר קוֹל דּוֹדִי דּוֹפֵק פֶּתַחִי לִי אֶחָתִי רַעִיִתִי יוֹנְתִי תַמְתִּי שְׂרָאֲשֵׁי נִמְלֵא טַל קְוֹצוֹתַי רְסִיִסִי לְיִלָּה: הלכה למעשה: וז"ל ואם אית לון שלמא בכל שית יומין דחולא, יעבדון תוספת בשבתא בפיוסא דא לדא ברחימו סגי, כגוונא דלעילא, דאתמר לגבי שכינתא פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי, בתוספת מלין דפיוסא, כגוונא דא צריך בר נש לפייסא לאתתיה בשבת בתוספת מלין דפיוסא: באור: אדם צריך להוסיף בשבת על החול, ואם יש לו כבר שלום עם רעייתו כל הששה ימים, יעשה תוספת שלום בשבת שיפיסו (יאמרו מחמאות) זה לזה באהבה רבה, כדוגמת מעלה שנאמר לגבי השכינה (כמו שלמדנו שכנס"י ושכינה אחד הם) שהקב"ה אומר לה פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי הרי הם תוספת מילים של פיוס, כעין זה צריך האדם לפייס את אשתו בשבת בתוספת דברי פיוס, ומוסיף בבאור מתוק מדבש: ויכוין לגרום כן למעלה (יבואר בעז"ה בהמשך).

י. פלג גופא – אינו אדם.

כולנו מכירים את המושג איש ללא אשה נקרא פלג גופא, מקורו מהזוהר לעיל אות ו. , מדוע הוא פלג גופא ואינו נחשב אדם? תשובה: כמו שאצל ה' יתברך ללא שהוא שורה בישראל בגילוי ובאהבה חסר בגילוי אחדותו ע"ש בדברי הזוהר, כך שיהודי לא אוהב ומחבב את רעייתו שהיא כנגד כנסת ישראל הוא לא אחד אלא פלג.

כתב הרמ"א (אבה"ע סימן א') הגה - וכל מי שאין לו אשה שרוי בלא ברכה, בלא תורה וכו' ולא נקרא אדם" מדוע ללא אשה אינו נקרא אדם? תשובה: אדם פירושו אדמה לעליון, ובעליונים יש אחדות גמורה בין

ניתן לסכם את כל תפקיד האדם בעולמו על שלושה דברים: על התורה (אהבת ה' כאשר לומדים תורה עם רצון להגיע לאהבת ה') על העבודה (יראה אמונה ביטחון ותפילה) על גמילות חסדים (לאהוב את רעייתו ולעשות חסד עם ילדיו).

מג. ואולי ניתן לומר: ולדבקה בו - אפשר לומר כן והלא אש אוכלה הוא? (עיין רש"י) אלא הדבק בביתו של מלך ומעלה אני עליך כאילו נדבקת בו: וכעין שכתב רש"י (דברים פרק יג פסוק ה) ובו תדבקון - הדבק בדרכיו גמול חסדים קבור מתים בקר חולים כמו שעשה הקב"ה, ולפי מה שלמדנו שעיקר דרכיו של הבורא הוא לאהוב את כנס"י, ממילא הדבק בדרכיו הינו להדבק בביתו של מלך שהיא בסוד כנס"י.

- עה -

הקב"ה לכנסת ישראל, כך אדם זה רק מי שיש אחדות בינו לרעייתו (עיין הערה מד).

יא. אשה – מתנדבת להנשא.

מדוע אמרו חז"ל על איש שלא נשא אשה שהוא לא אדם, ולא אמרו גם על אשה שלא נשאה איש שאינה אדם? ועוד מדוע אשה לא חייבת כלל להתחתן? לפי מה שלמדנו שאיש דומה כביכול לקב"ה לכן שאינו אוהב את רעייתו הוא לא דומה לקב"ה שאוהב את כנס"י ואדם מלשון אדמה לעליון, אבל אשה היא דמיון לבת החביבה של המלך כנסת ישראל, ומצאנו בתורה מצווה להיות ללכת בדרכיו של ה' ולא ללכת בדרכיו של כנס"י, לכן אע"פ שזה מעלה עצומה שתהיה דומה לכנס"י שאוהבת את הקב"ה, כך היא תאהב את בעלה, אבל חיוב להיות דומה יש רק להיות דומה לקב"ה, לכן שאינה נשואה לא שייך לומר עליה שאינה אדם - דומה לעליון להקב"ה. צריך האיש להרגיש הכרת הטוב לאשתו שמזכה אותו בדבר הנפלא לזכות להיות דומה לקב"ה בזה שהוא אוהב אותה שהיא סוד כנס"י.

מד. דע שלמרות שאנו מדברים הרבה מענין שלפעמים ה' אוהב ומשפיע על כנס"י, ולפעמים יש חושך כדוגמת הירח, כל זה רק בעולמות הבריאה היצירה והעשייה אבל בעולם האצילות שם יש חיבור גמור בין כנס"י להקב"ה ולעתידי לבוא יתגלה זה לעין כול וכמו שכתוב בתיקוני זהר דף צב/א ע"ש, ועל ידי מעשינו למטה אנו גורמים להוסיף אהבה, ולהתגלות החיבור לעין כול בגאולה השלימה בב"א, ועיין מ"ב סימן ר"מ שע"צ ס"ק י"ח שהביא הלכה למעשה מכוח דברי הזוהר הללו, ובזה תראה עד כמה מעשה למטה מעורר מעשה שלמעלה וכמו שיבואר בפרק הבא בעז"ה.

פרק יז. דע מה למעלה – ממך!.

א. ה' צלך-כפי מעשיך.

ספר נפש החיים - שער א - פרק ז: וז"ש דוד המע"ה ה' צלך על יד ימינך. היינו שכמו שנטיית הצל של איזה דבר. הוא מכוון רק כפי תנועות אותו הדבר לאן נוטה. כן בדמיון זה כביכול הוא ית"ש מתחבר לנטות העולמות כפי תנועות ונטיית מעשי האדם למטה. וכן מפורש במדרש אמר לו הקב"ה למשה לך אמור להם לישראל כי שמי אקיי"ק אשר אקיי"ק. מהו אקיי"ק אשר אקיי"ק? כשם שאתה הוה עמי כך אני הוה עמך. וכן אמר דוד ה' צלך על יד ימינך. מהו ה' צלך? כצלך. מה צלך אם אתה משחק לו הוא משחק לך. ואם אתה בוכה הוא בוכה כנגדך. ואם אתה מראה לו פנים זעומות או מוסברות אף הוא נותן לך כך, אף הקב"ה ה' צלך כשם שאתה הוה עמו הוא הוה עמך ע"כ. (עיין הערה מה לגבי חשיבות השמחה).

סיכום: כפי התעוררות האדם מלמטה מעורר למעלה.

ב. בעובדא דלתתא אתער עובדא דלעילא.

זוהר (חלק ג צב/א) תנינן, בעובדא דלתתא אתער עובדא דלעילא, אי בר נש עביד עובדא לתתא אות, הכי אתער חילא כדקא יאות לעילא, עביד בר נש חסד בעלמא, אתער חסד לעילא, ושאר ביהווא יומא, ואתער ביה בגיניה, ואי אתדבר בר נש לרחמי לתתא, אתער רחמי על ההוא יומא, ואתער ברחמי בגיניה, וכדין ההוא יומא קאים עליה למהוי אפוטרופא בגיניה, בשעתא דאצטריך ליה: כגוונא דא בהפוכא דדא, (ועל כלא) אי עביד בר נש עובדא דאכזרי, הכי אתער בהווא יומא, ופגים ליה, ולבתר קאים עליה לאכזרי לשיצאה ליה מעלמא, בההיא מדה דבר נש מודד, בה מודדין ליה:

מה. בהמשך מביא הנפש החיים זוהר שמלמד על חשיבות השמחה (תצוה קפ"ד ב') ואי תימא היך יכיל קלא דלתתא או אתערותא דלתתא לאתערא הכי נמי? (ואם תאמר אך יכול קול השופר שמלמטה או התעוררות שמלמטה לעורר כנגדו כן למלעה) תא חזי ... עלמא עלאה לא יהיב ליה אלא כגוונא דאיהו קיימא (עולם העליון לא מביא לו אלא כפי שהוא נמצא). אי איהו קיימא בנהירו דאנפין מתתא כדין הכי נהרין לי' מלעילא ואיל איהו קיימא בעציבו יהבין לי' האי דינא בקבלי'.

כגוונא דא עבדו את ה' בשמחה. חדוה דב"נ משיך לגבי' חדוה אחרא עלאה. (באור: כעין זה כתוב עבדו את ה' בשמחה פרוש אם האדם עובד את ה' בשמחה אז שמחת האדם ממשכת אליו שמחה עליונה אחרת מהשכינה). (למרות שהזוהר כותב זאת על עבדו את ה' בשמחה בפשטות זה הולך על כל שמחה אפילו לא מחמת מצווה אלא עצם זה שאדם עומד בעוה"ז בשמחה גורם שמשמים יתנהגו עימו ברחמים ובשפע וכן משמע במדרש שהובא לעיל בנפש החיים).

ג. במעשיו גורם שה' יאהב את כנסת ישראל.

הנה כל חסד ואהבה (בעניין חסד ואהבה עיין הערה מו) שאדם עושה חוץ מלהשפיע עליו הוא משפיע גם על כלל ישראל שמתקרבים יותר לה' כמו שאמרו חז"ל בבא בתרא דף י/א: תניא א"ר אלעזר בר' יוסי כל צדקה וחסד שישראל עושין בעולם הזה שלום גדול ופרקליטין גדולין בין ישראל לאביהן שבשמים. וכן גורם חסד בעולם כמו שמסופר במסכת תענית דף כא/ב בסורא הוות דברתא בשיבבותיה דרב לא הוות דברתא סברו מיניה משום זכותיה דרב דנפיש איתחזי להו בחילמא רב דנפישא זכותיה טובא הא מילתא זוטרא ליה לרב אלא משום ההוא גברא דשייל מרא וזבילא לקבורה, בדרוקרת הוות דליקתא ובשיבבותיה דרב הונא לא הוות דליקתא סבור מינה בזכותא דרב הונא דנפיש איתחזי להו בחילמא האי זוטרא ליה לרב הונא אלא משום ההיא איתתא דמחמת תנורא ומשיילי לשיבבותיה.

ד. קבלת מלכותו מרבה כבוד שמים (גילוי שכינה).

שאדם קורא קריאת שמע הוא גורם שכבוד שמים יתרבה בכל העולם כמו שמובא בספר דרך ה' לרמח"ל (חלק ד פרק ד) ואמנם מכל הענינים האלו (של קבלת מלכות שמים בק"ש) יוצאות תולדות גדולות לתיקון

מו. צריך לדעת חסד אמיתי זה חסד שנובע מתוך אהבה כלשון הפסוק: (יְרַמֶּה ל"א): "אֶהְבֶּת עוֹלָם אֶהְבֶּתִּיךָ עַל כֵּן מְשַׁכְּתִיךָ חֶסֶד" ומביא ליותר אהבה, כמו שמצאנו שאברהם הוא עמוד החסד ואהבה, וכל מטרת החסד היא ליצור אהבה בין השניים (חסד מלשון חד) וזה כוונת ר"ע ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, שאהבת ישראל היא מטרת מצוות בין אדם לחבירו, וכן משמע מלשון התנא דבי אליהו רבה פרק כח "כך אמר להם הקב"ה לישראל בני אהובי כלום חסרתי דבר שאבקש מכם ומה אני מבקש מכם אלא שתהיו אוהבין זה את זה ותהיו מכבדין זה את זה ותהיו יראים זה מזה... לכך נאמר הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך, פתח באהבה וסיים בחסד? ללמדך שהם אחד, וחסד שאינו מגיע מתוך אהבה לא מביא לידי יותר אהבה, צא וראה מה שאמרו חז"ל (יומא דף ט/ב) "מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם, רואים שחסד ללא אהבה אין בו תועלת, לפיכך צריך האדם לפני שהוא עוסק בחסד להתבונן באהבת חברו ולרצות שיהיה לו טוב ומתוך כך לעשות עימו חסד - חסד של אהבה - אהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד.

בהרבה ספרים כתבו שאדם מתחתן בשביל לעשות חסד, לכאורה צריך לדייק ולומר כך: אדם מתחתן בשביל לאהוב להתאחד, אחד האמצעים לכך זה חסד, אבל זה רק אמצעי ולא המטרה, (נמצא שהפכו את האמצעי למטרה כמו שלצערנו אנשים חושבים שהתורה והמצוות הם מטרה בעוד שאינם אלא אמצעי לאהבת ה').

"אדם שלא נשא אשה הוא לא אדם" בהרבה ספרים הסבירו בגלל שאינו עושה חסד ואינו דבק במידותיו של ה', לפי מה שנלמד כאן ניתן לומר כך: הוא לא אדם בגלל שאינו אוהב את רעיתו ובזה הוא לא דבק במידותיו של ה' שאוהב את כנסת ישראל, או בלשון ספרי הקבלה הוא לא אדם משום שאינו דומה לאדם העליון שהוא יחוד של אהבה בין קב"ה ושכינתיה (ז"א ומלכות) ובע"ה נזכה לבאר יותר בהמשך.

כלל כל הבריאה. וזה, כי סדרי הבריאה וכונניותיה מסודרים בדרך, שכאשר מלכותו ית"ש נודע (זה מה שקראנו לעיל גילוי שכינתו בעולם), ומודים בו כל ברואיו, נמצא בברואים כל טוב וכל שלווה, והברכה מתרביית בהם ושלומם מתגדל. ובהתפרץ העבדים ואינם משתעבדים ומודים במלכותו ית', כל טוב חסר והחשך מתגבר והרעה שולטת. והנה נמשכים ענינים אלה בדרכיהם בכל חלקי הבריאה, העליונים והתחתונים, הפועלים והנפעלים, וכמ"ש בחלק א'. ואולם היות מלכותו ית' נודע או לא נודע, נמשך ודאי ממעשי התחתונים,

ה. בורא עולם רצה שבני האדם יזכו לתקן את הבריאה.

וממה שצריך שתבין בזה הוא, שאין כל הדברים האלה אמורים אלא לשיהיה תיקון הבריאה מצד בני האדם ולא מאליו. כי אולם ההנהגה כבר מסודרת היא ועומדת על הדרך הזה, שכל גלגוליה הולכים אל ההשלמה, וזה מה שהאדון ב"ה מסבב בטובו וכחו. אלא שהיתה גזירת חכמתו שיהיה זה נעשה על ידי בני האדם, שאז ישתלמו בני האדם שעשו הדבר הזה, ותהיה ההשלמה עצמה בתכלית, בהיות הברואים עצמם בעלי שלימותם כמ"ש (ועל ידי זה יקבלו שכרם). ונמצא שזה כל עיקרם של דברים אלה, שמה שסידר האדון ב"ה והכין היות משלים את בריאתו, יושלם ויצא לפועל על ידי בני האדם לשישתלמו הם בשלימות הראוי להם:

ו. אהבת איש ואשתו גורמת אהבת ה' לכנסת לישראל.

למדנו שמעשה חסד של יהודי גורם חסד לכל עם ישראל, קבלת עול מלכות שמים של יהודי גורם שכבוד שמים יתפרסם בכל העולם, ושמו של הקב"ה התיחד על מידה זו "אהיה אשר אהיה" כשם שאתה הווה (מתנהג) עימו כך הוא הווה עימך, לכן שאדם אוהב את אשתו בזה הוא גורם חיבור בין כנסת ישראל לאביהם שבשמים, משום שאין לך דמיון למטה לישראל ואביהם שבשמים כמו איש ואשתו לכן זה משפיע יותר מהכול, נמצא בכל פעם שאדם אוהב את אשתו הוא גורם שה' יאהב אותו ואת כל כנסת ישראל. וכמו שכתב הפלא יועץ (ערך שנאה) ובפרט בין איש לאשתו בחושבו כי הדברים עתיקים ומעובדא דלתתא איתער עובדא דלעילא או בונה עולמות או מחריבן ... וע"י אהבה ואחוה שלום ורעות מעורר אהבת דודים למעלה ועושה שלום במרומים דגורם יחוד קודש בריך הוא ושכינתיה וזהו הטעם שבזה תלוי גאולתינו ופדות נפשינו. (וכן כתב בספר הבית היהודי של הרב טאובר שליט"א עמוד נד) וכן כתב בראשית חכמה - שער הענוה - פרק חמישי: וכאשר יסתכל האדם בסוד איש ואשתו וכאשר במקום רמיזתן העליון שהם רמז סוד

הכרובים העליונים (שהם מראים על אהבה בין הקב"ה לישראל) בהיות ביניהם (בין האיש לאשתו) שלום הם מרכבה למקום העליון (בגללם נגרם חיבור בעליונים) שמדת השלום הוא המיוחד למעלה (בין הקב"ה לכנס"י), ואם אין ביניהם שלום אוי להם שמראים (שגורמים) פירוד.

ז. ופריו מתוק לחכי – תיקון הגורם ברכות.

זוהר מנוקד חלק א דף פה/ב וכד נשמתינ נפקין דכר ונוקבא כחדא נפקין. לבתר פיון דנחתי מתפרשן דא לסטרא דא ודא לסטרא דא, וקודשא בריך הוא מזווג לון לבתר. ולא אתייהיב זיוגא לאחרא אלא לקודשא בריך הוא בלחודוי, דאיהו ידע זיוגא דלהון לתברא לון כדקא יאות: זכאה הוא בר נש דזכי בעובדוי ואזיל באורח קשוט בגין דאתחבר נפש בנפש כמה דהוה מעיקרא, דהא אי זכי בעובדוי דא הוא בר נש שלים כדקא יאות. הסבר קטע זה של הזוהר הסברנו לעיל פרק ח. א.

ממשיך הזוהר: ובגין כך כתיב ופריו מתוק לחכי. דהוא בתקונא מברך לאתברכא מניה עלמא, בגין דכלא בעובדין דבר נש תליא אי זכי אי לא זכי:

באור (לפי מתוק מדבש): ופריו הם הנפשות פרי מעשיו של הקב"ה, מתוק לחכי כשמתחברות יחד הנפשות של זכר ונקיבה כמו שהיו בשורשן זה הוא תיקון הגורם ברכות, שגורמים חיבור של אהבה בין הקב"ה לכנסת ישראל שיתברך משפע זה כל העולם, לפי שהכול תלוי במעשיו של האדם אם זוכה או לא זוכה.

ח. הכרובים כמשל וכנמשל.

מסכת יומא דף נד/א אמר רב קטינא בשעה שהיו ישראל עולין לרגל מגללין להם את הפרוכת ומראין להם את הכרובים שהיו מעורים זה בזה ואומרים להן ראו חבתכם לפני המקום כחבת זכר ונקבה, ובמסכת בבא בתרא דף צט/א למ"ד פניהם איש אל אחיו (היו הכרובים) הא כתיב ופניהם לבית לא קשיא כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום כאן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום, רשב"ם: כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום - הם הופכים פניהם זה לזה דוגמת חבת זכר ונקבה האוהבים זה לזה סימן שהקב"ה אוהב את ישראל ומתחלה כך נעשו פנים אל פנים כדי שתשרה שכינה בישראל וישראל יעשו רצונו של מקום וכשאינן עושין הופכין פניהם לבית על ידי נס:

עד עכשיו חשבנו שזה משל בלבד, עכשיו זכינו לדעת שזה עצמו נחשב עושים רצונו של מקום, באור: מה נחשב שעם ישראל עושים רצונו של מקום? שיש זכר ונקיבה האוהבים זה לזה.

ט. שלום בית מרבה שפע יותר מכל.

בזה נזכה להבין מה שמצאנו שבשביל שלום בית עשה הקב"ה שני דברים שלא מצאנו על שום מצווה מהתורה: א. התיר למחוק את שמו שנכתב בקדושה בשביל השלום בין איש לאשתו. ב. שבר את חותמו אמת ששינה בדיבורו ואמר לאברהם ששרה אמרה ואני זקנתי כדי שלא יגרם חסרון באהבה בין אברהם לשרה (עיין הערה מז), משום שאין דבר שנותן להקב"ה אפשרות להשפיע שפע טוב על עם ישראל כמו אהבה ושלום שיש בין איש לאשתו. (עיין הערה מח)

י. לכבוד השכינה.

ספר עבודת הקודש להחיד"א (מורה באצבע - סימן א) בקש שלום ורדפהו, וזו מדת אהרן הכהן אוהב שלום ורודף שלום, והיא סמא דחיי, ואם כך אמרו לבקש שלום אחרים, הדברים קל וחומר לבקש שלום אנשי ביתו וקרוביו. ודע שבמקום שיש מחלוקות השכינה מסתלקת חס ושלום כי היא אימא שלום, ובית שיש בו מחלוקות היא משכן סטרא אחרא חס ושלום: וביותר יהיה לו שלום עם אשתו ויזהר לכבדה, ויכוין בכל פרט לכבוד השכינה, והדברים עתיקים. [קנב] יום שבת אסור מאוד לעורר מחלוקת או להתכעס, והוא חטא חמור כפלים מהעושהו בחול, ובפרט עם בני ביתו צריך רוב שלום ואהבה ואחזה לכבוד השכינה.

יא. כאילו משים שלום בכל ישראל.

בזה נבין את מה שאמרו חז"ל אבות דרבי נתן פרק שמונה ועשרים ג: רשב"ג אומר כל המשים שלום בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו

מז. אמנם מצאנו שדיברו הכתובים לשון שקר בשביל לעשות שלום בין יוסף לאחיו, כמובא ברש"י על בראשית פרק נ פסוק טז אביך צוה - (ב"ר יבמות סה) שינו בדבר מפני השלום כי לא צוה יעקב כן שלא נחשד יוסף בעיניו: נראה שבכוונה תחילה הראתה לנו התורה את ההבדל שלגבי שלום בין איש לאשתו הקב"ה בעצמו שינה בדיבורו, ואילו לגבי שלום בין האחים רק הכתובים שינו, כדי שנדע עד כמה חשוב בעיני ה' יתברך תוספת של שלום בין איש לאשתו.

מח. ואולי זה כלול בכוונת המהר"ל בספר נתיבות עולם ב - נתיב השלום - פרק א: ומה שאמר גדול השלום שהשם שנכתב בקדושה ימחה כדי לעשות שלום, דבר זה כי הש"י ג"כ שמו שלום ולפיכך אמרה תורה שימחה השם על המים לעשות השלום כי מחיקת השם הוא בשביל שמו של הש"י שהוא שלום, ודבר זה מבואר כי זה נקרא שהוא מוחק השם כדי לקיים השם שהוא שלום עכ"ל. דהינו שכאשר עשינו שלום קימנו את שמו של ה' בעולם שבזה יש לו אפשרות להאיר בכנסת ישראל, ונמצא שיותר משמחקנו קימנו.

משים שלום בישראל על כל אחד ואחד. וכל המטיל קנאה ותחרות בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו מטיל קנאה ותחרות בישראל לפי שכל אחד ואחד מלך בתוך ביתו שנא' (אסתר א) להיות כל איש שורר בביתו: לכאורה כיצד משלום בתוך ביתו יש שלום בכל ישראל? אלא שכאשר האדם אוהב את רעייתו הוא גורם שה' יאהב את כל כנסת ישראל וזהו שאמרו שהטיל שלום על כל ישראל. ובהמשך: לפי שכל אחד מלך בביתו באור: שכל איש בבית הוא משל להקב"ה לעומת כנסת ישראל, לכן הוא משפיע על כולם, ואולי שייך להבין בזה מה שאמרו חז"ל שהשלום שקול כנגד הכול כמו שאנו אומרים בברכת יוצר אור עושה שלום ובורא את הכול, שע"י שלום בין איש לאשתו יש הכול.

יב. פירוד למטה גורם פירוד למעלה.

דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ כִּי תִשְׁטֶה אֶשְׁתּוֹ וּמָעֵלָה בּוֹ מָעַל: (במדבר פרק ה יב) רש"י: איש איש - ללמדך שמועלת בשתים באיש מלחמה של מעלה ואישה מלמטה: וכן (שם ה, טו) מנחת קנאות מסביר רש"י: מעוררת עליה שתי קנאות קנאת המקום וקנאת הבעל. לכאורה כל עבירה המקום כועס עליה ומה הדגישו את הדבר כאן? אלא ללמדך שממעשה שלמטה מתעורר מאוד מאוד מעשה שלמעלה, וכשם שמעלה בבעלה כך גורמת במעשיה פירוד בין כנסת ישראל לה'.

יג. מפריד בין איש לאשתו מפריד בין כנס"י להקב"ה.

כתוב בזוהר חלק ג דף מד/ב: וְעַל דָּא מֵאן דְּאֲתֵי לְאֶתְחַבְּרָא בְּאֲנָתוֹ דְּאֶחָרָא, הָא פְּגִים זְוֹגָא, דְּהָא זְוֹגָא דְּכִנְסַת יִשְׂרָאֵל, בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּלַחֲדוּי, בְּזִמְנָא דְּאִיהוּ בְּרַחֲמֵי, וּבְזִמְנָא דְּאִיהוּ בְּדִינָא. תָּא חֲזִי, מֵאן דְּמִתְחַבֵּר בְּאֲנָתוֹ דְּאֶחָרָא, כְּאִילוּ מְשַׁקֵּר בֵּיהּ בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וּבְכִנְסַת יִשְׂרָאֵל, וְעַל דָּא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לֹא מְכַפֵּר לִיהּ בְּתִשׁוּבָה, וּתְשׁוּבָה תְּלִיא עַד דִּי־סִתְּלַק מֵעֲלָמָא, הֵדָא הוּא דְּכִתִּיב, (ישעיה כב) אִם יְכַוֵּר הָעֵינִן הַזֶּה לָכֶם עַד תִּמּוֹתָיוֹן. וְאִימְתִּי, בְּשַׁעֲתָא דְּעָאֵל בְּתִשׁוּבָה לְהוּא עֲלָמָא, וְאִית לִיהּ לְקַבְּלָא עוֹנָשָׁא:

באור: ועל כן מי שבא להתחבר באשה של אחר הוא פוגם את הזיווג העליון, שהרי זווג של כנסת ישראל בהקב"ה בלבדו, בין שהוא ברחמים בין שהוא בדין, בוא וראה מי שמתחבר באשה של אדם אחר, כאילו משקר בהקב"ה ובכנסת ישראל, ועל כן הקב"ה לא מכפר לו בתשובה, ותשובה תולה עד שיסתלק מהעולם וכ"ו.

זוהר חלק ג דף מד/ב תמן תנינן (במסכת ברכות) כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה, כאלו גוזל לקודשא בריך הוא וכנסת ישראל, דכתיב גוזל אביו ואמו וגו'. כל הנהנה מן העולם הזה, כלל (כל - זה כלל ובא לרבות לא רק אוכל) דא איהו אינתו. מאן דאתדבק באנתו למהני מנה, ואף על גב, דאיהי פנויה, ואהני מנה בלא ברכה, כאלו גוזל קודשא בריך הוא וכנסת ישראל. מאי טעמא, בגין דזווגא דלהון, בשבע ברכות הוא. ומה על פנויה כד, מאן דיתדבק באנתו דאחרא, דקאים כגוונא דלעילא, בזווגא דז' ברכות, על אחת כמה וכמה.

באור: כל הנהנה בא לרבות אשה, שמי שנדבק באשה אפילו פנויה להנות ממנה בלא שבע ברכות שמברכים את הכלה כאילו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל, בגלל שהחיבור שלהם (של כנס"י וקב"ה) בשבע ברכות, ומה על פנויה כך מי שנדבק באשת איש שהיא עומדת כדוגמת מעלה בחיבור עם בעלה על ידי שבע ברכות על אחת כמה וכמה שנקרא גזלן. כמו שלמדנו לעיל שמי שלא מברך גוזל את הקב"ה וכנס"י, מי שנדבק באשה ללא ברכה שזה חיבור ללא קדושה, מונע את השפע מהקב"ה לכנס"י.

יד. השכינה נמצאת באהל בת המלך.

בבא מציעא דף נט/א אמר רבי חלבו לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו שנאמר ולאברם הטיב בעבורה. מבאר בספר תורת חיים: והטעם נראה: כמו שכתב הזוהר פרשת בראשית וזה לשונו: תא חזי בזמנא דבר נש הוא בביתיה עיקרא דביתה דביתהו (בזמן שאדם בבית עיקר הבית זה אשתו) בגין דשכינתא לא אתעדי מן ביתא בגין דביתהו (בגלל שהשכינה לא עוזבת את הבית בגלל אשתו) כמה דתנינן ויביאה יצחק האהלה שרה אמו דשרגא אתדלקת, מ"ט בגין דשכינתא אתא לביתא (עיין הערה מט), רזא דמלה (סיבת הדבר) אימא עלאה לא אשתכחא לגביה דכורה (הסבר הדבר: אמא עליונה - הבינה, (אות ה' הראשונה בשם ה') (עיין ענינו בפרק כב. ז.) לא באה לגבי האישה) אלא בזמנא דאתקנת ביתא ואתחברו דכר ונוקבא (רק בזמן שנתקן ביתו, ומתי זה? שמתחברים (אוהבים ומכבדים) זכר ונקיבה) כדין אימא עלאה אריקת ברכאן לברכה לון (אז אמא העליונה - הבינה מורידה שפע ברכות לברך אותם):

מט. רש"י על בראשית פרק כד פסוק סז האהלה שרה אמו - ויביאה האהלה והרי היא שרה אמו כלומר ונעשית דוגמת שרה אמו שכל זמן ששרה קיימת היה נר דלוק מע"ש לערב שבת וברכה מצויה בעיסה וענן קשור על האהל ומשמתה פסקו וכשבאת רבקה חזרו (ב"ר): ענן קשור זה רמז לשכינה.

וכך מצאנו אצל יעקוב אבינו כמו שאומר רש"י (שבת נה/ב) אחת של שכינה - כך היה יעקב עושה בארבעה אהלי נשיו, מעמיד מטה לשכינה, ובאותו אהל שהוא רואה בו השכינה הוא בא ולן אותו הלילה.

טו. השכינה מגיע למקום שיש מי שרומז על כנסת ישראל.

מדוע השכינה מגיעה רק בגלל הבת מלך, ואפילו האבות הקדושים אברהם יצחק לא זכו לשכינה רק שהגיע רבקה ילדה בת שלוש הכיצד? תשובה: משל למה הדבר דומה לאדם שבמקום שיהיה לו שני חוטי חשמל לפלוס ולמינוס, היה לו חוט אחד עבה מאוד, האם יהיה לו חשמל? ודאי שלא חיבים שני חוטים, כך גם אם האיש הוא צדיק גדול, היות והוא לא רומז על כנסת ישראל שזה השכינה, השכינה לא באה, ורק כאשר מגיעה האם שהיא רומזת על השכינה - כנסת ישראל, אז מגיעה השכינה.

טז. חסרון אהבה מסלק השכינה.

מתי השכינה מסתלקת? במקום שיש חסרון אהבה בין איש לאשתו? (גמרא שבת דף נה/ב) אחרים אומרים שתי מצעות בלב (ראובן בזה שגרם חסרון אהבה בין יעקוב לבלהה, בזה שבלבל את המיטות) אחת של שכינה ואחת של אביו והיינו דכתיב אז חללת יצועי עלה. (מה שייך לשון חילול על מצעים, קדושה ניתן לחלל לא מצעים מכאן למדו חז"ל שחילל (סילק) את השכינה שהיתה שם, וזהו לשון עלה וכמו שכתב רש"י שבת דף נה/ב אותו שם שעלה על יצועי, דהיינו שכינה, מדלא כתיב יצועי עלית) מדוע השכינה הסתלקה? שכן אהבה בין איש לבת המלך גורמת חיבור בין הקב"ה לכנס"י, חסרון אהבה גורם סילוק אור ה' מכנסת ישראל ולכן השכינה מסתלקת.

יז. חסרון באהבה שקול לשוכב אשת איש.

כל כך חמור לגרום חסרון אהבה בין איש לרעייתו עד שכתבה התורה על ראובן "וישכב את בלהה פילגש אביו", למרות שכל מה שעשה זה שבלבל מצעי אביו, מדוע? משום שכמו שאדם שוכב אשת איש הוא גורם פירוד בינה לבעלה, וממילא פירוד בין קב"ה לכנסת ישראל, כמובא לעיל (פרק יז. יג.) בזוהר, כך גם ראובן שגרם חסרון אהבה בינהם גרם חסרון בחיבור בין הקב"ה לכנסת ישראל.

יח. בנין בית המקדש והגאולה השלמה תלויים בך!

מהו חורבן בית המקדש? שכינתה בגלותא, שאנחנו נגרום חיבור לשכינה ה' יבנה את ביהמ"ק בב"א.

כאשר אתה צם בי"ז בתמוז, עשרה בטבת, תשעה באב, ומתאבל בשלושת השבועות, דע הכול תלוי בך! במה? אם תאהב את בת המלך-רעייתך.

כמו שכתב בפלא יועץ (ערך שנאה) "ולפי גודל מעלת מצות ואהבת לרעך כמוך שהוא כלל גדול בתורה, ראוי לאדם להתחזק ברוב עז ותעצומות ע"י מחשבות טהורות תמציות להעביר שנאה מלבו ולהיות מוציא מצה ומכניס אהבה ובפרט עם אשתו אפי' אם היא אשה רעה כל מום בה גרמה דנפל בחולקיה טב או ביש יגרר ויתחזק מאד חיילים יגבר לאהוב אותה כגופו כי רבה רעת השונא את אשתו... ובפרט בענין השנאה ואהבה ובפרט בין איש לאשתו בחושבו כי הדברים עתיקים ומעובדא דלתתא איתער עובדא דלעילא או בונה עולמות או מחריבן והשנאה והמחלוקת מעורר מדנים וקטיגורייא ופירוד למעלה, וע"י אהבה ואחוה שלום ורעות מעורר אהבת דודים למעלה ועושה שלום במרומים דגורם יחוד קבה"ו וזהו הטעם שבזה תלוי גאולתינו ופדות נפשינו".

יט. ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד.

מדוע אומרים פסוק זה לאחר שאמרנו שמע ישראל? מדוע אומרים אותו בחשאי? ומהי הבקשה ברוך שם כבוד מלכותו?

כתב בספר נפש החיים - שער ג - פרק יא: ובזה יובן מאמרם ז"ל (פסחים נ"ו א') בענין השבח בשכמל"ו (ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד) ביחוד ק"ש שהתקינו שיאמרוהו בחשאי. משל לבת מלך (הבת מלך שבביתך קשורה לזה) שהריחה ציקי קדרה (והיתה מתאוה להם) תאמר יש לה גנאי, לא תאמר יש לה צער (רש"י: צער גופה, מחמת התאוה) התחילו עבדיה (עם ישראל) להביא לה בחשאי. ולכאורה יפלא משלם ז"ל הלא שבח גדול הוא (ומדוע צריך לאמרו בחשאי?)

ועפ"י פשוט י"ל דלפי האמת אינו שבח כלל. כמו האם יחשב לשבח למלך ב"ו לומר שהוא מולך על רבי רבבות נמלים ויתושים. והמה מקבלים עליהם עול מלכותו ברצון, כ"ש וק"ו ואין ערך כלל שהוא יתב' אשר אין ערוך לקדושתו ועוצם אחדותו הפשוט וכל העולמות כלא חשיבין קמיה. ודאי באמת אינו שבח כלל שנשבחהו יתב' שהוא ברוך ומפואר בכבוד מלכותו על עולמות נבראים שכולם שפלים ולא חשיבין קמי' כלל. רק שהוא יתב' במקום גדולתו תמצא ענותנותו שגזרה רצונו

לקבלו מאתנו לשבח. לזאת המשילוהו ז"ל לציקי קדרה (מין תבשיל פשוט). והתקינו שעכל פנים לא נאמרהו אלא בחשאי.

ולפי דברינו הנ"ל יש לומר פנימיות כוונתם ז"ל היינונ שאחר שיחדנוהו בפסוק שמע שהוא רק אחד אחדות פשוט ואין עוד מלבדו כלל וכל העולמות הם כאלו אינם במציאות כלל. איך נשבחהו אחרי זה שהוא מבורך בכבוד מלכותו על עולמות. שגם העולמות ישנם במציאות והוא יתב' המולך עליהם. ואינו נחשב לשבח נגד עוצם יחוד פסוק שמע. אלא שגזרה רצונו יתב' שאעפ"כ נשבחהו בזה השבח. מהמת שכן הוא הענין מצד השגתנו והנהגתנו עפ"י יסודות וחקי תוה"ק שנבנו כולם על פי זה הבחינה כמו שכתבנו לעיל. לזאת נאמרהו בחשאי.

באור הדברים: בברוך שם אנו מבקשים שהנהגת תפארתו בכבוד שכאן בארץ מה שנקרא גילוי שכינתו (עיין לעיל אות ד.) תתרבה ותתגלה, וזהו ברוך שם – תתברך ותתגלה, שם – הנהגה/האור האלוקי, כבוד מלכותו – של מלכות ה' הנגלית בארץ בכבודה, לעולם ועד. בקיצור מבקשים: שתתגלה השכינה.

לכאורה זה בושה שלאחר שאמרנו בשמע ישראל שה' אחד פירוש שהנהגת ה' יתברך נמצאת בכל העולמות כולם שהם קדושים וטהורים האין זה בושה שהמלך מתפאר במלכותו שכאן בעולם של גשמיים, וכאן הוא רוצה להתגלות, הרי זה ציקי קדרה בשבילו, לכן אומרים בחשאי.

כ. ראה מעשי כמה נאים ומשובחים הם, תן דעתך שלא תחריב את עולמי.

לפי מה שבאר לנו הנפש החיים את בשכמל"ו, נוכל להבין את מעשי ה', אברך שקוע כולו בתורה הקדושה בהוויות אביי ורבא ובמעשה מרכבה, מגיע בסוף היום לביתו זו אשתו, יושבים לאכול ביחד ארוחת ערב, ועל מה הבת מלך מדברת איתו? על ציקי קדרה, קשה לאברך יקר זה להתעניין בדברים כאלו של חיי שעה, אבל בוא וראה מה פועל אברך יקר זה שיורד מרום מדרגתו לענינים של ציקי קדרה, ראינו לעיל שהטעם שאומרים בשכמל"ו בשקט הוא משום שזה בושה כלפי בורא עולם שהוא כה גדול להראות ולהתפאר במלכותו שבעולם כה גשמי, ובכל זאת רצה ב להתגלות בעולם כזה, ורצה הקב"ה לזכותינו שגילוי זה יתמשך על ידינו (כמו שראינו לעיל אות ה. בדברי הרמח"ל) כיצד? ברא ה' עולם קטן דוגמת העולם הגדול, אברך העוסק בדברים גדולים ומרוממים ובת מלך העוסקת בחיי שעה, כאשר האברך מחמת מידת

ענותנותו (עיין הערה ג) יורד מדרגתו הרוממה לחיי החולין (ציקי קדרה) בשביל לשמח את בת המלך שמתאוה לזה, ומכל חביריו וידידיו הגדולים בוחר להיות ידיד ואוהב לבת מלך ששונה ממנו בהרבה, גורם להקב"ה שהוא גבוה מעל גבוה לרצות ולהתחבר ולהתגלות בעולם השפל שלנו, ויתקיים בזכותו דברי חז"ל: קודשא בריך הוא מה אמר (תהלים קכב ח) "למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך" ולא שלום לך אלא בך, דישראל אקרון אחים ורעים להקדוש ברוך הוא.

כא. סיכום:

המפריד בין איש לאשתו מפריד בין הקב"ה לכנס"י, המחבר ביניהם מחבר בין כנס"י לקב"ה.

נ.כמבואר בספר מסילת ישרים - פרק כב החלק הרביעי (מהנהגת הענווה למעשה) הוא חלוק הפבוד לכל אדם, וכן שנינו (אבות ד), "איזהו מכבד? המכבד את הבריות", ואמרו עוד (פסחים קיג), "מנין היודע בחברו שהוא גדול ממנו אפלו בדבר אחד, שחייב לנהג בו כבוד?" וכו'. ועוד שנינו (אבות ד), "הוי מקדים בשלום כל אדם". ואמרו עליו על רבן יוחנן בן זפאי שלא הקדים לו אדם שלום מעולם ואפלו נכרי בשוק (ברכות יז). ובין בדבור ובין במעשים חייב לנהג כבוד בחבריו, וכן ספרו ז"ל (יבמות סב) מעשרים וארבעה אלף תלמידי רבי עקיבא שמתו על שלא היו נוהגין כבוד זה לזה. וכמו שהבזיון הוא דבר מתיחס אל הרשעים, כדבר הכתוב שזכרנו, "בבוא רשע בא גם בוז", כן הפבוד מתיחס אל הצדיקים. כי הפבוד שוכן עמם ואינו מתפרש מהם, ואומר (ישעיה כד), "ונגד זקניו כבוד": מדברי הרמח"ל האלו נילמד שמי שמכבד את אשתו בזה שמקשיב לדבריה עם כל תשומת הלב זוכה למידת הענווה, שאמר עליה הרמב"ן באיגרתו שהא מידה טובה מיכל המידות הטובות.

פרק יח. רמזים והסברים.

א. בת שבע.

בסיפורי מעשיות מר' נחמן מברסלב זצ"ל מעשה באבידת בת מלך כותב: מעשה במלך אחד, שהיו לו ששה בנים ובת אחת. ואותה הבת היתה חשובה בעיניו מאד, והיה מחבבה ביותר והיה משעשע עמה מאד. מי היא אותה בת? לפי הקבלה האיש הוא רומז לששה המספרים הראשונים והאישה (בסוד כנסת ישראל) היא מספר שבע, כמו שרואים שהיום השביעי נקרא שבת מלשון בת, ונקרא כלה (גמ' שבת קיט. בואו ונצא לקראת כלה מלכתא) ועם ישראל יוצאים לקראתה כחתן היוצא לקראת כלה, והיות וכל השביעיים חביבים (שביעי בימים – שבת, שביעי בחדשים – תשרי/ניסן, שביעי בשנים - שמיטה) (ילקוט שמעוני שמות - פרק יט - רמז רעו) נבין כמה חביבה בת המלך לפני מלך מלכי המלכים, וכמו שאנו מצווים לכבד את השבת משום שהיא היום של המלך, כך צריך האדם לכבד את אשתו מאוד שהיא הבת החביבה של המלך וכמו שהורנו חז"ל לכבד את אשתו יותר מגופו, ועיקר הכבוד הוא בלב.

ב. שמש וירח.

עוד רמז בענין שש ושבע האיש נמשל לשמש והאשה לירח (רש"י תחילת פרשת וישב בחלום יוסף) שמש מלשון שש, ירח נקרא לבנה, צבע לבן כלול מששת צבעי הקשת שהוא בולע את כל הצבעים ולכן נראה לבן.

ג. אותיות: ו' ז' ח'.

עוד רמז נאה יש בצורת האותיות: ו' ז' ו' הוא בצורה של משפיע לכיוון האות ז', האות ז' מקבלת מו' ומשפיע הלאה לילדיה (עם ישראל) והאות ח' היא חיבור של ו' ו' ז' יחד (אות ח' כותבים לפי כתב האר"י ו' אח"כ ז' ואח"כ משולש שמחברם מלמעלה), שזה מרמז על החופה (ח' מלשון חופה), וזה גם מרמז שכאשר שניהם יחד הם מקבלים מהבינה שלמעלה משניהם, ולכן לפי כתב האר"י אות ח' כותבים מו' וז' מחוברים ולא שני אות ז' מחוברים והמבין יבין.

ד. חתן כמתן תורה.

ברכות דף ו/ב: אמר רבי חלבו אמר רב הונא כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות שנאמר ... ואם משמחו מה שכרו אמר רבי יהושע בן לוי זוכה לתורה שנתנה בחמשה קולות שנאמר וגו',

מדוע דימו את המשמח חתן למתן תורה? ושכרו היא התורה? לפי מה שלמדנו הדברים נפלאים מאוד אדם המשמח חתן וכלה וגורם שיתאחדו גורם בזה חיבור בין הקב"ה לכנס"י לכן דומה הוא למתן תורה שהיה חיבור בין הקב"ה לעם ישראל, ושכרו היא התורה היות ועשה את תפקיד התורה שמטרתה שלום - יחוד בין קב"ה לעם ישראל יקבל את התורה.

לפי דברים אלו נזכה להבין למה כל כך שמחים בחתונה? שכן עכשיו זה כעין מתן תורה, שעכשיו נגרם חיבור בין כנסת ישראל לאביהם שבשמים.

ה. מהם אותם חמישה קולות?

מצאנו הרבה פעמים בתורה שכתוב נער ללא ה' וקורים נערה, מה זה? כתוב בזוהר חלק ב דף לח/ב הכי תנינן, כתיב (דברים כב כג) כי יהיה נערה בתולה, נער כתיב, מאי טעמא, משום דכל זמן דלא קבילת דכר אתקרי נער, מדקבילת דכר אתקרי נערה. טעם הדבר שה' מורה על השכינה (משום שנותן במלכות ה' חסדים למתק הדינים) ורק אחרי שהבתולה נשאת לאיש יש עימה שכינה וכמו שהסברנו כבר ענינו של דבר. חמישה קולות של שמחה הם אותם חמישה חסדים שצריכים לתת לכלה לשמחה כדי שתשרה עליה שכינה (ליקוטי מהר"ן תורה לב (עיין הערה נא)) וחמישה קולות שהיה במעמד הר סיני נראה שהם גם להוריד שכינה לארץ כמו שכתוב במדרש שבא משה והוריד את השכינה לארץ במעמד הר סיני (עיין בעלי שור חלק ב' עמוד צז) לכן מי שמשמח חתן וכלה ובזה הוא גורם שכבוד ה' ירד לארץ זוכה לאותם ה' קולות שהורידו במעמד הר סיני שכינה לארץ, למדנו מכאן שכל פעם שאדם משמח את אשתו הוא משמח את השכינה פירוש: מוריד שפע אלוקי לארץ, ובזה אפשר לומר שאילו היה אדם יודע כמה שכר הוא מקבל על כל פעם שהוא משמח את אשתו בתופים ובחולות היה יוצא לקראתה. לפי זה ניתן לומר באור נפלא מדוע ברא ה' את האשה שהיא צריכה שבעלה יחמיא לה וישמח אותה? רצה ה' יתברך לתת לנו אפשרות קלה לגרום לאור ה' להאיר בעולם, כיצד? בכל פעם שאנו משמחים את הבת מלך אנו גורמים לכבוד ה' להאיר בעולם מעין מתן תורה, צריך אדם להרגיש עכשיו אני עושה חסד עם בורא עולם.

נא.יש בדבר השגחה נפלאה: בתניא פרק לב הוא הפרק על אהבת ישראל, ולכן בחב"ד אומרים שהלב של התניא זה אהבת ישראל, והנה בליקוטי מהר"ן יש שני חלקים בחלק א' בתורה לב הוא מדבר כמה מעלה עצומה יש למי שמשמח כלה, (וה"ה לאשתו) ובחלק ב' תורה לב הוא מדבר שמהיחוד עם אשתו למטה נהיה יחוד למעלה, לפי זה נאמר שהלב של ליקוטי מהר"ן זה לשמח ולאהוב את בת המלך שזה תכלית שמירת הברית. והדברים מדהימים! (שהרי לא הוא סידר את התורות בספר)

ו. מזבח מוריד דמעות.

מסכת גיטין דף צ/ב: אמר רבי אלעזר כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות שנאמר וזאת שנית תעשו כסות דמעה את מזבח ה' בכי ואנקה מאין [עוד] פנות אל המנחה ולקחת רצון מידכם ואמרתם על מה על כי ה' העיד בינך ובין אשת נעוריך אשר אתה בגדתה בה והיא חברתך ואשת בריתך, מדוע דווקא המזבח מוריד דמעות על מי שמגרש אשתו? ועוד המעיין בפסוקים שלא מדובר על גירושין על על חוסר אהבה שהיה ועל זה בכה המזבח למה?

ספר שמות פרק כ כב: וְאִם מִזְבֵּחַ אֲבָנִים תַּעֲשֶׂה לִּי לֹא תִבְנֶה אֹתָהּן גִּזִּית כִּי חֲרָבָה הַנִּפְתָּ עָלֶיהָ וַתַּחֲלֶלְהָ: וְלֹא תַעֲלֶה בְּמַעֲלֹתַי עַל מִזְבְּחִי אֲשֶׁר לֹא תִגָּלֶה עֲרוֹתְךָ עָלָיו: רש"י: המזבח מטיל שלום בין ישראל לאביהם שבשמים לפיכך לא יבא עליו כורת ומחבל (חרב) והרי דברים ק"ו ומה אבנים שאינם רואות ולא שומעות ולא מדברות ע"י שמטילות שלום אמרה תורה לא תניף עליהם ברזל המטיל שלום בין איש לאשתו בין משפחה למשפחה בין אדם לחבירו על אחת כמה וכמה שלא תבואהו פורענות:

פרק יט. כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם (חלק ב').

א. נר שבת קודם.

לעיל שאלנו על דברי הרמב"ם (הלכות חנוכה פרק ד הלכה יד): "היה לפניו נר ביתו ונר חנוכה או נר ביתו וקדוש היום נר ביתו קודם משום שלום ביתו. שהרי השם הנמחק לעשות שלום בין איש לאשתו, גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם שנאמר (משלי ג') דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום". מדוע נר שבת קודם לנר חנוכה הרי כשם שנר שבת עושה שלום בין איש לאשתו, כך נר חנוכה מוסיף אחדות (שלום) בין אדם לה', ומדוע עדיף השלום בין איש לאשתו על פני השלום עם ה' יתברך (עיין הערה נב)?

כל השאלה נבעה מהנחה ששלום בין איש לאשתו אינו מוסיף שלום בין אדם לה', אבל לפי מה שלמדנו שאהבה בין איש לאשתו מוסיפה הרבה מאוד לאהבה בין ה' לעם ישראל, מובן מדוע נר שבת קודם שכן הוא גורם תוספת גדולה גם בין איש לאשתו וגם בין אדם לה'.

ונבאר יותר: אהבה בין איש לאשתו גורמת בשמים יותר אחדות בין כנסת ישראל לה', ממה שגורמים לכך מצוות שבין אדם לקונו כולל נר חנוכה, וזה כוונת הרמב"ם גדול השלום בין ישראל לאביהם שבשמים, ואין דבר שמביא שלום בין ישראל לה' כמו תוספת אהבה בינו לבת המלך, וזה מה שהבאנו לעיל (פרק יב. אות ו.) שיותר בין אדם למקום יש בבין אדם לחברו ובמיוחד בבין איש לאשתו ממה שיש במצוות שבין אדם למקום. (עיין הערה נג)

נב. ובמיוחד שיש גמרא מפורשת שהשלום עם ה' יתברך עדיף על שלום ביתו, שבת דף קטז/א: אמר רבי ישמעאל קל וחומר ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים הללו (ספרי מינין) שמטילין קנאה ואיבה ותחרות בין ישראל לאביהן שבשמים על אחת כמה וכמה. מבואר בגמרא שהשלום בין ישראל לאביהם שבשמים עדיף משלום בית, אם כך למה נר שבת קודם לנר חנוכה?

נג. שמעתי יסוד נפלא מהרב פינקוס זצ"ל (שיעור בקול הלשון לשבור את הקרח הנורא) אנו רגילים שיש מצוות בין אדם למקום ויש מצוות בין אדם לחבירו, אמר הרב פינקוס שתפקיד האדם להפוך את הבין אדם למקום לבין אדם לחבירו כמו שכתב רש"י (שבת לא:): על ואהבת לרעך כמוך זה הקב"ה שהוא רעך, שצריך האדם להתיחס לה' יתברך כמו לאשתו שהוא מדבר איתה ומודה לה על מה שהיא מכינה כך צריך אדם לדבר עם ה' יתברך כדבר איש אל רעהו (מס"י פרק י"ט) ולהודות לו על כל דבר, ולבין אדם לחבירו צריך להתיחס כמו אל בין אדם למקום, שכאשר משמח את רעיתו או את חבירו תהיה כוונתו גם לשמח את ה' כמו שלמדנו כאן כמה בין אדם למקום יש באהבת איש ואשה.

ב. כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם.

לעיל פרק קה. קלט. שאלנו מה פירוש דברי הרמב"ם "גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם" הלקוחים מתוך דברי הגמרא גיטין נט/ב "כל התורה כולה נמי מפני דרכי שלום היא דכתי' דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום", הרי יש המון מצוות בין אדם למקום? (ע"ש מה שתירצנו) לפי מה שלמדנו בפרק זה נוכל לומר שכל התורה מטרתה ליצור דבר אחד חיבור (שלום) בין ישראל לאביהם שבשמים, והחידוש הגדול הוא שהשלום בינו לבין בת המלך יוצר את האיחוד הגדול ביותר בין ישראל לאביהם שבשמים, וכך כתב בליקוטי מוהר"ן (מהדורא בתרא סימן לב) וְדַע, שֵׁישׁ יְחֻדָּא תְּתָאָה שְׁבָזָה הָעוֹלָם, שְׁהוּא בְּכַשְׁרוֹת גְּדוֹל בְּקִדְשָׁה וּבְטָהָרָה כָּל כָּךְ, עַד שָׁבוּ תְּלוּי יְחֻדָּא עֲלָאָה. שְׁהַזּוּג, דְּהֵינּוּ הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה, כְּשָׂרִים כָּל כָּךְ, שְׁהִיא כְּשָׂרָה מְאֹד וְאִין בָּהּ שׁוּם שְׁמִיץ פְּסוּל, וְגַם הוּא כְּשָׂר מְאֹד, וְזוּוּגָם בְּכַשְׁרוֹת וּבְקִדְשָׁה כָּל כָּךְ, שָׁבוּ תְּלוּי יְחֻדָּא עֲלָאָה. (עיין הערה נד) כִּי 'אִישׁ וְאִשָּׁה, זָכוּ שְׂכִינָה שְׁרוּיָה בֵּינֵיהֶם' (כְּמוֹ שְׁדַרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבָרְכָה, סוּטָה יז), כִּי יֵשׁ בּוֹ יו"ד וּבָהּ ה"א, שְׁזָהוּ יְחֻדָּא עֲלָאָה. וְזָה הַזּוּוּג וְהַיְחֻדָּא תְּתָאָה הוּא יִקָּר מְאֹד מְאֹד, מֵאַחַר שְׁבָזָה הָעוֹלָם נַעֲשֶׂה יְחֻדָּא תְּתָאָה בְּקִדְשָׁה כְּזוֹ, שָׁבוּ תְּלוּי יְחֻדָּא עֲלָאָה:

ג. שלום אחדות ישראל עם הקב"ה.

למדנו שפירוש המושג שלום הוא גם יחוד בין קב"ה לכנס"י, ומצאתי בס"ד פירוש כזה לשלום בדברי המהרש"א על ברכות דף סד/א "ת"ח מרבים שלום בעולם" כיצד ת"ח מרבים שלום בעולם וכי הם הולכים לעשות שלום בית בכל מקום? מפרש המהרש"א: "שכל מסכת זו התפלות והברכות הנזכרות בה הם תיקון דרבנן וטעמם להרבות בזה שלום בעולם דהיינו בין ישראל לאביהם שבשמים", כמו שלמדנו לעיל שמי שלא מברך גוזל לקב"ה וכנס"י, ממילא המברך עושה שלום ביניהם, לפ"ז יהיה מובן הלשון להרבות שלום בעולם, הנזכר כאן ולעיל בדברי הרמב"ם "כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם" שכן השלום בין ישראל לאביהם שבשמים הוא שלום כללי ואינו לאדם פרטי.

נד.ואל יחשוב האדם אני לא כל כך כשר ולא עלי הדברים אמורים, אלא כל אדם משפיע במעשיו והראיה שגם על אדם פשוט מוחקים שם שמים בשביל שלום ביתו, וכל כוונתו שכלל שהאדם יותר קדוש כך היחוד העליון יותר תלוי בו.

ד. בין אדם לחברו – גורם ריחוק יותר גדול.

מסכת יומא דף ט/ב "אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות עבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים", מדוע שנאת חנם יותר חמורה מעבודה זרה? כי פירוד בין אדם לחברו גורם יותר חוסר אהבה של ה' לעם ישראל, ממה שגורם פירוד חטאים בין אדם למקום כגון עבודה זרה.

וכמו שכתב בספר חרדים פרק ז: ופירוש הפסוק "והוא באחד ומי ישיבנו" על דרך כי הא דאמרו רז"ל כשישראל בשלום זה עם זה אין שטן נוגע בהם, שנאמר חבור עצבים אפרים הנח לו, ושכינתו אינה מסתלקת מביניהם אפילו הם עובדים עבודה זרה, זהו פירוש ומי ישיבנו, כלומר אין שום עוון יכול לגרום סילוק שכינתו מעליהם דוגמת דור אחאב שאף על פי שהיו ישראל עובדים עבודה זרה, לפי שהיה ביניהם שלום, כשהיו יורדים למלחמה היו נוצחין. וכשאין שלום ביניהם נופלים, אף על פי שהם צדיקים כדורו של דוד (עפ"י מד"ר בראשית לח, ו):

אם שלום בכל ישראל גורם שהשכינה לא תסתלק למרות שחוטאים, שלום בין איש לאשתו שאמרו חז"ל מפורש שכינה בינהם, כמו שרמוז בשם ק"ו שהוא גורם שה' יאהב אותם ואת כל כנסת ישראל.

ה. קצת תוספת אהבה חשוב יותר מנר חנוכה.

לפי זה יהיה לנו הבנה במה שפוסק הרמב"ם שקצת שלום בית קודם לנר חנוכה, שהרי נר חנוכה גם את תעשה עם כל הכוונות זה יגרום שאתה תאהב את ה' יתברך, אבל עדיין לא בטוח שה' יאהב אותך, וגם אם יאהב אותך את כלל עם ישראל למה שיאהב, אבל כאשר אתה אוהב את רעייתך אתה גורם בזה בדרך במידה שאדם מודד, שה' יאהב לא רק אותך אלא גם את כל כנסת ישראל, וכי יש לך מעלה גדולה מזו. צריך להרגיש כל פעם שאנו נמצאים בבית שכל תוספת אהבה שאנו עושים אנחנו עושים בזה יותר מאשר נר חנוכה.

פרק כ. כבד את אביך - לעשות נחת רוח לבורא יתברך.

א. מה הגדרת חסיד?

ספר מסילת ישרים - פרק יט: הנה בארנו עד הנה החסידות מה שתלוי במעשה ובאפן העשייה, נבאר עתה התלויה בכונה. וכבר דברנו גם כן למעלה מענין לשמה ושללא לשמה למדרגותיהם. אמנם ודאי שמי שמתכוון בעבודתו לטהר נפשו לפני בוראו, למען תזכה לשבת את פניו בכלל הישרים והחסידים, לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו ולקבל הגמול אשר בעולם הבא, לא נוכל לומר שתהיה כונה זו רעה, אכן לא נוכל לומר גם כן שתהיה היותר טובה, כי עד שהאדם מתכוון לטובת עצמו סוף סוף עבודתו לצורך עצמו, אך הכונה האמתית המצויה בחסידים אשר טרחו והשתדלו להשיגה, הוא שיהיה האדם עובד רק למען אשר כבודו של האדון ברוך הוא יגדל וירבה ... נמצאת למד, שזאת היא הכונה המעלה, שהיא רחוקה לגמרי מכל הנאת עצמו, ואינה אלא לכבודו של מקום ולקדוש שמו יתברך המתקדש בבירותיו בשעה שעושים רצונו. ועל זה אמרו (זוהר משפטים), "איזהו חסיד? - המתחסד עם קונו": והנה החסיד ... העבודה שהוא עובד במעשה מצוותיו על הכונה הזאת. לסיכום: חסיד זה מי שעושה מצוות בשביל לעשות נחת רוח לב' יתברך, כמו שלמדנו שהמצוות מחברים את ה' יתברך לכנסת ישראל.

ב. שלום בית בשביל לעשות נחת רוח לבורא.

יהודי שיש לו קצת רגש יחשוב כל יום לפני שהוא נכנס הביתה כמה נחת רוח הוא הולך לעשות לה' יתברך, כאשר הוא אוהב ומשמח את רעייתו, שכן בזה הוא נותן לה' יתברך את האפשרות לאהוב ולהשפיע שפע של טוב בגשמיות וברוחניות לבניו החביבים שאין לה' דבר גדול מזה.

ג. הגאולה מתעכבת בגלל שלא חושבים לתיקון השכינה.

תיקוני זהר דף עג/ב: ורזא דמלה קול אומר קרא...והיא אמרת מה אקרא, כל הבשר חציר, כלא אינון כבעירן דאכלין חציר, וכל חסדו כציץ השדה, כל חסד דעבדין לגרמייהו עבדין, ואפילו כל אינון דמשתדלין באורייתא, כל חסד דעבדין לגרמייהו עבדין, בההוא זמנא ויזכור כי בשר המה רוח הולך ולא ישוב לעלמא, ודא איהו רוחא דמשיח, וי לון מאן דגרמין דיזיל ליה מן עלמא ולא יתוב לעלמא, דאלין אינון דעבדין לאורייתא יבשה, ולא בעאן לאשתדלא בחכמה דקבלה, דגרמין דאסתלק נביעו דחכמה

דאיהי י' מינה, ואשתארת ב' יבישה, וי לון דגרמין עניותא וחרבא וביזה והרג ואבדן בעלמא.

באור: (ע"פ מתוק מדבש) הקול אומר לשכינה תקראי, והיא אומרת לשם מה אקרא, כל הבשר חציר, כולם הם כבהמות שאוכלים עשב, (ר"ל שלומדים רק פשטות התורה ולא קבלה ולעניננו שעושים מצוות רק כפשוטם ולא לומדים על מה הדברים רומזים) וכל חסדו כציץ השדה כל חסד שעושים עושים לעצמם על מנת לקבל פרס, ואפילו כל אלו שעוסקים בתורה, כל חסד שעושים לתעולת עצמם עושים, (ר"ל עבוד שכרם בעולם הזה ובעולם הבא ואין כוונתם עבור תיקון השכינה). ע"ש המשך הבאור.

למדנו מכאן שרצון ה' יתברך שיעשה האדם מצוותיו בשביל שה' ישרה שכינתו בישראל, לכן חשוב מאוד לחשוב על כך כל לפני שמתעסקים בשלום בית, שהוא המקום שמשרה שכינה בישראל.

ד. חורבן בית ראשון בגלל שלא חשבו להשפיע כבוד ה' בארץ.

עד כמה חשובה הכוונה נוכל לראות מדברי הב"ח או"ח סימן מז שהסביר שהסיבה שגרמה לחורבן בית ראשון היא שעם ישראל למדו תורה ללא כוונה להשפיע כבוד ה' בארץ, וממילא לא ירדה שכינה (כבוד ה') לארץ ולכן נחרב בית המקדש, שהרי בית המקדש הוא כלי להשפעת כבוד ה' בארץ.

וזה לשונו: ואיכא לתמוה למה יצא כזאת מלפניו להענישם בעונש גדול ורם כזה על שלא ברכו בתורה תחלה שהוא לכאורה עבירה קלה? ונראה דכונתו יתברך מעולם היתה שנהיה עוסקים בתורה כדי שתתעצם נשמתינו בעצמות ורוחניות וקדושת מקור מוצא התורה ... ואם היו עוסקים בתורה על הכוונה הזאת היו המה מרכבה והיכל לשכינתו יתברך שהיתה השכינה ממש בקרבם כי היכל ה' המה ובקרבם ממש היתה השכינה קובעת דירתה והארץ כולה היתה מאירה מכבודו ובזה יהיה קישור לפמליא של מעלה עם פמליא של מטה והיה המשכן אחד, אבל עתה שעברו חוק זה ... ולא נתכוונו להתעצם ולהתדבק בקדושת ורוחניות התורה ולהמשיך השכינה למטה בארץ כדי שתעלה נשמתם למדרגה גדולה אחרי מיתתם הנה בזה עשו פירוד שנסתלקה השכינה מן הארץ ועלתה לה למעלה והארץ נשארה בגשמיותה בלי קדושה וזה היה גורם חורבנה ואבידתה.

- צה -

למדנו מדבריו שבשביל להוריד את השכינה (אור ה') לארץ חיבים לכוון לשם כך, וכמו שאומרת המשנה במסכת ראש השנה פרק ג אף על פי שְׁזָה שָׁמַע וְזָה שָׁמַע, זָה כִּוֵּן לְבוֹ וְזָה לֹא כִּוֵּן לְבוֹ: ללמדך שהכול תלוי בכוונת הלב.

פרק כא. כבד את אמך - להשפיע על כל עם ישראל.

א. הקדמה.

בפרק הקודם למדנו שחסיד מכווין במעשיו למען הרבות כבודו של הבורא בעולם, ממשיך המסילת ישרים (שם) ומלמד אותנו עוד כוונה שמכווין החסיד במעשיו.

ב. טובת הדור.

ואמנם עוד עקר שני יש בכונת החסידות, והוא, טובת הדור. שהנה ראוי לכל חסיד שיתכונן במעשיו לטובת דורו כלו, לזכות אותם ולהגן עליהם. והוא ענין הכתוב (ישעיה ג), "אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו", שכל הדור אוכל מפרותיו. וכן אמרו רבותינו ז"ל (בבא בתרא טו), "היש בה עץ" (במדבר יג) - "אם יש מי שמגן על דורו כעץ". ותראה שזהו רצונו של מקום שיהיו חסידי ישראל מזכים ומכפרים על כל שאר המדרגות שבהם, והוא מה שאמרו ז"ל בלולב ומינוי (ויקרא רבה), "יבואו אלה ויכפרו על אלה", שאין הקדוש ברוך הוא חפץ באבדן הרשעים, אלא מצוה מטלת על החסידים להשתדל לזכותם לכפר עליהם, וזה צריך שיעשה בכונת עבודתו... כי אין הקדוש ברוך הוא אוהב אלא למי שאוהב את ישראל, וכל מה שאדם מגדיל אהבתו לישראל, גם הקדוש ברוך הוא מגדיל עליו.

דוגמא: אשה מסדרת את הבית לכבוד בעלה, תחשוב כך: אני עכשיו עושה מעשים בשביל שבעלי ישמח ויהיה מרוצה ממני, במעשי אני שכנסת ישראל תהיה אהובה ומרוצה לפני מלך מלכי המלכים, וזה יגרום לדוגמא: שגם למשפחת בלומנטל שעדיין אינם מתנהגים כראוי יקבלו שפע של גשמיות ורוחניות, נמצא אני במעשי דואגת לטובת הכלל.

ג. הבית שלהם מקור השפע בעם ישראל.

והנה לגבי מצוות שלום בית מצאנו ראייה שאדם שדואג שיהיה שלום בביתו מזכה את כל עם ישראל כמו שכתוב בסוף פרשת הנשיאים בפרשת נשא (במדבר פרק ז פסוק פט) ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפרת אשר על ארון העדת מבין שני הכרבים וידבר אליו: כתב רש"י: ובבא משה - שני כתובים המכחישים זה את זה בא שלישי והכריע ביניהם כתוב אחד אומר (ויקרא א) וידבר ה' אליו מאהל מועד והוא חוץ לפרכת וכתוב אחד אומר (שמות כח) ודברתי אתך מעל הכפרת בא זה והכריע ביניהם משה בא אל אהל

מועד ושם שומע את הקול הבא מעל הכפרת מבין שני הכרובים - הקול יוצא מן השמים לבין שני הכרובים ומשם יצא לאהל מועד:
נראה לומר שכתוב כאן דבר נפלא: השפע האלוקי נמצא בכלל עם ישראל, אבל בזכות מה בזכות שני הכרובים שהם מסמלים איש ואשה שאוהבים מאוד אחד את השני, לכן בכוונה כתבה תורה שלושה כתובים אחד אומר את המציעות את הקול שומעים באהל מועד זה מסמל שהשכינה נמצאת בכלל עם ישראל, והיא יורדת רק בשביל הכלל ולא בשביל יחיד, פסוק אחד אומר שהקול בין הכרובים זה מלמד שבזכות מי ירדה שכינה רק בזכות איש ואשתו שחיים בשלום ביניהם מחמת שרוצים א. לשמח את ה' יתברך לבנות לו משכן, ב. שרוצים לזכות את כלל עם ישראל שיהיה להם שכינה, בא הפסוק השלישי ולימד דע רק שיש שילוב של שני הדברים יש שכינה א. עם ישראל שבשבילו ירד, ב.זוג שחיים בשלום.

ד. זכו ביתם בית השכינה.

לפי זה נבין מה שאמר ר"ע במסכת סוטה דף יז/א ריש ר"ע איש ואשה זכו שכינה ביניהן, רש"י: שכינה ביניהם - שהרי חלק את שמו ושיכנו ביניהן יו"ד באיש וה"י באשה: (ר"ע דרש דרשה זו מזה שהתורה שינתה שבכל נקיבה בעולם יש רק תוספת ה' כמו כבש כבשה פר פרה, ואילו כאן היה צ"ל אש אשה, ומדוע כתבו איש אשה לרמז על שם ה') ויש לשאול הרי למדנו שהשכינה שורה בכל ישראל?

תשובה: כמו הירח אמנם הוא מאיר לכל הארץ אבל יש מקום אחד בו הוא עומד ומשם מאיר לכל הארץ, כך גם אור ה' אמנם הוא מאיר לכל הארץ אבל יש מקום אחד בו הוא שוכן (ולכן נקרא שמו שכינה) ומשם מאיר לכל הארץ, כמו בית המקדש שמשם יצא שפע לכל העולם, היכן המקום שבו הירח- השכינה נמצאת? בבית שבו יש אהבה ושמחה, הוא הבית מקדש שמשם יוצא השפע לכל הארץ, כמה אדם צריך להתפלל שיזכה לדבר זה אכי"ר. וזה רמזו הכרוכים שאמנם את קול ה' שומעים בכל אוהל מועד, אבל היכן הקול נמצא - בין הכרובים, בבית שבו יש שנים אוהבים ומחבבים.

כמה יש לאדם לשמוח על כל יום שזכו לחיות בשלום בבית שכן הם זרקור של אור עבור כל עם ישראל. וכמו שכתב המסילת ישרים צריך לכוין לשם כך. ללא כוונה לתועלת כלל עם ישראל לא ירד שכינה לכלל עם ישראל.

דע בשני דברים מצאנו סילוק שכינה והבאת שכינה, שיש חוסר צניעות שזה הפוך משלום בית כתוב ושב מאחריך, ושיש צניעות ושלום בית מצאנו שכינה ביניהם וענן קשור על האהל.

פרק כב. קדושים תהיו – לזכות לילדים צדיקים.

א. חשיבות הקדושה.

כתב הרמב"ן באגרת הקודש ואחר שהודענוך כל זה דע כי בהיות חומר האדם וטבעו סבת היותו רע או טוב מצד תכונת המזג כפי הטפה שנתהוה ממנה, ונמצא חיבורו סבת קדושת השם או חלולו כפי הבנים שיוליד, צוה אותנו על זה והזהירנו ואמר כי נצטרך לקדש עצמנו בשעת תשמיש כאשר באה הקבלה בפסוק (ויקרא טו, לא) והזרתם את בני ישראל. ומפני שזו היא סבה להוליד אדם בנים צדיקים מקדשים שם שמים. ואחר שהדבר כן תצטרך לדעת מה שאמרנו כי צריך האדם לקדש עצמו בשעת תשמיש.

ב. גודל השפעת המחשבה.

אגרת הרמב"ן השער הרביעי בכוונת החבור (מופיע בראשית חכמה): מה שאמרו ז"ל סוד גדול, קשה הרהור עבירה מהעבירה, והנני מאיר עיניך בדברים שהם כבשונו של עולם, והם נסתרים בכמה חדרים פנימיים. דע שהשם יתברך אל דעות התקין פעולותיו בחכמה תמימה ונתן כל טבע מטבעי העולם מיוחד פועל הדבר שניתן לו במשמרת מבלי שנוי רק בדרך נס, והנה נתן כח בדמיון האדם להוליד כיוצא בדבר שהוא מדמה ודבר זה נדעהו גם מצד הטבע. והנה בהתחבר האדם אל אשתו אם דמיונו ומחשבותיו עסוקים בחכמה ובינה ומדות טובות והגונות, הנה אותו הדמיון אשר במחשבותיו יש לו כח לצייר הצורה בטיפת הזרע כמי שהיה מדמה בשעת החבור בלי ספק, וזהו סוד (בראשית ל, לא) ויקח לו יעקב מקל לבנה וגו', ואמר ויחמו הצאן אל המקלות וגו', ורבותינו ז"ל אמרו בברכות (פרק ג) רבי יוחנן הוה אזיל ויתיב אשערי טבילה, אמר כי סלקן ואתיין בנות ישראל מנהרא מסתכלן בי כי היכי דלהו להו זרעא שפיר כוותי. התבונן המראה הזה כי זה החסיד הודיע כי בהיות האשה מחשבת ביופיו בעלותה מן הטבילה ומתחברת לבעלה תחבר צורת הוולד כפי הדמיון שהיא מדמה ואם כן נמצא הדמיון סבה גדולה וההרהור והמחשבה גורמין להיות הולד ומדותיו כאשר ביארנו. הנה שההרהור והמחשבה גורמין להיות הולד צדיק או רשע כאשר יגרום המזון:

יש לדעת יסוד גדול מאוד המחשבה משפיעה לא רק על ילד להיות צדיק או רשע, אלא כל מצווה כוח פעולתה הוא בעיקר לפי המחשבה כמו

שכתב הרמח"ל (הקדמה למס"י סדר הויכוח) שהמעשה הוא כמו קנקן והכוונה היין שבו, ואמרו חז"ל אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו. (עיין לעיל הערה ה שהבאנו זוהר שהשווה בין הדברים)

ג. קדושים תהיו.

בארנו לעיל שכל תוספת אהבה שבין איש לרעייתו גורם תוספת אהבה ושפע בין כנס"י להקב"ה, שברא הקב"ה זה כנגד זה, כתב הזוהר (חלק ג דף פא/ב) וְאִימְתִי אֶקְרִי בַר נֶשׁ אֶחָד. בְּשַׁעֲתָא דְאֶשְׁתְּכַח דְכָר וְנוֹקְבָא, וְאֶתְקַדֵּשׁ בְּקְדוּשָׁה עֲלָאָה, וְאֶתְכַוֵּן לְאֶתְקַדְשָׁא. וְתָא חֲזִי, בְּזִמְנָא דְאֶשְׁתְּכַח בַּר נֶשׁ בְּזוּגָא חַד דְכָר וְנוֹקְבָא, וְאֶתְכַוֵּן לְאֶתְקַדְשָׁא כְּדָקָא יְאוּת. מהי אותה קדושה? דבר ראשון שיחשוב על מנת להתאחד להוסיף בשלום בינו לבת המלך כמו שבארנו בחלק ב' של החוברת, דרגה נוספת שיחשוב האדם שהוא בא לעשות שלום בעולם – בין ישראל לאביהם שבשמים (כמו שלמדנו בפרק פרק יט. אות ב. מדברי הרמב"ם).

ד. לעשות נחת רוח לבורא – לתיקון השכינה.

ויוסיף ויתבונן כמה הקב"ה רוצה לשרות בעם ישראל כמה הוא רוצה להשפיע עליהם (כמו שמובא בזוהר באות הבאה) והכול תלוי בידי כיצד? אם אני יחשוב שכל מה שאני אוהב יותר את רעייתי כך יש להקב"ה יותר כוח להשפיע ולהתקרב לכנסת ישראל כמו שכתוב תנו עוז לאלוקים (עיין הערה נה), ועכשיו אני מקיים איזהו חסיד המתחסד עם קונו, אני הקטן עלי אדמות עושה חסד עם מלך מלכי המלכים (קשה לתפוס כאלה דברים) והאשה תחשוב כל מה שאני יגרום שבעלי יותר יאהב אותי, בזה אני נותנת לה' יותר אפשרות לאהוב את כנסת ישראל זהו קדושים תהיו.

נה. ספר דרך עץ חיים לרמח"ל: וזה הסוד פירשו המשורר (שם ח ב): "ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים", כי הוא ידע הענין על אמיתו, איך שהקדוש ברוך הוא מקבל כח, כביכול, ממעשה בני האדם לפעול טובה עמהם ועם כל הבריות. וזה סוד (שם סח לה): "תנו עוז לאלהים". וגם משה רבינו עליו השלום, אמר (דברים לב יח): צור ילדך תשי", וידענו מזה, כי מעשי ישראל מוסיפים כח בגבורתו של מעלה:

(68) ספר דרך עץ חיים

וזה הסוד פירשו המשורר (שם ח ב): "ה' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים", כי הוא ידע הענין על אמיתו, איך שהקדוש ברוך הוא מקבל כח, כביכול, ממעשה בני האדם לפעול טובה עמהם ועם כל הבריות. וזה סוד (שם סח לה): "תנו עוז לאלהים". וגם משה רבינו עליו השלום, אמר (דברים לב יח):

"צור ילדך תשי", וידענו מזה, כי מעשי ישראל מוסיפים כח בגבורתו של מעלה:

ה. הנה מה טוב ומה נעים.

תו פתח ואמר, (תהלים קלג א) הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, זכאין אינון ישראל דלא יהב לון קודשא בריך הוא לרברבא או לשליחא (לשר או למלאך), אלא ישראל אחידן ביה, והוא אחיד בהו, ומחביבותא דלהון קרא לון קודשא בריך הוא עבדין, הדא הוא דכתיב (ויקרא כה נה) כי לי בני ישראל עבדים, עבדי הם. לבתר קרא לון בנים, הדא הוא דכתיב (דברים יד א) בנים אתם ליהו"ה אלהיכם, לבתר קרא לון אחים, הדא הוא דכתיב (תהלים קכב ח) למען אחי ורעי וגו', ובגין דקרא לון אחים, בעא לשוואה מדוריה בהו (לשים מדורו ושכינתו בינהם), ולא יעדי מנייהו (ולא יסתלק מהם), כדין כתיב, הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד:

ובוצינא קדישא הכי אמר, הנה מה טוב ומה נעים וגו', כמה דאת אמר (ויקרא כ יז) ואיש אשר יקח את אחותו, ובספרא דרב ייבא סבא, ואיש, דא קודשא בריך הוא, אשר יקח את אחותו, דא כנסת ישראל ... ועל דא הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, קודשא בריך הוא וכנסת ישראל, גם לרבות ישראל דלתתא, כדאמרינן דהא בשעתא דכנסת ישראל באחדותא בקודשא בריך הוא, ישראל דלתתא שריין בחדוותא גם אינון בקודשא בריך הוא, ובגין כך גם יחד כתיב: (כמו שאמרנו כי בשעה שכנסת ישראל היא באחדות עם הקב"ה גם ישראל שלמטה שורים בשמחה עם הקב"ה ולכן נאמר גם יחד לרבות עם ישראל). יחשוב האדם לעצמו כל הטוב והנעים של הקב"ה נמצא בידים שלי, האם אני ישמח את רעייתי? והאם אחשוב בשביל לתת לאבי שבשמים להתקרב לכנסת ישראל, ולתת להם שפע (עיין הערה נו).

ו. חכמה בינה ודעת.

(ניתן לדלג למי שלא רוצה לעיין):

כתב הרמב"ן באגרת הקודש: והנה סוד הידיעה שאני רומז לך הוא סוד היות האדם כלול בסוד חכמה ותבונה ודעת, כי האדם הוא סוד החכמה והאשה סוד התבונה והחבור הטהור הוא סוד הדעת וזהו סוד איש ואשה בסוד דרכי הקבלה הפנימית, ואם כן ענין החבור הוא ענין עלוי גדול כפי הראוי, ואמרו ז"ל בשעה שאדם מתחבר לאשתו בקדושה

נו.אהבה שבמצווה כנגד הקירוב בין הקב"ה לכנסת ישראל, ומעשה המצווה כנגד השפע שיורד מהקב"ה לכנסת ישראל, ולכן כל כך חמור עוון הפוגם שאמרו על זה בשו"ע אבה"ע כג שעוון זה חמור מכל עבירות שבתורה, והטעם: שכן הוא מוריד את השפע מהש"י במקום לכנס"י לסטרא אחרא, ולכן על עוון זה בא המבול שהוא חורבן כל הארץ, ונבין לפי זה שההיפך מכך הוא בנין ותיקון כל העולם כולו.

- קא -

שכינה שרויה ביניהם, כדגרסינן בסוטה היה דורש רבי עקיבא איש ואשה זכו שכינה ביניהם לא זכו אש אוכלתם, פירוש כשהאדם מתחבר לאשתו בקדושה שכינה ביניהם, תמצא בשם האיש יו"ד ושם האשה ה' הרי זה שמו של הקדוש ברוך הוא מצוי ביניהם.

נסביר קצת את הדברים הקב"ה ברא את האדם בצלמו פירוש הדברים שיש למעלה בעולמות כוחות השפעת השפע שהם בנויים בצורת האדם יש כלי הנקרא חכמה ויש כלי הנקרא בינה (תבונה) ויש כלי שלישי המחבר ביניהם הנקרא דעת, התבונן שגם השמש והירח רומזים על כך שכן לשמש קורים חמה (חכמה), לירח קורים לבנה (מלשון בינה ולב), וכן האיש הוא שכלי (חכמה) והאשה היא רגשית (בינה יתירה יש באשה) כאשר איש ואשה מתחברים בקדושה הם גורמים לשפע אלוקי לעבור מהכלי (הספירה) הנקראת חכמה לכלי הנקרא בינה ומשם הוא משפיע למטה, למעשה מה שיוצא מזה הוא שיורד שפע אלוקי לכל העולמות עד העולם שלנו, (שפע אלוקי פירושו גילוי כבוד ה' בעולם לדוגמא: יותר אנשים יחזרו בתשובה).

ז. שני חיבורים כנגד שני חלקי שם הוי"ה.

שאלה: לעיל אמרנו שחיבור איש ואשה הוא הורדת שפע מהקב"ה לכנסת ישראל, ועכשיו למדנו שזה הורדת שפע מהחכמה והבינה? תשובה שניהם אמת יש בחיבור איש ואשה גם חיבור של חכמה ובינה (בלשון הזוהר זה נקרא אבא ואמא עלאה) ויש חיבור של הקב"ה וכנסת ישראל (וזה נקרא זכר ונקיבה זו"נ אמא תתאה) ועל זה רומז שם הוי"ה שאות י-ה הם כנגד חכמה ובינה, ואות ו-ה הם הקב"ה וכנס"י, (וכמו שדרשו בזוהר בראשית ב' ראשית שיש פעמים אבא ואמא) וכל זה מתחבר כאשר איש ואשה מתחברים בקדושה (עיין הערה נז),

בחיבורנו עסקנו בעיקר בהורדת השפע מהבורא לכנס"י היות וזה הרבה יותר פשוט, וגם שכך גם מסביר הדרך ה', וגם כך מסביר בזוהר הקדוש,

נז. יתכן ובחיבור הרוחני שביניהם (אהבה מהאיש ויראה מהאישה) מתחברים החכמה והבינה, ובחיבור הגשמי מתחברים הו' והה' כנגד הקב"ה וכנס"י, אמנם בשלימות זה מתחבר רק כאשר יש לאדם בן ובת, כמובא בראשית חכמה שער הקדושה פרק ששה עשר שמביא מהזוהר רעיא מהימנא (פרשת צו ריש דף לד) זה לשונו, וקרבן דאתוון אינון י' באיש ה' באשה ו' בבן חתן ה' בכלה. זכאה איהו מאן דמקרב אתוון דידו"ד ביה ובאתתיה בבריה ובברתיה בקדושה בברכא בנקיו בענגוה ובבשת פנים ובכל מדות טבין דכתיבין על מארי מתניתין ... ובגין דא לית בר נש שלים אלא בבן ובת, ומאן דלית ליה בן דאיהו ו' אסתלק י' ומאן דלית ליה בת לית ליה ה' דאיהי בת אסתליק ה' עילאה דאיהי אם מן בת זוגיה דאתוון לא שריין דא בלא דא, ובגין דא באיש ובאשה בן ובת דאתעבידא כדקא יאות שריא עלייהו ידו"ד ואתקריאו בנים לקודשא בריך הוא, הדא הוא דכתיב (דברים ד, א) בנים אתם לה' אלהיכם, עד כאן לשונו:

רק הסברנו בקצרה למי שרוצה קצת להבין את דברי הרמב"ן, וגם לראות עד כמה גדול חיבור איש ואשה שהוא מחבר את כלל העולמות.

ח. חשיבות המעשים הגשמיים.

שאלה: מדוע צריך לעשות מעשה גשמי של השפעה מהאיש לאשה כדי לעורר השפעה מהקב"ה לכנסת ישראל, מדוע לא מספיק זה שהם אוהבים אחד את השני ובזה ירד השפע?

מבאר הרמח"ל בספרו אדיר במרום ח"א: ואודיעך בזה סוד גדול מאד. עיקר התלמוד הוא המעשה, כי רז"ל אמרו, אם בטלת מן התורה יש לך בטלים הרבה כנגדך (אבות ד, י). והוא סוד מה שאמרו גם כן, שהבטלה מביא לידי שעמום (כתובות נט ב). וכל זה הוא, כי אין עיקר תיקון האורות אלא בהתפשטותם לפעול, ובזה תלוי המצות והעבירות ... כי התיקון - בהיות האורות מתדבקין ונמשכים ומגיעים למטה. ובאמת כל זה הוא בסוד המעשה, כי צריך שיגיעו אל המשרתים ואל העשייה, בסוד, ישמח ה' במעשיו (תהלים קד, לא), שאז הקדושה היא השולטת, והס"א מתגרשת ומתרחקת. וזאת היא הכונה התכליתית כידוע, וכאשר נתבאר במקומות רבים ... ובהחסר המעשה, לא נמצא באורות אלא בחינת אור התורה, והוא בטל בלא מעשה, ואינו מגיע אל המקבלים, ואז הס"א מתחזקת לשלוט למטה. והקליפות עצמם נקראים בטלה, כי מציאותם ושליטותם מן הבטלה של האורות העליונים. ולכן הבטלה מביאה לידי שעמום, כי בטלת האורות היא ממש הנותנת מקום שליטה לס"א שהיא השעמום. ועל כן התורה צריך שתהיה על מנת לעשות, שאז התיקון נמצא כראוי.

מבאר הרמח"ל: בשביל שהאור של התורה או כל דבר רוחני ירד לעולם המעשה ויתקן כאן חיבים לצרף למחשבה מעשה, ואז האור העליון יורד.

ט. להביא את האורות לבחינת מעשה.

ממשיך הרמח"ל: תדע שזה סוד זרע לבטלה, כי גורם לאורות העליונים שלא יגיעו אל בחינת המעשה. ואז האור עצמו היוצא, הוא נעשק מן הס"א (נחטף השפע ע"י כוחות הטומאה), והוא בטל מפעולתו הקדושה, והבן היטב. כי לאלה הטפות נבראים גופים רעים מבחינת מעשה הס"א, תחת הגופות הקדושים שהיו צריכות ליכנס בהם, שהם מעשה הקדושה. והוא סוד, שממית בידים תתפש (משלי ל, כח), כנ"ל, שעושה גופים לטיפות, והם השדים, שצריך להמיתם ולהחזיר הניצוצות למקומם. והנה על כן כתיב, עת לעשות לה' הפרו תורתך, כי זה העיקר, שצריך להגיע האורות לבחינת המעשה, ובבחינה זאת נתקנים, בסוד שם הוי"ה ב"ה כנ"ל.

- קג -

למדנו מדבריו: חיבור המעשה הוא הורדת שפע אלוקי קדוש לעולם המעשה, וכמו שזרע לבטלה מוריד שפע לכוחות הרע עד שהביא מבול לעולם, שיש חיבור בקדושה יורד שפע עצום לכל העולם.

י. הכנסת אורחים גדולה מהשכמת בית המדרש.

מסכת שבת דף קכז/א אמר רבי יוחנן גדולה הכנסת אורחין כהשכמת בית המדרש דקתני מפני האורחין ומפני בטול בית המדרש ורב דימי מנהרדעא אמר יותר מהשכמת בית המדרש דקתני מפני האורחין והדר ומפני בטול בית המדרש אמר רב יהודה אמר רב גדולה הכנסת אורחין מהקבלת פני שכינה דכתיב ויאמר (ה') [אדני] אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר וגו', הקשו המפרשים הרי כתוב במשנה בפאה אלו דברים שאדם עושה אותם ואוכל פירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן כיבוד אב ואם וגמילות חסדים (וזה כולל הכנסת אורחים כמבואר בגמ' שבת שם) והבאת שלום שבין אדם לחברו ותלמוד תורה כנגד כולם, רואים שתלמוד תורה גדול מהכנסת אורחים, וכיצד אמרה הגמ' גדולה הכנסת אורחים מהשכמת בית המדרש?

תשובה: כוונת הגמ' לומר ודאי שת"ת יותר גדול באופן כללי אבל יש מעלה בהכנסת אורחים שאין בת"ת והוא שבשביל להוריד שפע לעולם המעשה (וכן להשפיע על לב האדם) חייבים מעשה גשמי ובזה עדיף גמילות חסדים מת"ת.

פרק כג. מה תפקיד האשה?

א. האשה נמשלה לתורה.

האשה נמשלה לתורה כמו שאומרת הגמרא במסכת יבמות דף סג/ב ואמר רבא בא וראה כמה טובה אשה טובה דכתיב מצא אשה מצא טוב אי בגוה משתעי קרא כמה טובה אשה טובה שהכתוב משבחה, אי בתורה משתעי קרא כמה טובה אשה טובה שהתורה נמשלה בה, ועוד גמרא במסכת קידושין דף ל/ב אמר חזקיה דאמר קרא ראה חיים עם אשה אשר אהבת אם אשה ממש היא כשם שחייב להשיאו אשה כך חייב ללמדו אומנות אם תורה היא כשם שחייב ללמדו תורה כך חייב ללמדו אומנות:

ב. תפקיד התורה ולומדיה.

א. לגרום ליהודי שיהיה אהוב לפני ה' יתברך כמו שנאמר במשנה במסכת אבות פרק ו רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה, ולא עוד אלא שכל העולם כלו כדאי הוא לו, נקרא רע, אהוב, אוהב את המקום, אוהב את הבריות, משמח את המקום, משמח את הבריות.

ב. לאהוב ולייקר את התורה שהיא אהובה לפני המקום כמו שכותב הטור אורח חיים סימן מז: יכוין בברכתו על מעמד הר סיני אשר בחר בנו מכל העו"ג וקרבנו לפני הר סיני והשמיענו דבריו מתוך האש ונתן לנו את תורתו הקדושה שהיא בית חיינו כלי חמדתו שהיה משתעשע בה בכל יום, ואם אדם אוהב אותה - ה' אוהב אותו.

ג. חכמת התורה גורמת לאדם לאהוב את בורא עולם.

ד. יש ללמוד את התורה לשמה בשביל להדבק בבורא עולם, וכתורה אלוקית ולא כאיזה חכמה.

ה. התורה משרה שכינה בו כדברי הב"ח סימן מ"ז הובא לעיל פרק כ. ד. ומאירה לכל העולם.

ו. התורה מלמדת את האדם להכיר את ה'.

ז. התורה נותנת אור בכל המצוות ככתוב כי נר מצווה ותורה אור.

ג. תפקיד האשה.

לעיל פרק טז. ופרק יז. למדנו שהאיש זוכה לאהוב את בת המלך גורם בזה ממעשה שלמטה לעורר מעשה שלמעלה שהקב"ה יאהב את כנס"י, תפקיד האשה בעולם להיות עזר לבעלה לעזור לו לאהוב אותה, ועל ידי זה גורמים שהקב"ה יאהב את כנס"י.

ד. גדול המעשה יותר מן העושה.

ואם תשאל האשה למה שאני יהיה רק עזר לאהבת הקב"ה לכנס"י ולא כמו הבעל שממעשה שלו נגרם ישר אהבת ה' לכנס"י? נאמר לה כבר אמרו חז"ל בבא בתרא ט/א גדול המעשה יותר מן העושה, שמי שגורם לאחרים לתרום צדקה יותר גדול ממי שנותן צדקה בפועל, כך גם האשה שגורמת שבעלה יאהב אותה ובזה יגרם אהבת ה' לכנס"י, יותר גדולה מהבעל שבפועל אוהב.

וכך מצאנו גם לגבי התורה בספר נתיבות עולם (למהר"ל) נתיב התורה - פרק ה: (קידושין מ' ע"ב) גדול תלמוד תורה שמביא לידי מעשה, ואין הפירוש כמו שמבינים כי כאשר לומד תורה ידע אח"כ לקיים התורה על ידי שלמד התורה, וזה אינו כי בשביל כך אין גדול התורה? אבל הפירוש הוא כי התורה היא פועלת שיצאו המעשים לפועל, כי כל שכל (חכמה) הוא שפועל בגשמי, ולכך התורה שהיא שכלית פועלת באדם הגשמי שיצאו המצוות שבתורה לפועל, ומפני שהתורה היא עלה ופועל למעשה המצוות כמו שאמרנו בשביל כך אמר גדול תלמוד תורה שמביא לידי מעשה כי התורה היא עלה פועלת, וידוע כי העלה (הגורם) גדול מן אשר הוא עלול (נגרם).

ה. הצנע לכת עמך אלוקיך.

שאל אחי היקר יעקוב נ"ו: מדוע לבן עושים כל כך הרבה שמחות ואילו לבת לא עושים? אמרתי לו תשובה נפלאה שה' זיכני: מי יותר גדול מי שתורם כסף או מי שמתרים העולם חושב מי שתורם, הנה תראה לתורם עושים דינר מכתבים וכ"ו ואילו המתרים מה מקבל רק בזיונות אבל מה התורה אומרת? גדול המעשה יותר מן העושה, כך גם יש לומר שהאשה יותר גדולה מהאיש שכן גדול המעשה יותר מן העושה ומה שאלת למה לא עושים לה מסיבות, כמו שלא עושים מסיבות למתרים. בהלכות תפילין תחילת סימן כ"ז, זכיתי וחיפש לי ה' יתברך חידוש נפלא: מדוע מניחין תפילין של יד על יד שמאל והרי תמיד אנחנו מכבדים את יד ימין? חז"ל דרשו זאת מהקש וקשרתם וכתבתם - מה קשירה בימין אף כתיבה בימין נראה שכאן כתוב היסוד - אנחנו כן מכבדים את יד ימין, ובמה אנו מכבדים אותה בזה שאנחנו נותנים לה לקשור את התפילין, שכן לקשור את התפילין יותר גדול מלהניח את התפילין - שהעיקר זה העמל והטרחה. ונפלא שדווקא בתפילין של יד שהם כנגד האשה (כמובא בזוהר פרשת קדושים) רומזים זה - ללמד מעלתה של האשה, שהיא הקושרת את הבנים והאב לתורה וזה עיקר המעלה.

ו. סיפור האיש יזכה בזכות אשתו.

ר' חיים זוננפלד זצ"ל אמר לאשתו יום אחד לי עצמי אינני יודע עם מגיע עולם הבא, שכן אינני לומד תורה ומקיים מצוות כראוי, אבל את ודאי מגיע לך עולם הבא שכן את משתדלת בכל כוחך לעזור לי ללמוד תורה, שהרי כן אומרים העולם שאני לומד תורה כראוי, וכשתגיעי לעולם האמת ותאמרי אני עשיתי את שלי לעזור לבעלי ללמוד תורה יקבלו את טענתך, אבל הוסיף ר' חיים גם אני יזכה לעוה"ב בזכותך שכן שיתנו לך עוה"ב את תאמרי איזה עוה"ב זה שאני יושבת בעוה"ב ובעלי בגיהנום, ובשמים יקבלו את טענתך ויושיבו אותי בגן עדן בזכותך. (מופיע בספר אורחות הבית עובדות מהרב שך זצ"ל)

ז. מזכה את בעלה שה' יאהב אותו.

לעיל בפרק יד. למדנו באריכות שה' אוהב את האיש רק כאשר הוא אוהב את ביתו של המלך, נמצא שהאשה שעוזרת לבעלה לאהוב אותה מזכה אותו שה' יאהב אותו, לא ניתן לשער את גודל השכר שמגיע למי שמזכה את השני שה' יאהב אותו, ובזה היא דומה לתורה שגורמת לאדם שה' יאהב אותו כמו שראינו באות ב. שהתורה גורמת לאדם להיות רע ואהוב לפני המקום. ויש ללמוד ק"ו ממה שאומרת הגמרא במסכת שבת דף קמט/ב אמר רבי יעקב בריה דבת יעקב כל שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקדוש ברוך הוא, מי שחבירו זוכה על ידו כמה גדול שכרו.

ח. ואל אישך תשוקתך.

לעיל למדנו שהאשה היא בסוד כנס"י כלפי הקב"ה, מה עושה כנס"י? שיר השירים פרק א: יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי טוֹבִים דְּדִידְךָ מִיַּיִן: רש"י זה השיר אומרת בפיה בגלותה ובאלמנותה מי יתן וישקני המלך שלמ' מנשיקות פיהו כמו מאז לפי שיש מקומות שנושקין על גב היד ועל הכתף אך אני מתאוה ושוקקת להיותו נוהג עמי כמנהג הראשון כחתן אל כלה פה אל פה. כי טובים - לי דודיך (אהבתך) מכל משתה יין ומכל עונג ושמחה, מְשַׁכְּנֵי אַחֲרַיִךְ נְרוּצָה הִבִּיאֲנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בְּךָ נִזְכְּרָה דְּדִידְךָ מִיַּיִן מִיִּשְׁרָיִם אֶהְבּוּךָ: רש"י מישרים אהבוך - אהבה עזה אהבת מישור בלי עקיבה.

כך בדיוק תפקיד האשה כלפי בעלה להיות מתאוה ומתשוקקת לאהבתו וכמו שכתוב בתורה ואל אישך תשוקתך, ומובא בספר בנין הבית (לרב שוחטוביץ שליט"א) בשיעור שביעי פרק ב בשם ר' חיים שמולביץ זצ"ל שמבואר בראשונים שדברי הפסוק ואל אישך תשוקתך אינו חלק מן

הקללה אלא מציאות של אשה, ולפי מה שלמדנו רק כך האשה דומה לכנסת ישראל שהיא מתאוה ומשתוקקת לבורא עולם.

ט. כך זוכים לילדים צדיקים.

ספר גבורות השם למהר"ל - פרק מג

◆ ומה שאמרו בשביל נשים צדקניות שבדור נגאלו, והוא רמז נפלא מאוד מאוד, כי כאשר היו משתוקקים מאוד הנשים אל בעליהן היו יולדות בנים ראויים לחירות.

◆ וראיה לזה שהאשה משתוקקת לבעלה יולדת בנים ראויים להיות נגאלים, דאמרינן בפרק ואלו מותרין (נדריים כ' ע"ב) אמר ר' שמואל בר נחמן אמר ר' יוחנן כל אדם שאשתו תובעת אותו הויין ליה בנים שאפילו בדורו של משה לא היו שנאמר הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וכתוב ואקח מהם ראשי שבטיכם וגו' ולא כתיב ונבונים וכתוב יששכר חמור גרם וכתוב מבני יששכר יודעי בינה לעתים ע"כ.

◆ ביאור דבר זה, כאשר האשה תובעת אותו אז האשה מתדבקת בבעלה שיש לו מעלת צורה ולאשה מדת חומרי, והנה מתדבק החומר בצורה ומשלמת האשה עצמה בצורה, ולפיכך הויין לה בנים נבונים שנמשכים הכל אחר הצורה ורחוקים מן החומר.

◆ וכן כאן כאשר היו הנשים משתוקקים אל בעליהן היו יולדות בנים ראויים לגאולה, שכבר אמרנו לך בפרקים הרבה מאוד כי השעבוד הוא לחומר בפרט והצורה הוא בן חורין, וכאשר היתה האשה משתוקקת אל בעלה היה כאן השלמת החומר בצורה והיו מולידות בנים ראויים לגאולה.

◆ וכן מה שאמר שהיו מכירין את בוראן שאמרו זה אלי ואנוהו הכל נמשך מזה מפני שלא היה להם פתיות וסכלות החומר והיו מכירים את בוראם. ומה שאמר ונזקקין בין המשפתים הכל הוא שהיו מחבבין בעליהן עד שהיו מזדווגים להם כשהיה אפשר.

◆ ובמה שאמר בין המשפתים הוא דבר עמוק מאוד, כי רצה לומר כי היה להם התאחדות הגמור שיש לזיוג, וזה נקרא בין המשפתים לפי ששם מתחברים ומתאחדים הגבולים, ועל ידי ההתאחדות הגמור שיש לזיוג התדבקות האשה בבעלה הבן הנולד והנמשך אינו חומרי רק צורה כי מתחבר החומר בצורה כמו שהתבאר למעלה, אבל כאשר נחלק החבור הזה אז האשה חומרית ונעשה הולד חומרי מאחר שאין כאן התאחדות דבוק החומר בצורה.

י. מקומות בתורה שבזכות דבקות האשה נולד ילד צדיק.

ומצאנו שלושה מקומות שעל ידי הרבה אהבה של האשה ניתקן הוולד: לאה בלילה הראשון התעברה מיעקוב למרות שהוא חשב שהיא רחל, ולא נפסל מדין בני תמורה, ושמעתי שהטעם בגלל שלאה מרוב חשקה ביעקוב זה השלים את החסרון של יעקוב, יששכר היה שבט לומדי התורה, יודעי בינה לעיתים לדעת מה יעשה ישראל, בזכות שלאה רצתה מאוד, כמו שהובא בגמרא (נדריים כ' ע"ב), וכמו שמדויק בפסוק בראשית פרק ל' (טז) וַיָּבֵא יַעֲקֹב מִן הַשָּׂדֶה בְּעָרֵב וַתֵּצֵא לָאָה לְקָרְאֲתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלַי תָּבוֹא כִּי שָׁכַר שְׂכָרְתִּיךְ בְּדוֹדָי בְּנֵי וַיִּשְׁכַּב עִמָּה בַּלַּיְלָה הוּא: וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶל לָאָה וַתֵּהָר וַתֵּלֶד לְיַעֲקֹב בֶּן חַמִּישִׁי: בשום מקום לא מוזכר וישכב עימה אלא שבא אליה רק כאן ניזכר ביטוי זה שמראה על אחדות עצומה שכן עימה בלשון הקודש פרושו שניים ברצון אחד לעומת אתה שמראה על שניים עם רצון שונה (עיין גר"א על פרשת בלק), וכן כתוב ותלד ליעקב בעוד שתמיד כתוב ותלד לאה מלמד שהיה לה התשוקקות עצומה לבעלה לכן כתוב ותלד ליעקוב (וכן ניתן להוסיף את רש"י על וישמע אליה אלוקים), כל מי שיתבונן היטיב בפרשה זו יראה שמעלת האשה שמשתוקקת לבעלה היא עצומה עד למאוד, וזה גורם עצום לילדים צדיקים

וכן תמר זכתה שיהיו לי ילדים צדיקים למרות שיהודה התכוון לזנות, היות ומאוד רצתה וכמו שכתוב בפסוק פרק לח וַיָּבֵא אֶלֶיהָ וַתֵּהָר לוֹ: רש"י ותהר לו - גבורים כיוצא בו צדיקים כיוצא בו: למה? בגלל שזה היה לו שרצתה מאוד את יהודה, כמו שכתוב בפסוק וַתֵּשֶׁב בְּפֶתַח עֵינַיִם והרי אין כזה מקום? אלא עינים מסמלות את הכמיהה האדירה כמו שכתוב תהילים פרק קיט קכג: עֵינַי כָּלוּ לִישׁוּעָתְךָ וּלְאִמְרַת צְדָקָךְ. יתכן מאוד שהקב"ה מאוד נהנה שאשה משתוקקת לבעלה בגלל שזה מזכיר לו את הכמיהה האדירה של כנס"י להקב"ה, ומסתבר שיש בזה גם ממעשה שלמטה מתעורר מעשה שלמעלה.

יא. עצה נפלאה לזכות לדברים.

כיצד זוכים לזה? עצה נפלאה היא התפילה, פשוט לבקש מבורא עולם פעם ועוד פעם שיזכה אותי לשמח אותו על ידי שאזכה להשתוקק לבעלי כמו שכנס"י משתוקקת לבורא עולם. ניתן לקרוא את הפסוקים בשיר השירים ולבקש אז מהקב"ה לזכות לעורר מלמטה אהבת דודים. ולהמשיך ולבקש ולא להתיאש ככתוב קוה אל ה' חלק ויאמץ ליבך (שאין יאוש) ושוב קוה אל ה', ותפילה רוחנית נענית בסוף.

יב. מטרת היראה.

כתב הרמב"ם יד החזקה הלכות אישות פרק טו הלכה כ: וכן צוו חכמים על האשה שתהיה מכבדת את בעלה ביותר מדאי ויהיה לו עליה מורא ותעשה כל מעשיה על פיו ויהיה בעיניה כמו שר או מלך מהלכת בתאות לבו ומרחקת כל שישנא וזה הוא דרך בנות ישראל ובני ישראל הקדושים הטהורים בזיוגן ובדרכים אלו יהיה ישובן נאה ומשובח:

למה זה התפקיד? אמרו חז"ל שהאשה צריכה לעשות רצון לבעלה, ראיתי בזה באור שהאשה צריכה לעשות שבעלה ירצה בה, כל הדברים שמנה הרמב"ם גורמים לבעל רצון לאהוב אותה.

מה עושה היראה מבורא עולם? ספר דרך ה' - חלק ד פרק ג: והנה היראה הזאת (יראת הרוממות) היא ממהרת את האדם מחשך חומריותו וגופניותו, ומשרה עליו השראת השכינה. וכפי שיעור היראה כן יהיה שיעור הטהרה וההשראה. ומי שמגיע להיות ירא ביראה זאת תמיד, תהיה השכינה שורה עליו תמיד. ודבר זה נמצא בשלימות במשה רבינו ע"ה שאמרו עליו, יראה לגבי משה מלתא זוטרתיה היא, וכן זכה להשראת שכינה תמידית.

למדנו מדברי הרמח"ל שהיראה מבורא עולם גורמת את השראת השכינה באדם, כך בדיוק כלפי בעל ואשתו שהאשה יראה מבעלה זה גורם לו רצון עצום לאהוב אותה, וכבר למדנו לעיל שתפקיד האשה לגרום לבעלה לאהוב אותה, ובזה היא גורמת שהקב"ה יאהב את כנס"י, וכל השפע האלוקי תלוי בזה, לשם דוגמא לצערינו בכל יום בממוצע יש עוד מאה אנשים שמגלים אצלם את המחלה הנוראה, יתכן ובזכות אשה זו שגרמה לבעלה לאהוב אותה, ולהקב"ה לאהוב את כנס"י נמנע ממאה איש ומשפחתם סבל עצום ונורא.

פרק כד. אשת חייל עטרת בעלה.

א. הקדמה.

יש בתורה פרשה שבה הרבה טועים לחשוב שמחמת האשה האדם יורד מדרגתו ברוחניות, ואם היה יכול היה עדיף לפרוש ממנה, שנעיין היטיב בפרשה זו נראה עד כמה מעלה גדולה יש באשה שהיא מעין דבקות בקב"ה, יהי רצון שנזכה ללך בדרך אמת.

ב. פרשת לשון הרע של מרים.

במדבר פרק יב (א) וַתְּדַבֵּר מְרִים וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁה עַל אֲדוֹת הָאִשָּׁה הַכַּשִּׁית אֲשֶׁר לָקַח כִּי אִשָּׁה כַּשִּׁית לָקַח: (ב) וַיֹּאמְרוּ הָרֶק אַךְ בְּמִשְׁה דָּבַר יְדוּד הֲלֹא גַם בָּנוּ דָּבַר וַיִּשְׁמַע יְדוּד: (ג) וְהָאִישׁ מִשֶּׁה עָנּוּ מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה: (ד) וַיֹּאמֶר יְדוּד פִּתְאֹם אֵל מִשֶּׁה וְאֵל אַהֲרֹן וְאֵל מְרִים צְאוּ שְׁלֹשְׁתְּכֶם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וַיֵּצְאוּ שְׁלֹשְׁתָּם: (ה) וַיֵּרֶד יְדוּד בְּעַמּוּד עָנָן וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הָאֹהֶל וַיִּקְרָא אֶהֱרֹן וּמְרִים וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם: (ו) וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ נָא דְבַרִּי אִם יְהִי נְבִיאֲכֶם יְדוּד בְּמִרְאָה אֵלָיו אֶתְּוֹדַע בְּחִלּוֹם אֲדַבֵּר בּוֹ: (ז) לֹא כֵן עֲבַדִּי מֹשֶׁה בְּכָל בֵּיתִי נְאֻמָּן הוּא: (ח) פֹּה אֵל פֹּה אֲדַבֵּר בּוֹ וּמִרְאָה וְלֹא בְּחִידָת וּתְמִנַּת יְדוּד יְבִיט וּמְדוּעַ לֹא יֵרְאֶתֶם לְדַבֵּר בְּעַבְדִּי בְּמִשְׁה: (ט) וַיַּחַר אַף יְדוּד בָּם וַיִּלַּךְ: (י) וְהָעֲנָן סָר מֵעַל הָאֹהֶל וְהִנֵּה מְרִים מְצַרְעַת כְּשֶׁלֶג וַיִּפֹּן אַהֲרֹן אֶל מְרִים וְהִנֵּה מְצַרְעֶת: (יא) וַיֹּאמֶר אַהֲרֹן אֵל מֹשֶׁה בִּי אֲדַנִּי אֵל נָא תִשֶׁת עֲלֵינוּ חֲטָאת אֲשֶׁר נוֹאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר חֲטָאנוּ: (יב) אֵל נָא תְהִי כַּמֶּת אֲשֶׁר בְּצִאתוֹ מִרְחֹם אִמּוֹ וַיֹּאכַל חֲצִי בְּשָׂרוֹ: (יג) וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל יְדוּד לֵאמֹר אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ.

ג. מרים תמהה למה משה פירש מציפורה.

מה היה הלשון הרע של מרים? מסביר המדרש תנחומא צו פרק יג: ומה אמרו? הרק אך במשה דבר ה' כלומר במשה דבר ה' לבדו שפירש מאשתו הלא גם בנו דבר כמו כן דבר עמנו ולא פירשנו מדרך ארץ. ומנין היתה יודעת מרים שפירש משה מן האשה? רבי נתן אומר מרים היתה בצד צפורה כשאמרו למשה אלדד ומידד מתנבאים במחנה וכיון ששמעה צפורה אמרה אוי להם לנשותיהם של אלו.

ומאיזה זמן פירש משה מדרך ארץ? אלא בשעה שאמר הקב"ה למשה בסיני קודם מתן תורה שיקדש את העם ואמר להם לשלשת ימים אל תגשו אל אשה פירשו הם מנשותיהם ופירש משה מאשתו ואחר מ"ת אמר ליה הקב"ה לך אמור להם שובו לכם לאהליכם ואתה פה עמוד עמדי (דברים ה) ואל תשוב לדרך ארץ וכשאמרה צפורה אוי לנשותיהן

- קיא -

של אלו הן נזקקין לנבואה שיהו פורשין מנשותיהם כמו שפירש בעלי הימני (ממני) ומשם ידעה מרים והגידה לאהרן. ומה מרים שלא נתכוונה לגנותו של משה (רק לומר לאהרון שצריך להוכיח את משה) נענשה ק"ו למספר בגנותו של חבירו ובלשון הרע ילקה האדם בצרעת. (עיין הערה נח).

ד. גם צדיק וקדוש לא פורש מאשתו.

נתבונן קימעה בדברים אלו: משה רבינו קדוש עליון זכה לעלות לשמים ולדבר עם בורא עולם, קדושה כזו שלא זכה לה אף אדם מאז נברא העולם, והנה מתברר למרים ואהרון שהוא פירש מאשתו, והם לא מצליחים להבין כיצד יתכן הדבר, לא עלה על דעתם שום אפשרות שיש היתר לפרוש מהאשה גם אם אתה קדוש עליון עד כדי דיבור עם ה' יתברך פנים אל פנים. הדברים טעונים באור מה יש באשה כל כך קדושה שלא יתכן שמשה יפרוש ממנה? (עיין הערה נט)

ה. לא האמינו שה' ציווה למשה לפרוש מאשתו.

יותר הדברים קשים לפי מה שכתבו תוספות שבת דף פז/א ואתה פה עמוד עמדי - וא"ת מנלן דפירש משה מדעתו קודם ושוב הסכים הקב"ה על ידו שמא זה הוא צווי גמור שצוה לו לפרוש? ותירץ ר"ת דאם איתא דמחמת צווי הקב"ה פירש ולא מדעתו היאך היה מערער אהרן ומרים דכתיב ותדבר מרים ואהרן במשה, אלא ודאי מתחלה פירש ממנה לגמרי משה מדעתו, ואף על גב דהסכים הקב"ה על ידו מכל מקום נתרעמו עליו לפי שאילו לא פירש מדעתו לא היה הקב"ה מסכים דבדרך שאדם הולך בה מוליכין אותו שהרי לאהרן ומרים לא אמר לפרוש אף על גב שגם עמהם היה מדבר.

נח. בספרי פרשת בהעלותך פסקא מא כתוב: ותדבר מרים ואהרן במשה. מנין היתה מרים יודעת שפירש משה מפריה ורביה? אלא שראת' צפורה שאינ' מתקשטת בתכשיטי נשים אחר' לה מה לך שאין את מתקשטת בתכשיטי נשים? אמר' לה אין אחיך מקפיד בדבר, לכך ידעה מרים ואמרה לאחיה ושניהם דברו בו עכ"ל.

רואים ממדרש זה מעלתם העצומה של תכשיטי נשים, שהרי מרים לא הבינה כיצד יתכן וציפורה לא מתקשטת לפני בעלה, למרות שמשה רבינו קדוש עליון שדיבר עם ה', וכאשר אמרה לה שאחיה לא מקפיד, הבינה מרים שפרש מאשתו, משום שלא יתכן ואדם לא מקפיד על דברים כאלו חשובים אלא אם כן פירש מאשתו. רואים מכאן שתכשיטי נשים בתוך הבית אלו דברים חשובים מאוד, ולפי מה שלמדנו שכל קצת תוספת אהבה בין איש לאשתו זה משפיע על הקשר בין הקב"ה לעם ישראל, יהיה מובן שכל דבר שמוסיף ולו קצת אהבה שווה אין סוף וחשוב להקפיד עליו עד למאוד.

נט. ואין לפרש בגלל שלא קיים עדין מצוות פרו ורבו: א. לפי דעת בית שמאי יבמות סא/ב כבר קיים משה רבינו פרו ורבו היות ומספיק שני בנים וכיצד הם יסבירו את הפרשה, ב. מלשון התורה וַתִּדְבֶר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁחָה עַל אֲדוֹת הָאִשָּׁה הַכֹּהֵנִית אֲשֶׁר לָקַח מִשְׁמַע שְׂכַל הָעֵנִין הִיא שֶׁהוּא פִּירֵשׁ מִן הָאִשָּׁה.

- קיב -

רואים מתוס' דבר מדהים אהרון ומרים ידעו שה' אמר למשה לפרוש מהאשה, והם טענו שלא יתכן שה' רוצה בכך, אלא מחמת שמשה רבינו רצה בכך ה' אמר לו כך משום בדרך שאדם רוצה לילך בה מולכין אותו, כאן ממש צריך להבין איזה קדושה עצומה יש באשה שאהרון ומרים לא יכלו להאמין שה' יאמר למשה ליפרוש ממנה?

1. פה אל פה אדבר בו.

הקב"ה בא לאהרון ומרים ומסביר להם מדוע משה פירש מציפורה ויאמר שמעו נא דברי אם יהיה נביאכם ידוד במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו: לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא: פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידת ותמנת ידוד יביט ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה. הקב"ה מסביר לאהרון ומרים שכל נביא רק בחלום אדבר בו ואילו משה מדבר עם ה' פה אל פה, לכן הוא צריך לפרוש מאשתו, צריך להבין למה פה אל פה זה סיבה שיפרוש מאשתו? (עיין הערה ס) עוד קשה שבגמרא מסכת שבת דף פז/א (עיין הערה סא) למדו מהמילים פה אל פה ראייה שהקב"ה הסכים עם משה שפירש מן האשה מדעתו, ונתקשה המהרש"א היכן רואים במילים אלו שהקב"ה מסכים עם משה שראוי היה לו לפרוש מאשתו?

2. פה אל פה במתן תורה ובחתן וכלה.

נצא ונראה היכן יש לנו ביטוי נוסף של "פה אל פה"? רש"י שיר השירים פרק א פסוק ב ישקני מנשיקות פיהו - זה השיר אומרת (כנס"י) בפיה בגלותה ובאלמנותה, מי יתן וישקני המלך שלמה (הקב"ה) מנשיקות פיהו כמו מאז (במתן תורה) לפי שיש מקומות שנושקין על גב היד ועל הכתף אך אני מתאוה ושוקקת להיותו נוהג עמי כמנהג הראשון כחתן אל כלה פה אל פה ... ונאמר דוגמא שלו על שם שנתן להם תורתו ודבר עמהם פנים אל פנים (זה נחשב כפה אל פה (עיין הערה סב)) ואותם דודים עודם

ס. עיין רש"י שנתקשה בקושיה זו ולכן פירש פה אל פה אמרתי לו לפרוש, וכמו שמסביר בגור אריה: פה אל פה אמרתי לו לפרוש מן האשה. כך דרשו בספרי, דאם לא כן, היאך מצאנו התשובה שהשיב להם על שהיה פורש מן האשה, כיון שהם דברו עליו בשביל האשה (כ"ה ברא"ם) וע"ש שנתקשה בפירוש זה שאינו כפשוטו של מקרא. בעז"ה נזכה להבין בזה פירוש נפלא.

סא. "ופירש מן האשה מאי דריש נשא קל וחומר בעצמו אמר ומה ישראל שלא דברה שכינה עמהן אלא שעה אחת וקבע להן זמן אמרה תורה והיו נכונים וגו' אל תגשו אני שכל שעה ושעה שכינה מדברת עמי ואינו קובע לי זמן על אחת כמה וכמה, ומנלן דהסכים הקדוש ברוך הוא על ידו? דכתיב לך אמור להם שובו לכם לאהליכם וכתיב בתריה ואתה פה עמוד עמדי, ואית דאמרי פה אל פה אדבר בו".

סב. מה מעלת נשיקת פה אל פה יותר מאשר נשיקה על גב היד? יש מושג של אחדות: אחור באחור (כך נבראו תחילה אדם וחווה), פנים באחור, ופנים בפנים, באור: יש מצב שהקב"ה מתאחד עם כנס"י אבל כנס"י לא כל כך מתאחדת עם ה', זה נקרא פנים באחור, פנים של ה' ואחור של כנס"י, פנים בפנים

- קיג -

ערבים עליהם מכל שעשוע ומובטחים מאתו להופיע עוד עליהם לבאר להם סוד טעמיה ומסתר צפונותיה ומחלים פניו לקיים דברו וזהו ישקני מנשיקות פיהו: למדנו מדברי רש"י שיש שני מקומות שיש פה אל פה עם ה' יתברך: במתן תורה ולעתיד לבוא, ואצל משה רבינו היה תמיד כך, וכן בחתן וכלה.

ח. הדבקות בתורה ובבת המלך כדבקות בה'.

נבאר את הדברים תחילה בקצרה: נתן ה' יתברך לאדם כמה אפשריות גמשיות להדבק בו, היות והוא רוחני ואדם גשמי צריך הוא דבר מוחשי להרגיש בו את הדבקות בה' יתברך, והם התורה והאשה ולכן נמשלה תורה לאשה, כשם שאדם לומד חכמת ה' הרי הוא דבק בחכמתו ובזה הוא דבק בו, כך אדם הדבק באשתו בקדושה ובהרגשה שהיא בת מלך והיא סוד השכינה (כנסת ישראל) כמו שמובא בזוהר (עיין פרק כח. א.) הוא גם דבק בה' יתברך, וזו הדבקות של פה אל פה שכותב רש"י כחתן אל כלה.

וכמו שכתוב בתיקוני זוהר כה/ב: בְּהוּא זְמַנָּא דְּמַתְיַחְדִּין יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ (שיר א), מֵאֵי נְשִׁיקוֹת פִּיהוּ (היה צריך לומר נשיקות פיו), תְּרִין שְׁפוּן דִּילִיה וְתִרִין דִּילָהּ, אֵינּוֹן אַרְבַּע גְּדָפִין דְּחִיוּן, דְּאֶתְמַר בְּהוֹן (יחזקאל א ו) וְאַרְבַּע כְּנָפִים לְאַחַת מֵהוֹן, וְכַד אֶתְכַלִּילן תְּרִין אַנְפִּין דִּילִיה וְתִרִין דִּילָהּ, וְאַרְבַּע דְּרוּעִין דְּתִרְוִיהוּ, אֶתְמַר בְּהוֹן (שם) וְאַרְבַּע פְּנִים לְאַחַת, וְאַרְבַּע כְּנָפִים לְאַחַת מֵהֶם, וְאֵינּוֹן אַרְבַּע אַנְפִּין יְהוּ"ה, אַרְבַּע גְּדָפִין אֲדִנִּי, בְּחַבּוּרָא חָדָא יֵאֱהֻדוּנָה"י: (בזה הם גורמים חיבור מלא של כנסת ישראל עם הקב"ה).

ט. זיווג הנשיקין.

כדי לרומם את הדברים נכתוב את הדברים בלשון ספרי הקבלה (עיין גם בדברי הרמח"ל להלן פרק כה. ז. מתוך הספר ידיד נפש (עמוד 261): הזיווג עצמו (של הקב"ה עם כנס"י ובלשון ספרי הקבלה יקרא זו"נ – זכר ונקיבה) נעשה בשלבים, השלב הראשון הוא זיווג הנשיקין, והשלב השני הוא זיווג היסודות. מבחינה רעיונית זיווג הנשיקין הוא ענין של חיבור הנפישיות של הזו"נ כלומר רוח הזכר עם רוח הנוקבא, והוא היחוד העליון שהוא חיבור ממש, שליבו מלא הרכבה מלאה בין רוח הזו"נ. זיווג הנשיקין הוא פנימיות הזיווג.

פירושו ששניהם מתאחדים יחד, שאדם נושק על גב היד זה בחינה של פנים באחור שכן הוא מתאחד אבל חבירו לא עושה כלום, רק בנשיקת פה אל פה יש איחוד של פנים בפנים ועיין על כך באריכות בפרק כה. ז.

- קיד -

לעומת זאת זיווג היסודות הוא לצוך ההשפעה ואינו פנימיות אלא בבחינת חיצוניות הזיווג, והוא תוצאת פנימיות הזיווג. במילים אחרות עיקר הזיווג הוא רוח הז"א ברוח הנוקבא, והוא אשר גורם לחיבור היסודות ואז יוצאת ההשפעה. (נחזור על היסוד שמלווה אותנו כל הזמן: שאדם מתחבר לבת המלך בקדושה הוא גורם לפעולות אלו לקרוא בעליונים, וכפי גודל האחדות והקדושה (הרצון והמחשבה לעשות נחת לה' ולעם ישראל) כך גודל ההשפעה)

י. נשיקה בתורה.

(עיין הערה סג).

יא. משה רבינו זכה לדבקות בשכינה בגילוי.

אהרון ומרים לא הבינו כיצד משה יכול לוותר על הדבקות בה' יתברך שזוכה לה האדם על ידי אשתו, אפילו אדם גדול כמשה שזכה לדבר עם ה' יתברך הדבקות בה' שזוכה לה עם אשתו יש בה מעלה יותר גדולה, עד שנגלה אליהם ה' יתברך ואמר להם שמשה פה אל פה אדבר בו, באור: אדם רגיל משיג את הדבקות של פה אל פה עם בת המלך, משה רבינו זכה לדבקות זו עם השכינה ממש בגילוי ללא הכיסוי של גוף האשה, ולכן אין לו צורך באשה שהיא מסווה על גילוי השכינה. ולכזאת דרגה שמשה רבינו הגיע לא האמינו אפילו אהרון ומרים.

סג. בראשית פרק כט יא: וַיִּשָׁק יַעֲקֹב לְרַחֵל וַיֵּשֶׂא אֶת קְלוֹ וַיִּבְנֶן.

בראשית פרק מח ח: וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּה: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָבִיו בְּנֵי הֵם אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בְּזֶה וַיֹּאמֶר קָחֶם נָא אֵלַי וְאֶבְרַכְכֶם: וְעֵינַי יִשְׂרָאֵל כְּבָדוּ מִזֶּקֶן לֹא יוּכַל לְרַאוֹת וַיִּגַּשׁ אֹתָם אֱלֹוֹ וַיִּשָׁק לָהֶם וַיְחַבֵּק לָהֶם. ספורנו: וישק להם ויחבק להם. כדי שתדבק נפשו בהם ותחול עליהם ברכתו:

בראשית פרק נ א: וַיִּפֹּל יוֹסֵף עַל פְּנֵי אָבִיו וַיִּבְכֶּן עָלָיו וַיִּשָׁק לוֹ. מאור ושמש - פרשת האזינו: ויעל יוסף לקראת ישראל אביו גשנה רומז לסדר היחוד שהמשפיע צריך לקשר עצמו בהדעת להוריד ההשפעה. וזהו וירא אליו ויפול על צואריו רומז שעשה היחוד בבחינת נשיקין כידוע.

שמות פרק ד כז: וַיֹּאמֶר יְדוּד אֶל אֶהֱרֹן לֵךְ לְקִרְאֵת מֹשֶׁה הַמִּדְבָּרָה וַיֵּלֶךְ וַיִּפְגְּשֵׁהוּ בְּהַר הָאֱלֹהִים וַיִּשָׁק לוֹ.

שמות פרק יח ז: וַיֵּצֵא מֹשֶׁה לְקִרְאֵת חֲתָנָיו וַיִּשְׁתַּחֲוּ וַיִּשָׁק לוֹ וַיִּשְׁאַלּוּ אִישׁ לְרַעְהוֹ לְשָׁלוֹם וַיִּבְאוּ הָאֱהָלָה. ספר מאור ושמש - פרשת יתרו וכשיצא משה לקראתו ונשק לו, ובחינות נשיקין הוא התדבקות רוחא ברוחא, ואם כן על ידי שנישק משה ליתרו נתדבק רוחו של משה ביתרו ונמשך לבו אליו ועל ידי זה נתקרב יותר לתשובה ממה שהיה מקודם, והיה יכול משה לספר לו אחר כך נפלאות הבורא ברוך הוא. ואילולי שנישק לו מקודם לא היה יכול לספר לו כי לא האמין לו ועל ידי הנשיקה נתקרב לבו למשה על כן האמין מה שסיפר לו, ועל ידי זה הודה יתרו ששם הו"ה ברוך הוא הוא גדול מכל שמות אלהים ומושל עליהם להמתיקן ולהפכן לרחמים גמורים על כנסת ישראל:

יב. במתן תורה עם ישראל נדבק בה' ללא אמצעים.

לפי זה נבין דבר נפלא: מדוע אמר ה' יתברך לעם ישראל לפרוש מן האשה לפני מתן תורה? המחשבה הרגילה היא בגלל הטומאה שיש בזה, ניתן לפרש באופן גבוהה הרבה יותר, למדנו לעיל שבמתן תורה זכו עם ישראל לישקני מנשיקות פיהו וכמו שמבאר בספר מאור ושמש - פרשת אחרי: "הנה בשעת מתן תורה שאמרו ישראל נעשה ונשמע (שמות כד, ז), היה האהבה אז שלימה בלי שום אחיזת החיצונים כלל (החיצונים הם הכוחות שמפרידים בין הקב"ה לכנס"י), לכן נתיחד הקב"ה אז אתם פנים בפנים כמאמר הכתוב (דברים ה, ד) פנים בפנים דיבר ה' עמכם". כאשר עם ישראל זוכים לכזאת דבקות בה' אין להם צורך באמצעי של בת המלך, ולכן נאסרה עליהם האשה, לאחר מתן תורה שירדו מדרגה זו נאמר להם "שובו לכם לאהליכם" למצוות עונה, תמשיכו את הדבקות של מתן תורה ע"י בת המלך, אבל משה רבינו שנשאר בדרגה זו גם אחרי מתן תורה ככתוב ואתה פה עמוד עימדי, אין לו צורך באמצעי של בת המלך, לכן פרש מן האשה.

יג. פי ה' זו האשה – ר' חיים ויטאל זצ"ל.

ספר הליקוטים - פרשת עקב - פרק ח: על הפסוק: דברים פרק ח פסוק ג. וַיֵּעַנְךָ וַיִּרְעַבְךָ וַיֹּאכְלֶךָ אֶת הַמֶּן אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתָּ וְלֹא יָדְעוּן אֲבֹתֶיךָ לְמַעַן הוֹדִיעֶךָ כִּי לֹא עַל הַלֶּחֶם לָבְדוּ יַחִיהַ הָאָדָם כִּי עַל כָּל מוֹצֵא פִי יָדוּד יַחִיהַ הָאָדָם: ומלבד זה על כל מוצא פי ה' יחיה האדם, באמצעות האשה. והכוונה שיקיים כל המצוות, שאם יאהוב אותה כגופו, יקיים מצוות ואהבת לרעך כמוך, ששם נכלל כל התורה, כנז' בגמ' על אותו שאמר למדני תורה על רגל אחת, ואמר לו ואהבת לרעך כמוך, אם תקיים זה כאילו קיימת כל התורה כולה:

יתכן וכוונת הרח"ו היה למה שכתבנו שכאשר אדם אוהב את אשתו הוא זוכה לבחינת פה אל פה עם השכינה (פי ה'), וזו דרגה גדולה כל כך שנחשב כאילו קיים כל התורה כולה. (עיין הערה סד)

סד. דע שיש כאן עוד רובד עמוק ונפלא: שכן יש כאן קושיה גדולה, שהרי למדנו עד עכשיו שהאיש הוא המשפיע והאשה מקבלת, והנה פתאום התהפכו היוצרות האשה היא בבחינת המשפיע הקב"ה כביכול, והאיש הוא המקבל ממנה, כמו אצל משה הוא דיבר פה אל פה עם השכינה וכך קיבל שפע, כך שהאיש פנים אל פנים לבת מלך מקבל ממנה שפע הכיצד? תשובה: יש בבת מלך שני חלקים, באור: כמו שיש בתורה שני חלקים תורה שבכתב ותורה שבעל פה (או פשוט וסוד), וההבדל ביניהם הוא שתורה שבכתב אנחנו רק מקבלים ממנה, ואת תורה שבע"פ אנחנו (עם ישראל) יוצרים נותנים לה כביכול, כך בבת מלך יש בה שני אברים שאין באיש שהם מסמלים שני ספירות (אור אלוקי - שכינה) שאין באיש, האחד הנמוך זה המקבל, ספירת המלכות מה שקראנו לו כנסת ישראל שמקבלת מהקב"ה, ויש שמשפיע שפע חסדים (חלב) זה ספירת הבינה או אמא עילאה שהיא אשת חייל עטרת בעלה, משם האיש מקבל שפע

אלוקי, ושהוא נדבק בזה הוא זוכה לקבל להדבק בשכינה הגבוהה. (ובחינה זו נמצאת בפה של אדם עליון ולכן זוכים להדבק בזה בדיבוק נשיקין) היות ודברים אלו גבוהים מאוד נעתיק בקיצור נמרץ מכמה ספרים והמבין יבין עד כמה גבוהה מעלת הבת מלך:

ספר תומר דבורה - פרק תשיעי: עוד זהירות הרבה צריך ליקח האדם לעצמו, לעשות שתהיה שכינה דבקה עמו ולא תפרד ממנו. והנה, האדם בעוד שלא נשא אשה פשיטא שאין עמו שכינה כלל, כי עיקר שכינה לאדם מצד הנקבה, והאדם עומד בין שתי הנקבות: נקבה תחתונה גשמית, שהיא נוטלת ממנו שאר כסות ועונה, והשכינה העומדת עליו לברכו בכלום שיתן ויחזור ויתן לאשת בריתו, כענין התפארת שהוא עומד בין שתי הנקבות: אימא עילאה, להשפיע לו כל הצורך, ואימא תתאה, לקבל ממנו שאר כסות ועונה, חסד, דין ורחמים כנודע, ולא תבוא אליו שכינה אם לא ידומה אל מציאות העליון: (הנה כאן ביאר לנו שיש שתי נקיבות, ושתיים נמצאים בבת מלך כמוסבר לעיל ולכן זוכה על ידה גם להשפיע על כנס"י וגם לקבל שפע אלוקי ולהדבק בשכינה)

ספר נפש החיים - שער א - פרק טו: (הקדמה מבאור שם שיש ג' חלקים בנשמה נפש, רוח, נשמה, ונשמה זה כנגד בינה - אימא עילאה) וז"ל: אמנם בחי' הנשמה היא הנשימה עצמה שפנימיות עצמותה מסתתרת בהעלם ומקורה ברוך כביכול בתוך נשימת פיו ית"ש. שאין עצמות מהותה נכנסת כלל בתוך גוף האדם. ואד"ה קודם החטא זכה לעצמותה. ובסיבת החטא נסתלקה מתוכו ונשארה רק חופפת עליו. לבד משרע"ה שזכה לעצמותה תוך גופו. ולכן נקרא איש האלקים (אלוקים זה בינה). וזולתו לא זכה אליה שום אדם (לכן אהרון ומרים לא האמינו שמשה לא צריך להידבק בפה עליון). רק בהירות נצוצי אור מתנוצצים ממנה על ראש האדם הזוכה אליה. כל אחד לפי מדרגתו ולפום שיעורא דיליה. וקצתה חופף ומקיף ומאיר על ראשו בקירוב מקום. סוד בעטרה שעטרה לו אמו (היות וברגה זו האשה גבוהה מהאיש לכן זה נקרא עטרה כתר שנותנת האמא לאיש). בסוד הנשימה וההבל היוצא מפה אימא לאור מקיף אליו. כמש"ל שבחי' הנשמה היא נשימת הפה העליון. אבל עיקרה היא כולה למעלה גנוזה ונעלמה במקורה העליון בתוך הפה. ומאיר בריחוק מקום ... וז"ש שם בשעה שעמדו ישראל על הר סיני לקבל את התורה. היו מבקשים לשמוע הדברות מפי הקב"ה. וכמ"ש ישקני מנשיקות פיהו. שבעת המעמד המקודש זכו כולם שהיה חופף ומאיר עליהם זיו ניצוצי זהר בחי' הנשמה מנשמת פיו יתב' כביכול. והוא סוד הכתרים שזכו בסיני. ושמחת עולם על ראשם (זה מה שבראנו לעיל שלכן במעמד הר סיני לא היו צריכים אשה היות וזכו להדבק בבינה- בנשמת חי העולמים בגילוי).

... כמו שנתבאר שעל ידי עסק האדם והגיונו בתורה הקדושה הוא משיג להתנוצצות אור בחינת הנשמה בו להשכילו בעמקי רזין קדישין דילה שאז מכונה בשם ישראל כידוע בזוהר, ועל כל מוצא פי ה' הוא בחינת נשמת האדם נשימת פיו יתברך, יחיו ויתקיימו גם כן כל הכחות והעולמות שהיא גם כן הגבוהה והפנימית מכל העולמות, וזהו קודשא בריך הוא ואורייתא וישראל מתקשרין דא בדא, וז"ש בראשית בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראו ראשית: (נראה להוסיף באור: בשביל להדבק בדרגה גבוהה זו אפשר או על ידי לימוד תורה בפנימיות, או על ידי שאוהב את ביתו של המלך (וזהו קב"ה וישראל מתקשרין דא בדא).

ספר מבוא שערים לר' חיים ויטאל והנה ענין הדדים בעצמן הם נמשכין משם אלהים כי הנה הנקבה נק' אלהים כנודע, ויש בה שם אלהים בג"ר וכן בג' אמצעיות וכן בג"ת. והנה שם אלהים שבג' אמצעיות שבה מתפרש לג': א"ל בימין בסוד חסד אל, ומ"י בשמאל כי שם סוד בינה הנק' מ"י ולכן סוד מ"י דאלהים הוא בגבורה, וה' מאלהים באמצע. ומאלו תלת בחינות מתפשט אל דדי האשה כי אל דאלהים מתפשט בדד הימיני ומ"י דאלהים בדד שמאלי וה' דאלהים בין ב' הדדין באמצע ולכן הושמה אות ה' באמצע שם אלהים א"ל מכאן ומ"י מכאן וה' באמצעם. וז"ס אותם ב' הנביאים הנקראים אלדד ומידד שהיו יונקים מב' דדי הנקבה התחתונה נוק' דז"א ואלדד הוא הא' כי הוא דד ימין המצטרפת עם א"ל דאלהים ונעשית א"ל דד. ומידד הוא הדד שמאלי המצטרפת עם מ"י דאלהים ונעשה מ"י דד. והנה החלב הנמשך אל ב' הדדים הוא דרך אות ה' מאלהים שבאמצעם שהיא נעשית צינור החלב המריק באמצע לב' הדדים ומתפשט לכאן ולכאן בסוד הת"ת המכריע בין שניהם.

גמרא יומא נד/א: תניא נמי הכי ויראו ראשי הבדים יכול לא יהו זזין ממקומן תלמוד לומר ויארכו הבדים יכול יהו מקרעין בפרוכת ויוצאין תלמוד לומר ולא יראו החוצה הא כיצד דוחקין ובולטין ויוצאין בפרוכת ונראין כשני דדי אשה שנאמר צרור המר דודי לי בין שדי ילין.

ספר ליקוטי הלכות או"ח - הלכות חנוכה הלכה ג על פן ה'ה בבית המקדש עצמו פמה וכמה קדשות, בחינת פמה מדרגות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, עזרת ישראל מקדשת ממנו וכו' מקום דריסת

פרק כה. באור מהזוהר והרמח"ל לבריאת האיש והאישה מחוברים תחילה.

א. באור הזוהר.

ב. האיש והאשה נבראו תחילה אחור באחור.

זוהר מנוקד חלק א דף לה/א תא חזי, אדם וחוה דא בסטרא דדא אתבריאו (בוא וראה אדם וחוה נבראו תחילה שני פרצופים אחור באחור). מאי טעמא לא אתבריאו אנפין באנפין (וקשה: למה לא נבראו פנים מול פנים?) בגין דכתיב כי לא המטיר יי אלהים על הארץ (מתרץ: לפי שה' יתברך לא השפיע עדיין שפע ברכה על כנס"י הנקרית ארץ כדי לתקנה) וזווגא לא אשתכח בתקוניה כדקא יאות. (ועדין לא היה נמצאת בתיקונה פנים בפנים כראוי אלא עמדה אחור באחור כלפי הקב"ה ולכן כשיצאו נשמות אדם וחוה היו אחור באחור דוגמת העליונים (עיין הערה סה)) וכד אתתקנו האי דלתתא ואתהדרו אנפין באנפין כדין אשתכח לעילא: (וכשנסרה חוה ונתקנה בפרצוף שלם והחזירו אדם וחוה פנים מול פנים, כן נעשה למעלה החזיר הקב"ה פניו כלפי כנס"י, (וכמו שאנו מבקשים בברכת כהנים יאר ה' פניו אליך).

רגלי הפהנים מקדש ממנו וכו' בין האולם ולמזבח וכו' ההיכל וכו' עד לפני ולפנים מקדש ממנו שאין נכנס לשם אלא הפהן גדול ביום הכפורים, כי שם תכלית הקדשה, תכלית הדעת עליון, ושם היה עומד הארון והלווחות שקבל משה רבנו מידיו של הקדוש ברוך הוא, ושם עקר אהבתן של ישראל עם אביהם שבשמים, בחינת בין שדי לין (שיר השירים א), שהם בדי הארון, ששם היה נותן הפהן גדול הקטרת על האש ביום הכפורים, ושם הזה את ההזאות אחת למעלה ושבע למטה לכפר על כל ישראל. (ובזה תבין מה הבאור אחת למעלה ושבע למטה, אחת למעלה כנגד אימא אילאה - בינה, ושבע למטה כנגד ז"א ומלכות).

ספר באר מים חיים - פרשת לך לך - פרק יז טו. ויאמר וגו' שרי אשתך וגו' כי שרה שמה וגו'. אומרו כי שרה שמה (לשון עבר) אינו מובן כי הלא עד הנה לא שרה שמה? ויובן על פי אשר כתבנו למעלה (בפסוק ושרי אשת אברם) בחילוק שבין היו"ד שבשם הקדוש לה' הראשונה. כי היו"ד מורה על הקדמת בחינת הדבר על הנוקבא בסוד והוא ימשל בך, ועל כן במילוי היו"ד הו' קודמת אל הד' כי הו' הוא בחינת הזכר והד' נוקבא כי היא דלה שלית לה מגרמה וכו' והוא קודם אליה. מה שאין כן ה' ראשונה שבשם, מורה על בחינת הקדמת ועילוי הנוקבא על הזכר בסוד הכתוב (משלי י"ב, ד) אשת חיל עטרת בעלה ואומר (ירמיה ל"א, כ"ב) נקבה תסובב גבר וגו' ועל כן בצורת הה' הד' קודם אל הו' (מה הפירוש?) כי במקומה אשת חיל הוא עטרת בעלה עיין שם. (למדנו מכאן שיש בחינה שאשה גבוהה מהאיש)

סה. באור הדברים: הקב"ה ברא עולם חסר ורצה לזכות אותנו לתקנו על ידי מעשינו הטובים כמו שלמדנו לעיל פרק יז. ה. בדברי הרמח"ל, חלק מהחסרון היה שכנס"י עמדה בתחילה כלפי הקב"ה ביחס של אחור באחור, מסבירים המפרשים: שמצב זה מראה שעם ישראל תמיד מחוברים לה' יתברך גם אם הם חוטאים מאוד, אלא שבמצב כזה הקב"ה מסתיר פניו וזה נקרא חיבור של אחור באחור.

- קיח -

לסיכום למדנו: למה ברא ה' את האיש והאשה מתחילה אחור באחור? משום שאיש ואשה משפיעים במעשיהם על היחס של הקב"ה כלפי כנס"י, היות ומתחילה שברא ה' את העולם כנס"י היתה במצב של אחור באחור כלפי הקב"ה (שזה מצב המראה על הסתר פנים) לכן כך בדיוק נבראו אדם וחווה, וכאשר אדם וחווה נתקנו זה גרם תיקון בעולמות העליונים ביחס של הקב"ה כלפי כנס"י, משום שמעשה שלמטה משפיע על למעלה כמו שמפרש בקטע הבא.

ג. מעשה התחתונים משפיע על העליונים.

מְנַלָּן (מהיכן אנו לומדים שהעליונים תלויים בתחתונים?) מִן הַמְּשָׁכָן דְּכַתִּיב, (שמות מ) הוֹקֵם הַמְּשָׁכָן (ולא כתוב הקים משה את המשכן) בְּגִין דְּמְשָׁכָן אַחֲרָא אֲתָקָם עִמִּיה (לפי שכשהקים משה את המשכן למטה הוקם עמו משכן אחר למעלה שהוא משכן השכינה) וְעַד לָא אֲתָקָם לְתַתָּא לָא אֲתָקָם לְעִילָא (ועד שלא הקים משה את המשכן למטה לא הוקם משכן השכינה למעלה הרי כי התקון העליונים תלוי במעשה התחתונים) אוֹף הָכָא כִּד אֲתָתָקָם לְתַתָּא אֲתָתָקָם לְעִילָא (כמו כן היה כאן כשנתקנה חווה למטה נתקנה כנס"י למעלה) וּבְגִין דְּעַד כְּעַן לָא אֲתָתָקָן לְעִילָא לָא אֲתַבְּרִיאוּ אֲנַפִּין בְּאֲנַפִּין (ולפי שעד בריאת אדם הראשון לא נתקנה כנס"י ועמדה אחור באחור כלפי הקב"ה, לכן לא נבראו אדם וחווה למטה פנים בפנים רק יצאו דוגמת העליונים).

ד. ואדם אין לעבוד את האדמה.

(הפסוק השלם הוא: וְכָל שֵׁיחַ הַשָּׂדֶה טָרַם יִהְיֶה בְּאֶרֶץ וְכָל עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה טָרַם יִצְמַח כִּי לֹא הִמְטִיר יְדוּד אֱלֹהִים עַל הָאֶרֶץ וְאָדָם אֵין לְעַבֵּד אֶת הָאֲדָמָה, מסביר הזוהר:) וְקָרָא אוֹכַח (שבגלל שלמעלה יש חסרון גם למטה נברא בחסרון) דְּכַתִּיב כִּי לֹא הִמְטִיר יְיָ אֱלֹהִים עַל הָאֶרֶץ (עדין לא תיקן הקב"ה את כנס"י הנקרית ארץ). וּבְגִינֵי כֵךְ וְאָדָם אֵין דְּלֹא הָוָה בְּתַקוּנָיָה (לכן נברא אדם הראשון לא מתוקן כראוי פנים מול פנים אלא אחור באחור). וְכִד אֲשַׁתְּלִימַת חוּוָה אֲשַׁתְּלִים אָדָם (וכשנשלמה חווה על ידי הנסירה ונעשית פרצוף שלם אז נשלם אדם הראשון על יד העזר שכנגדו). וְקָדָם לְכֵן לָא אֲשַׁתְּלִים (וקודם לכן לא היה עדין שלם כי איש בלי אשה אינו שלם).

ה. שנתקן למטה נתקן למעלה.

עוֹלָם דָּא תַתָּאָה כִּד אֲתָתָקָן וְאֲתַהֲדְרוּ אֲנַפִּין בְּאֲנַפִּין וְאֲתָתָקָנוּ אֲשַׁתְּכַח סְמָךְ לְעִילָא (וכשנתקן העולם הזה התחתון והחזירו אדם וחווה פנים מול פנים ונתקנו כראוי, על ידי זה נעשה סיוע ועזר לעליונים). דְּהָא מְקַדְּמַת

- קיט -

דָּנָא לָא הוּה עוּבְדָא בְּתִקּוּנָא בְּגִין דְּלָא הִמְטִיר יִי אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ וְדָא
בְּדָא תְּלִיָא (לפי שקודם שניתקנו העליונים (כנס"י כלפי הקב"ה) ועדין
היו אחור באחור לא היו מעשיו ידיו של הקב"ה מתוקנים כראוי, לפי
שלא תיקן ה' את כנסת ישראל, ולכן נבראו למטה אחור באחור, הרי
שהעליונים והתחתונים תלויים זה בזה):

מֵה כְּתִיב בְּתִרְיָה וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ, דָּא תִּקּוּנָא דְּלִתְתָּא (זה התיקון
שנעשה למטה על ידי המעשים טובים של אדם הראשון) לְבַתֵּר וְהִשְׁקָה
אֶת כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה (מיד אחר כך ירד שפע מלמעלה ותיקן למטה ובזה
נתקנה ונשלמה כנס"י).

דְּבַר אַחַר (פרוש אחר לפסוק וְכָל שֵׁיחַ הַשָּׂדֶה טָרֵם יִהְיֶה בְּאָרֶץ וְכָל עֵשֶׂב
הַשָּׂדֶה טָרֵם יִצְמַח כִּי לֹא הִמְטִיר יְדוּד אֱלֹהִים עַל הָאָרֶץ וְאָדָם אֵין לַעֲבֹד
אֶת הָאֲדָמָה) מַאי טַעְמָא לֹא הִמְטִיר? בְּגִין דְּלָא אֲשַׁתְּכַח תִּקּוּנָא דִּיעֲלֶה מִן
הָאָרֶץ (מאדם הראשון). וְעַל דָּא מִן אֲרַעָא תִּתְּאָה אֲתַעַר עוּבְדָא לְעִילָא
(ועל זה מה שאמרנו שמהעולם התחתון נתעורר תיקון העליון):

1. על ידי ההשתוקקות מלמטה יורד שפע מלמעלה.

וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ דָּא תִּיאוּבְתָא דְּנוֹקְבָא לְגַבֵּי דְּכוּרָא (זה תשוקת
הנקיבה – כנס"י, אל הזכר – הקב"ה). תָּא חֲזִי (בוא וראה שכל
ההשפעות יורדות מלמעלה על ידי התעוררות מלמטה), תִּנְנָא סְלִיק מִן
אֲרַעָא בְּקִדְמִיתָא (אדים של מים עולים מן הארץ תחילה). וְעִנְנָא אֲתַעַר
(ועל ידי זה מתעורר כח הענן מלמעלה להוריד גשמים). וְכָלֵא אֲתַחְבֵּר
לְבַתֵּר דָּא בְּדָא (וכוח העליון והתחתון מתחברים ומתערבים זה בזה ועל
ידי זה יורדים גשמי ברכה). כְּגוּוּנָא דָּא לְעִילָא. אֲתַעֲרוּתָא שְׂרִי מִתְּתָא
וְלְבַתֵּר אֲשַׁתְּלִים כְּלָא (כמו כן נעשה למעלה התעוררות מתחלת מלמטה
מכנס"י, ואחר כך ה' מוריד שפע גדול ובזה נשלמים כל העולמות בשפע
רב). וְאֵלְמָלָא דְּכִנְסַת יִשְׂרָאֵל שְׂרִיא בְּהַתְּעוּרֹתָהּ בְּקִדְמִיתָא (ואלו לא היתה
כנסת ישראל מתעוררת בהשתוקקות כלפי הקב"ה בתחילה), לָא אֲתַעַר
לְקַבְּלָהּ הֵהוּא דְּלְעִילָא (לא היה מתעורר שפע העליון כנגדה להשפיע לה).
וּבְתִיאוּבְתָא דְּלִתְתָּא אֲשַׁתְּלִים לְעִילָא (ובהשתוקקות מלמטה מקבלים
שפע מלמעלה):

למדנו מכאן: בשביל שאדם יקבל שפע מלמעלה הוא חייב להשתוקק
לכך ולהתפלל על כך ואז ה' נותן, וכן לומדים מכאן כמה מעלה גדולה
היא לאשה שהיא משתוקקת לבעלה כמו שהבאנו לעיל פרק כג. ח.
שבזה גורמת לכנס"י להשתוקק לקב"ה וזה מוריד את כל השפע.

ז. באור הרמח"ל.

ח. באור המושגים: אחר באחר פנים בפנים.

ספר כללים ראשונים לרמח"ל (כלל כח): ענין אחר באחר, ופנים בפנים, והנסירה: שיעורי הקריבות או הריחוק של התחתונים עם המשפיע העליון (הקב"ה) נשער בענין האחר ופנים. כי האחוריים הם בחינת ההרחקה, כאדם שפונה מחבירו שהופך עורף אליו, והפנים הם בחינת הקירוב.

והיינו הארות וההשפעות שאין שם סבר פנים, אלא אדרבא סילוק וריחוק, נקראים אחוריים. וההארות וההשפעות שיש שם סבר הפנים והקירוב נקראים פנים.

והנה קצה הריחוק הוא אחר באחר, וקצה הקירוב הוא פנים בפנים. כי אחר באחר - זה הופך פניו לכאן וזה הופך פניו לכאן, וזהו מה שפונים זה מזה, ואין פונים זה לזה כלל, אלא איש לדרכו מקצהו.

ופנים בפנים הוא ההפך, ששם כל הפניה וכל ההתדבקות. והאמצע שבין שתי קצוות אלה הוא הפנים באחר או אחר בפנים, כי האחד פונה והאחד לא.

ט. פנים בפנים של הקב"ה וכנס"י.

והנה כשהתחתונים בשלימותם, הם נגשים לפניו יתברך כביכול בלב גס, כאשה לבעלה, והוא פונה אליהם באהבה. ומצב זה הוא היות נוק' פב"פ עם הז"א (כנס"י פנים בפנים עם הקב"ה). אך בהיותם בלתי תיקון הוא היותם אב"א (אחר באחר), שאין להם מצח להרים ראש לפניו, ואף הוא אינו פונה להם באהבה.

י. לא יתפרדו לעולם.

אפס כי הם נשואים מני רחם, והם דבקים בו ית' מצד היות הנשמה חלק אלוה ממעל, ובבחינה זאת לא יתפרדו מעולם ועד עולם. ולכן נוק' (כנס"י), אפילו כשהיא אחר באחר - כותל אחד לשניהם (לקב"ה וכנס"י), כי בבחינת קשר מוטבע בין הקדושה העליונה, כלל הארותיו ית', ונשמות ישראל - אין ביניהם פירוד. אך כשהם חסירי ההשלמה (דהינו לפני שירדו לעולם הזה והשלימו את עצמם), לא יהיו המה אלא נסבלים ממנו (מחוברים אבל ללא אהבה כמו אדם שסובל את המשא), אך לא שיפנה להם באהבה רבה, ולא שיהיה להם הרמת פנים לפניו:

והנה אפילו קודם רדת הנשמות לעולם, הנה מצד מציאותם העצמי הם נסבלות ממנו ית', ואינם נפרדות ממנו, ונהנים מאורו, ואדרבא, אין להם

- קכא -

כח זולת מה שמקבלות ממנו, אך בבושת הפנים, כמאן דאכיל דלאו דיליה. וזהו מצב נוקבא שזכרנו אב"א, שכל כוחה אינו לה אלא מז"א. והנה זה ככל שאר הנבראים שפועלים בכח מוכרח, ואין להם ענין מעצמם, זולת מה שמקבלים מן השורש העליון. (עיין הערה סו)

יא. סיבת ירידת הנשמה למטה.

אבל ברצות הקב"ה שתהיה העבודה בבני אדם, שהיא מה שאינו בידי שמים, הנה יצטרך שהרצון העליון יתן להם ענין שבו לא יהיו צריכים לו ית', כמו שצריכים בשאר הדברים, ויוכלו לפעול מצד עצמם כבחירתם (בחירה חופשית). וזה נעשה במה שאימא יוצאה מז"א, ונכנסת בנוק' (באור ספירות אלו עיין קצת אות יג.), ונוסרת אותה ממנו, ובונה אותה שלא על ידו. (באור: כמו שהקב"ה הפריד את חווה מאשתו, כך בדיוק היה הפרדה בין הנשמה לקב"ה, שמתחילה היה האדם מחובר לגמרי לקב"ה ועכשיו נברא אדם שהוא גוף כביכול בפני עצמו) וזה מה שנותן בשורש התחתונים כח בלתי מצטרך אל ההארה העליונה, אלא מוטבע בעצמם, שלא יפעלו בכח מוכרח, אלא בכח בחירי.

יב. תכלית עבודת ה' לזכות לאהבת ה'.

והיא הנותנת להם שבח ומעלה, שמשם והלאה נוגע להם לבוא אל פני המלך, וליחשב אצלו כאשה לבעלה, ושיהיה המלך פונה אליהם באהבה, כי הם המשונים לשבח מכל שאר הבריות, שיש להם המעשה הבחירי הזה. והוא המועיל יותר לבריאה, והנותן לה השלימות, כמ"ש. ונמצאים שותפים עמו ית' בקיום עולמו והשלמתו:

סו באר לנו הרמח"ל באור נפלא במה שאמרו חז"ל שנבראו אדם וחוה אחור באחור, שזה רומז שכנס"י היתה כלפי הקב"ה מתחילה אחור באחור (עיין אות ב.), זה מלמד שלפני שבאה הנשמה לעולם היה לה הנאה מהקב"ה אבל זה היה בבחינה של בושה לחם חסד (נהמא דכיסופא) ולכן היתה אחור באחור שהתבישה להסתכל בפני הקב"ה, ולכן ירד האדם לעולם לזכות לאהבת ה' מכוח הבחירה שלו, ואז יזכה להגיע לה' בבחינה של פנים בפנים מלא אהבה ושמחה, למדנו מכאן שכל מה שבא האדם לעולם זה רק בשביל לאהוב את ה' ושה' יאהב אותו, להיות פנים בפנים. כמה חשוב להתחזק לעסוק הרבה באהבת ה', ולחשוב מה אני יעשה כדי שה' יחפוץ בי (שח"ו לא יהיה פנים באחור), וכמו שהארכנו בחלק א וג'.

יג. פלג גופא על פי הזוהר.

האדם העליון בנוי מעשרה ספירות והם כנגד גוף האדם:

כתר

חכמה (אבא) – בינה (אמא).

חסד - גבורה.

תפארת (עיין סז).

נצח - הוד.

יסוד

מלכות.

נשמה

מוח - לב

יד ימין – יד שמאל.

גוף.

רגל ימין – רגל שמאל.

ברית מילה.

נקיבה.

אדם ללא אשה הוא חסר משלימות האדם העליון ולכן הוא פלג גופא,
ולא נקרא אדם שמהוא אדם – אדמה לעליון.

פרק כו. מהר"ל בענין אהבת הבורא ואהבת רעיתו.

בספר נתיבות עולם ב (נתיב אהבת השם פרק א): מבאר המהר"ל כיצד אדם אוהב את ה' יתברך?

א. אהבה היא דבקות.

משלי י"ז: "בכל עת אוהב הרע ואח לצרה יולד", שלמה המלך רצה לומר, כי האדם אשר אוהב את רעו אהבתו דביקה בו, אף אם הגופות נפרדים מכל מקום נפשו של אוהב קשורה בו תמיד, ולכך אמר בכל עת אוהב הרע אף שאינו אצלו.

ואמר "ואח לצרה יולד" ר"ל כי הרע הזה כאשר יולד לאוהב שלו צרה נחשב אחיו להושיע אליו מצרתו, כי האח ראוי שיושיע לו בעת צרתו כי אחיו הוא בשר מבשרו ראוי שיושיע אליו בעת צרתו וכאלו נעשה אליו הצרה, והאוהב גם כן בעת צרת אוהבו הוא לו אח. (מכאן למדנו כיצד צריכה להראות האהבה לרעיתו).

ב. אהבה בעיקר למי שהוא הפכו.

כי האהבה היא יותר אל דבר שהוא הפכו כמו אהבת איש לאשה והרי זה זכר וזו נקבה והם מחולקים אינם שוים, והראיה שהאהבה לדברים שאינם שוים כי כל אהבה הוא חבור וכל חבור הוא לדבר שאינו דומה, כמו האדם שיש בו חמימות מתחבר אל דבר הקר שהוא הפך זה והארץ היבשה מתאוה למטר.

ג. אהבה מצד ההשלמה.

ואם כן יקשה לך כי אצל הש"י תמצא שניהם האהבה והיראה ולמה זה? ואיך שייך אהבה אל השם ית' שאין ביניהם שוים דמיון כלל? אמנם לפי מה שאמרנו לא יקשה כי אף שהוא ית' בשמים ואתה על הארץ ואי אפשר לומר בפה הרחוק שבין השם ית' ובין האדם, אבל פירוש הדבר כמו שאמרנו, כי השם ית' הוא קיום האדם וא"א זולתו ולפיכך שייך אהבה אליו, כי כל דבר הוא אוהב דבר אשר הוא השלמתו והוא ית' השלמת האדם:

ד. אהבה לה' מצד שהוא הכול.

אמנם אשר נראה מדברי חכמים, כי האהבה שיש לאדם אל בוראו הוא מצד אחר, וזה שאמרו בפרק הרואה (ברכות ס"א, ב') כשהוציא והו לרבי

- קכד -

עקיבא להריגה זמן ק"ש היה והיו סורקין את בשרו במסרקות של ברזל והיה מתכוין לקבל עליו עול מלכות שמים באהבה אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן אמר להם כל ימי הייתי מצטער על הפסוק הזה בכל נפשך ואפילו הוא נוטל את נפשך אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו היה מאריך באחד עד שיצאת נשמתו באחד יצאת בת קול ואמרה אשריך ר' עקיבא שיצאת נשמתך באחד.

ועתה יקשה לך למה היה מקיים שיאהב השם ית' בכל לבבו ובכל נפשו במה שהיה מאריך באחד עד שיצאה נשמתו באחד?

אבל הדבר הזה, כי האהבה שיש לאדם אל השם ית', במה (הוא מחמת) שהאדם מצד עצמו אינו דבר רק מן השם ית' בא האדם ואליו האדם שב, כי הכל שב אליו ית' ואין דבר זולתו רק השם ית' והוא אחד ואין זולתו...ולפיכך ר"ע היה מאריך באחד עד שיצאה נשמתו, כי מה שהוא ית' אחד הנשמה אליו ית' תשוב, וכאשר היה מאריך באחד עד שיצאה נשמתו היתה נשמתו שבה אל הש"י לגמרי במה שהוא אחד, ומזה הצד נמצא האהבה, ולפיכך אמר ה' אלהינו ה' אחד ואהבת את ה' אלהיך וגו', כי מצד שהוא ית' אחד אין לשום נמצא בעולם הנפרד מאתו, כי הכל תלויים ודבקים בו יתברך כי הוא ית' עיקר הכל, ומפני כך שייך אהבה אל השם ית'. ויותר שייך אהבה אל השם ית' ממה ששייך אהבה בשאר דברים, כי כל אהבה שיש בין האוהבים אף שהם דבקים זה בזה, מכל מקום יש לכל אחד ואחד מציאות בעצמו, אבל האהבה אל הש"י במה שהאדם שב רוחו ונפשו אליו לגמרי עד שאין לאדם מציאות בעצמו ובזה הוא מתדבק לגמרי בו וכדכתיב (דברים י"א) לאהבה את ה' אלהיכם ולדבקה בו, ובזה שייך אהבה גמורה.

ה. אהבה מצד שאנו אחד.

וכן האהבה שיש מן הש"י אל ישראל כמ"ש הכתוב (מלאכי א') אהבתי אתכם, ותקנו רז"ל אוהב עמו ישראל אף כי האהבה הוא בין השווים ודומים מ"מ שייך אהבה בו ית', כי ישראל נקראו בנים למקום וידוע כי האב אוהב את בנו מפני שבא הבן ממנו ודבר שבא ממנו מצורף אליו ביותר, וישראל הם מן הש"י נבראים, כי אע"ג שכל הנבראים הם מן הש"י מ"מ אין דבר שבא ממנו בעצם ובראשונה כמו ישראל, כי שאר האומות הם טפלים בבריאה, וכמו שברא הש"י שאר הנבראים בשביל האדם ולא נבראו לעצמם כך כל האומות הם בשביל ישראל, וא"כ ישראל הם הבריאה שבאה מן הש"י, ומאחר שישראל הם מעשה ידיו ויש כאן צירוף גמור שייך בזה אהבה ג"כ יותר מן האהבה אשר בין

- קכה -

אוהבים, כי גם אהבה זאת שהוא אל דבר שבא ממנו הוא קרוב להיות כמו דבר אחד, ומזה הצד שייך אהבה,

ו. ואהבת מגיע אחרי אחד.

ויש לך לדעת כי פסוק של ואהבת הוא אחר פסוק שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד, שהוא אחד ואין זולתו לכך ראוי שיהיה נמשך האדם אחר הש"י בכל חלקיו עד שאין הסרה וסלוק מאתו, כי מאחר שאין זולתו איך יהיה סר מאתו.

לא טוב היות האדם לבדו.

פרק כז. יסוד גדול בעבודת ה': שכר המצווה הוא כפי הערך שנותנים לה.

"ויאמר מלך מצרים למילדות העבריות אשר שם האחת שפרה ושם השנית פועה" (שמות א טו)
רש"י: שפרה זו יוכבד על שם שמשפרת את הוולד.
פועה זו מרים. על שם שפועה ומדברת והוגה לוולד כדרך הנשים המפיסות תינוק בוכה.

אומר ר' ירוחם זצ"ל: (בספר דעת תורה שמות עמוד ה) לא נזכרו כלל (יוכבד ומרים) בשמותיהן שנקראו עד עכשיו, אלא נקראו כאן בשמות מיוחדים, הנה כי יתכן ואפשר שבדברים קטנים, ואפילו בדברים הכי קטנטנים כמו שיפור ופיוס תינוקות, שהוא מהדרכים אשר נשים עושות תמיד סח, והם בזה זכו להיקרא בשמות.
דענין שמות הוא עיקר מציאותו של הנושא אותם. זאת אומרת שפעולות אלו כל כולן נעשו מזו המציאות, הנה כי יתכן שבדבר קטן כזה יהווה את כל האדם, הם הדברים שאנו אומרים תמיד, כי אין בבריאה לא דברים קטנים ולא דברים גדולים, אלא הכול תלוי באדם. האדם הגדול הוא ההולך ונושא אלומות של גדלות מהדברים הכי קטנים. ולאדם הקטן גם הדברים היותר רמים בעצמם, מתהווים בידיו לרפש ואשפתות... כי אנשים גדולים חיים בגדלות, ויודעים מגדלות. הם הרואים בכל עניין גדלות ורוממות, ומשיגים הם אמנם גדולות מכל מיני קטנוניות. ממשחק של פו פו לילדים קטנים, זוכים הם לרום המעלה. למקום מיוחד בתורה הקדושה, ואנשים פשוטים, הם הנם דורסים ברגליהם על כל מעלה נכונה, הכול בעיניהם דברים קטנים וכמוהם יהיו מעשיהם.
אתה קובע את ערך המצווה-לפי איך שאתה מחשיב אותה.

- קכז -

לפי הדברים הללו נבין שגם אם אדם נשוי שלושים שנה בשלום רב, כדאי לו ללמוד מידי פעם כמה חשוב שלום בית, ולהתחזק עוד ועוד שכן לפי ערכה כך שכרה סט.

באור הדברים: אדם שבא לרעיתו, והוא מכין את עצמו לפני כן וחושב, כמה נחת רוח יש לה' יתברך כאשר אני מכבד את רעיתי, הרי ה' מעדיף שאני יכבד את רעיתי יותר מאשר אני יכבד אותו, ה' מעדיף שאני יוסיף אהבה לרעיתי מאשר אני יוסיף אהבה לו, תוספת אהבה לרעיתי שקול כמו אכילת קרבן פסח, וכברית מילה, וכאשר אני אוהב את רעיתי הוא בא לשרות בתוכנו, וביתנו נהיה משכן לשכינתו שנמצאת בגלות, וכל נתינת התורה נועדה לעשות שלום, המצווה שלו שווה אין ספור - בבחינת זוהי כל התורה כולה.

אבל אדם שבא הביתה, כי כאן הבית שלו, מכבד את רעיתו בבחינת חיה ותן לחיות, שמור לי ואשמור לך, הוא בבחינת כמוהם יהיו עושיהם, אתה לא מעריך את מה שאתה עושה, גם מעשיך אינם גדולים.

אמרו בעלי המוסר: אדם גדול מעפר עושה זהב. אדם קטן מזהב עושה עפר.
צריך לזכור האוצר נמצא מתחת התנור - חבל לחפש אותו מתחת הגשר.

סט האם יש באפשרותך לקבוע כמה שכר יהיה על המצווה?
התשובה: כן, השכר על המצוות הוא לפי מה שאתה מעריך.
ראיות: א. כיצד מכר עשיו את בכורתו בנזיד עדשים וכי זה כל מה שהיא שווה? אלא היות וכך העריך אותה כך היה שווה.
ב. כיצד מקבלים הרשעים שכרם בעוה"ז הרי שכר מצווה בהאי עלמא ליכא? אלא היות ולא מעריכים את המצוות שלהם יכולים לקבל את השכר בעוה"ז

ג. כתב בספר חרדים "לפי רוב השמחה במצווה יגדל שכרו" מדוע? ככל שמעריך יותר שווה יותר.

מקורות: שיחות מוסר לגר"ח שמואלביץ עמוד ת"ב. דרשות חת"ס (ח"ב עמוד ש"א), פחד יצחק סוכות (עמוד ר"י) שפתי חיים מידות א תקמ"ג

פרק כח. נספכים.

א. השכינה בזכות אשתו - זוהר.

זוהר חלק א דף נ/א

תא חזי בזמנא דבר נש הוא בביתיה עיקרא דביתה דביתהו (בוא וראה בזמן שאדם בביתו אז עיקר הבית זה אשתו) בגין דשכינתא לא אתעדי מן ביתא בגין דביתהו (בגלל שהשכינה לא עוזבת את הבית ושורה שם בזכות אשתו, כי היא הסיבה לביאת השכינה לפי שאינה שורה אלא במקום שיש אשה ששורשה במלכות) כמה דתנינן ויביאה יצחק האהלה שרה אמו(עיין הערה ע) דשרגא אתדלקת, מ"ט (למה שרבעה הגיע חזרו הדברים?) בגין דשכינתא אתא לביתא, (לפי שהשכינה שורה בבית). רזא דמלה אימא עלאה לא אשתכחא לגביה דכורה (הסבר הדבר: אמא עליונה בינה (אות ה' הראשונה בשם ה') לא באה לגבי האיש (שהוא אות ו') אלא בזמנא דאתקנת ביתא (שנתקנת המלכות בקושטיה שהיא בית לז"א-לאיש, באור: שהאיש העיר באשתו כל מה שיש בו) ואתחברו דכר ונוקבא שמתחברים (אוהבים ומכבדים) זכר ונקיבה) כדין אימא עלאה אריקת ברכאן לברכה לון (אז הבינה מורידה שפע ברכות לברך אותם):

ב. בזכות אשתו השכינה שומרת עליו.

זוהר חלק א דף מט/ב: דהא כל בר נש בעי לאשתכחא דכר ונוקבא, (שהרי כל אדם צריך להמצא זכר ונקבה) 1. בגין לאתקפא מהימנותא, (כדי לחזק את אמונתו בהקב"ה למדנו: יסוד נפלא שעל ידי האשה האדם זוכה לאמונה). 2. וכדין שכינתא לא אתפרשא מניה לעלמין (כשיש לו אשה אין השכינה נפרדת ממנו לעולמים). ואי תימא מאן דנפיק לאורחא דלא אשתכח דכר ונוקבא שכינתא אתפרשא מניה? (ואם תאמר מי שיוצא לדרך שאין אשתו עימו האם השכינה נפרדת ממנו?) תא חזי האי מאן דנפיק לארחא, יסדר צלותיה קמי קב"ה, בגין לאמשכא עליה שכינתא דמריה, (מי שצריך לצאת לדרך יסדר תפילתו לפני ה' כדי להמשיך עליו שכינה ממרום) ... דהא שכינתא אזדווגת בהדיה, (שהרי השכינה מתחברת עימו) בגין דישתכח דכר ונוקבא (כדי שתמיד יהיה זכר ונקיבה), ולא עוד אלא דהא זווגא עלאה נטיר ליה בארחא, ולא

ע. רש"י על בראשית פרק כד פסוק סז האהלה שרה אמו - ויביאה האהלה והרי היא שרה אמו כלומר ונעשית דוגמת שרה אמו שכל זמן ששרה קיימת היה נר דלוק מע"ש לערב שבת וברכה מצויה בעיסה וענן קשור על האהל ומשמתה פסקו וכשבאת רבקה חזרו (ב"ר):

- קכט -

מתפרשא מניה עד דיתוב לביתיה. בשעתא דעאל לביתיה בעא לחדתא דביתהו (בשעה שחוזר האדם לביתו צריך לשמח את אשתו בשמחת היחוד), בגין דדביתהו גרמא ליה ההוא זווגא עלאה, (לפי שאשתו גרמה לו את התחברות השכינה עימו).

ג. אברהם ושרה היו באחדות גמורה.

ספר ישעיה פרק נא (א) שָׁמְעוּ אֵלַי רְדֹפֵי צֶדֶק מִבְּקֹשֵׁי יְדוּד הַבֵּיטוּ אֶל צוּר חֲצַבְתֶּם וְאֶל מַקְבַּת בּוֹר נִקְרַתֶּם: (ב) הַבֵּיטוּ אֶל אַבְרָהָם אָבִיכֶם וְאֶל שָׂרָה תְּחוּלְלֶכֶם כִּי אֶחָד קָרָאתִיו וְאַבְרָכָהּ וְאַרְבֶּהּ: (ג) כִּי נַחֵם יְדוּד צִיּוֹן נַחֵם כָּל חֲרִבְתֶּיהָ וַיֵּשֶׁם מִדְּבָרָהּ כַּעֲדוֹן וְעֲרַבְתָּהּ כִּגְן יְדוּד שְׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה יִמְצָא בָּהּ תוֹדָה וְקוֹל זְמִרָה.

נתקשו המפרשים בבאור הקשר בין אברהם ושרה לבשורת הגאולה? נראה לבאר כך: הביטו אל אברהם ושרה למה הם זכו לילד שממנו יקום כל עם ישראל? הביטו אל צור חצבתם, למה הוא זכה להיות הצור? ועל זה באה התשובה: כי אחד קראתיו - כאשר הם היו לאחד דהינו באחדות מלאה וזהו כאשר אחד קראתיו אז ואברכהו וארבהו, וכך גם אתם מתי תזכו להגאל כאשר תהיו לאחד וזה ההמשך כי נחם ה' ציון.

וכך כתב במהר"ל חדושי אגדות חלק שלישי עמוד פב - מסכת בבא בתרא: דע כי אברהם ושרה מתאחדים מצד עצמם יותר מכל איש ואשה בעולם, וזה שהכתוב אומר (ישעי' מ') הביטו אל אברהם אביכם ואל שרה תחוללכם כי אחד קראתיו, ועל שניהם הוא אומר כי אחד קראתיו, כי אברהם עם שרה הוא אחד. (עיין הערה עא)

דבר זה מפני כי אברהם הוא היה התחלת העולם, כי עיקר העולם הם ישראל וזולת זה העולם הוא תוהו, והתחלת ישראל אברהם, שהוא התחלת הכל. והתחלה ראוי שתהיה אחת בעבור שהתחלה הוא מפועל אחד, שהוא סבת התחלה, ולכך מתדמה במה אל הסבה שממנו ההתחלה. ואם היה מחולקת לגמרי היה מורה זה ח"ו כי הסבה אינה ג"כ אחת רק שתים, אף כי בארנו בחבור גבורת השם (פרק ה') כי מפועל אחד יבא הרבוי, הלא בארנו שם ג"כ כי הרבוי הזה הוא מתאחד ג"כ, וכן כאשר נברא אדם הראשון מפני שהיה ראשון והתחלה נאמר עליו והיו לבשר אחד, ומפני שאי אפשר שיהיה דומה אל מי שממנו התחלה ולכך

עא. למדנו מכאן שמי שאוהב את רעייתו נקרא אחד, נמצא שאין לך והלכת בדרכיו גדול מאשר לאהוב את רעייתו, שכן ה' נקרא ה' אחד, ואדם שזוכה לאהוב נקרא אחד.

- קל -

היה שנים מצד מה ואחד מצד מה, כמו שבארנו שם. ולפיכך חייב כי אברהם ושרה שהם שניהם התחלה שיהיו מתאחדים, ולכך ההתחלה היא אחת. כמו שהיה אדם הראשון, שהוא התחלה ג"כ, עם חוה גוף אחד. אבל יש הבדל בין זה לזה ואין כאן מקום זה לבאר:

ד. למה דווקא בדור הזה התעוררו לדבר על שלום בית?

יש לומר על דרך תפקיד הדור: כ"ק מרן בעל הבית אברהם מסלונים זיע"א פירש את המאמר במשנה "יראי ה' ימאסו" שלפני ביאת המשיח הכוח המניע את בני האדם לא יהיה של יראה כי אם של אהבה בלבד, ומצאתי לזה סימוכין מבפרשת ניצבים בה התורה מדברת על תקופתנו שעם ישראל חוזר לארץ ישראל, ויש חזרה בתשובה, ובסוף הפרשה התורה מעמידה את כל עבודת היהודי סביב אהבת ה' ככתוב (דברים פרק ל, יט) הַעֲדֹתִי בְכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמּוֹת נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה וּבַחֲרַתְּ בַּחַיִּים לְמַעַן תַּחֲיֶה אֶתְּהָ וּזְרַעְךָ: ובמה תלוי הכול? לְאַהֲבָה אֶת יְדוּד אֱלֹהֶיךָ לְשִׂמְעַ בְּקִלּוֹ וּלְדַבְּקָה בּוֹ כִּי הוּא חַיִּיךָ וְאָרְךְ יָמֶיךָ לְשִׁבְתָּ עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְדוּד לְאַבְרָהָם לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְתֵת לָהֶם.

וכן בחינוך ילדים: האדמו"ר בעל נתיבות שלום זיע"א אמר: בדורות הקודמים אפשר היה לפעול במישור החינוכי בכוח אולם כיום "נאר מיט אהבה, נאר מיט אהבה" רק מתוך אהבה רק מתוך אהבה.

כמו בחינוך הילדים וכמו בעבודת ה' כך גם בשלום הבית, בדורות קודמים היה הרבה יראה לאשה מפני בעלה, ומתוך כך היה שלום בית, בדור זה סיבב ה' יתברך שכל השלום בבית יהיה רק על ידי אהבה, כדי שנלמד מכאן לעבודת ה' שהיום הוא בעיקר על ידי אהבה, ולכן בדור זה גילה ה' יתברך את סיבת האחדות בשלום הבית מה שלא היה כל כך ידוע בדורות קודמים.

מי שמתבונן היטב בדברים יכול לראות בדברים אלו ממש אצבע אלוקים, כיצד בשלוש מערכות בחיינו (חינוך ילדים, שלום בית, עבודת הבורא) בדורות קודמים היו עובדים בעיקר מתוך יראה, והיום בעיקר מתוך אהבה, ונזכה בקרוב למה שהטיחה התורה בפרשת ניצבים שבסוף הגלות נזכה ל וּמַל יְדוּד אֱלֹהֶיךָ אֶת לְבָבְךָ וְאֶת לְבַב זְרַעְךָ לְאַהֲבָה אֶת יְדוּד אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ לְמַעַן חַיִּיךָ.

ה. הוספות לפרק ט. מדוע כדאי לי לאהוב את רעיתי?

סעיף א. אם אחרת יקח לו.

- קלא -

המקור שממנו למדו רבים שמטרת מצוות עונה היא חסד הוא מהפסוק בתורה (שמות פרק כא, י): "אם אַחֲרַת יִקַּח לוֹ שְׂאֵרָה בְּסוּתָהּ וְעֹנֶתָהּ לֹא יִגָּרַע", משמע מלשון הפסוק שכל החיוב במצוות עונה הוא כמו שבעל חייב להביא לאשתו בגדים ומזונות, אבל שנעיין היטיב בפסוק נראה שמפסוק זה מוכח בדיוק הפוך, שיש לשאול למה כתבה התורה חיוב עונה שהוא כל כך מרכזי בחיי היהודי בדרך אגב? אלא כוונת התורה כך: אם אחרת יקח לו, שאת החיבור שלו לבורא עולם הוא כבר מקיים עם בת מלך אחרית, היתי חושב שבכזה מקרה הוא פטור ממצוות עונה, באה התורה ואמרה עדיין אתה חייב מדין חסד, אבל כאשר זה הבת מלך היחידה שיש לך מטרת המצווה היא איחוד, וכמו שכתוב בפסוק לפני כן "וְאִם לְבָנוֹ יִעֲדָנָה כְּמִשְׁפַּט הַבָּנוֹת יַעֲשֶׂה לָּהּ", כמשפט הבנות – כמו שראוי לעשות למי שזכה לקבל את בתו של מלכו של עולם. (לגבי השולחן ערוך עיין הערה עב)

סעיף ב. גט כריתות.

מדוע הגט נקרא בתורה לשון ספר כריתות, לשון שמצאנו למי שנפשו נכרתת מחיי עולם הבא? לימדה אותנו התורה כשם אכילת חמץ בפסח חיבים עליה כרת, פירוש הדבר שהנשמה של היהודי מתנתקת מבוראה.

עב. עוד יש להקשות מלשון השו"ע: (רמא, א) "ואף כשהוא מצוי אצלה לא יכוין להנאתו, אלא כאדם שפורע חובו שהוא חייב בעונתה", משמע שמטרת המצווה חסד, בשביל לתרץ על כך נתבונן בדביקות בה', הנה למדנו שמטרת מצוות תפילין להשיג אהבת ה' בכל זאת מי שמתסכל בשו"ע אר"ח סימן כ"ה סעיף ה' שם מוזכר הכוונה שצריך לכוין בהנחת תפילין, לא מוצא כוונה להשיג אהבת ה', האם השו"ע חולק על פסוקים מפורשים בתורה שמטרת המצוות להביא לאהבת ה' ובמיוחד בתפילין שמוזכר בתוכם אהבת ה', וגם בכוונה של ישיבת סוכה לא מוזכר אהבת ה', אותו תירוץ שנתרץ מדוע לא כתב השו"ע טעם אהבת ה' במצוות תפילין נתרץ גם מדוע לא כתוב בשו"ע כוונת האיחוד עם בת המלך במצוות עונה.

יתכן להסביר את הדברים כך: השו"ע כותב דברים שיהודי חייב בהם, אהבת ה' אין חובה לחשוב עליה ברגע זה אלא זה חובה כללית להשיג אהבת ה' ללא הגדרות של זמן מקום (עיין שמירת הלשון לח"ח חתימת הספר פרק ג' שכתב כמה גדרים), לכן בהנחת תפילין כתוב בשו"ע מה חיבים לכוין עכשיו אבל אהבת ה' אין זה חובה, וה"ה למצוות עונה אין חובה מהדין לחשוב על האיחוד ולכן בשו"ע זה לא נזכר. ועוד שחובת האיחוד לא מחייבת לקיים מצוות עונה דווקא, כשם שאהבת ה' לא חייבת להניח תפילין דווקא, לכן כתב השו"ע מה מחייב אותו לקיים עכשיו מצוות עונה. עוד הרחבה בענין זה עיין פרק כח. (ד)

סיבת האחדות לקחתי מהספר בנין הבית שהוא בהסכמות הרבנים: ר' חיים קניסקי, הרב שטינמן, ר' שמואל אויערבאך שליט"א ועוד. וכ"כ בספר דע את ביתך למחבר בלבבי משכן אבנה, וכ"כ בחוברת אהל רחל לרב שלנגר שליט"א מחבר הספר משכן ישראל.

- קלב -

כך לגבי איש ואשתו שתי הנשמות אגודות למעלה, וכאשר נותנים גט מנתקים את החיבור ונוצרות שתי נשמות בעלי מומין.

וזה לשון החת"ס: "וע"כ כי תבוא בגידה ביניהם ע"כ תוכרת הנפש הבוגדת ממקור חוצבה, שלא יהיו אגודים למעלה עוד כו' ואמנם בהפרדם וכריתות נפשותם נעשו בעלי מומין".

סעיף ג. סולם הערכים של התורה.

משנה מסכת פסחים פרק ג: הַהוֹלֵךְ לְשַׁחוּט אֶת פֶּסַח, וְלִמּוֹל אֶת בְּנוֹ, וְלֶאֱכוֹל סְעוּדַת אִירוּסִין בְּבֵית חָמִיו (בערב פסח) וְנִזְכַּר שֵׁשׁ לוֹ חֶמֶץ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, אִם יָכוֹל לַחְזוֹר וּלְבַעַר וּלְחַזוֹר לְמִצּוֹתוֹ, יַחְזוֹר וַיִּבְעַר. וְאִם לֹא, מִבְּטָלוֹ בְּלָבוֹ. (שהקלו חכמים לסמוך על ביטול בלב כדי שלא יתבטלו מצוות אלו)

תלמוד ירושלמי (פסחים דף כג/ב): גמ' א"ר יוסה בי ר' בון בוא וראה מה גדול הוא השלום שהוקש לשני דברים שחייבין עליהן כרת מילת בנו ושחיטת פסחו. (כשם שלא חוזר בשביל ברית מילה כך לא חוזר בשביל סעודת אירוסין) (עיין הערה עג)

שו"ע (או"ח תמד, ז): ההולך ביום ארבעה עשר לדבר מצוה, כגון למול את בנו או לאכול סעודת אירוסין בבית חמיו, ונזכר שיש לו חמץ בביתו, אם יכול לחזור לביתו ולבער ולחזור למצותו, יחזור ויבער; ואם לאו, יבטלנו בלבו.

משנה ברורה: למול את בנו - ולסעודת ברית מילה משמע דלא מיקרי מצוה לענין זה לבטל מצות ביעור: סעודת אירוסין - וה"ה סעודה שעושין בשעה שהכלה מקבלת סבלונות וכתבו האחרונים דה"ה בזמנינו כשעושין סעודה בשעת כתיבת התנאים ג"כ מקרי סעודת מצוה: בבית חמיו - משמע דדוקא בחתן עצמו מיירי ויש שמקילין ג"כ באחר אם קרוי לסעודת אירוסין: ואם לאו וכו' - ר"ל שאם יחזור וישתדל אודות הביעור לא ישאר לו זמן ביום לעשות המילה או הסעודה:

עג. מה הקשר בין ברית מילה קרבן פסח לסעודת אירוסין, שהמשנה משווה את חומרם כאחד? יתכן לומר: בברית מילה וקרבן פסח אם לא עושים חייבים כרת, כך גם אם אין שלום בית יש מציאות של כרת. נלמד מכאן כמה חשובה כל תוספת של אהבה בין איש לרעייתו.

- קלג -

למדנו שעדיף לוותר על כל בדיקת חמץ ולסמוך על ביטול בלב, בשביל שלא יפסיד קצת לשמח את רעייתו לעתיד, וי"א אפילו בשביל לגרום לאחר לשמוח עם רעיתו.

סעיף ד. נקיון לפסח ושלוש בית הלכה למעשה.

לפעמים במהלך קדחת הניקיונות הפסח מחסירים בשלום הבית, אם נאמר במשנה שבשביל תוספת חיבה בין בני הזוג, עדיף לוותר על כל בדיקת חמץ, ולהסתפק בביטול בלב קל וחומר שמותר למעט בניקיונות ולא לבוא ח"ו לידי מיעוט קטן בשלום-באהבה.

ו. הוספות לפרק יג. תכלית קיום המצוות שה' ירצה בי.

סעיף א. הוספה להערה שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.

שמות פרק כו פסוק ה: חֲמֻשִׁים לְלֶאֱת תַּעֲשֶׂה בִּירֵיעָה הָאֶחָת וְחֲמֻשִׁים לְלֶאֱת תַּעֲשֶׂה בְקֶצֶה הִירֵיעָה אֲשֶׁר בַּמַּחְבֵּרֶת הַשְּׁנִיִּית מִקְבִּילַת הַלְּלֶאֱת אֲשֶׁה אֶל אֶחָתָה: וְעֲשִׂיתָ חֲמֻשִׁים קְרָסִי זֶהָב וְחַבְרֶת אֶת הִירֵיעֹת אֲשֶׁה אֶל אֶחָתָה בְּקְרָסִים וְהָיָה הַמִּשְׁכָּן אֶחָד:

פסוק י: וְעֲשִׂיתָ חֲמֻשִׁים לְלֶאֱת עַל שְׁפַת הִירֵיעָה הָאֶחָת הַקִּיצָנָה בַּחְבֵּרֶת וְחֲמֻשִׁים לְלֶאֱת עַל שְׁפַת הִירֵיעָה הַחְבֵּרֶת הַשְּׁנִיִּית: וְעֲשִׂיתָ קְרָסִי נְחֹשֶׁת חֲמֻשִׁים וְהִבַּאתָ אֶת הַקְּרָסִים בְּלֶלְאֵת וְחַבְרֶת אֶת הָאֶהָל וְהָיָה אֶחָד. לשם מה נצרכו לעשות שתי יריעות ולחברם אח"כ בחמישים לולאות היו עושים מראש יריעה אחת שלימה, אלא ללמד אותנו היכן המשכן של ה' יתברך במקום שיש שנים שהם מתחברים זה לזה.

ז. מעלת השלום. (מדרש רבה במדבר פרשה יא:)

א. גדול השלום שהקדוש ברוך הוא שנה בדבר מפני השלום, שנאמר (בראשית יח, יג): האף אמנם אלד ואני זקנתי.

ב. גדול שלום, ששנה המלאך שדבר עם מנוח מפני השלום, לאשה אמר (שופטים יג, ג): הנה נא את עקרה ולא ילדת, ולא ספר דבר זה למנוח.

ג. גדול שלום שהשם שנכתב בקדשה אמר הקדוש ברוך הוא ימחה על המים בשביל להטיל שלום בין איש לאשתו.

ד. רבי שמעון בן חלפתא אמר גדול שלום שאין כלי מקבל ברכה אלא שלום, שנאמר (תהלים כט, יא): ה' יברך את עמו בשלום.

ה. אף בברכת כהנים אחר כל ברכות סימן בשלום, וישם לך שלום, לומר שאין הברכות מועילות כלום אלא אם כן שלום עמהם.

- קלד -

ו. רבי אלעזר הקפר אומר גדול שלום שאין חותם כל התפלה אלא שלום, ואין חותם ברכת כהנים אלא שלום. גדול שלום שנתן לענוים, שנאמר (שם לז, יא): וענוים ירשו ארץ והתענגו על רב שלום.

ז. גדול שלום שהוא שקול כנגד הכל, אנו אומרים: עושה שלום ובורא את הכל.

ח. גדול שלום שאפלו בשעת מלחמה צריכין שלום, שנאמר (דברים כ, י): כי תקרב אל עיר וגו', ואומר (שם ב, כו): ואשלח מלאכים ממדבר קדמות וגו', ואומר (שופטים יא, יג): השיבה אתהן בשלום,

ט. גדול השלום שאפלו המתים צריכין שלום, שנאמר (בראשית טו, טו): ואתה תבוא אל אבתיך בשלום. ואומר (ירמיה לד, ה): בשלום תמות.

י. גדול השלום שנתן לעושי תשובה, שנאמר (ישעיה נז, יט): בורא ניב שפתים שלום שלום.

יא. רבי מאיר אומר גדול הוא השלום שלא ברא הקדוש ברוך הוא מדה יפה מן השלום שנתנה לצדיקים, שבשעה שנפטר מן העולם שלש כתות של מלאכי השרת מקדימין אותו בשלום.

יב. גדול השלום שלא ברא הקדוש ברוך הוא מדה יפה כמו השלום, ומנעה מן הרשעים, שבשעה שנפטרין מן העולם שלש כתות של מלאכי חבלה מקדימות אותן, הראשונה אומרת (שם מח, כב): אין שלום, השניה אומרת (שם): אמר ה' לרשעים. השלישית אומרת (שם נ, יא): למעצבה תשכבון.

יג. גדול השלום שנתן שכר התורה והמצוות, שנאמר (ויקרא כו, ו): ונתתי שלום בארץ.

יד. גדול השלום שנתן לאוהבי תורה, שנאמר (תהלים קיט, קסה): שלום רב לאוהבי תורתך.

טו. גדול השלום שנתן ללומדי תורה, שנאמר (ישעיה נד, יג): וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך.

טז. גדול השלום שנתן לעושי צדקה, שנאמר (שם לב, יז): והיה מעשה הצדקה שלום.

יז. גדול השלום ששמו של מקום קרוי שלום, שנאמר (שופטים ו, כד): ויקרא לו ה' שלום.

יח. גדול השלום שדרי עליונים צריכין שלום, שנאמר (איוב כה, ב): עושה שלום במרומיו. והרי דברים קל וחמר ומה אם במקום שאין איבה ושנאה צריכין שלום, קל וחמר למקום שיש בו כל המדות הללו.

- קלה -

יט. חביב הוא השלום שכל מעשים וזכיות שעשה אברהם אבינו לא נתן שכרו אלא שלום, שנאמר (בראשית טו, טו): ואתה תבוא אל אבתיך בשלום.

כ. וכן אתה מוצא ביעקב אבינו שבקש מן המקום שלום, שנאמר (שם כח, כא): ושבתי בשלום וגו'.

כא. וכן אתה מוצא באהרן שלא נשתכח לפני המקום אלא בשלום, שנאמר (מלאכי ב, ה): בריתי היתה אתו החיים והשלום.

כב. וכן אתה מוצא בפינחס שנתן שכרו שלום שנאמר (במדבר כה, יב): הנני נתן לו את בריתי שלום.

כג. וכן אתה מוצא שלא נמשלה התורה אלא בשלום, שנאמר (משלי ג, יז): וכל נתיבותיה שלום.

כד. וכן אתה מוצא שאין הקדוש ברוך הוא מנחם את ירושלים אלא בשלום, שנאמר (ישעיה לב, יח): וישב עמי בנוה שלום.

כה. וכן לא פרע מן עמון ומואב אלא שמנע מהם שלום, שנאמר (דברים כג, ז): לא תדרש שלמם וטבתם וגו'.

כו. וכן ישראל מתברכים בכל יום בשלום, שנאמר: וישם לך שלום.

כז. ספר כד הקמח (ערך שנאת חנם): ואין השכינה שורה בעם שלבו חלוק כן דרשו ז"ל (דברים לג) ויהי בישרון מלך בהתאסף ראשי עם כלומר כשהיו אגודה אחת, ואמר הנביא (הושע י) חלק לבם עתה יאשמו הוא וגו', ופירש הוא אותו חלוק הלב.

כח. אין צריך לומר שמועיל התאחד הלב בעבודת הש"י שאף בע"ז מועיל והוא שכתוב (שם) חבור עצבים אפרים וגו'. כי אע"פ שהיה מן הראוי לטרדן מן העולם מפני שהם עובדי עצבים כיון שהם חבורה אחת ודעת אחת הנח לו כלומר אאריך אפי להם:

פרק כט. סוד האיחוד.

	הקב"ה	הקב"ה	
	הקב"ה	הקב"ה	
אהבת ה'.	יהודי	שם הויה	שם אלוקים
ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד.	שם אלוקים		
מידת הרחמים.	מידת הדין	מידת החסד	
יעקוב.	יצחק	אברהם	
סוכות+שמחת תורה.	שבועות	פסח	
הקב"ה. ילד.	אשה	איש	
חודש העיבור.	ירח	שמש	
חודש העיבור. מספר 13 גימטרייא אחד.	שנת לבנה למועדים.	שנת חמה לתקופות	
	לב	שכל	
דעת.	בינה	חכמה	
בריאת האדם מפליא לעשות.	גוף גשמי	נשמה	
ואהבת לרעך כמוך.	כלל עם ישראל.	יהודי	
פירות.	דקל נקיבה	דקל זכר	
	פרצוף מלכות	בקבלה: פרצוף זאיר אנפין	
שמים	מים	אש	
	קודש הקודשים	היכל בית המקדש	

פרק ל. בגודל מעלת אהבת ישראל.

מתוך ספרו של החפץ חיים זכור למרים פרק יא, עם הוספות והערות.

א. אהבת ישראל פתרון ללשון הרע.

מתחיל הח"ח: "יבואר ענין אהבת רעים באופן נעלה, וממילא לא יבא לידי לשון הרע" כתוב כאן דבר נפלא מה הפתרון ללשון הרע, ודאי חשוב ללמוד הלכות לשון הרע, אבל כל זה רק סור מרע, ישנו פתרון של עשה טוב וממילא לא יבוא ללשון הרע, ומהו שאדם יעבוד על אהבת ישראל תמיד יחשוב רק אך אני זוכה יותר לאהוב את ישראל וממילא לא ירצה כלל לדבר לשון הרע.

מסופר שפעם באו בחורים לר' מאיר חדש ובקשו ממנו שהם רוצים להקים שיעור בהלכות לשון הרע, ר' מאיר חדש התנגד לדבר טעמו היה שללמוד הלכות לשון הרע בלא לעבוד על אהבת ישראל זה כמו לבנות בית חולים מתחת הגשר השבור במקום לתקן את הגשר, ראשית צריך לעבוד על אהבת ישראל ומתוך כך לא יהיה רצון כלל לדבר לשון הרע ואז ניתן גם ללמוד הלכות לשון הרע למקרים שצריכים לדבר לתועלת וכדומה.

נראה להוסיף דבר חשוב מאוד: מדוע כל כך חמור לשון הרע? משום שאדם לוקח את הדיבור שאמור לקרב בין אחד לשני ואיתו משתמש להפריד, לפי כמה שחמור לשון הרע נבין כמה חשוב אהבת ישראל.

איתא באגדת חז"ל שאמר הקב"ה לישראל בני אהובי כלום חסרתי דבר שאבקש מכם, ומה אני מבקש מכם אלא שתהיו אוהבים זה לזה ותהיו מכבדין זה את זה ותהיו יראין זה מזה, ולא ימצא בכם עבירה וגזל ודבר מכוער. לכך נאמר הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד וגו':

מוכח מזה שע"י האחדות הנעשית בישראל בא נחת רוח להקב"ה, וכמו שמצינו כעין זה אצל חנוכת המשכן שהיה לו להקב"ה נחת רוח מהנשיאים כמו שנבאר:

והנה אסביר הענין קצת למה הדבר דומה, לאחד שהיה עשיר מאד שלא נמצא כמהו בכל העולם, והיו לו כמה בנים, והיו כל בניו סוחרים גדולים ומחוכמים לחשוב מחשבות ואופנים איך לעלות בעשירות ובמסחר, והיה לכל אחיו קנאה רבה על חבירו, וכל אחד בכל כחו חפץ לעלות על חבירו בכמה מעלות. ויאמר להם חכם אחד, למה לכם להתיגע כל כך, כל אחד בפני עצמו. הלא אין סוף לעמלכם, זה מתקנא בזה וזה בזה מי יודע מה יהיה הסוף מזה. טוב יותר שתהיו אוהבים זה לזה וממש כאיש אחד

- קלח -

האוהב את כל איבריו ואין שייך בהם קנאה ושנאה, ואז תהיו כולכם אצל אביכם חביבים כמו שנולד לו בן יחיד לעת זקנתו, וממילא כל עשירותו לכם לבד הוא, ועשירותו הלא יספיק לבניכם ולבני בניכם עד סוף כל הדורות. ככה בענינינו, הקב"ה הוא אבינו אשר לו הגדולה והגבורה והתפארת וגו' כי כל בשמים ובארץ, ושמו שדי (להורות שדי באלהותו לכל בריה):

פרק לא. אכן נודע הדבר! סיבת הגלות והצרות.

לאחר שלמדנו בפרקים הקודמים שתכלית הבריאה היא להביא לשלום בין הקב"ה לכנסת ישראל, ובזה תבוא הגאולה השלימה נזכה להבין הרבה מאמרי חז"ל שנראים תמוהים ממבט ראשון, ועכשיו נראה אך הכל ברור ומובן בעז"ה.

א. שנאת חנם חמורה יותר מהכול.

תלמוד בבלי מסכת יומא דף ט/ב "אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצות וגמילות חסדים מפני מה חרב? מפני שהיתה בו שנאת חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות עבודה זרה גלוי עריות ושפיכות דמים". אמר רבי יוחנן טובה צפורנן של ראשונים מכריסו של אחרונים, אמר ליה ריש לקיש אדרבה אחרונים עדיפי אף על גב דאיכא שעבוד מלכיות קא עסקי בתורה? אמר ליה בירה תוכיח שחזרה לראשונים ולא חזרה לאחרונים, שאלו את רבי אלעזר ראשונים גדולים או אחרונים גדולים אמר להם תנו עיניכם בבירה.

וכן בירושלמי מסכת יומא דף ד/ב מצאנו שלא חרב הבית בראשונה אלא שהיו עובדי עכו"ם ומגלי עריות ושופכי דמים, אבל בשני מכירין אנו אותם שהיו יגיעין בתורה וזהירין במצות ובמעשרות וכל ווסת טובה (הנהגה טובה) היתה בהן, אלא שהיו אוהבין את הממון ושונאין אלו לאלו שנאת חנם, וקשה היא שנאת חנם שהיא שקולה כנגד ע"א וגילוי עריות ושפיכות דמים.

כל מי שמתבונן בגמרא זו תמה הכיצד יתכן לומר על בני אדם שעוסקים בתורה ובגמילות חסדים שבגלל חטא אחד של שנאת חנם שיש בהם הם יותר חמורים מאלו שעובדים עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים?

ב. חומרת לשון הרע.

מצאנו בענין לשון הרע דברים מבהילים בחז"ל כמו שאמרו במסכת ערכין דף טו/ב תנא דבי רבי ישמעאל כל המספר לשון הרע מגדיל עונות כנגד שלש עבירות עבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים, וגם כאן אנו תמיהים למה כל כך חמור?

ג. סיבת הצרות – אכן נודע הדבר.

מדרש רבה שמות פרשה א פסקה ל: ויאמר מי שמך לאיש שר וגו' ר' יהודה אומר בן כ' שנה היה משה באותה שעה אמרו לו (דתן ואבירם)

- קמ -

והלא בנה של יוכבד אתה והיאך קורין לך בן בתיה ואתה מבקש להיות שר ושופט עלינו נודיע עליך מה עשית למצרי ... כיון ששמע כן נתיירא מלשון הרע ויאמר אכן נודע הדבר רבי יהודה בר רבי שלום בשם ר' חנינא הגדול ורבותינו בשם רבי אלכסנדר אמרו היה משה מהרהר בלבו ואומר מה חטאו ישראל שנשתעבדו מכל האומות כיון ששמע דבריו אמר לשון הרע יש ביניהן היאך יהיו ראויין לגאולה לכך אמר אכן נודע הדבר עתה ידעתי באיזה דבר הם משתעבדים: (מובא ברש"י) ואנו צריכים להבין מדוע לשון הרע גורם שיעבוד כל כך נורא?

ד. השלום למטה גורם שלום למעלה.

למדנו לעיל שמטרת כל שהמצוות היא להביא שלום בין הקב"ה לכנסת ישראל וזה הפירוש כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם, ולעיל למדנו שיותר מכל המצוות מה שמביא שלום בין כנס"י לקב"ה זה שלום בין איש לאשתו, עכשיו נילמד שגם השלום בכלל ישראל יש לו השפעה מכריעה על הדבר,

מדרש רבה במדבר פרשה טו פסקה יח: (עמוס ט) הבונה בשמים מעלותיו ואגדתו על ארץ יסדה למה הדבר דומה לפלטין שהיתה בנויה על גבי הספינות כ"ז שהספינות מחוברות פלטין שעל גביהן עומדת כך הבונה בשמים מעלותיו כביכול כסאו מבוסס למעלה בזמן שישראל עשויין אגודה אחת לכך נאמר הבונה בשמים מעלותיו אימתי ואגודתו על ארץ יסדה וכה"א (דברים לג) ויהי בישורון מלך. (עיין הערה עד)

עד. מקורות נוספים: ספרי פרשת ברכה פסקה ה ויהי בישורון מלך. כשישראל שוים בעצה אחת מלמטה שמו הגדול משתבח למעלה שנא' ויהי בישורון מלך אימתי בהתאסף ראשי עם. ואין אסיפה אלא זקנים שנאמר במדבר יא אספה לי שבעים איש מזקני ישראל: יחד שבטי ישראל. כשהם עשויים אגודה אחת ולא כשהם עשויים אגודות אגודות וכן הוא אומ' עמוס ט הבונה בשמים מעלותיו ואגודתו על ארץ יסדה. ר' שמעון בן יוחי אומר משל לאדם שהביא שתי ספינות וקשרם בהגונים ובעשתות והעמידן על גביהם ובנה עליהם פלטירים כל זמן שהספינות קשורות פלטורי' קיימים פרשו ספינות אין פלטורים קיימים כך ישראל כשעושים רצונו של מקום עליותם בשמים וכשאינן עושים רצונו של מקום ואגודתו על ארץ יסדה. כיוצא בו אתה אומר שמות טו זה אלי ואנוהו כשאני מודה לו הוא נאה וכשאינן אני מודה לו כביכול בשמו הוא נאה. כיוצא בו אתה אומר ישעיה מג ואתם עדי נאם ה' ואני אל כשאתם עדי אני אל וכשאינן אתם עדי אין אני אל. כיוצא בדבר אתה אומר תהלים קכג אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים אלמלא אני לא הייתי יושב בשמים. אף כן אתה אומר יחד שבטי ישראל כשהם עשויים אגודה אחת ולא כשהם עשויים אגודות אגודות יחד שבטי ישראל:

מדרש רבה בראשית פרשה צח פסקה ב ויאמר (יעקוב לבניו) האספו ... רבנן אמרי צוה אותן על המחלוקת אמר להון תהיו כלכון אסיפה אחת הה"ד (יחזקאל לז) ואתה בן אדם קח לך עץ אחד וכתוב עליו וגו' לבני ישראל וגו' חבירו כתיב נעשו בני ישראל אגודה אחת התקינו עצמכם לגאולה מה כתיב אחריו ועשיתי אתכם לגוי אחד וגו' את אשר יקרא אתכם באחרית הימים.

מדרש רבה ויקרא פרשה ל פסקה יב לגבי ארבעת המינים: כך הם ישראל יש בהם בני אדם שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים ומה הקדוש ברוך הוא עושה להם לאבדן אי אפשר אלא אמר הקדוש ברוך הוא יוקשרו כולם אגודה אחת והן מכפרין אלו על אלו ואם עשיתם כך אותה שעה אני מתעלה הה"ד

- קמא -

כוונת מדרשים אלו ללמדנו שבשביל שיהיה שלום בין כנס"י לאבינו שבשמים חייבים שיהיה שלום בתוך עם ישראל, שכן ממעשה שלמטה מתעורר מעשה שמלמעלה.

ה. שנאת חנם חמורה מהכול.

לפי זה נבין את כל המקורות בחז"ל שהבאנו בהתחלה: שאלנו כיצד יתכן לומר ששנאת חנם יותר חמורה מהכול? התשובה שגם אם אדם יעשה את כל המצוות אבל אין שלום למטה התכלית שהיא חיבור בין כנס"י להקב"ה לא יהיה, לעומת זאת גם אדם יחטא בהמון עבירות אבל יהיה שלום למטה יוכל להיות חיבור למעלה כמו שאמרו חז"ל מובא בספר חרדים פרק ז: ופירוש מי ישיבנו, על דרך כי הא דאמרו רז"ל כשישראל בשלום זה עם זה אין שטן נוגע בהם, שנאמר חבור עצבים אפרים הנח לו, ושכינתו אינה מסתלקת מביניהם אפילו הם עובדים עבודה זרה, זהו פירוש ומי ישיבנו, כלומר אין שום עוון יכול לגרום סילוק שכינתו מעליהם דוגמת דור אחאב שאף על פי שהיו ישראל עובדים עבודה זרה, לפי שהיה ביניהם שלום, כשהיו יורדים למלחמה היו נוצחין. וכשאינן שלום ביניהם נופלים, אף על פי שהם צדיקים כדורו של דוד (עפ"י מד"ר בראשית לח, ו):(עיינן הערה עה)

(עמוס ט) הבונה בשמים מעלותיו ואימתי הוא מתעלה כשהן עשויין אגודה אחת שנאמר (שם) ואגודתו על ארץ יסדה לפיכך משה מזהיר לישראל ולקחתם לכם ביום הראשון:

ספר לקוטי תורה (ר' חיים ויטאל זצ"ל מדברי האריז"ל) - פרשת שופטים כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם וגו': ארז"ל (בזוה"ח ובמדרשות, על פסוק כרו לי זדים שיחות אשר לא כתורתך) ששאלו מלה"ש להקב"ה (בשעת החורבן) רבש"ע כתבת בתורתך ושפך את דמו וכסהו בעפר וכאן כתיב שפכו דמם כמים, כי דמה בתוכה וגו'. כתבת בתורתך אותו ואת בנו לא תשחטו ביום א' וכאן כתיב הבנים נשחטים וכו'. כתבת בתורתך וצוה הכהן ופנו את הבית וכאן וישרפו בית האלקים וכל כלי מחמדיה להשחית, א"ל הקב"ה כלום יש שלום בעולם הואיל ואין שלום אין כלום, וכ"ז רמזה לנו התורה בפ' הזה כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם היינו ושפך את דמו וכו'. בין דין לדין היינו אותו ואת בנו כו' כנ"ל. ובין נגע לנגע היינו וצוה הכהן כו' כנ"ל. והתשובה לכל זה דברי רבות בשעריך שע"י המריבות והעדר השלום שבהם גורם לכל זה, ומסיים וקמת ועלית אל המקום שע"י ירושלים עיר שחבורה לה יחדיו שבה נעשו כ"י חברים וע"י התורה יתאחדו ויתווק ביניהם השלום (מכ"י בשם הרב זללה"ה):

עה. פירוש האלשיך ז"ל - ספר תורת משה על דברים פרשת נצבים (פרק כט פסוק ט-יב) וזה יאמר פה, הנה לכם יחד כלם התייצבות ומעלה כי אתם נצבים כולכם ועם שאתם כולכם בהתייצבות, מעלה הוא לכם מצד היותכם מתוארים לאיש אחד שהוא אחדות עצום, כי עתה כולכם תקראו איש ישראל כאילו כולכם איש אחד, אתם כאברים בנפש אחד כוללת כולכם שהוא מצד הכשרון והוא מעלה אין למעלה ממנה כי על כן אמרו (שבת לא א) שבואהבת לרעך כמוך כלולה כל התורה, והוא דבר בחר ה' במאד מאד כמאמרם ז"ל (בראשית רבה לח ו) על פסוק (הושע ד יז) חבור עצבים אפרים כו'. ועל כן הקפידו רבותינו ז"ל על תפלת הימים הנוראים שתהיה באהבת שלום בין איש ובין רעהו לשתקובל תפלתם, שאז השטן אומר מי כעמך ישראל שהם כמלאכי השרת שאין בהם קנאה ושנאה כו'. והוא סוד גדול כי בהתאחדות הנפשות פה כך יתאחדו שורשיהן למעלה. והנה בנפשות בני ישראל יש אשר היא מבחינת חסד, ויש שהיא מבחינת דין, ויש מבחינת רחמים מעין בחינות העליונות, ועל ידי התאחדם למטה יתאחדו שורשיהן ויהיה ייחוד בכל בחינות עליונים שהוא תכלית כל עסק תורה ומצוה:

ו. לשון הרע מפריד למעלה.

שאלנו מדוע החמירו חז"ל כל כך בלשון הרע? הגמרא במסכת ערכין דף טז/ב בעא מיניה רבי שמואל בר נדב מרבי חנינא ... מה נשתנה מצורע שאמרה תורה בדד ישב מחוץ למחנה מושבו הוא הבדיל בין איש לאשתו בין איש לרעהו לפיכך אמרה תורה בדד ישב וגו' חומרת לשון הרע היא בגלל שהוא עושה פירוד למטה וזה גורם מיד פירוד למעלה, ולכן אמרו חז"ל שם אמר ריש לקיש כל המספר לשון הרע מגדיל עונות עד לשמים שנאמר שתו בשמים פיהם ולשונם תהלך בארץ, הוא גורם פירוד עד השמים.

כעין זה כתב בפירוש האלשיך ז"ל - ספר תורת משה על שמות (יט א-ב) כי על כן, כל התורה תלויה בפסוק ואהבת לרעך כמוך. והוא ככתוב אצלנו במקומו, כי כל הנפשות של כל איש ואיש מישראל, יש להם אחיזה ושורש באלהינו יתברך, כל נפש ונפש לפי בחינתה. יש מפאת החסד, ויש מפאת הגבורה, וההיקש בכל יתר בחינות. על כן בהיות למטה שלום ביניהם, יתאחדו נפשותם פה ושורשיהם למעלה, ויעשו ייחוד במקורן העליון יתברך. וההפך, בפירוד ושנאה. כי נרגן מפריד אלוף עליון חלילה. ועל כן הספיק עון זה להחריב בית המקדש והגלות את ישראל, כי רב ורע הוא מאד עד אין קץ למוצאי דעת: (נרגן זה מדבר לשה"ר הוא מפריד את אלופו של עולם).

יש להוסיף שחומרת לשה"ר היא בגלל שהוציא את השנאה מהלב לעולם המעשה על ידי דיברו, ועיקר מה שהדברים פועלים בעולם זה כאשר הם יוצאים למעשה, (וכן להיפך השלום בין איש לאשתו משפיע מאוד למעלה כאשר עושים מעשה, וזה עניין מצוות עונה שאע"פ שהם אוהבים אחד את השני אין הדבר משפיע כל כך למעלה עד שיעשו מעשה).

פרק לב. כוחו של חיוך.

א. הבדחנים בני עולם הבא.

מסכת תענית דף כב/א: רבי ברוקא חוזאה הוה שכיח בשוקא דבי לפט הוה שכיח אליהו גביה אמר ליה איכא בהאי שוקא בר עלמא דאתי אמר ליה לא ... אדהכי והכי אתו הנך תרי אתי אמר ליה הנך נמי בני עלמא דאתי נינהו אזל לגבייהו אמר להו מאי עובדייכו אמרו ליה אינשי בדוחי אנן מבדחינן עציבי אי נמי כי חזינן בי תרי דאית להו תיגרא בהדייהו טרחינן ועבדינן להו שלמא.

ב. משמח את השכינה.

מדוע זכו אותם אנשים להיות בני עוה"ב? כתב המהרש"א: כי חזינן אינש דעציבא דעתיה מבדחינן כו'. דזכו בזה לעלמא דאתי כדאמרי' בפרק נגמר הדין כשאדם מצטער השכינה אומרת קלני מראשי כו' ע"ש: המהרש"א מלמד אותנו דבר נפלא: דע שאתה משמח יהודי לא שימחת רק אותו אלא שימחת (השפעת שפע טוב) את כנסת ישראל (השכינה), שממעשה שלמטה מתעורר מעשה שלמעלה, כמו שמחמת מעשיך הארת והחיית נשמה של יהודי, כך למעלה הארת את נשמת כנסת ישראל. ולזה הביא ראייה המהרש"א מק"ו שאם כאשר רשע מצטער השכינה מצטערת (נחסר שפע בעולם) כמו שמובא במסכת סנהדרין פרק ו משנה ה: אַמַר רַבִּי מֵאִיר, בְּזִמְן שְׂאָדָם מְצֻטְעָר, (שְׂכִינָה) מָה הַלְשׁוֹן אוֹמֶרֶת (כְּבִיכּוֹל) קַלְנִי מֵרֵאשִׁי, קַלְנִי מִזְרוּעֵי. אִם כֵּן הַמְּקוֹם מְצֻטְעָר עַל דָּמָם שֶׁל רְשָׁעִים שְׁנִשְׁפָּךְ, קַל וְחֹמֶר עַל דָּמָם שֶׁל צְדִיקִים. מסביר רש"י: שאדם מצטער - שפורענות באה עליו בעונו: מה לשון אומרת - באיזו לשון היא קובלת ומתנודדת עליו: קלני מראשי - כמו שהאדם שיגע ועיף אומר ראשי כבד עלי, וזרועי כבד עלי, והיינו קללת קל לית אני איני קל. שאדם משמח יהודי ק"ו שגורם שהשכינה - כנס"י תשמח. (עיין הערה עו)

עו. לפי דברי המהרש"א ניתן יהיה להבין קצת את דברי הגמרא במסכת בבא מציעא דף נח/ב: תני תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק כל המלבין פני חבריו ברבים כאילו שופך דמים אמר ליה שפיר קא אמרת דחזינא ליה דאזיל סומקא ואתי חוורא ... אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבריו ברבים מנא לן מתמר דכתיב היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה. מדוע כל כך חמור להלבין פני חבריו עד שעדיף ליפול לתוך כבשן האש? וכמו שמובא שנהגו כך למעשה במסכת כתובות דף סז/ב מר עוקבא הוה עניא בשיבבותיה דהוה רגיל כל יומא דשדי ליה ארבעה זוזי בצינורא דדשא יום אחד אמר איזיל איחזי מאן קעביד בי ההוא טיבותא ההוא יומא נגהא ליה למר עוקבא לבי מדרשא אתיא דביתהו בהדיה כיון דחזיוה דקא מצלי ליה לדשא נפק בתרייהו רהוט מקמיה עיילי לההוא אתונא דהוה גרופה נורא הוה קא מיקליין כרעיה דמר עוקבא אמרה ליה דביתהו שקול כרעיך אותיב אכרעאי חלש דעתיה אמרה ליה אנא שכיחנא בגויה דביתא ומקרבא אהנייתי, ומאי כולי האי? דאמר מר זוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה אמר רב הונא בר

ג. איחוד למטה איחוד למעלה.

לפי מה שלמדנו נוסיף עוד סיבה למה כנס"י/השכינה מקבלת שפע/שמחה על ידי שיהודי משמח יהודי? כמו שלמדו שפירוד למטה עושה פירוד למעלה, שמחה למטה גורמת שמחה למעלה שכמו שאני שימחת את חברי כך ה' משמח את כנס"י, מובן לפי זה למה הם בני עוה"ב שכן הם גרמו לשפע עצום מבורא עולם לכנסת ישראל ומגיע להם מאוד עוה"ב.

הלכה למעשה למדנו מאלו הדברים: בכל פעם שאתה מחייך לחברך מאיר לו פנים, זכור עכשיו עשית חסד עם בורא עולם שנתת לו אפשרות להשפיע שפע על כנס"י, וכן עשית חסד עם כל ישראל שיש להם עכשיו שפע אלוקי נפלא, וק"ו ששימחת את אשתך שע"ז יש לנו מצווה בתורה ושימח את אשתו כמה שפע עצום השפעת לעולם כולו.

ביזנא אמר ר"ש חסידא ואמרי לה אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי נוח לו לאדם שימסור עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים, מנא לן מתמר דכתיב היא מוצאת (ע"ש בבן יהודע).

תשובה: כאשר גורמים לאדם להלבין פניו פירושו שהנשמת חיים שלו נכלמת ולכן נהיה גופו כמת, וממילא זה גורם לשכינה למעט אורה, ועדיף לאדם למות ולא לגרום למעט אורו של הקב"ה בעולם.

וראה דברים נפלאים שכתב בספר תורת חיים על בבא קמא דף צ/א: איתא בפרק ארבע מיתות אמר רבי חנינא הסוטר לועו של חבירו כאלו סוטר לועו של שכינה שנאמר מוקש אדם ילע קדש. הרי שהחמירו חכמים בבשת יותר מבמכה שלא אמרו שהמרים יד ומכה את חבירו דהוי כאלו מרים ידו בשכינה, והטעם נראה לפי שהמתכוין להכות חבירו מכת פצע הצער ההוא מגיע לגופו, אבל כל שמתכוין לביישו הרי הצער ההוא מגיע לנשמתו של אדם הנאצלת מן השכינה לכך הסוטר לועו של ישראל ומביישו הוי כמבייש פני השכינה דבבשת וקללה וזלזול נשמתו של אדם מרגשת בהן ולא הגוף לפי שהוא כבודו של אדם ובאה מלמעלה ממקום כבוד ותכלית ההכבוד כמ"ש כבוד חכמים ינחלו לכך היא מרגשת צער הבש' שהוא היפך הכבוד.

באור דבריו: כתוב בפסוק למען יזמרך כבוד, למי הכוונה כבוד? לנפש האדם, מכאן למדנו שעיקר מהות הנפש זה הכבוד, אדם שמלבין את חבירו גורם להמעיט את כבודו מאוד נמצא שהוא גורם צער עצום לנפשו, והנפש מחוברת לכנסת ישראל (שהיא השורש לנשמות כלל ישראל), נמצא שציער את השכינה. לכן אמרו שמוטב ליפול לכבשן האש ולא לגרום צער להקב"ה, ואולי נבין לפי זה את מאמר הגמ' במסכת בבא מציעא דף נט/א אמר ר' יוחנן נוח לו לאדם שיבא על ספק אשת איש ואל ילבין פני חבירו ברבים, (ע"ש בתוס' שגם ודאי אשת איש עדיף מלהלבין) הכיצד? אלא שאדם בא על אשת איש הוא מזיק רק לגופו של השני, משא"כ המביישו מזיק לנפשו, והיזק לנפש משפיע עד לשכינה.

לפי דבריו נלמד שכשם שמזלזל בכבוד אדם מזלזל בכבוד השכינה, כך מי שמכבד את חבירו הוא מכבד את השכינה, יוצא מכאן שמי שמשמח את רעיתו בת המלך משפיע שפע טוב עוד יותר מגופו של מעשה (שנעשה ללא שמחה) שכן שמשמח את רעיתו משמח את כנס"י - השכינה.

לפי זה יובן מה שאמרו חז"ל איזהו מכובד המכבד את הבריות שנאמר כי מכבדי אכבד. ונתקשו המרשים הרי כתוב כאן כי מכבדי כלפי ה' ומנין למדו למכבד את הבריות? אלא שכאשר מכבד את הבריות מכבד את השכינה.

ד. שוויו של שלום עם חיוך.

ראינו לעיל כמה חמור לשה"ר היות ועושה מעשה של פירוד למטה שגורם פירוד למעלה, נבין כמה גדול שלום עם חיוך וכל הארת פנים שכן בזה עושה איחוד למטה ומזה נעשה איחוד למעלה, נמצא שבכל קבלת פנים בשמחה יש לך חלק בתיקון הבריאה כולה, וניתן לומר עליו מגדיל מצוותיו עד לשמים.

סיכום החוברת

תפקיד האדם כלפי אשתו הוא כתפקיד האדם כלפי בוראו.

מדוע אדם מקיים מצוות?

בשביל לאהוב את בורא עולם.

מדוע צריך לאהוב?

כי אהבה יוצרת איחוד עם הבורא כבתחילה.

מדוע אדם מתחתן?

כדי לאהוב את אשתו.

מדוע צריך לאהוב את אשתו?

כדי להתאחד עימה שהיא חלק מנשמתו.

ובזה נוצר "אדם".

מה הכוונה כל התורה ניתנה לעשות שלום?

כל התורה מטרתה לאחד את הבריאה.

עם אשתו ככתוב ודבק באשתו והיו לבשר אחד.

עם הבורא ככתוב כל המצווה...לאהבה...ולדבקה בו.